

171. Perjantaina 10 päivänä joulukuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi tallettajien saamista turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa 5232

Hallituksen esitys n:o 267
Talousvaliokunnan mietintö n:o 49

2) Ehdotus laiksi Yleisradio Oy:stä 5279

Hallituksen esitys n:o 124
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 14

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Anttila S-L., Bell von, Biaudet, Donner, Haavisto, Iivari, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kanerva, Kauppinen, Kemppainen, Laukkanen M., Lax, Lehtinen, Leppänen J., Liikkanen, Moilanen, Mäki-Hakola, Pelttari, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Saastamoinen, Toivonen, Uosukainen, Wahlström ja Zyskowitz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Zyskowitz, Rehn E., Kauppinen, Leppänen J., Rauramo ja Liikkanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

S. Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Kaarilahti ja Saastamoinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Iivari, Kanerva, Paakkinen ja Wahlström sekä tämän kuun 13 päivään virkatehtävien vuoksi ed. S-L. Anttila.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella tältä päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 306—308, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 26 päivänä marraskuuta 1993 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Libyaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 593, 595, 607 ja 620. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi tallettajien saamisen turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 267

Talousvaliokunnan mietintö n:o 49

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 49.

Keskustelu:

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Käsittävän hallituksen esityksen taustalla on sellainen valtioneuvoston kohtuusharkinta, että talletustoimintaa harjoittavien osuuskuntien säästökassojen tallettajille tulee turvata heidän talletuksensa. Kun talousvaliokunta on asiaa perusteellisesti käsitellyt, valiokunnan jäsenet niin kuin varmasti muutkin kansanedustajat ovat joutuneet vastaamaan lukuisiin asiaa koskeviin kysymyksiin, mm. siihen, onko esityksen antamisen motiivina se, että tällä tavalla ikään kuin korvataan tallettajille valvonnassa tapahtuneita laiminlyöntejä. Tämä epäily on heti syytä poistaa. Esityksen taustalla toisin sanoen on yksinomaan sellainen kohtuusharkinta, että säästökassatallettajat on haluttu, ei tosin täysin mutta pääosin, rinnastaa pankkiasiakkaisiin. (Ed. Tennilä: Miksei täysin?) — Hallitus ei ole rinnastanut täysin. Tämä on sellainen asetelma, josta hallituksen esitys siis lähtee.

Juridisesti on niin, että pankkitoiminta meillä on valtiontakuista toimintaa. Osuuskuntien säästökassojen toiminta tapahtuu osuuskuntien talletusvarojen turvaksi antamin vakuuksin. Näitä vakuuksia valvovat valtion viranomaiset, ennen muuta valtiovarainministeriö. Jos tämän asetelman havainnollistaa lyhyesti, pankkien koko toiminta on valtiontakuista mutta säästökassatoiminta on valtion hyväksymien takauksien varassa toimimista. Tavalliselle tallettajalle tämä ero ei

suinkaan ole selvä. Tavallisen, asioihin vihkiytymättömän tallettajan kannalta varsinkin, kun säästökassojen korkotaso ja tilimuodot ovat samanlaisia kuin pankkien korkotaso ja tilimuodot, nämä ovat olleet rinnakkaisia vaihtoehtoja. Ei ns. tavallinen tallettaja, palkansaaja tai eläkeläinen, joka palkansa, eläkkeensä tai pienet talletusvaransa on halunnut tallettaa, ole tehnyt selvää juridista eroa näitten asioiden välillä. Tämä on siis peruslähtökohta.

Hallitus on ehdotuksessaan lähtenyt siitä, että hallitus turvaa valtion varoista tallettetut pääomat, ei kuitenkaan korkoa. Talousvaliokunta on käsittelyssään päättänyt enemmistöpäätöksellä samaan linjaratkaisuun. Se, että tällainen linjaratkaisu on voitu tehdä, perustuu mm. siihen, että valtiolla ei ole katsottu olevan velvollisuutta kaikkia saatavia turvata. Se on valiokunnan enemmistön mielestä kuulunut edellä mainitun kohtuusharkinnan piiriin.

Tässä yhteydessä valiokunta pohdiskeli aika perusteellisesti niitä vastuita, joita asian hoidossa on. Kun halutaan tallettajalle turvata pääomat ja valiokunnan vähemmistön mielestä myös korot, on haluttu poistaa tallettajien vastuu sellaisesta hienojakoisesta juridiikasta, johon äsken viittasin.

Sen sijaan yhtä hyvin talousvaliokunnan mielestä kuin laajemminkin eduskunnassa ilmeisesti vallitsevan mielipiteen mukaan osuuskunnan liikkeenjohdon vastuuta ei tämä ratkaisu mitenkään vähennä eikä myöskään valvontaviranomaisten vastuuta. Se on hyvin selvästi sanottava. On nimittäin käynyt ilmi, että monet niistä tallettajista, jotka nyt kriisissä olevan Eka-yhtymän säästökassaan ovat talletuksen tehneet, ovat varmistaneet sekä osuuskunnan puolelta että valtiovarainministeriöstä talletustensa turvallisuuden. Vasta saatuaan molemmilta tahoilta selkeän vastauksen, että talletukset ovat täysin turvassa, ovat solmineet asiakassuhteen. Kun näin on käynyt, on selvää, että mm. Eka-konsernin liikkeenjohdon vastuu tallettajiin nähden on selvitettävä.

Vielä selvempää käsitykseni mukaan on, että valtion edustajina asiassa toimivat valtiovarainministeriön virkamiehet ovat selityksen velkaa. On tarkoin katsottava, millä tavalla vastuu on hoidettu.

Talousvaliokunta ei ole ottanut kantaa siihen, mistä varoista lunastussummat maksettaisiin. Sen sijaan näyttää hyvin luonnolliselta ja loogiselta, että varat otettaisiin jo edellä mainitsemaani rinnastukseen liittyen pankkitukivaroista.

Tämä asia päätetään tulo- ja menoarviokäsitte-
lyn yhteydessä. Huomautan siitä, että jos varat
otetaan pankkitukivaroista, on myös luonnollis-
ta, että tuki ei ole vastikkeetonta. Mutta tähän
asiaan on tilaisuus ottaa kantaa myöhemmin.

Neljäntenä yleisenä kysymyksenä on syytä
pohtia sitä, pitääkö nyt käsiteltävästä laista tehdä
yleislaki säästökassatalletusten yleiseksi turvaksi
vai tuleeko lain olla erityisesti Eka-konsernia
koskeva erityislaki. Talousvaliokunta on omassa
piirissään päättänyt yleislain säätämisen kannalle.
Siitä syystä mm. lain alkupykälistä on poistettu
takauksen enimmäismäärää koskeva säännöseh-
dotus. Tämä on yleislaki, vaikka käytännössä
koskeekin vain nyt yrityssaneerauksen piirissä
olevaa Eka-konsernia.

Kiinnitän huomiota säästökassan talletusten
eri muotoihin. Säästökassassa on normaaleja
käyttelytilejä, joille maksetaan ns. normaalia
käyttelytilikorkoa. Lisäksi siellä on tuottotilejä,
jotka ovat eräällä tavalla sijoituksia. Monet näis-
tä tuottotileistä ovat pääomaltaan varsin suuria,
mutta ne ovat sillä tavalla hyvin monissa tapauk-
sissa kertyneitä varoja, että koko perhe, ellei laa-
jemminkin suurempi sukulaisjoukko, on pää-
oman kasvattamiseksi ja paremman korkoedun
toivossa koonnut varat samalle tilille. Tällaisissa
tapauksissa on vaikea lähteä siitä, että kysymyk-
sessä olisi varsinaisesti ns. sijoitus, vielä vähem-
män mikään koron metsästys tai keinottelu. Se
on vain järkevää asioiden hoitoa.

Lisäksi Eka-konsernissa on asiakkaiden varo-
ja huoltokonttoritileillä ja sairauskassassa. Sai-
rauskassan varat näyttäivät olevan turvassa myös
valiokunnan enemmistön kannan mukaisesti si-
tä syystä, että ne on edelleen sijoitettu säästökas-
saan. (Ed. Tennilä: Huoltokonttori?) — Huolto-
konttorin kohdalla valiokunnan enemmistön
kanta oli sellainen, että pääomiakaan ei turvat-
taisi. — Valiokunnan kannanotto lähtee siis siitä,
että käyttelytilit ja tuottotilit turvataan. Laki on
muotoiltu valiokunnan jäljiltä sellaiseksi, että
myös sairauskassavarat olisivat turvassa pää-
omien osalta.

Mitä korkoihin tulee, on käynyt selville, että
Eka-konserni on maksanut säästökassavaroille
itse asiassa normaalia pankkikorkoa. Eräät
asiakkaat, jotka ovat sinne huomattavampia
summia tallettaneet, ovat mm. valiokunnan jäse-
niin yhteyksiä ottamalla kertoneet, että silloin,
kun he talletuksen tekivät, he olisivat saaneet
eräistä pankeista korkeammankin koron, mutta
monista muista syistä ovat halunneet sijoittaa
varansa Ekan säästökassaan. Tämä asia mieles-

täni ja myös valiokunnan mielestä osoittaa, että
koroissa ei suuria eroja pankkikäytäntöön ver-
ratuna ole.

Valiokunta katsoi kuitenkin, että korkoja ei
tule asiakkaille turvata. Tässä kohtaa valiokun-
nan vähemmistö eriävässä kannanotossaan läh-
tee siitä, että korot pitäisi turvata kaikille asiak-
kaille alimman käyttelytilikoron mukaisesti. Alin
käyttelytilikorko oli velkasaneeraukseen joutu-
neen ja maksukyvyttömäksi todetun osuuskun-
nan tileillä 2,5 prosenttia. Tästä koron maksusta
olisi aiheutunut, jos se valiokunnan mietinnössä
olisi hyväksytty, kustannuksia noin 30 miljoonaa
markkaa, ehkä jonkin verran yli. (Ed. Tennilä:
Pankkitukeen on pantu 30—40 miljardia!) —
Valiokunta katsoi siis joka tapauksessa, että kor-
koja ei makseta, ei turvata.

Vielä mietintöön liittyy eräs periaatteellinen
asia, johon pitkähkön keskustelun jälkeen valio-
kunta otti selkeän kannan. Lakiehdotuksen ja
valiokunnan kannan mukaisesti vastaisuudessa
säästökassoihin talletettuja varoja ei turvata.
Kanta on hyvin selvä ja selväsananainenkin. Lakiin
otettuna valiokunnan vähemmistön mielestä se
kuitenkin saattaa herättää epäluottamusta tällä
hetkellä hyvässä kunnossa olevien muiden kuin
Eka Osuuskunnan asiakkaiden joukossa. Valio-
kunnan vähemmistö katsoi, että tuota 13 §:n 2
momenttia ei tulisi lakiin sisällyttää.

Erimielisyyttä valiokunnassa oli vielä tämän
lisäksi kahdessa muussa asiassa. Enemmistö kat-
sosi, ettei huoltokonttorin varoja tule lainkaan
turvata, ja vielä ed. Paloheimo valiokunnan jäse-
nistä oli sitä mieltä, että samalla kun pääomat
turvataan, tällaisen talletusturvan saanut asiakas
olisi velvollinen luovuttamaan koronsaantioi-
keutensa turvaajalle eli valtiolle.

Herra puhemies! Tässä mietinnön pääpiirteet.
En ryhdy käsittelemään sen pykälä yksityiskoh-
taisesti, koska asiaa on niin paljon täällä jo käsi-
telty eri yhteyksissä. Asia lienee myös sellainen,
että siinä tunteet saattavat kuumentua. Monilla
tahoilla on tullut lausutuiksi asioita, jotka eivät
ainakaan nykyistä tilannetta paranna. Sen vuoksi
muistutan siitä, että valiokunnassa asian käsitte-
ly on tapahtunut hyvin kiihkeästä. Me olem-
me todenneet tosiasiat, todenneet erimielisyytem-
me. Nyt asia on eduskunnan täysistunnon käsis-
sä.

Edustajat Zyskowicz, E. Rehn ja Kauppinen
merkitään läsnä oleviksi.

Ed. B j ö r k e n h e i m : Arvoisa puhemies! Eka-säästökassalain käsittely kaivaa esille runsaasti poliittisia latauksia. Porvarillisella puolella on puhuttu mm. punapääoman tuhosta, mikä ei ole kovin kauniisti sanottu. Vasemmiston puolella puhutaan porvarien riistosta, mikä liioin ei ole kauniisti sanottu, ei ainakaan totta.

Hallitus on halunnut pikaisesti auttaa hätään joutuneita tallettajia. Nyt tallettajille korvataan valtion varoin se osa, jota Eka-yhtymällä ei enää ole. Tapahtuu siis 1,3 miljardin markan pääomasiirto valtion kassasta Ekan kassaan. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan tämä ei ole mahdollista. Sen takia lakia muutetaan.

Eka-yhtymän johdon ja luottamuselimien vastuuta on selvitettävä. Tallettajat ovat syyttömiä. Hallitus lähteekin siitä, ettei kassatallettajien voida edellyttää tietävän kassatalletusten suojan poikkeavan pankkitalletusten suojasta. Sen vuoksi oikeudenmukaisuussyistä kassatalletukset on nyt tarkoitettu korvata.

Ensimmäistä kertaa valtio maksaa pankkituen sijasta julkisia varoja suoraan tallettajille. Tätä varten säädetään tämä uusi laki. On katsottu, että on yleisen edun ja rahoitusjärjestelmän ylläpitämisen takia välttämätöntä hoitaa tämä asia.

Kuten mietinnöstä käy ilmi, on valiokunta muuttanut esitystä monessa kohdin. Tämä on vaatinut aikaa ja paneutumista sekä runsaasti neuvotteluja ja yhteydenottoja eri suuntiin. Sen takia tämän lain mietinnön valmistuminen on vienyt ehkä odotettua enemmän aikaa.

Valiokuntakäsittelyssä nousi esille eräitä ongelmia.

Ensimmäinen oli se, pitääkö valtion korvata kaikki talletukset niiden markkamäärästä ja korkotasosta riippumatta vai pitäisikö asettaa korvattaville talletuksille katto ja pitäisikö erottaa säästötalletukset sijoitustalletuksista. Olen itse tullut siihen tulokseen, että ei voida erottaa eri tilejä toisistaan, koska on äärettömän vaikea vetää raja, mitkä talletukset ovat tyypillisiä säästötilejä ja mitkä korkean koron perään siirrettyjä spekulatiivileijä. Myös ylärajan tai katon määrittäminen, minkä yli menevältä osalta valtio ei korvaa, jää subjektiivisen arvion varaan. Mikä jonkun mielestä on suuralletus, ei välttämättä ole sitä toisten mielestä. Esiin on noussut mm. perhekohtaisia säästötalletuksia, jotka ovat monen tallettajan yhteistilejä. Niiden leikkaaminen olisi kohtuuton toimenpide. Oikeudenmukaisuussyistä on talousvaliokunnassa yksimielisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan talletuksille ei voida esittää korvauskattoja korvauslinjalle

lähdetessä. Toinen vaihtoehto oli, ettei korvata mitään. Sitä ei hallitus esitä eivätkä liioin keskustan valiokuntajäsenet ole esittäneet tällaista vaihtoehtoa.

Toinen ongelma liittyy korkoihin. Hallituksen esitys lähtee siitä, ettei korkoja valtion varoista korvata. Ainoastaan osuuskunnan jäsenet ovat voineet olla säästökassan tallettajina. Siksi talletusten on katsottava olevan oman yrityksen tietoista rahoitusta ja korko on verrattavissa riskisijoituksen tuottoon. Tämän perusteella ja ennakotapauksen muodostumisen estämiseksi ovat hallituspuolueiden edustajat päätyneet siihen, että korot jäävät kunkin tallettajan omalle vastuulle. Koron suhteen tallettajat jäävät siis saneerauspesän asianomistajiksi. He voivat joko lähteä perimään korkosaataviaan saneerauspesästä tai luopua niistä pesän tai valtion hyväksi.

Oppositio lähtee siitä, että kaikille korvattaisiin 2,5 prosentin minimikorko ja yli menevistä koroista olisi tallettajan luovuttava. Tämä siksi, että saneerausprosessi saattaa rasittaa yli 100 000 korkosaatavan paperisodasta. Tämä pitää tietysti paikkansa, mutta koska lähes puolet tallettajista on sijoittanut varansa tileille, joiden korko on yli 2,5 prosenttia, jätetään nyt kaikille tallettajille mahdollisuus niin halutessaan periä korkosaatavansa.

Saneerausmenettelyn helpottamiseksi valiokunta on lisännyt lakiesitykseen uuden 9 §:n, joka luo puitteet yksinkertaisempaa käytännön toteuttamista varten. Työtä tulee tietysti arvaamatoman paljon, mutta periaatetta, ettei korkoja korvata, on pidetty tärkeänä. Korkojen jättäminen valtion korvauksen ulkopuolelle on periaatteellinen ratkaisu, johon yhdyin. Mitään ei ole korvattu niille tuhansille yrittäjille ja osakkeenomistajille, jotka konkurssin jälkeen ovat menettäneet sekä pääomansa että korkonsa, pääoman tuoton.

Talletusten korvaamisajaksi hallituksen esityksessä ehdotetaan yhtä vuotta. Valiokunta on muuttanut tämän kuudeksi kuukaudeksi nimenomaan saneerausmenettelyn sujuvuuden edesauttamiseksi. Lisäksi on kohtuussyistä päädytty esittämään, että kuuden kuukauden jälkeen valtiovarainministeriö vielä voi korvata talletuksen, jos siihen on perusteltava syy kuten sairaus tai muu sellainen.

Kolmas periaatteellinen ongelma sisältyy lakiesityksen 12 §:ään. Lakiesityksen mukaan ei voida turvata talletusta, joka tehdään säästötoimintaa harjoittavan osuuskunnan säästökassaan tämän lain voimaantulon jälkeen. Opposi-

tio pelkää tämän aloittavan Elannon ja SOK:n kassajärjestelmän alasajon. Näin ei tarvitse tapahtua, vaan säädös on vakava huomautus sekä kassojen ylläpitäjille että valvontaviranomaisille siitä, että vakuuksien on oltava kunnossa. Samalla korostetaan, että kassatili ei ole pankkitiliin verrattava talletus, jolla on valtion talletussuoja. En usko, että 12 § johtaa talletuskatsoon kassoista, jos niiden hallinto ja hoito ovat asianmukaisia.

Eka-yhtymä on mennyt nurin, ei konkurssiin vaan yrityssaneeraukseen. Ylikapasiteetin purku olisi toki vaatinut toiminnan lopettamista. Saneerausmenetelmä on kuitenkin hyväksyttävä tässä tapauksessa, koska konkurssin tuhot olisivat hyvin suuret ketjureaktion pitkin yhteiskuntaa. Hallitun alasajon pitää mielestäni kuitenkin olla tähtäimessä. Kilpailu vääristyy huolestuttavasti, jos kaikki huonosti hoidetut konkurssikypsät suurfirmit pääsevät jaloilleen velkajärjestelyn kautta. Silloin meillä ei kohta enää ole terveitä yrityksiä ollenkaan jäljellä.

Säästökassatoiminta Ekassa on nyt tyhjän päällä. Valtiolla ei osuuskuntalain perusteella ole velvollisuutta vastata tallettajien saamisista. Hallitus on esittänyt tallettajien saamisen turvaamiseksi 1,3 miljardin markan määrärahan. Koska määräraha varataan vuoden 1994 talousarvioon tarpeen mukaan, on summa valiokunnan toimesta jätetty pois.

Eka-kassan kaatumisen myötä on ryhdytty keskustelemaan siitä, pitääkö kaikilla talletuksilla olla pankeissa valtion takaus vai otettaisiinko käyttöön Euroopan unionin, Euroopan liiton, talletussuojajedotus, jonka mukaan valtion takaus olisi 20 000 ecua eli noin 120 000 markkaa. Miten tämä vaikuttaisi talletuskehitykseen ja rahan pysymiseen pankkijärjestelmän sisällä? Pitäisikö säästökassatoiminta lopettaa tai korostaa sitä, että talletuksilta puuttuu valtion takaus? Nämä kysymykset etsivät nyt seuraavaksi vastausta.

Tässä yhteydessä haluan kuitenkin korostaa, että muut säästökassat ovat kunnossa, tarkastettuina ja vakaina.

Ekan säästökassatalletusten korvaaminen valtion varoista on merkittävä ennakkotapaus. Tämän jälkeen talletussuojan osittaista rajoittamista on vaikea toteuttaa lähivuosina tallettajien yhdenvertaisen kohtelun vuoksi.

Ed. J. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meidän eli SMP:n edustaja talousvaliokunnassa, ed. Jurva, on yhtynyt sosiaalidemokraattien ja vasemman vastalauseeseen koskien juuri korkojen korvaamista jättämistä ja toisaalta myös huoltokonttoreiden jättämistä tästä sivuun.

Mutta jos puhun pelkästään korkoasiasta, niin tämä osoittaa, miten järjetöntä päätöksenteko voi asioissa olla. Nämä perusteet, mitä ed. Björkenheim esitti, eivät mene minun kaaliini ollenkaan. Tämä 30 miljoonaa markkaa, mikä olisi 1,3 miljardin lisäksi mennyt korkojen korvaamiseen, tulee nyt tietyllä tavalla takkiin muun menettelyn kautta. Toisin sanoen tällä toisella tavalla hoidettuna tämä menettely tulee yhteiskunnallisesti kalliimmaksi. Minkä vuoksi, kun käsi ojennettiin näille Eka-kassojen tallettajille, pitää pikkusormen kynsi leikata pois? Miksei annettu koko kättä kunnolla, sitä 30:tä miljoonaa markkaa, kun se kuitenkin tulee yhteiskunnalle takkiin toista kautta? Ainoastaan Posti-Pekka, toisin sanoen Posti saattaa siitä asiasta jotakin hyötyä, ja onhan se valtion liikelaitos. Minä en ymmärrä tällaista ollenkaan. Tässä on päätöksenteko täysin ristiriidassa todellisuuden vaatimusten kanssa juuri sillä tavalla kuin tämä vastalause, jossa ed. Jurvakin on mukana, osoittaa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Se, että porvarit tekevät eron pankkien asiakkaiden ja Eka-kassan asiakkaiden välillä, osoittaa, että te halulla liskutatte nyt työväenliikkeen ihmisiä, pienituloisia ihmisiä. Tahallanne olette hidastaneet tämän lain käsittelyä niin, ettei rahoja saada kassasta ulos joulukuksi. Tahallanne teette tästä laista erittäin byrokraattisen ja tahallanne jätätte korot hoitamatta ja huoltokonttorit ulkopuolelle. Nyt te näytätte todellista luonnetanne, mutta muistakaa, että te liskutatte nyt pienituloisia ihmisiä, eläkeläisiä, kaupan myyjiä ja muita vastaavia, todella huonossa asemassa olevia ihmisiä.

Me olemme olleet valmiita tukemaan pankkien pelastamista asiakkaiden aseman turvaamiseksi. Nyt kun pitäisi olla tasapuolisuutta, teiltä sitä ei löydy, ja te näytätte tällä nimenomaisesti kovuuttanne huono-osaisia kohtaan.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheimin puheenvuoro osoitti sitä ihmeellisyttä, mikä on, kun me tuimme pankkeja, joissa pääasiassa liikemiehet,

osin rikolliset, ovat tehneet väärinkäytöksiä. Tämä oli rikollista toimintaa, jota valtio sitten tukee. Nyt kun on puhe, niin kuin ed. Tennilä mainitsi, pääsääntöisesti piensäästäjistä, on siellä sijoittajia myös jonkun verran mukana, niin te haluatte näitä kurittaa nyt monin kerroin. Tämä on ihmeellistä politiikkaa. Tämä osoittaa kyllä sen, mitä te haluatte tässä maassa.

Kun ajatellaan tätä valiokunnan mietintöä, niin miksi tänne mietintöön ja lakiin jätettiin sellainen kohta, että yli 100 000 uutta velkojaa pitää tähän myllerrykseen ottaa mukaan? Miksi sitä lakia ei voitu pukea siihen muotoon, että olisi päästy normaalia tietä hoitamaan asia ilman byrokratiaa ja ilman valtavia kustannuksia. Ne kustannukset ovat yli 100 000 ihmisen osalta jo yhteiskunnalle kymmeniä miljoonia markkoja, mutta te ette halunneet tätä yhtä osaa sieltä ottaa pois, saati sitten sitä, että kun ihminen tekee säästötalletuksen, hänen annetaan ymmärtää, että hän saa korkoa tälle säästölleen. Te haluatte tämänkin vielä poistaa näiltä piensäästäjiltä. Pois-taisitte sen sijoittajilta ettekä niiltä ihmisiltä, joilla on tulo 2 000 tai 2 500 markkaa kuukaudessa, jotka ovat pienistä tuloistaan säästäneet Ekan säästökassoihin. Tämä on hävettävää hommaa.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lain käsittelyä on eduskunnassa ilmiselvästi jarrutettu. Ministeri Viinanen totesi, että laki hallituksesta tuli ulos kuudessa päivässä, ja täällä eduskunnassa se on viipynyt näin pitkään. Minusta on törkeää, että yli 100 000:ta pientallettajaa kohdellaan tällä tavalla. Jos hyvää halua olisi ollut, nämä rahat olisi voitu maksaa viidennessä lisäbudjetissa laittamalla sinne lausuma. Valtiovarainvaliokunnassa tuo lausuma äänestettiin nurin. Jos hyvää tahtoa olisi ollut, ihmisillä olisi ollut mahdollisuus saada edes osa rahoistaan jouluksi, ja näille pientallettajille se olisi todella ollut tarpeen, mutta sitä hyvää halua ja hyvää tahtoa ei löydy hallituksesta näin joulun allakaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheimin perustelut olivat yhdeltä osin ainakin ristiriitaiset, kun hän sanoi, että korot jätetään korvaamatta sen takia, että kysymyksessä on riskisijoitus. Silloin kyllä olisi hyvin johdonmukaista ollut jättää korvaamatta myös pääoma. Jos riskisijoitus on riskisijoitus, niin silloin sen täytyisi koskea myös pääomaa, toisin sanoen valiokunnan enemmistön toiminta ei ole ollut johdonmukainen. Jos kerta osuuskas-

satallettajille on koko ajan kerrottu, että kysymys on yhtä turvallisesta toiminnasta kuin pankkitalletuksissa, silloin johdonmukaisuus edellyttää, että pääomien lisäksi korvataan myös korot, elikkä tässä suhteessa olen kyllä vastalauseen kannalla.

Sen sijaan voisi vasemmistoliitolta kysyä, milloin te olette oikein tukenut hallituksen pankkitukipolitiikkaa. Muistaakseni te olette olleet koko ajan tätä pankkitukipolitiikkaa vastaan, elikkä tässä suhteessa teidän perustelunne eivät tänä päivänä pidä paikkaansa.

Ed. Tennilälle voisi sanoa myös, että eivät kaikki ole olleet pieniä sijoittajia näistä osuuskassatallettajista. Viime aikoina siellä nimenomaan on kyllä ollut todella suuria tallettajia, joita on houkuteltu suuremmalla korolla. Minä ihmettelen, ettei valiokunta ole pystynyt saamaan selville, paljonko on korkoja maksettu. Oikeastaan en ihmettele, kun vain tuon verran asiantuntijoita on kuunneltu, muutama hassu asiantuntija. Ihmettelen myös sitä, että valiokunnan puheenjohtaja puheenvuorossaan vaatii selitystä valtiovarainministeriön virkamiehiltä. Sitä vartenhan valiokunta on olemassa, että se pyytää asiantuntijoita ja kysyy. Miksi te ette ole vaatinut selvityksiä valtiovarainministeriön virkamiehiltä?

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron oikeakseni ed. Törnqvistin puheenvuoroa siltä osin, kun hän totesi, että hallitus on tahtonut viivyttää asian käsittelyssä. Tämä ei todellakaan pidä paikkaansa. Hallituksessa asia käsiteltiin tavatoman nopeasti, (Hälinää!) kuten täällä on aikaisemmin todettukin, ja arvelimme, että ne puutteet, jotka lakiesitykseen hallitukselta jäävät, kun sitä niin nopeasti siellä käsiteltiin, voidaan eduskunnassa korjata. Hallituksella on todella ollut sellainen tahto ja on edelleenkin, että asia käsiteltäisiin loppuun saakka mahdollisimman nopeasti, joten en ymmärrä sitä, kun ed. Törnqvist todella totesi, että hallitus on halunnut tätä jarruttaa.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheim toi esille, että se seikka, että lain voimaantulon jälkeen tehtyjä talletuksia ei enää turvata, ei merkitsisi tämän kassatoiminnan alasajoa, vaan olisi vain näpätys valvontaa kohtaan. Jos valvontaa halutaan näpätystä, pitää puuttua vastuukysymyksiin, ja siihen näpätys ei riitä. Silloin on tutkittava korvausvelvollisuudet ja korvausvastuukysymykset valvontaviranomaisten suhteen ja heidän

taholtaan. Käytännössä tämä vakuussulku tulee merkitsemään näitten kassojen alasajoa.

Hämmästelenn sitä, että talousvaliokunta ei ole lainkaan kiinnittänyt huomiota siihen, mitä se merkitsee, kun asetetaan tämä vakuussulku ja sen jälkeen tuleville säästökassatalletuksilla ei ole enää turvaa ja vakuutta. Se merkitsee sitä, että nämä kauppaketjut joutuvat hankkimaan rahoituksensa jatkossa rahoituslaitoksilta. Nythän niiden rahoituksessa on ollut merkittävä osa nimenomaan tätä säästökassatalletusta. Tämä tulee lisäämään kauppaketjujen rahoituskustannuksia, tulee asettamaan ne pankeista riippuvaisiksi jne. ja tulee myös vähentämään talletuskilpailua. Minusta todella olisi pitänyt selvittää, mikä vaikutus säästökassojen alasajolla on paitsi kauppaketjujen toimintaan myös rahoitusmarkkinoihin. Se on melkoinen muutos, kun yksikäs nämä kaikki erät tulevat rahoitusmarkkinoiden käsiin.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Varsinaisessa puheenvuorossa palaan asiaan, mutta kun ed. Björkenheim piti itsestäänselvänä, että korkoja ei korvata, niin haluan vastapainoksi todeta, mistä syystä tallettajilla on ollut toisenlainen käsitys. Ensinnäkin siitä syystä, että tämä eduskunta päätti turvata Suomen koko pankkijärjestelmän. Ihmiset olettivat sen koskevan myös säästökassoja. Tämä käy ilmi myös hallituksen esityksen perusteluista sivulta 6, missä sanotaan näin: "Koska säästökassatalletukset on sijoittavan yleisön keskuudessa mielletty pankkitalletuksiin rinnastettaviksi riskittömiksi sijoituksiksi, ei ole kohtuullista asettaa säästökassatallettajaa ja pankkitallettajaa eriarvoiseen asemaan. Näistä syistä on välttämätöntä, että valtio turvaa säästökassatallettajien saamiset kuten pankkitallettajienkin."

Tämä käsitys vahvistettiin 20. lokakuuta valtiovarainministeriön julkisuuteen saattamalla tiedotteella, jossa ensin todetaan, että Ekan säästökassalla on riittävät vakuudet, mutta jos jokin vajausta on, niin valtio vastaa lakiesityksen mukaan mahdollisesta vajauksesta. Luonnollisesti säästökassatallettajilla on ollut sellainen käsitys, että tämä tarkoittaa myös korkoa aivan samoin kuin pankkitalletusten yhteydessä. Nehän on kaikki luvattu täällä turvata pankkijärjestelmän pystyessä pitämisen myötä.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan aivan samaan asiaan myös ed. Björkenheimin puheessa kiinnittää huomiota kuin ed. Laine edellä. Kun valiokunta mietinnös-

sään ilmoittaa, että tavallinen tallettaja ei voinut tietää eroa pankkitalletuksen ja säästökassatalletuksen välillä, niin on aivan selvää, ettei voinutkaan tietää, koska minunkin tiedossani on henkilöitä, jotka ovat suoraan soittaneet valtiovarainministeriöön asianomaiselle virkamiehelle, jonka tehtäviin kuuluu tämän asian valvominen, ja hän on sanonut juuri niin kuin valtiovarainministeriön tiedotteessa todettiin.

Siihen haluan erityisesti kiinnittää huomiota, että jos suomalaiset eivät voi luottaa niihin virkamiehiin, joiden tehtäviin tällainen valvonta kuuluu, ja jos luottamus valtion toimintaa kohtaan tällä tavalla horjuu, mitä seurauksia tällä on koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta.

Jos jossakin toisessa ja tulevassa yhteydessä keskustellaan talletussuojaehdoista, toki se täytyy tehdä niin, ettei ikään kuin arpajaisissa katsota, ketkä kärsivät ja ketkä eivät. Vielä sen haluan sanoa, että ovat olleet todella kohtuuttomia ne puheenvuorot, jotka ovat keskustan ja kokoomuksen kansanedustajien taholta tulleet pitkin matkaa, kun asiaa on käsitelty eduskunnassa. On myös sairaita ihmisiä, jotka ovat kotonaan pelolla kuunnelleet niitä puheenvuoroja, joita esimerkiksi julkisen sanan välityksellä on tullut tietoon siitä, että punapäätöman talletuksia ei tule korvata.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun esittelypuheenvuorossani puhuin siitä, että Eka-konsernin liikkeenjohdon sekä valvontaviranomaisten vastuu on selvitettävä, ei se ollut mikään näpätys. Se on vakavaksi tarkoitettu ehdotus, että näin tehdään. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ollut valiokunnalla asian kiireellisuuden vuoksi mitään mahdollisuutta ruveta tällaisia juridisia selvityksiä tekemään.

Ed. Luukkainen mainitsi 13 §:n 2 momentista, jossa takuu rajoitetaan nyt tehtyihin talletuksiin, ja käytti argumentteja, jotka ovat suurin piirtein samat kuin vastalauseen allekirjoittaneilla. Jos nyt yhtäkkiä kävisi niin, että hyvässä kunnossa olevien SOK:laisten osuuskuntien kassavarat alkaisivat huveta samoin kuin Elannon aivan tarpeettomasti, koska ne ovat hyvässä kunnossa, niin se rahoitus pitäisi hankkia pankkimarkkinoilta. Epäilenpä, että siinä tulisi vaikeuksia. Muun muassa tästä syystä kannattaisi maksaa myös korko. Kohtuullisen koron tasainen maksaminen kaikille helpottaisi myös yrityssaneerauspesän asemaa. Sieltä poistuisi koronmaksun kautta yli 100 000 velkojaa pienin kustannuksin ja ilmeisestikin asiakkaiden kohtuulliseksi tyydy-

tykseksi. Tämä mahdollistaisi pesän nopean selvittämisen ja hoidon tavalla, jota mm. selvitysmies, jota valiokunnassa kuultiin, haluaisi.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on oikeassa siinä, että saneeraus tulee kalliiksi, mutta en tiedä, olisiko sitten varsinainen konkurssi tullut yhtään sen halvemmaksi, ei ainakaan velkojen suhteen. Ilman tätä lakia tallettajat olisivat hakemassa koko saatavaansa hyvin epävarmoin tuloksin.

Ed. Tennilälle sanoisin, että porvarihallitus ei ole ryöstöretkellä, vaan päinvastoin se ojentaa nyt auttavan kätensä tallettajille antamalla eduskunnalle lakiesityksen, jonka mukaan tallettajille korvataan valtion varoin se osa, mistä Eka-yhtiö ei enää pysty vastaamaan.

Ed. Myller huomautti siitä, että tallettajat eivät tiedä säästökassan ja pankin välistä eroa, ja minäkin omassa puheenvuorossani sanoin nimenomaan, että hallitus lähtee siitä, ettei kassatallettajien voida edellyttää tietävän kassatalletuksen suojan poikkeavan pankkitalletusten suojasta. Sen vuoksi nimenomaan oikeudenmukaisuussyistä kassatalletukset nyt korvataan.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunta on tänään budjetin ensimmäisessä käsittelyssä päättänyt, että Ekan johdon vastuu, tilintarkastajien vastuu ja valtiovarainministeriön vastuu tässä asiassa on perusteellisesti ja huolellisesti selvitettävä.

Ed. Tennilälle haluan todeta, että laki tänä päivänä tekee eron pankkitalletusten välillä ja omaan osuuskuntaan, säästökassaan, tehdyn talletuksen välillä. Pankkitalletukset ovat lainmukaisesti suojattuja. Koska säästökassatalletukset eivät ole olleet suojattuja, meillä tämä laki on tänään käsittelyssä.

Miksi nämä talletukset on mielletty säästötalletuksiksi säästökassoissa? Syy on se, että tässä suhteessa on jaettu väärää tietoa. Säästökassat ovat jakaneet väärää tietoa ja antaneet ihmisten ymmärtää, että ne olisivat samanlaisia kuin tavalliset talletukset. (Ed. Gustafsson: Entä virkamiesten jakama tieto?) — Haluan korostaa erityisesti sitä, että myös virkamiehet on saatava virheellisistä tiedoista ehdottomasti vastuuseen. Oikeuskäytäntö on se, että jos esimerkiksi joukkovelkakirjalainoista annetaan vääriä tietoja, joutuu vastuuseen. Tässä suhteessa on huolellisesti kyllä tutkittava ne tiedot, mitä Ekasta on annettu.

Kun täällä on puhuttu poliittisista argumenteista, haluan hyvät, ystävät muistuttaa teitä sii-

tä, että STS-Pankki, Suomen Työväen Säästöpankki, oli ensimmäinen pankki, joka kaatui. Sitä on kohdeltu täsmälleen samalla tavalla kuin muitakin pankkeja, (Ed. Puisto: Miksei olisi?) ja siellä on valtio ottanut omaan piikkiinsä vastuun samalla tavalla kuin muissakin pankeissa. Minä sanon, me kohtelemme eduskunnassa kaikkia yhdenmukaisesti ja pyrimme myös oikeudenmukaisuuteen. (Ed. Tennilä: Ette kohtele!)

Haluan sanoa teille, jotka arvostelitte aikanaan pankkitukea, missä on teidän arvostelunne nyt. Te arvostelitte aikoinaan pankinjohtajia. Miksi te ette arvostele Ekan johtoa? Koska moni teistä itse istuu siellä, te joutuisitte itse katsomaan peiliin. Muistakaa myös tämä!

Hyvät ystävät, haluan myös muistuttaa, että tässä asiassa ei ole ollut mitään viivytystä. Mutta jos joku haluaa kiirehtiä jotakin asiaa, silloin aina täytyy epäillä, että jauhot eivät pussissa ole aivan puhtaita. Asiat on huolellisesti selvitettävä, ja lainsäädännöstä on tehtävä hyvää.

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallitus ja hallituspuolueet ovat tässä asiassa tavattoman epäjohtomukaisia. Toisaalta hallitus rinnastaa säästökassat pankkeihin. Ed. Sasi on vaatinut, että maksatuksen pitää tapahtua pankkitukimomentilta, ei arvaamattomien menojen momentilta. Toisaalta ed. Sasi vaatii, että maksatuksen pitää soveltaa pankkituen kaikkia ehtoja.

Kansalaiset odottavat, että heitä kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Pankkitallettajille maksetaan paitsi talletukset myös korot pankkituen kautta yhteisestä veronmaksajien piikistä. Vähintään 98 prosenttia tallettajista on tällä tavalla tullut täysin suojatuiksi. 2 prosentilta riistetään nyt pieni korkojen suoja, marginaalinen osa koko pankkituesta.

Hallituksen auttava käsi on kitsas, ja se on ollut äärimmäisen hidas. Mutta onneksi valtiovarainvaliokunta on tänään saanut torjuttua ed. Sasin äärimmäisen sosialisointiesityksen, jolla hän on vaatinut pankkituen ehtojen ulottamista päivittäistavarakauppaan sillä tavoin, että valtio olisi tullut yhdeksi osakkaaksi päivittäistavarakauppaa suorittamaan. Olemme nähneet, kuinka hyvin pankkien ylläpitäminen luonnistuu valtion tehtävänä. Vielä huonommin maidon ja leivän myyminen sopii valtion toimenkuvaan.

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheim puheenvuorossaan yritti todistella, että hallitus on varsinainen

hyväntekijä, kun sentään näiden kassatallettajien pääomat aiotaan turvata. (Ed. Lamminen: Näinhän se on!) Asiahan on niin, että porvarit kiristävät oppositiota tässä asiassa, koska tietävät, että tämä laki on joka tapauksessa hyväksyttävä. Oppositioista ei voida sellaista vaihtoehtoa esittääkään, että tämä voitaisiin hylätä. Aatteesta on maksettava -periaate näkyy siinä, että korkoja ei haluta hyvittää. Minä ihmettelen sitä ja totean vain, että se on aktiivista Ekan velkasaneerauksen häirintää. Jokainen tietää, mitä 100 000 pientallettajan liikkeellelähö tässä yhteydessä merkitsee.

Olen myös sitä mieltä, että koko asia on sekasotku (Ed. Zyskowitz: Eka-sotku!) siinä mielessä, että osittain tämä rinnastus suostutaan tekemään kassatallettajien ja pankkitallettajien välillä ja siten ikään kuin kiusanteoksi, pilkkuksi iin päälle, ei kuitenkaan tehdä sitä kokonaan, mitä korkohyvityksen tekemättä jättäminen tässä yhteydessä edustaa.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sekä säästökassakriisissä että pankki- tai paremminkin säästöpankkikriisissä häviäjänä on veronmaksaja ja molemmissa tapauksissa ihan samasta syystä. Pankkitoiminnassa määräyksiä ei ole noudatettu. On myönnetty holtittomasti luottoja. Säästökassakriisissä talletuksia on otettu vastaan, vaikka maksukyvyttömyyttä on esiintynyt. Eli määräyksiä ei kummasakaan tapauksessa ole noudatettu. Lisäksi molemmissa tapauksissa viranomainen on laiminlyönyt velvollisuuttaan valvoa, että maksukykyä olisi. Molemmissa tapauksissa syyt ovat samat. Viittaus siihen, että suojellaan rikollisia, ei kyllä alkuunkaan pidä paikkaansa. Molemmissa tapauksissa syylliset joutuvat myös vastuuseen. Molemmissa tapauksissa ryhdytään oikeudenkäynteihin, jos todetaan, että näin on tapahtunut, ja aivan varmasti tullaan toteamaan. (Ed. Rinne: Onko ministeri vastuussa?) — Tutkitaan, onko, ja jos on, joutuu vastuuseen. (Ed. Rinne: Nehän ovat päällikkövirastoja!)

Mitä tulee säästökassatallettajien oikeusturvaan, niin tietenkin olisi ollut hyvä, jos olisi voitu korot maksaa. Tietenkin voi maksaa, jos haluaa, myös korkoa kuten pääoman. Se on täysin selvä asia. (Ed. Laakso: Tulee kalliimmaksi yhteiskunnalle tämä vaihtoehto!) — Tulee, jos korkoa maksetaan; ilmeisesti silloin menisi 30 miljoonaa markkaa, kuten talousvaliokunnan puheenjohtaja totesi.

Haluan kuitenkin sanoa, että 2,5 prosentin

korko pientallettajille, jos ajatellaan esimerkiksi 5 000 markan talletuksia, ei ole kuin 125 markkaa siinä tapauksessa, ettei korkoa ole yhdeltä vuodelta maksettu. Kyllähän yleensä maksetaan keran vuodessa ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. P. Leppänen toi hyvin selkeästi esille, että noin 100 000 velkojaa on pesällä, niin näin voi tietenkin olla. Totuuden mukaista tietenkin on, että määrä on pienempi. Siinäkin tapauksessa, jos valtio ei olisi tullut mukaan lunastamaan näitä pääomia, pesällä olisi ollut 100 000 velkojaa. Nyt on kuitenkin mahdollisuus, että nämä tilinomistajat velkovat pesältä korot suoraan tai antavat korot valtiolle tietyn hakemuksen tai kuittauksen perusteella. Eli tilanne olisi ollut ainakin yhtä surullinen siinä tapauksessa, jos valtio ei olisi tullut mukaan lainsäädännöllä tähän menettelyyn.

Sanoisin vielä ed. Törnqvistille, että tätä lakia ei ole ainakaan talousvaliokunnassa jarrutettu. Niin kuin puheenjohtaja toi esille, keskustelu käytiin hyvin asiallisesti. Laki oli nopeasti valmisteltu hallituksessa, joten se vaati tavattoman paljon syventämistä valiokunnassa, ja halusimme todella tehdä perusteellista työtä, jotta laki toimisi myös käytännössä.

Ed. Alala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheim käytti varsin asiallisen puheenvuoron. (Ed. Gustafsson: Eritäin asiattoman!) Voin siihen yhtyä, myös siihen asiaan, että tätä lakia ei ole eduskunnassa jarrutettu. Ihmettelenkin valtiovarainministeri Viinosen lausuntoja täällä toissa päivänä. Tässähän myös on valtiovarainministeriön vastuu mielestäni selvitettävä. Tässähän on tosiasia se, että vuoden ajan sekä Ekan johdon tietien että myös valtiovarainministeriön joko tietien tai tietämättä on kerätty Ekaan käyttöpääomaa säästökassatalletuksilla. Näin on tapahtunut, ja vastuukysymys on syytä selvittää. On myös syytä selvittää, miksi pankit, kun säästökassatalletukset turvattiin, heti sen jälkeen lähtivät velkasaneerauksen tielle.

Mutta me joudumme joka tapauksessa vetämään rajan niiden talletusten ja sijoitusten välillä, mitä turvataan ja mitä ei turvata. Mielestäni ainoa johdonmukainen linja on se, mitä laki Suomessa säättää. (Ed. Tennilä: Mehän teemme lain nyt!) Nyt olemme kaikki yhtä mieltä siitä, että

säästökassatalletukset turvataan eduskunnassa. Mutta periaatteellisesti on lähdettävä lain säädöksestä. Viittaan esimerkiksi Hankkijan konkurssitapaukseen, jossa oli joukkovelkakirjasijoituksia tehneitä maaseudun vähävaraisia ihmisiä. Kaikki he menettivät joukkovelkakirjasijoituksensa, jotka ovat täysin rinnastettavissa näihin asioihin. Silloin ei kukaan vaatinut korkoa, ei kukaan vaatinut pääomaa, kaikki meni silloin. Myös Ekan saneerauksen yhteydessä moni pienyrittäjä varmasti menettää koko saatavansa. Me emme voi kaikkia saatavia, hyvät ystävät, tässä yhteiskunnassa korvata. On pakko tehdä raja, ja laki olkoon se raja. Laki ennen meitä syntynyt myös jälkehemme jää tässä asiassa.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola ei ole salissa tällä hetkellä. Olisin hänelle vastannut, että kun viime tammikuussa eduskunta yksimielisesti teki päätöksen, että pankit pidetään pystyssä, niin siinä vasemmistoliitto oli mukana, mutta sen jälkeen emme ole olleet tukemassa pankkien mittavaa tukiverkostoa, koska tiedämme, että sisällä on paljon rikollista toimintaa. Tämä on vastaus ed. Ukkolalle.

Ed. Dromberg perusteli, että sama tilanne olisi, oli tätä lakia tai ei, että olisi yli 100 000 velkojaa Ekan säästökassoilla. Mutta jos lain sisältö olisi puettu siihen muotoon, että olisi hoidettu nämä säästökassa-asiakassuhteet normaalilla tavalla eli kassojen luukuilla, tätä tilannettahan ei olisi syntynyt, vaan he olisivat hoitaneet jo ennen joulua ilman tätä jarrutusta asiansa osaksi kuntoon ja osaksi tammi — helmikuun aikana. Ei olisi tullut tätä viivettä, josta monet piensäästäjät joutuvat nyt kärsimään ja odottamaan niitä rahoja, jotka ovat heidän viimeisiään. (Ed. Dromberg: Se on eri asia!)

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Itse asiasisältöön tulen puuttumaan varsinaisessa puheenvuorossani, joka on jonkin ajan kuluttua. Tässä yhteydessä puutun vain siihen ed. Törnqvistin väitteeseen, että asiaa olisi valiokunnassa viivytetty jotenkin erityisesti. (Ed. Törnqvist: Verojaostossa!) Mielestäni ei näin ainakaan talousvaliokunnan kohdalla ole, ja jos tämä pitäisi paikkansa, niin haluan huomauttaa ed. Törnqvistille, että tämä silloin kyllä kohdistuisi ennen kaikkea valiokunnan puheenjohtajaan Louekoskeen, joka sattuu olemaan saman ryhmän jäsen. Haluaisin tässä puolustaa koko valiokuntaa ja ennen kaikkea sen puheen-

johtajaa Louekoskea. Tätä asiaa ei kerta kaikkiaan ole viivytelty. Se on käsitelty siellä asiallisesti ja ripeästi. Minusta tällaiset väitteet ovat turhia. Asiasta voidaan olla mitä mieltä hyvänsä.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on viime aikoina tai viimeisen vuoden aikana käytetty STS-Pankin kaatumista esimerkkinä hyvin monessa tapauksessa. Ed. Sasilla on valikoiva muisti, kun hän sanoi, että STS-Pankki kaatui ensimmäisenä. Se oli SKOP, joka kaatui ensimmäisenä. (Ed. Rinne: Politikointia porvareilta!) Me pidimme täällä sitä yhteiskunnallisena onnettomuutena emmekä ole eduskunnassa haukkuneet sillä tavalla SKOPin porvarijohtoa kuin täällä on koko ajan niin STS:n kaatumisen kuin Ekan vaikeuksien johdosta haukuttu niiden johtoa.

Mitä tulee tämän lain jarruttamiseen, ministeri Viinanen totesi toissa iltana tai yönä, että hänenkin mielestään lakia on jarrutettu, ja tämä on tapahtunut verojaostossa, jossa se oli pitkällä, pitkällä lausunnolla.

Mitä tulee pankkitalletusten ja säästökassatalletusten rinnastamiseen tai samaistamiseen toisiinsa, niin on päivänselvä asia, että ne ihmiset, jotka asioivat säästökassoissa, pitävät niitä samanlaisina kuin pankit, paitsi että sieltä ei saa velkaa. Heidän mielessään talletukset on turvattu. (Ed. Zyskowitz: Entäs vakuutussäästöt?) Kun julkisuuteen on valtiovarainministeriön toimesta myös kerrottu, että säästökassatalletukset ovat yhtä turvallisia kuin pankkitalletukset, mihin enää ihmiset voisivat uskoa? Tämä on kerrottu 6.3. ylitarkastaja Kari Ihon suulla. Valtiovarainministeri Iiro Viinanen yhdessä ylitarkastaja Kari Ihon kanssa on allekirjoituksellaan vahvistanut Ekan säästökassan talletusten vakuuksien riittävyyden 26.3.1993.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle totean, että vasemmistoliitto on yhtynyt siihen eduskunnan yksimieliseen kantaan, jolla pankkijärjestelmän toimivuus turvataan kaikissa oloissa. (Ed. Zyskowitz: Konkreettinen lakiehdotus!) — Olemme tehneet myös esityksen siitä, minkä verran missäkin tilanteessa pankeille tukea annetaan ja mitä muita toimia sen rinnalla myös tarvitaan, jotta tuki voidaan minimoida.

Pankkilait lähtevät siitä, että kriisitilanteessa tallettaja saa sekä talletuksensa takaisin että myös koron. Kun te teette nyt eron pankin asiakkaan ja Ekan kassan asiakkaan välille, te tahal-

lanne liskutatte pienituloisia työväenliikkeen ihmisiä, ihan tahallanne ja tietoisesti, koska täällä se laki nyt säädetään, ed. Ala-Nissilä. Kyllä Ekan kassan ja E-liikkeen johtoa arvostellaan vasemmalta ja varmasti ja tiukasti on tehty sitä. Mutta te syyllistätte väärän porukan, te liskutatte niitä, jotka ovat vähiten syyllisiä tähän tilanteeseen, eli Ekan kassan jäseniä, joista suurin osa on todella hyvin pienituloista porukkaa. Tämä on teidän vallankäyttöänne ja -näyttöänne.

Ed. K o r h o n e n : Arvoisa herra puhemies! Alkuun on todettava selvyuden vuoksi se, että talousvaliokunta teki töitä ja valtiovarainvaliokunnan verojaosto oli ymmärtääkseni se paikka, jossa asia viipyi noin neljä viikkoa; asia tulkoon täysin selväksi, se että talousvaliokunnassa viivytystä ei tapahtunut.

Aivan alkuun voisi muistella jotakin sellaista sanontaa, että jossakin Afrikassa päin todetaan, että kun norsut tanssivat, niin ruoho lakoontuu. Kun suomalaiset norsut tanssivat, tässä tapauksessa kaupat, vakuutusyhtiöt, keskusliikkeet, sen seurauksena kansalaiset lakoontuvat, niin jossakin on jotakin vikaa. Koko yhteiskuntajärjestelmän väärin päin pyörittäminen ehkä näkyy kaikkein selvimmin siinä, että vasemmistopuolueiden pitää tänä päivänä pitää huoli siitä, ettei porvarihallitus sosialisoi koko maata. Pyrkimykset ovat vähintäänkin ihmeellisiä, mitä niillä haetaan, mikä niiden päämäärä on, mutta jos niitä tarkastelee tiettyjen keskittymien kautta, ne ovat hyvin johdonmukaisia. Niillä pyritään saamaan samanlaisia ilmiöitä aikaan tässä yhteiskunnassa, kuin mikä oli seuraus, kun SSP pirstottiin.

Säästökassatoimintaa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä on tarkasteltava kokonaisuutena. Tätä kautta lähtökohta on se, että säästökassatoiminta on täysin pankkitoimintaan rinnastettavaa toimintaa ollut nimenomaan säästökassa-asiakkaiden silmissä. Valtiovarainministeriö hyväksyy tilit ja niiden ehdot, joissa on myös mukana korko. Kun lähtökohtana tulee olla sen, että kansalaisten yhdenvertaisuus edellyttää pankki- ja säästökassatallettajien yhdenmukaista kohtelua, niin on myös koron oltava koko ajan mukana käsittelyssä. Valtiovarainministeriö hyväksyy, ja samanaikaisesti heillä on myös oikeus saada säästökassan sisältä kaikki tiedot ja informaatio. Silloin on pakko kysyä, mikä tässä järjestelmässä petti. Pettiko valvontajärjestelmä, niin kuin kävi pankkien kohdalla? Pankkeissa valvontajärjestelmä petti täydellisesti. Se on maksanut tällä hetkellä noin 45 miljardia markkaa. (Ed. Ukkola:

Ekan johto petti!) — Johto varmasti omalta osaltaan oli myös mukana siinä, ei kukaan ole sitä kiistänytkaan.

Olennaista edelleenkin on se, että koko ajan säästökassaa valvottiin. Säästökassa oli tarkkailun alla, mutta ministeriö ei reagoinut eikä estänyt talletusten kasvua. Ei säästökassa-asiakkaiden silmissä voinut olla mitään muuta johtopäätöstä kuin se, että vakuudet on kunnossa. Joissakin puheenvuoroissa on vaadittu, että tämä on selvitettävä. Olen täysin samaa mieltä, että näin on tehtävä.

Mielenkiintoiseksi koko keskustelussa nousee se, mikä pankkien rooli se on ollut. Silloin ehkä mielenkiintoisimmiksi päiviksi nousevat 19 ja 20 päivä lokakuuta. Mitä niiden aikana tapahtui? Pankit aamulla ilmoittivat olevansa mukana järjestelyissä, joilla konsernin tulevaisuus turvataan. Pankit ovat koko ajan ilmeisestikin tulleet ennen saneeraushakemuksen jättämistä sen, että talletuspako oli kääntynyt takaisin. Kun valtiovarainministeriön, pankkien ja yhtiön kesken oli ilmeisesti päästy sopimukseen rahoituksesta ja vakuuksista, jää jäljelle kysymys, miksi pankit hakivat Ekan velkasaneeraukseen. On pakko esittää kysymys niinpäin, ajettiinko Eka säästökassan kautta selvitystilaan, ja jos näin on, niin kuka sen teki. Pankit ovat tässä yhteydessä erittäin merkittävässä roolissa, ja pankkien yhteydet ja tekemiset kaiken kaikkiaan on selvitettävä tosi tarkkaan. Jos pankit, jotka poikkeuksetta tällä hetkellä nauttivat yhteiskunnan toimeentulotukea, menettelevät näin, on se täysin vastuutonta yhteiskuntaa kohtaan.

Kysymys kuuluu sitten: Koituiko rahoitusmarkkinoiden pienuus tässäkin kysymyksessä kohtalon kysymykseksi? Tarkoitin tällä sitä, oliko jollekin tai joillekin velkojista saatavissa tätä kautta suurempi voitto, kun viedään yhtiö saneeraukseen. Hakevatko pankit vielä tällä hetkellä säästökassatalletuksina olevaa noin 3 miljardin markan pottia omille tileilleen. Hakevatko jotkut pankkien omistajien kautta uutta SSP-mallia toimintojen pirstomisineen? Siihen liittyvät nimenomaan päivittäistavarakauppa, vakuutusala ja rakentaminen. Ikävä kyllä, tässä myllyssä on säästökassa-asiakas saanut tulla toimeen omillaan aivan miten on pystynyt ja miten on taitanut.

Eduskuntakäsittely on, ikävä kyllä, ollut hidadista. Siihen liittyy taas, ikävä kyllä, ilmeinen tarkoitushakuisuus, jolla säästökassa-asiakkaita on jostakin käsittämättömästä syystä haluttu rangaista. Epävarmuutta herättäviä lausuntoja

on tullut niin virkamiehiltä kuin myös edustajilta. On puhuttu rahanpesusta, on puhuttu pääomien leikkaamisista. Se on aivan kohtuutonta normaalia säästökassa-asiakasta kohtaan, joka kuten alussa totesin on täysin syytön näihin toimenpiteisiin, mitä on tapahtunut, eikä ole pystynyt niitä ennakoimaan.

Vastalauseessa on puututtu korkoihin, ja ko-roista on täälläkin keskusteltu. Ed. Björkenheimille on todettava, että on täysin käsittämätön periaatteellinen lähtökohta se, että korot jätetään maksamatta, vaikka se yhteiskunnalle on kalliimpi malli kuin se, että korot olisi maksettu. Saneerausyhtiölle koituu hyvin ilmeisesti noin 50 miljoonan markan kulut siitä, kun korkoja ei makseta, kun opposition esittämällä kompromissivaihtoehdolla, joka lähti 2,5 prosentin keskimääräisten korkojen maksamisesta, hinta olisi ollut ilmeisesti noin 30 miljoonan luokkaa. Saneerausyhtiölle koituu muuta haittaa 100 000 saamamiehen muodossa. Ei minkäänäköistä lo-giikkaa eikä järkevyyttä löydy kyllä asiaa tätä kautta tarkasteltuna. Puhuminen jostakin periaatteesta on täysin käsittämätöntä tässä yhteydessä.

Huoltokonttorivarat ovat jääneet vähemmälle tässäkin keskustelussa. Mielestäni huoltokonttori olisi tullut hoitaa yhdessä säästökassatalletuksen kanssa samassa yhteydessä. Sen pitemmälti puuttumatta niihin totean, että huoltokonttorivarat ovat täysin rinnasteisia varoja säästökassa-varoihin nähden.

Lopuksi totean, että 12 §:n 2 momentti, voimaanpanosäännös, jonka mukaan valtio ei turvaa talletustoimintaa harjoittavien osuuskuntien säästökassoihin vastaisuudessa tehtäviä talletuksia, on aivan turha säännös ja nimenomaan riskialtis säännös tässä yhteydessä, jossa puhutaan rahoitusjärjestelmän tervehdyttämisestä. Puhutaan siitä, että rahoitusjärjestelmä pitäisi pystyä saamaan tasapainoon, se pitäisi saada siihen kuntoon, että mahdollisimman vähän yhteiskunnan varoja siihen sitoutuu. Ei tässä vaiheessa tällaisia päätöksiä pidä mennä tekemään. Järkevää nimenomaan Elannon ja SOK:n säästökassojen kannalta olisi ollut se, että tämä olisi ollut yleislaki, puitelaki. Tulevaisuudessa kun tilanne normalisoituu ja tietyllä lailla selkiytyy niiltäkin osin, että ihmiset tietävät, missä mikäkin riski on, myös tämän suuntaisia voimaanpanosäännöksiä olisi tehty.

Arvoisa herra puhemies! Tulen kannattamaan toisessa käsittelyssä lakiin tehtäviä muutosesi-tyksiä.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti ed. Korhosen puheenvuoroon haluan todeta, että eduskunta on lähettänyt 2.11.93 talousvaliokuntaan tämän lain. Toisin sanoen se on talousvaliokunnan käsittelyssä ollut kuusi viikkoa ja laskelmieni mukaan 2,5 viikkoa verojaosto tutki, ja antoi tutkimuksen perusteella oman lausuntonsa. Eli kyllä aikataulu on suhteellisesti tiukka ollut; kun katsotaan pöydällä olevia lakiesityksiä, ne ovat järjkiään syys- ja lokakuulta, joten tässä on tietoisesti pyritty käsittelemään se niin hyvin ja nopeasti kuin on kyetty.

Samalla totean, että tässä on ensimmäisen ker-ran tämän tyylinen uusi asia eduskunnan käsitte-lyssä. Kyllä on kansanedustajan tietenkin omalla vastuullisuudellaan tehtävä niin hyvää lainsäädäntötyötä, että pohja pitää lujimmassakin juridi-sissa pihdeissä. Me olemme kaiken kansan kan-sanedustajia, työläisiä, jotka haemme täällä lainsäädäntöön kansalaisten etuja ja oikeudenmu-kaisuksia ja myös velvollisuuksia.

Minusta tässä on päädytty aika viisaasti kompromissiin. Toista miljardia menee valtion, veronmaksajien, rahaa, jolla aivan oikein turva-taan pääoma. 30 miljoonaa arviolta korkojen osuus olisi ollut. Jos näitä lukuja vertaa keske-nään, niin oppositio on siinä tietenkin oikeassa, että se on kirppu valtamersä. Mutta kun ote-taan huomioon, että tässä on vastaantulo siihen nähden, että muut vaihtoehdot olisivat olleet vie-lä karmeampia, pidän tätä kohtuullisen hyvänä.

Ed. K i v e l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä on useassa puheenvuorossa, viimeksi ed. Korhosen puheenvuorossa, viitattu saneerausmenettelyyn ja sen kustannuksiin. Täl-tä osin on todettava se, että valiokunta lisäsi lakiesitykseen 10 §:n 2 momentin, jossa valtiova-rainministeriö voi asettaa asiamiehen valvomaan velkojen oikeuksia. Tämän menettelyn tarkoi-tuksena nimenomaan on keventää ja helpottaa saneerausmenettelyä. Tämä on myös syytä pitää mielessä silloin, kun tarkastellaan kustannuksia.

Toinen asia, mihin on viitattu, on huoltokonttoriin tehdyt talletukset. Siitä on todettava se, että esimerkiksi Noveran konkurssissa huolto-konttorisaatavien kohtalo on edelleen auki. Kä-sittely on oikeusasteissa siitä, mikä on huolto-konttorisaatavien etuoikeus konkurssissa ja sitä kautta myös saneerausmenettelyssä. Eli tämän asian käsittely tältä osin on toisaalla.

Edelleen toteaisin täällä käytettyihin useihin puheenvuoroihin sen, että talousvaliokunnassa käsittely, kuten on todettu, on ollut asiallista eikä

mitään jarruttamista ole tapahtunut. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että Ekan säästökassan tallettajat saavat pääomansa mahdollisimman pian eli heti vuodenvaihteen jälkeen eli heti ensimmäisenä pankkipäivänä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korhonen puuttui huoltokonttoriasiaan elikkä samaan asiaan, mihin myös ed. Kivelä vastauspuheessaan. Ei huoltokonttoreihin tehtyjä talletuksia voi ryhtyä turvaamaan. Silloin mentäisiin aivan kertakaikkiseen tilanteeseen, koska huoltokonttoreita on monella muullakin yrityksellä. Onko tarkoitus, että valtio turvaisi joka ikisen yrityksen huoltokonttorin varat? Tämähän johtaisi aivan mielettömyyksiin.

Koska minä nyt huomaan, että samaan pykälään on laitettu huoltokonttori tässä vastalauseessa, missä puhutaan korkojen maksamisesta, niin minä en pysty äänestämään tämän opposition esityksen puolesta. Vaikka periaatteessa kannatan sitä, että ainakin aivan pienimmille talletuksille pitäisi maksaa korko, niin minä en pysty tätä 2 §:ää kannattamaan, koska siihen on otettu huoltokonttoriasia mukaan.

Ed. J u r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korhonen puuttui myös korkokysymykseen ja siihen edullisuuteen, mikä koron maksusta olisi seurannut. Mutta kun kuuntelee hallituspuolueiden kansanedustajien puheenvuoroja korkokysymyksestä, takaa paistaa se ajatus, mikä valiokunnassakin tuli, elikkä kun pääoma säästäjille maksetaan, niin silloin he luopuvat korosta. Silloin tietenkin täällä pesässä on vähemmän ihmisiä. Minun mielestäni se ei ole oikein.

Toisekseen ed. Korhonen puuttui myöskin rahanespykälään. Siitäahan todella oli alussa epäilyjä, että virolaisummujen nimillä olisi tilejä siellä avattu, mutta ilmeisesti minkään näköistä näyttöä tästä kysymyksestä ei ole saatu.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi näkökohta korkokustelussa on toistaiseksi jäänyt huomiotta. Valtiohan takaa korkoja tässä jupakassa. Massiivisen tuen saaneet pankit onnistuivat kiristämään valtiota, ja valtio on luvannut pankeille 40 miljoonaa markkaan takuut koroista niille varoille, joita pankit ovat ohjanneet säästökassojen varsin vajavaiseen pyörittämiseen. Pankeille taataan 40 miljoonaa markkaan korot, mutta tallettajille ei suostuttu takaamaan niitä 30 miljoonaa mark-

kaan nousevia korkoja, joita täällä eduskunnassa esitettiin. Tämäkin olisi ollut jo leikkausta korkotasoihin, mutta tämäkään ei käynyt eduskunnan porvarienemmistölle.

Hallitus sai esityksen nopeasti eduskuntaan, mutta eduskunnassa käsittely on viivästynyt sen vuoksi, että täällä on ollut erimielisyyttä vasemiston ja porvareiden välillä siitä, maksetaanko pääomia säästöille kokonaisuudessaan lainkaan. Tästä on kiistelty koko ajan, ja sen vuoksi asia ei ole edennyt. Minusta senkin on syytä tulla julki. Koko ajan on ollut esillä sekin mahdollisuus, että porvarit leikkaavat myöskin näiden talletusten pääomia. Tämän vuoksi asia on viivästynyt.

On onnellista, että nyt on päästy yhteisymmärrykseen siitä, että talletusten pääomat maksetaan. Tarpeettoman paljon tuskaa on aiheutunut niille ihmisille, jotka ovat tarpeettomasti joutuneet odottamaan ja edelleenkin joutuvat odottamaan, kun maksatus on siirtynyt pitkälle seuraavaan vuoteen.

Ed. B j ö r k e n h e i m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korhonen sanoi aivan oikein, että pesänselvittäjä, joka oli meillä kuultavana valiokunnassa, esitti arvion, että velkasaneeraus yli 100 000 tallettajan osalta maksaisi 50 miljoonaa. Mutta minulle jäi kyllä sellainen käsitys, että tämä oli enemmän hihasta vedetty summa. Sain sen käsityksen, että hän tällä halusi nimenomaan kääntää asian siihen suuntaan, että hallitus myöntyisi maksamaan korkoja, koska hän halusi päästä eroon tietysti 100 000 velkojasta.

Mutta tämän takia valiokuntahan nimenomaan on ottanut uuden pykälän, joka koskee velkasaneerauksen yksinkertaistamista, ja lisäksi on asetettu asiamies valvomaan velkojan oikeuksia ja etuja. Tällä lailla yritetään päästä eroon niin paljon paperisodasta kuin on mahdollista.

En millään kyllä voi ymmärtää, että yhden velkojan paperisota maksaisi 500 markkaa, minä 50 miljoonaa näille jaettuna olisi. Se tuntuu kyllä aivan kohtuuttomalta, ja sen takia on erittäin hyvä, että mennään tähän systeemiin, että voidaan julkaista virallisia tiedonantoja, joten henkilökohtainen yhteydenotto kirjeitse joka asiakkaaseen ei ole tarpeellista.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheimille: Ei varmaan paperisota maksakaan 500:aa markkaa per säästökassa-asiakas. Kun asianajaja lähtee käsittelemään näitä, en enää epäilekään, ettei asiakkaan

käsittely maksaa 400—500 markkaa per asiakas. (Ed. Drombergin välihuuto) — Niin, tuntien, ikävä kyllä, asianajajien palkkioiden tason.

Ed. Rengolle ihan lyhyesti: Me olemme vieneet täällä eduskunnassa pankkilainsäädäntöä läpi muistaakseni viikossa lyhimmillään. Siinä ei iso-jakaan ongelmia ole ollut. Talousvaliokunta käytti ilmeisesti tämän lain käsittelyyn kaiken kaikkiaan muutaman päivän muuttaessaan lainsäädäntöä, joka oli käsittämättömän heikko hallitukselta tullessaan. Suurimman osan ajasta tämä asia makasi nimenomaan valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Ed. Ukkolalle huoltokonttoreista: Olen edelleen sitä mieltä, minkä omassa puheenvuorossakin totesin, että huoltokonttorivarat ovat tässä tapauksessa hyvin pitkälle rinnasteisia säästökassavaroihin. Minun mielestäni, kun puhutaan tällaisesta lainsäädännöstä, pitää puhua tulevaisuudesta ja nimenomaan tulevaisuuden tarpeista. Ennen kaikkea tärkeätä on, että kaikille yksinkertaisesti on selvillä se, mitkä ovat turvattuja tilejä, mitkä eivät ole turvattuja tilejä, minkä kautta turva tulee jne. Tällä hetkellä tilanne on se, että säästökassatilit ja huoltokonttoritilit on ymmärretty ja rinnastettu täysin pankkitilien kanssa samanarvoisiksi tileiksi. Tätä kautta syntyy mielestäni oikeus siihen, että ihmiset ovat täysin tasarvoisia kohtelussa.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä sanotaan, että pankkilaki meni hyvin nopeasti läpi. Kyllä se oli tuskaa, kuulkaa, silloinkin. Muistattekko, kun koko tammi kuukauden sitä käsiteltiin, ja sitten se siirtyi lähes puolella vuodella eteenpäin? Ei se mikään yksinkertainen laki ollut.

Toiseksi, täällä puhuttiin myös, että tuskaa on aiheuttanut nyt hallitus. Kyllä tuskaa aiheuttaa näille piensäästäjille ja muillekin Ekan toimiva johto ja sen huono ja kyvytön johto, joka antoi vielä kaiken lisäksi väärää tietoa jatkuvasti tallettajille erilaisilla ilmoituksilla ja mainoksilla.

Kolmanneksi, ed. Korhonen mainitsi sen, että huoltokonttorit pitäisi rinnastaa myös tässä tapauksessa säästökassoihin. Sitten tulee seuraava posti, joka on vakuutusyhtiöt ja vakuutusäästäminen. Nyt on Apollo konkurssissa. Rupeammeko käsittelemään myös vakuutusyhtiöitä ja korvaamaan tämän rahaliikenteen? Kyllä me olemme, kuulkaa, niin pohjattomassa suossa tämän jälkeen, että ei päästä näy, jos tälle tielle lähdetään.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolan puheenvuoroon, jossa hän käsitteli huoltokonttoreita, haluan lisätä hie-man asiatietoakin. Nimittäin huoltokonttoreita kohtaan tämä on erittäin sydämetön menettely, jonka porvariryhmät ovat nyt ottaneet.

Entisestä elämästä satun tuntemaan huoltokonttorit ja niiden asiakkaat. Huoltokonttorit ovat näiden henkilöiden mielessä todella rinnasteisia säästökassatalletuksille. Näin on! Nyt käy niin, että mm. Ekan entiset työntekijät, nykyiset eläkeläiset, jotka ovat ottaneet eläkkeensä tätä kautta, menettävät joka ainoan markkansa, joka ainoan penninsä huoltokonttorista, johon he ovat tallettaneet pienen eläkkeensä säästöjä. He kokevat tämän todella sydämetömäksi, ja sitä se myös on. Se on todellinen raipanisku näitä henkilöitä kohtaan, jotka ovat tehneet ensinnä pienellä, pienellä palkalla työtä, jotka ovat saaneet erittäin pientä eläkettä. Nyt he menettävät koko sen pääomansa, sen pienen säästönsä, jota he ovat keränneet ja koonneet vanhuuttansa varten. Tämä on mielestäni erittäin sydämetön kohta tässä porvariryhmien esityksessä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jo ensimmäisessä vastauspuheenvuorossaan ed. Björkenheim taitavasti käsitteli minun aikaisemman puheenvuoroni viestin väärin. Kun hän nyt puhui samasta asiasta, haluan todeta, että on kaksi vaihtoehtoa: maksaa 30 miljoonaa markkaa vähimmäiskorkona tallettajille tai sitten mennä siihen, mihin valiokunnan mietinnössä nyt on menty, jolloin nämä 100 000 saamamiestä ja saamanaista jäävät saneeraukseen mukaan, mikä tulee kalliimmaksi ja huomattavasti vaikeammaksi kuin se, että olisi ihmisten mieltä tyydyttävästi maksettu se 30 miljoonaa markkaa korkoja. Tällä pilattiin tämä hyvä laki, että jätetään korot maksamatta, tehdään asia kalliimmaksi ja vaikeammaksi tätä kautta.

Toisaalta myös olen samaa mieltä, että huoltokonttoreihin tehty talletukset olisi pitänyt myös maksaa ihan yhteiskunnallisista syistä. Kysymys on kuitenkin pienistä summista kokonaisuuteen nähden.

Tämä on minun tarkoitukseni ollut, ja viittaan edelleen vasemmiston ja myös SMP:n ed. Jurvan vastalauseeseen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lammiselle: Silloin kun olemme pankkien tilannetta käsitelleet täällä, muistan teidänkin puhuneen sen tyyliä, että on turha etsiä

syllisiä, vaan on katsottava asiaa eteenpäin. Me hoidamme varmasti omalta osaltamme sen, että vastuuseen joutuvat ne viranhaltijat, jotka ovat mahdollisesti väärin menelleet. Se on aivan oikein. Mutta on erillinen asia puhua Ekan säästökassan asiakkaitten talletusten ja korkojen takamisesta. Nämä ovat kaksi eri asiaa.

Kun tiedätte hyvin, että keskimääräinen talletus on noin 11 500 markkaa, on hyvin kuvaavaa, että pankkituen käsittelyn yhteydessä vedottiin joka käänteessä pankkikalaisuuteen, mutta nyt irvokkaasti edellytettiin valiokuntakäsittelyn aikana, että näiden jokaisen mummon, arkkurahan omistajan, nimi olisi pitänyt saada julkisuuteen. Kukaan ei puhunut silloin enää mistään intimitetistä tai tietosuojasta. Käytäväpuheet, joita sekä kokoomus että keskusta ovat tämän asian yhteydessä käyneet, toivon, että toisitte täälläkin esiin. Mutta tiedän, että näillä 100 000 velkojalla, jotka jäävät korkojaan hakemaan, on omaisia ja tuttavita, jotka ovat ehkä olleet porvarienkin kannattajia. Kyllä nämä teidän punapääoman alttarilla tanssimisenne tulevat bumerangina takaisin.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jos ed. Lamminen olisi yhtä innokkaasti hakenut pankinjohtajia vastuuseen kuten nyt Ekan johtoa, niin minäkin ymmärtäisin intohimoja. Olen täysin sitä mieltä, että jos siellä väärinkäytöksiä on, totta kai kaikki vastuuseen. Mutta ed. Lamminen kuunteli ilmeisesti huonosti puheenvuoroni. 19 ja 20 päivä lokakuuta ovat hyvin mielenkiintoisia päiviä. Silloin nimittäin aamupäivällä pankit ilmoittivat, että Ekaa ei haeta yrityssaneeraukseen ja iltapäivällä yrityssaneeraus oli todellisuutta. Näin tuli tapahtumaan. Kun aamupäivällä ymmärtääkseni oli valtiovarainministerin ja pankkien kesken päästy sopimukseen rahoituksesta ja vakuusjärjestelystä, jää jäljelle kysymys, miksi pankit hakivat Ekan velkasaneeraukseen.

Tätä kautta mielestäni myös pankkien vastuu ja pankkien johtajien vastuu taas kerran tässä kysymyksessä tulee selvitettäväksi. Pankit ovat vieneet tästä yhteiskunnasta tällä hetkellä 45 miljardia, josta hyvin pieni osa on tulossa takaisin. Nyt puhutaan 1,3 miljardin summasta, josta hyvin suuri osa on tulossa takaisin. Näitä asioita pitää kyllä mittasuhteellistaa, ettei mennä aivan pöpelikköön näiden asioiden käsittelyn yhteydessä. Tätä taustaa vasten tämä päivämäärä pitää kyllä selvittää ja katsoa, kuka tässä nyt on vastuussa ja mistä, tarkoittamatta ollenkaan sitä,

ettei myös Ekan toimivan johdon vastuuta selvitetä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astalalle ja muille huoltokonttorista puhuville olisin vastannut, että kysymys varmasti on rahallisesti pienestä asiasta tässä vaiheessa ja laissa ja Eka-yhtymässä, Eka-säästökassojen yhteydessä, mutta kysymys on periaatteellisesti hyvin merkittävästä asiasta. Minulla ei ole harmainta aavistustakaan siitä, kuinka monessa yrityksessä on huoltokonttori tällä hetkellä tai paljonko näissä huoltokonttoreissa on varoja. Jos tällainen ratkaisu tehdään yhden kohdalla, aivan samalla tavalla oikeudenmukaisuus edellyttää, että se tehdään kaikkien konkurssiin menneiden yritysten huoltokonttoreiden kohdalla. Koska ihmiset ovat kuvitelleet, että säästökassatalletukset ovat rinnastettavissa pankkitalletuksiin, aivan samalla oikeudenmukaisuusperiaatteellahan ne nyt korvataan. Vaikka ne olivat riskisijoituksia, ne korvataan siksi, että ne on oikeudenmukaista korvata. Mutta huoltokonttoreiden kohdalla se ei ole oikeudenmukaista, koska silloin laajennettaisiin valtion vastuu sellaiseen tilanteeseen, josta ei kukaan tiedä, mitä tuleman pitää.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksenkin eduskuntaryhmä on vaatinut vastuuseen myös pankkien johtoa niistä virheistä, joita he ovat tehneet ja joista vastuun nyt kantavat veronmaksajat meidän päätöksillämme. Aivan samalla tavalla on vaadittava vastuuseen Ekan johtokin niistä virheistä, joita he ovat tehneet ja joista nyt veronmaksajat ottavat vastuun, kun tätä lakia olemme säätämässä. Jos me emme korosta tätä vastuuta, joka eri tahoilla on, me annamme tästä talosta sen viestin, että sen kuin pelaatte muiden rahoilla, sen kuin hoidatte asianne vastuuttomasti, kyllä me veronmaksajat aina otamme vastuun niistä virheistä. Mielestäni me emme saa eduskunnasta antaa sellaista viestiä ulkopuolelle, että me hyväksyisimme tämän menettelyn sillä, että me nyt säädämme nämä lait. Me säädämme nämä lait siksi, että me haluamme juuri sen pienen ihmisen rahat turvata ja hoitaa, että hän ei joudu kärsimään näistä virheistä. Mutta se ei tarkoita sitä, että me hyväksyisimme ne virheet, jotka on tehty.

Ed. G u s t a f s s o n : Arvoisa herra puhemies! Säästökassan asiakkaat ovat suomalaisen yhteiskunnan rakentajia. He ovat palkansaaajia,

itsenäisiä ammatinharjoittajia, pienyrittäjiä, maanviljelijöitä ja eläkeläisiä. Enin osa heistä on peruseläkkeellä ja työeläkkeellä olevia sekä palkansaajia. Joukossa on tätä nykyä runsaasti työttömiä ja lapsiperheitä. Ekan yrityssaneeraukseen asettamisen jälkeen erittäin moni tallettaja ja säästäjä menetti yönensä. Tuota yönun saamista eivät ollenkaan helpottaneet eräiden kookomuksen ja keskustapuolueen haukkasiiven edustajien puheet siitä, että myös pääomia leikataan.

Elämänikänsä säästänyt eläkeläinen pelkäsi menettävänsä rahansa ja joutuvansa yhteiskunnan huoltamaksi. Moni eläkeläinen joutui epätoivon partaalle, koska säästetyt rahat olivat kassassa. Sairausten hoitoon varatut rahat olivat lukkojen takana; siis millä lääkkeet tai sairaalamaksut maksetaan? Eräs 70-vuotias eläkeläinen, leski, soitti minulle kysyen: ”En uskalla kuollakaan. Eivät lapset saa minua haudata, koska kaikki säästöni ovat huoltokonttorissa. Eläkkeeni on mennyt sinne. Minulla ei ole rahaa kuin 70 markkaa. Miten pärjään tästä eteenpäin?”

Tampereelta ja Pohjois-Hämeestä on minulle tullut paljon puhelinsoittoja. Siellä on paljon pitkäaikaisia työntekijöitä, joiden palkat ovat menneet säästökassaan tai huoltokonttoriin. Tuntuu ikävältä todeta, että porvarit haluavat nöyryyttää erityisesti naisia ja naisvaltaisten alojen työntekijöitä. Onhan Ekan säästökassan ja huoltokonttorin piirissä erityisesti kaupan sekä hotellin ja ravintola-alan työntekijöitä ja eläkeläisiä. Hallitus on toiminnallaan ja hidastelullaan ajamassa näitä ihmisiä Pelastusarmeijan leipäjonoon, ihmisiä, jotka ovat syyttömiä, ovat saaneet pientä palkkaa tai saavat pientä eläkettä.

Arvoisa puhemies! Tällaisten suomalaisten talletusten leikkaamisesta eduskunnan tietyt tahot puhuivat täysin vastuuttomasti. Näiltä suomalaisilta säästäjiltä ollaan nyt ottamassa myös talletuskorot pois. He kokevat epäoikeudenmukaisena vetää raja koronmaksussa pankkitukilain ja säästökassalain väliin. Säästäjä säästi eikä ajatellut, että hänen rahansa olisi eriväristä kuin muiden suomalaisten. Hän kokee sen rankaisuna siitä, että hän ei halunnut käyttää valtion tuke-
maa pankkia. Nämä tallettajat ja suomalaiset säästäjät eivät ymmärrä, että pankkien tallettajien rahat ja korot on turvattu.

Valtio lupasi taata säästökassatallettajien varat. Pankit pettivät valtion ja samalla tallettajat asettamalla Ekan yrityssaneeraukseen hätiköidysti, mistä aiheutunutta murheita ja tuskaa kuvailin lähinnä minulle tulneiden soittojen pe-

rusteella. Eduskunnan ja tiettyjen tahojen viivyttely — katson erityisesti ed. Sasiin ja ed. Al-Nissilään, teidän viivyttelyenne — on lisännyt edelleen säästäjien elämän ongelmia ja tuskaa.

Arvoisa puhemies! On pidettävä mielessä, että nyt käsiteltävän lakiesityksen vaikutukset kohdistuvat ihmisiin, jotka ovat raha-asioittensa hoidossa turvautuneet perinteiseen tallettamiseen. Heillä ei ole ollut kasinopelin kanssa mitään tekemistä. Pankkituella on turvattu pankkien asiakkaiden talletukset rajoituksetta niin pääoman kuin korkojenkin osalta. Sen vuoksi on kysyttävä, mikä erityinen syy on rankaista näitä 100 000:ta ihmistä siitä, että he ovat valinneet talletuspaikakseen säästökassan. Tasavertainen kohtelu edellyttäisi, että säästökassan tallettajat rinnastetaan pankkitallettajiin, joiden talletukset on korkoineen turvattu pankkituella.

Säästökassan tallettajan tulisiikin saada kohtuullinen korko tallettamalleen pääomalle. Sellaisena voidaan pitää osuuskunnan maksukyvyttömyksi toteamisen ajankohdan alinta ns. käyttötilin korkoa, 2,5:tä prosenttia, joka tulisi turvata tallettajalle tilimuodosta riippumatta.

On vielä muistettava, että yrityssaneeraus koskettaa yhtä lailla Eka-yhtymän huoltokonttorin tallettajia kuin säästökassatallettajiakin. Eka-yhtymän huoltokonttorin talletuskanta on noin 80 miljoonaa markkaa. Huoltokonttoritallettajat, lukumäärältään runsas 5 000, ovat Eka-yhtymän työntekijöitä ja eläkeläisiä, joiden palkat tai eläkkeet on maksettu huoltokonttorin kautta. Käsiteltävä lakiesitys ei millään tavalla turvaa heidän etujaan. Mielestäni huoltokonttoritalletukset tulisiikin turvata samalla tavalla kuin säästökassaan tehdyt talletukset. On kohtuutonta ja edesvaatuntaa pidättää työntekijöiden rahoja huoltokonttoriin. Ne eivät todellakaan ole sijoitusrahoja vaan palkkaa tehdystä työstä.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden kansanedustajien valitsema linja merkitsee vuoden 1918 haavojen avaamista. Ekan säästökassan pientallettajien ja huoltokonttoriasiakkaiden asettaminen toisen luokan kansalaisiksi on häpeällisin naula Ahon — Viinasen jo tilauksessa olevaan hallituksen ruumisarkkuun.

Hallitus ja myös me eduskunnassa olemme sumeilematta turvanneet talletukset ja korot 257 miljardin pankkitalletuksille tähänastisella noin 40 miljardin pankkituella. Mutta 1,3 miljardin talletuksille eivät porvarit näytä hyväksyvän edes 2,5 prosentin koron maksamista. Kysymys ei ole ensisijaisesti valtaosin pienituloisten säästäjien korkojen menetyksistä, vaikka tiedän, että ne

sadat markat olisivat tulleet tarpeelliseen käyttöön. Silti uskallan sanoa näin. Kysymys on hallituspuolueiden edustajien taholta sen periaatteen rikkomisesta, että kansalaisia kohdeltaisiin yhdenvertaisella tavalla. Tämä on epäoikeudenmukaista, raukkamaista, moraalitonta.

Lähes ensimmäisessä eteen tulevassa asiassa hallituspuolueiden kansanedustajat ovat unohtamassa professori Ilkka Niiniluodon meille päätäjille esittämän toiveen. Hän esitti tämän toiveen pääministeri Ahon edessä noin viikko sitten: "Oikeudenmukaisuus ja yhteiskuntarauha edellyttävät, että heikoimmassa asemassa olevista on pidettävä huolta kaikissa olosuhteissa."

Ekan säästökassan ja huoltokonttorin asiakkaat ovat olleet yhteiskuntamme ahkerimpia työntekijöitä ja veronsa maksaneita kansalaisia, joita hallituspuolueiden edustajat ovat nyt kohtelemassa kuin puolirikollisia. Vetoan teihin hallituspuolueiden kansanedustajiin, teidän omaan henkilökohtaiseen oikeustajuunne, ryhtiinne ja omaantuntoon. Älkää aloittako epäoikeudenmukaisella päätöksenteolla uutta kansalaissotaa.

Ed. Rauramo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin puhe ei varmaan jättänyt kylmäksi ketään, se oli sellaisia törkeyksiä täynnä. Mutta salissa on käännetty takkia niin, että hihat ovat kuluneet, koko tämän kauden aikana, ja tässä on nyt paras. Ed. Gustafsson sysää koko ongelman nyt kokoomuksen niskoilte ottamatta huomioon ollenkaan sitä, missä on pohjimmainen syy. Minä sanon, että ne pohjoishämäläiset soittajat, jotka ovat, ed. Gustafsson, teille soittaneet, ovat soittaneet aivan oikeaan osoitteeseen, koska te kuulutte Ekan hallintoneuvostoon yhtenä osana. Yrittekö te päästä nyt vastuusta eroon sillä, että te sysätte poliittiselle vastustajalle kaiken epäinhimillisyyden, joka on kohdannut pientallettajia ja jonka äsken mainitsitte puheessanne? Minusta tämä on törkeää.

Toiseksi, te mainitsitte, että tämä on kokoomuksen vika. Ekan hallintoneuvostossa on tarkalleen yksi kokoomuksen edustaja, ed. Minna Karhunen. (Vasemmalta: Missä hän on nyt?) — Hän on nyt poissa, mutta hän tuli sinne viime kesänä, ja tuskin hänellä on plussaa tai miinusta tästä asiasta annettavana.

Minä sanoisin, kun puhutaan säästöpankkilaeista tai pankkilaeista ja säästökassalaeista, kuten Wibelius: "Laki ennen mua syntynyt jälkeheni jää." Tämä koskee säästöpankkilakia eli pankkilakeja. Nyt tehdään toista lakia, joka koskee säästökassoja. Ei niitä voi rinnastaa tässä tapauksessa, puhumattakaan huoltokonttoreista.

Mutta vielä kerran: Älkää sysätkö syytä tänepäin vaan katsokaa, mitä olette tehneet tai mitä teidän olisi pitänyt tehdä silloin, kun kellot soivat koko Eka-konsernissa.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä oli hämmästyttävän puheenvuoro, joka tähän mennessä salissa on käydetty. Tämän olisi voinut kohdistaa puhuja täysin kriitikkittömästi itseensä. Sitäkin taustaa vasten on erittäin tärkeää se, että kun Eka ja sen elimissä toimivat luottamushenkilöt eivät ole pystyneet kantamaan vastuuta, niin nyt hallitus ottaa vastuun ja hoitaa nämä piensäästäjät ja heidän pääomansa tulevat heille täysimääräisinä.

Kun 100 000 velkojaa hakee saataviaan Ekasta, niin on huomattavasti lyhyempi prosessi nyt meneillään tämän kautta, kun tämä laki tulee voimaan. He saavat nämä pääomansa huomattavasti aikaisemmin, kuin jos he olisivat näitä pesälä anoneet tai hakeneet.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa, että kussakin yhtiössä tai osuuskunnassa asiat hoidetaan asianmukaisesti, ja tietysti pyrkiä pitämään huolta siitä, että yhtiön johto toimii siten, että yhtiö ei ajaudu selvitystilaan. Ed. Gustafsson itse on Ekan hallintoneuvoston jäsen. Missä hän on ollut silloin, kun on tehty päätöksiä, jotka koskevat mm. eräiltä osin kasinopeliä? Ed. Gustafsson, se, että te ette ole valvonut hallintoneuvostossa asioita, on johtanut siihen, että Eka on tällä hetkellä selvitystilassa. Te vastaatte siitä.

Herra puhemies! Haluan korostaa sitä, että Ekan hallintoneuvoston jäsenet saattavat olla jopa vahingonkorvausvelvollisia tässä asiassa. On täysin selvää, että ed. Gustafsson välttääkseen mahdollista vahingonkorvausvelvollisuutta täällä puhuu täyden talletusuojan puolesta. Minun mielestäni ed. Gustafsson on tässä asiassa jäävi tekemään päätöksiä, moraalisesti, ei juridisesti.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Gustafsson katsoo niin läheltä tätä Ekan säästökassa-asiaa, että hä-

nen näkökenttensä on samentunut. Muutoin ei voi käsittää sitä puheenvuoroa, jonka hän piti äsken viittauksin vuoden 1918 tapahtumiin. Ed. Gustafsson, tämä hirvittävä porvarihallitus on ehdottanut säädettäväksi ja tämä hirvittävä porvarienemmistöinen eduskunta on säätämässä erillisen lain, jotta Ekan säästökassatallettajien pääomat voidaan veronmaksajien varoin turvata ja taata.

Kun viittasitte siihen, että osa porvariedustajista olisi ollut jopa pääomien leikkaamisen kannalla, niin toden totta, neuvotteluissa hallitusryhmien kesken kokoomus esitti, että 500 000:n tai yli 1 000 000 markan talletuksista, siis 500 000:n tai yli 1 000 000 markan talletuksista, voitaisiin esimerkiksi 10 prosenttia leikata lähtökohtana se, että ne, jotka ovat tämän kokoisia talletuksia tehneet, ovat tienneet tai heidän olisi pitänyt tietää, että kyseessä on sijoitus, jolle ei ole kuten pankkitalletuksille lain tarjoamaa talletussuojaa.

Kun te kysytte, minkä vuoksi tässä kohdellaan eri tavoin niitä, jotka ovat valinneet säästämismuodoksi säästökassat, verrattuna pankkitalletuksiin, vastaus on tietysti se, että lainsäädäntö on sellainen. Lainsäädäntö on ollut ja on sellainen ennen tätä lakia, että säästökassatalletuksia ei ole lailla suojattu, sen sijaan pankkitalletukset on. Jos teidän logiikkaanne jatketaan, niin kysytään, pitäisikö teidän mielestänne myös vakuutussäästäminen turvata lailla. Oletteko sitä mieltä? Pitäisikö Apollon vakuutuksenottajille tai Kansan vakuutuksenottajille, kun nämä yhtiöt ovat nyt vaikeuksissa, lailla turvata heidän säästönsä? Minä en ole sitä mieltä, ed. Gustafsson. Oletteko te sitä mieltä? Ja jos olette sitä mieltä, niin oletteko sitä mieltä, että myös Ekan tavarantoimittajille, jotka kärsivät luottotappioita tässä yhteydessä, pitäisi veronmaksajien varoin turvata heidän saatavansa? Ed. Gustafsson, mihin te vedätte rajan? Ymmärrän, että veronmaksajien pükki on aina auki ja ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoro oli kyllä mestarillinen suoritus siinä sarjassa, jossa yritetään siirtää oma vastuu muiden kannettavaksi. Se oli hämmästyttävä puheenvuoro, ja ihmettelen sitä, että ed. Gustafsson hallintoneuvoston jäsenenä rohkeni käyttää tällaisen puheenvuoron.

Tästä puheenvuorosta tulee mieleen myös se, että on todella harkittava sitä, missä erilaisissa

hallintojärjestelmissä kansanedustajat ovat mukana, koska on todella erikoista se, että tässä tapauksessa Ekan hallintoneuvoston kansanedustajajäsenet ovat nyt täällä päättämässä siitä, että yhteisillä veromarkoilla korjataan heidän tekemänsä virheet. Mutta se, että vielä rohjetaan täällä syyttää muita näistä virheistä, on mielestäni ennenkuulumatonta.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen ed. Gustafssonin puheesta ja siitä, että ylipäätään tämä tapaus on nyt putkahtanut esille. Kun ed. Gustafsson pitää niin moraalittoman puheen, lopultakin kansanedustajatoverit havaitsivat, mihin johtaa se, kun kansanedustaja sitoutuu oman työnsä ohella yrityselämään. Lopultakin saatiin kunnollinen esimerkki siitä, että meidän on viimeinkin päästävä eroon yritysten hallintoneuvostoista ja ryhdyttävä hoitamaan sitä työtä, mihin meidät on valittu.

Ed. Gustafsson, teidän puheenne oli aivan tajuton. Ettekö te ymmärtänyt, että kyllä tämä eduskunta etsii käsiinsä Ekan hallintoneuvoston jäsenten listan? Miten te yritätte sysätä kaiken vastuun, sen vastuun, joka hallintoneuvoston jäsenille kuuluu, itseltänne pois? Mitä te olette tehnyt siinä, että Eka on tuossa kunnossa? Missä on teidän vastuunne? Entä jos todetaan, että hallintoneuvoston jäsenet joutuvat vastaamaan omalla omaisuudellaan tästä revohkasta? Kyllä minä ymmärrän tietenkin, että pohjoishämäläiset ottavat ed. Gustafssoniin yhteyttä, koska ed. Gustafsson on hallintoneuvoston jäsen ja siinä mielessä vastuussa tästä tilanteesta. Puhe oli jopa niin pöyristyttävä, että alan epäillä, oliko ed. Gustafsson henkilökohtaisesti vaikeuksissa, oliko hänellä väärä pankki.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä asiassa ed. Gustafsson Ekan hallintoneuvoston jäsenenä yrittää tehdä valkoisesta aivan mustan. Tämä oli käsittämätön puheenvuoro. Kun sitä kuunteli, ei voinut ymmärtää, että mies, joka varmasti on asioista perillä, puhuu tällä lailla.

Yhdestä asiasta olen kuitenkin hänen kanssaan samaa mieltä: Hän sanoi, että moni on menettänyt yönensä. Niin on, tiedän sen. Minullekin on moni soittanut. Olen voinut heitä rauhoitella, ja he ovat olleet erittäin tyytyväisiä, kun ovat kuulleet, että porvarihallitus todella maksaa heille edes pääomat. He eivät ole koroista puhuneet kovinkaan paljon, vaan ovat olleet erittäin

tyytyväisiä. (Ed. Zyskowitz: Sama niillä, jotka ovat minulle soittaneet!)

Toinen asia, mistä olen samaa mieltä, vaikka sanoin, että olen yhdestä asiasta, on se, että haukasiiven leikkauspuheista, jotka ovat tulleet niin meiltä kuin tuolta oikealtakin, en minäkään ole pitänyt. Ei meillä sellaiseen ole tarvetta eikä aiheita. Toivonkin, että tällaisesta jatkossa päästään. Ei meillä ole enää varaa tässä yhteiskunnassa ärsyttää turhaan ketään.

Soitot, jotka ovat tulleet ed. Gustafssonille ja joissa on kysytty, miten pärjää, ovat kyllä tulleet ihan oikeaan osoitteeseen, miten pärjää, kun Eka on vienyt rahat. Ekan johto on käyttänyt ne tappiolliseen liiketoimintaan. Eikä tässä hallituksista puhuminen ja hallituksen haukkuminen minun kohdallani muuta aiheuta kuin sen, että kysyn, mikä hallitus. Ja vastaan: Ekan hallitus tietenkin. Se on oikea osoite haukkua. Väite, että pankit pettivät säästökassa-asiakkaat, kyllä sekin on minusta aikamoinen vale, kun vietiin muka Eka hätäisesti velkasaneeraukseen. Kun firma oli niin kypsä kuin oli, se olisi pitänyt viedä jo ajat sitten. Ei sitä hätäisesti viety.

Sitten puhuttiin, että asiakkaat eivät pelanneet kasinopelejä eivätkä muitakaan ja olivat syyttömiä. Asiakkaat olivat täysin syyttömiä, mutta ed. Gustafsson ei ole.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson kiinnitti huomiota siihen, miten paljon hän on saanut soittoja pohjoishämäläisiltä Ekan tallettajilta. Olen saanut niitä soittoja hyvin runsaasti minäkin, vaikka en kuulukaan Ekan hallintoon. Ed. Gustafsson viittasi myös siihen, että ainakin Pohjois-Hämeen alueella on hyvin paljon pienipalkkaisia ihmisiä. Olen tästä asiasta hänen kanssaan aivan samaa mieltä. Haluan muistuttaa myös siitä, että Tampereen seutu oli aikanaan aluetta, jolla Ekalla oli hyvin paljon erilaista teollisuutta. Olen itsekin ollut Eka-konsernin palveluksessa varsin pitkään. Oli tapa talossa, että palkat kulivat joko huoltokonttorin tai säästökassojen kautta.

Tunnen erittäin suurta murhetta nyt siitä, että nimenomaan huoltokonttorien osalta ollaan jättämässä nämä ihmiset ilman rahojaan, koska eivät ne yksittäiset työntekijät ole siinä ajassa tulleet ajatelleiksi sitä, että ne rahat olisivat eri tavalla turvattuina kuin pankkitalletukset. Kaikkihan on kymmeniä vuosia, arvoisat kollegat, toiminut aivan hyvin, tähän saakka, niin kuin toimi pank-

kijärjestelmäkin. Nyt olemme uudessa tilanteessa. Pankkeja on jouduttu tukemaan, ja nyt olemme siinä tilanteessa, että joudumme tukemaan Ekan talletuksia.

Vieläkin haluan vedota sen puolesta, että näiden syyttömien yksittäisten ihmisten rahat on turvattava. Jos on tutkimista, niin varmasti on aihetta pistää hallintoa myös vastuuseen omalla tavallaan ja erikoisesti toimivaa johtoa, mutta niin on pistettävä pankeissakin.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson, te kävitte eduskunnan pöytäkirjoihin nimeltä mainiten minutkin syyllistämässä tässä asiassa. Sanoitte, että olen jarruttanut lakiesityksen käsittelyä. Minä kiistan sen. Minä en ole jarruttanut tämän lakiesityksen käsittelyä. Jos ja kun näin väitätte, niin näyttääkö toteen, että minä olen jarruttanut tämän lakiesityksen käsittelyä.

Toiseksi tiedustelen ed. Gustafssonilta: Tiedätkö, mikä on hallintoneuvoston jäsenen vastuu asioista yleensä? Kertokaa, oletteko selvillä hallintoneuvoston jäsenen vastuusta. Joka tapauksessa eduskunta tulee edellyttämään, että Ekan johdon vastuu selvitetään tämän asian yhteydessä. Tosiasiaan on, että vuoden ajan on kerätty käyttöpääomaa säästökassatalletuksilla nämä pienet talletukset vaarantaen.

Lopuksi vielä kysyn: Missä on ed. Gustafssonin raja yleensä erilaisten saatavien turvaamisessa? Minä kerroin jo edellä, että Hankkijan konkurssissa, kun oli joukkovelkakirjatalletukset, jotka pankin välityksellä välitettiin, maaseudun vähävaraiset ihmiset menettivät kaikki rahansa osuuspääoman lisäyksiin. Me varmasti joudumme rajaa käymään sen ohella, mitä laki Suomessa turvaa. Tässä nyt on tehty raja korkojen kohdalle. Kertokaa, ed. Gustafsson, miten me, kun pidämme veronmaksajan varoista huolta, vedämme jatkossa rajan erilaisten saatavien turvaamisessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kyllä syyllistan kokoomuslaisia tässä kysymyksessä. En ole Ekan hallintoneuvoston jäsen enkä edes Ekan jäsen, mutta siitä huolimatta katson, että valtiovarainministerin olisi pitänyt hankkia riittävät vakuudet Ekan

säästökassan tallettajien etujen turvaamiseksi. Siltä osin kuin valvonta on laiminlyöty, siitä vastaa viime kädessä valtiovarainministeri Iiro Viinanen.

Olen tehnyt hänen toiminnastaan oikeuskanslerille kantelun ja samoin hänen alaiensa virkamiesten toiminnasta. Tältä osin en kiistä Ekan johdon vastuuta. Ihmettelen, että Eero Rantala voi jatkaa niissä tehtävissä, joissa hän tänä päivänä on yli miljoonan markan vuosituloilla. Mutta kyllä minusta kohtuullista on, että tämäkin puoli vastuusta tuodaan esille, valtiovarainministeriön vastuu ja sen laiminlyönti tässä tapauksessa. Tämä ongelma ei olisi tullut valtion maksettavaksi tässä mittaluokassa, jos valtiovarainministeri ja hänen virkamiehensä olisivat toteuttaneet viimeisen päälle sitä vastuuta, minkä laki heille asettaa. Tässä mielessä on aivan oikein, ed. Lamminen, syyttää kokoomuslaisia niistä virheistä, joita on tehty.

Sitä paitsi kysyn: Mikä vastuu ed. Sasilla on Panostajan konkurssissa, mikä vastuu ed. Zyskowitzilla on Suur-Helsingin Osuuspankin 4 miljardin markan vahinkojen vastaamisessa? Ed. Zyskowitz on osuuspankkiryhmän ihmisiä, ja aivan samalla tavalla jäävi käsittelemään osuuspankkiryhmän pelastamista tässä talossa kuin ed. Gustafsson Ekan asioita tässä talossa. Tässä mielessä te porvarit olette mitä suurimmassa määrin, ed. Sasi, Postipankin hallintoneuvoston puheenjohtaja, vastuullisia niistä seurauksista, joita veronmaksajille aiheutuu.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ydinkysymys tässä asiassa on se, että me käsittelemme tätä nyt eduskunnassa. Katson luovuttamattomaksi oikeudekseni sen, että minun tehtäväni täällä on toimia sen puolesta, että Suomen kansalaisia kohdellaan tasapuolisesti. Kuten puheenvuorossani osoitin — eikä tähän ydinasiaan kukaan puuttunutkaan — hallituspuolueitten kansanedustajat ovat ilmeisesti päättymässä ratkaisuun, jossa tallettajia, säästäjiä, kohdellaan eriarvoisesti. Tämä on minusta ydinkysymys, ja sen takia käytin aika kova-kielisen puheenvuoron. Olen nyt tyytyväinen siitä, vaikka sainkin aika paljon tuhkaa niskaani, että onnistuin jollakin tavalla herättämään hallituspuolueitten kansanedustajia. Tiesin totta kai, että teille on jaettu listat siitä, ketkä ovat Ekan hallintoneuvoston jäseniä. Siitä huolimatta halu-

sin sanoa sen sillä tavalla kuin oikeaksi koin. Voin myös ihan reilusti todeta sen, että minun on valittu Ekan hallintoneuvostoon jo ennen kuin olin kansanedustaja.

Voin todeta viime vuosien kehityksen osalta sen, että ulkopuolisen asiantuntijafirman Bankers Trustin suorittaman tutkimuksen mukaan Eka kaikilla neljällä päätoimialallaan: rakentaminen, kauppa, hotelli- ja ravintola-ala ja vakuutustoiminta, on pärjännyt paremmin kuin niillä aloilla toimivat firmat Suomessa keskimäärin. Se, että Ekalla on ongelmia, johtuu monista erisyistä, jotka eivät kuulu tämän asian käsittelyyn.

Voin vastata, että omalta puoleltani vastaan kyllä henkilökohtaisesti asioista Ekassa ja olen ilman muuta sitä mieltä, että Ekan toimivan johdon ja myös meidän luottamusmiesten toiminnassa on kritiikin paikkaa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On kyllä melko naiivin kuuloista, kun edustajat Sasi ja Zyskowitz syyttävät muita jääviysongelmista ja epäilevät moraalista oikeutta tehdä päätöksiä. Itse he ovat olleet tekemässä koko viime talven ajan pankkitoimintaa koskevia päätöksiä melkein päivittäin, itse siinä hallinnossa mukana olevina. Olisi ehkä silloin ollut syytä jäävätä itsensä, jos tuntee, että muitten kohdalla pitää tapahtua näin.

Ihan lyhyesti tähän säästökassaongelmaan vielä nimenomaan säästäjän näkökulmasta. Vastuukysymyksessä, ed. Lamminen, kokoomusta on syytä katsoa. Valtiovarainministeriö on se, jonka pitää suorittaa valvontaa. Se hyväksyy tilit ja myös tiliehdot, mitä siellä noudatetaan. (Ed. Dromberg: Mikä on Ekan vastuu?) Koko ajan on talletuksien kasvun aikanakin valtiovarainministeriön raportoitu, mutta ministeriö ei ole reagoinut ollenkaan. Puhun nyt säästökassa-asiakkaan näkökulmasta. Olen kaksi kertaa aikaisemmin todennut jo, että Ekan toimiva johto on totta kai myös vastuussa, mutta me olemme täällä säättämässä säästökassalakia tällä hetkellä, ei Eka-lakia muuten. Ekan asiat käsitellään ilmeisesti siellä, missä ne kuuluu käsitellä, siinä vaiheessa kun ehkä lainsäädäntöä tänne lisäbudjetin tai budjetin kautta tulee, mikä muuten on pikkuisen outo asia. Ymmärtääkseni vielä valtiovarainvaliokunta käsittelee mietintöä, kun verojaoston puheenjohtajan suulla lehdistön kautta luetaan, että siinä mietinnössä ilmeisesti näin lukee, jotakin sinne

on sisällytetty. Saa nähdä sitten, kun edustajat saavat sen virallista tietä tietää.

Mutta joka tapauksessa mihinkään siitä ei pääse, että kansalaisten yhdenvertaisuus edellyttää sitä, että pankki- ja säästökassatallettajia kohdellaan yhdenmukaisesti nimenomaan kyseessä olevan tilanteen osalta.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin, ennen kuin jatkan, kysynyt juristi Sasilta, olenkohan minäkin jäävi, kun olen Ekan edustajistossa ja valitsemassa tätä kurjaa Gustafssonia sinne hallintoneuvostoon. Saanko nyökkäyksen, olenko vai enkö ole? (Ed. Sasi: Pahasti pelkään, että olette!) — Jaha. Jatkan siitä huolimatta, koska en ole tottunut siltä puolelta totuuden sanaa kuulemaan. (Ed. Rinne: Minä kävin makkaraa ostimassa sieltä!)

Ed. Gustafsson toi erinomaisessa puheenvuorossaan hyvin esille vuosisatamme alkukymmenet, ja jatkaisinkin samalta linjalta. Silloinhan pellervolainen ja edistysmielinen osuuskauppaliike kääntyivät eri teille. Nyt kääntyisinkin nimenomaan pellervolaisessa osuustoimintaliikkeessä valtaa pitävän keskustalaisten puoleen: Lähtekää ihmeessä meidän mukaamme maksamaan myös korkoja näille ekalaisille, koska olen vuorenvarama, niin kuin talousvaliokunnan puheenjohtaja Louekoski aikaisemmin sanoi — jatkan siitä — että ensi viikolla lähtee rahavirta pellervolaisista säästökassoista ulos maailmalle, koska he tietävät, että sama epävarmuus koskee heitä aikanaan. Älkää, hyvät keskustalaiset, pysykö edustajien Ala-Nissilän ja Sasin tiukalla, kylmällä, kolealla linjalla, vaan liittykää vuosisadan alkupuolen maalaisliittolaiseen Alkion linjaan tässä asiassa.

Kokoomukselta en mitään pyytele. Se ei kyllä tässä asiassa järky.

Sitten meidän Ekan omien johtajiemme hoitamisesta tiedän, että työväenliike on erityisen tarkka palkollisistaan ja näiden kurittamisesta. Kaikessa tämän olen havainnut. Hoitakaa te omat pankinjohtajanne.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täytyy valittaa keskusteluun osallistuvien puolesta, että Eka-konsernin vaikeuksiin syylliset taitavat istua tässä salissa.

Mutta koko ongelmaan, jossa Ekan talletuskassa-asiakkaat ovat, on oikeudenmukainen ja

käytännöllinen ja hyvä ratkaisu. Oikeudenmukainen sillä tavalla, että maksetaan tai lunastetaan pääomat, ja oikeudenmukainen ja käytännöllinen, että lunastetaan myös alin korko siitä syystä, että se korkomeno valtiolle on huomattavasti pienempi kuin ne harmit ja menetykset, joita tulee, kun yli 100 000 velkojaa on saneerauspesässä. He nimittäin ovat siellä. Ei heidän tarvitse ilmoittautua. Selvitysmies ottaa nämä velkojat huomioon tehtävänsä puolesta. Se tehtävä muuttuu lähes mahdottomaksi, jos nämä jäävät sinne pesään. Se on siis käytännön kysymys.

Kolmas asia, joka myös on käytännön kysymys, on lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentti. Jos se jätetään lakiin, on hyvin todennäköistä, niin kuin jo aikaisemmin keskustelussa on todettu, että hyvässä kunnossa olevat osuuskunnat, joilla on säästökassat, joutuvat, kun kassavarat hupenevat ihmisten epäluottamuksen vuoksi, hankkimaan nämä varat pankeista luottolina. Se voi olla ihan hyvä kehitys, mutta nykyiseen lamatilanteeeseen se sopii erittäin huonosti. Tässäkin on kysymys vain siitä, että eduskunta osoittaa, että asia voidaan hoitaa järkevästi ja käytännöllisesti, ei mistään muusta. Tunteiden palo on siinä asiassa aivan turha.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut tätä keskustelua huoneessani enkä olisi halunnut tähän lainkaan osallistua, koska tiesin, kuinka ala-arvoista puolin ja toisin tästä keskustelusta tulee. Nimenomaan tällainen keskustelu vahingoittaa näitä ihmisiä, herättää pelkoja ja turhiakin pelkoja.

Olen itse myös Ekan hallintoneuvoston jäsen ja koen todellakin itseni hyvin kiusaantuneeksi ollessani tekemässä tätä päätöstä eduskunnassa. Mutta tilannehan on se, että hallituksen ei olisi tarvinnut turvata, jos totta puhutaan, näitä talletuksia lainkaan, koska näitä tallettajiahan on johdettu säästökassoissa harhaan, kun on kerrottu, että tämä on normaalia pankkitoimintaa. Tämä ei ole normaalia pankkitoimintaa, koska normaalissa pankkitoiminnassahan lainaa annetaan useille tahoille eikä kaikkia munia panna samaan koriin, niin kuin tässä tapauksessa on tapahtunut. Juuri sen vuoksi ihmiset ovat olleet hyvin tyytyväisiä, että tällainen poikkeus tehdään ja nämä talletukset turvataan.

Huoltokonttorin varoja ei valitettavasti, niin ikävää kuin se on ja niin paljon kuin soittoja onkin tullut, voida valtion taholta turvata, koska kuinka monta yritystä sen jälkeen on täällä eduskunnassa vaatimassa huoltokonttorin varojen

turvaamista, ja silloin sitä tasapuolista kohtelua kysytään. Sanotaan nyt, kuinka monella kunnalla tai muulla on huoltokonttori työntekijöitään varten. Täytyy sanoa, että oma äitini rauhoitti eilen mieltäni ekalaisena. Hän kertoi, että henkilökunnalle on kerrottu, että huoltokonttori on ensimmäisenä velkojalistalla, kun saneeraustoimenpiteistä aletaan päättää.

Täytyy sanoa, että hallintoneuvostossa on varmasti paljon syytä, mutta täytyy sanoa, että ei hallintoneuvoston jäsenille ole kaikkea kerrottu. Itse olen todella pettynyt yhtiön toimivaan johtoon, koska meitä on johdettu harhaan. Koen itseni täysin epäonnistuneeksi, kun en ole saanut oikeita vastauksia niihin kysymyksiin, joita hallintoneuvostossa on esitetty.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Olemme avaamassa aivan uudenlaisen valtion pankkitukeen verrattavan tukimuodon maksamalla verovaroin yksityisen yrityksen eli Ekan omille säästökassatallettajilleen aiheuttaman vahingon. Miten tähän oikeastaan on jouduttu?

Eka-yhtymän ongelmana on ollut se, että osuuskunta ja sen konserniyritykset ovat harjoittaneet liiketoimintaa kotimarkkinoiden kehitykseen sidoksissa olleilla toimialoilla. Tämä on johtanut siihen, että Eka-yhtymän konserniin vastaanotetut säästökassatalletukset ovat olleet huomattava osa myös muiden konsernin toimialojen kuin vähittäiskaupan rahoituksesta, johon säästökassatoiminnasta saatava rahoitus on alun perin ollut tarkoitus ohjata. Näistä mainittakoon rakennusala, jolla toimii tappiollinen Haka, vakuustointi, jolla toimii tappiollinen Kansa, rautakauppa-ala, jolla toimii tappiollinen Renlund, hotelli- ja ravitsemusala, jolla toimii tappiollinen Restel, ja tappiollinen vähittäiskauppa, jolla toimii Eka-yhtymän aputoiminimellä Tradeka, eli kaikki Eka-yhtymän toiminnot ovat olleet tappiollisia.

Pankit eivät halunneet enää rahoittaa Ekan tappiollista toimintaa. Viime vuoden lokuusta lähtien Ekan säästökassojen talletukset olivat vain ministeriölle pantattujen vakuuksien varassa, kun Elannon ja Ekan välinen takaussitoumus purettiin. Vähän sen jälkeen pankit lopettivat uusien luottojen antamisen Ekalle. Näin siirtyi Ekan rahoitus käytännössä säästökassojen varaan vuosi sitten. Ekan talletuspankeilta saamat luotot ja pankkitakaukset eli vastuut ovat olleet noin 7 miljardia markkaa. Tärkein avoimista rahoituskanavista ja kenties ainoa oli siis säästökassatalletusten lisääminen, joilla Ekan toimin-

taa voitiin varsinaisesti pitää yllä. Talletusten saamiseksi säästökassa maksoi korkeaa korkoa, jolla houkuteltiin tallettajia säästökassoihin kattamaan Ekan tappiollista liiketoimintaa.

Ekan vastaanottamien säästökassatalletusten määrä on kasvanut tämän vuoden aikana lähes 50 prosenttia. Tammi — syyskuussa Eka sai tallettajilta lähes 500 miljoonaa markkaa. Valtaosa kasvusta on kohdistunut verollisiin tileihin, kun taas verottomien talletusten yhteismäärä on hieman laskenut. Tästä voi selkeästi lukea sen, että spekulantit lähtivät liikkeelle.

Säästökassatalletuksilla hankittu rahoitus on ollut Ekalle talletuspankeista hankittua rahoitusta edullisempaa. Uutinen Ekan vaikeuksista laukaisi talletuspaon Ekan säästökassoista. Etenkin spekulantit horjuttivat suurilla nostoillaan Ekan asemaa. Valtion operaatio säästöjen valumisen estämiseksi ei enää onnistunut, vaan pankit jättivät yhteisen hakemuksen Ekan saneeraamisesta.

Ekan säästökassatallettajia on satatuhatta. Useimmat tallettajat ovat mieltäneet säästökassatalletukset yhtä turvallisiksi kuin pankkitalletukset, vaikka periaatteessa asianlaita ei näin ole eikä myöskään todellisuudessa. Valtiolla ei olisi velvollisuutta vastata säästökassatallettajille heidän saamisistaan yli sen, mitä säästökassatalletusten vakuudeksi asetetusta omaisuudesta saadaan.

Käsiteltävän lain mukaan säästökassatallettajat kuitenkin rinnastetaan pitkälti pankkitalletajiin. Tästä syystä on lähdetty siitä, että valtio turvaa säästökassatallettajien saamiset. Tulkin-taan voidaan tietenkin arvostella, sitä onko valtion syytä alkaa pelastaa yrityksiä, jotka eivät ole pystyneet hoitamaan yritystoimintaansa huolellisesti. Julkisuudessa ja eduskunnassakin käydyissä keskusteluissa halutaan tahallaan ohjata keskustelua väärille urille aivan kuin valtio olisi vastuussa Ekan kannattamattomasta toiminnasta. Kyllä vastuu kuuluu vain ja ainoastaan Eka-yhtymälle.

Arvostelua on herättänyt se, että lain valmistuminen eduskunnassa on vienyt aikaa liian kauan. Hallituksen esitys tuli nopeasti valtiovarainministeriöstä. Se on tunnustettava. Mutta asiaa valmistellut virkamies joutui tekemään lain valtavassa paineessa ja ennätyslyhyellä ajalla, joten lakiin jäi huomattavasti nimenomaan poliittisesti vaikeita asioita ratkaistavaksi eduskunnassa. Näin vaikea periaatteellinen asia vaati aikaavievän ja syvällisen prosessin täällä. Talousvaliokunnan jäsenenä tuli kyllä tietoiseksi asian kiireellisyydestä lukuisien hulestuneiden, niin asiallisten kuin epäasiallistenkin puhelinsoittojen

ja kirjeiden kautta. Talousvaliokunnassa tehtiin työtä lakia jarruttamatta ja asioihin paneutuen.

Talousvaliokunnassa nousi keskusteluun se, tuleeko tilinomistajan talletus lunastaa kokonaisuudessaan vai osittain. Valiokunta päätyi kuitenkin yksimielisesti koko talletuksen lunastamiseen. Lisäksi lakiin tehtiin lisäys rikoksella hankittujen varojen lunastamatta jättämisestä. (Ed. Laine: Kenen ehdotuksesta?)

Keskustelu korkojen maksamisesta synnytti jo huomattavasti enemmän erilaisia näkemyksiä. Talousvaliokunnassa hyväksytyn mietinnön mukaan säästötilin omistaja voi luopua korostaan joko Ekan tai valtion hyväksi. Mikäli hän ei luovu korkosaatavastaan, hänellä on oikeus vaatia korkosaatavaansa Ekasta eli hän ei jää ilman korkoa, jos pesältä esimerkiksi löytyy tähän rahaa. Hyväksytyn mallin vaihtoehtona olisin voinut nähdä sen, että tilinomistaja olisi luopunut kaikista korkosaatavistaan valtion hyväksi, mikä olisi yksinkertaistanut Ekan prosessia. Kohtuuttomana kuitenkin pidän sitä, että valtio maksaisi vielä korkoa pääoman lisäksi tilinomistajille.

Opposition vaatimusta huoltokonttoreiden talletusten turvaamisesta ei voi pitää hyväksyttävänä siitä syystä, että valtio saattaisi joutua tulevaisuudessa maksumieheksi useiden muiden huoltokonttoreiden kohdalla, kuten täällä keskustelussa on tullut moneen kertaan esille. Nyt on jo tarpeeksi taakkaa veromarkoilla maksettavaksi.

Lakia muutettiin talletuksen lunastamisen kohdalla siten, että sellaisetkin talletukset, jotka eivät tiliehtojensa mukaan ole vielä erääntyneet, tilinomistajan vaatimuksesta katsotaan erääntyneiksi viimeistään lain voimaan tullessa. Jollei tilinomistaja kuuden kuukauden kuluessa julkisen kuulutuksen julkaisemisesta jätä hakemusta talletuksen lunastamisesta, hän menettää subjektiivisen oikeutensa valtioon nähden. Aikaa lyhennettiin vuodesta puoleen vuoteen. Valtiovarainministeriön tulee kuitenkin lunastaa talletus määrääjän umpeenkulumisesta huolimatta, jos siihen on erityisen painava syy. Määrääjän lyhentämisellä pyritään nopeuttamaan lunastusmenettelyä.

Lakiin on tehty talousvaliokunnassa muitakin käsittelyä helpottavia muutoksia. Esimerkiksi käsittelyyn liittyvät tiedoksiannot voidaan julkistaa kuulutuksella. Säännöksellä on tarkoitus yksinkertaistaa ja nopeuttaa saneerausmenettelyä sekä säästää kustannuksia.

Säästökassoja koskeva laki on nyt loppusuoralla. Jokainen meistä on varmasti kantanut

huolta pientallettajien puolesta ja heidän talletustensa turvaamisesta. Mutta joukossa on ollut myös tallettajia, joiden toimenpiteet ovat edesauttaneet Ekan säästökassojen alasajoa talletuskadon muodossa. (Ed. Laine: Kertokaa esimerkki!) Ennen kaikkea kuitenkin haluan painottaa, että Ekan ja Ekan säästökassojen ongelmat eivät johtuneet pankeista eivätkä valtiovarainministeriöstä. Haluan kiteyttää asian valtio-sihteeri Eino Keinäsen sanoihin: ”Ekan ongelmat olivat Eka itse ja sen liikkeenjohto. Ekan omien toimien seurauksena yhtiö ajautui vaikeuksiin. Ei siinä muita syyllisiä ole.”

Arvoisa puhemies! Mitään lakiin perustuvaa velvoitetta valtiolla ei ole lunastaa säästökassatallettajien tileillä olevia talletuksia. Tämän lain säätämistä voidaan kutsua Suomen eduskunnan joululahjaksi Ekan säästökassojen tallettajille. (Ed. Laine: Ei ehdi jouluksi!)

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ed. Drombergin kanssa yhtä mieltä siitä, että Eka-konsernin talousvaikeudet ovat ennen muuta konsernin oman johdon syytä. Siitä olen eri mieltä teidän kanssanne, ed. Dromberg, kuuluuko vastuu tallettajien pääomien ja korkojen menettämisuhasta pelkästään Ekan johdolle. Ei kuulu, ed. Dromberg. Talousvaliokunnassa useampi asiantuntija todisti, että asiakkaat ovat kysyneet talletustensa turvallisuudesta valtiovarainministeriön vastuunalaisilta virkamiehiltä, jotka ovat henkilökohtaisiin kirjeisiin ja puhelinsoittoihin vastanneet, että talletukset ovat turvassa. Tämän vuoksi on ihan selvää, että myös valvontaviranomaisten vastuu on aika painava tässä asiassa.

Sitten palaan vielä kerran yhteen keskeiseen asiaan. Se on tämä korkokysymys. Jos vastalauseemme mukaan maksettaisiin 2,5 prosentin korko kaikille talletustileille ja edellytettäisiin, että muista koroista näin rahansa saavat luopuisivat, koko saneerausprosessista tulisi yksinkertainen ja halpa, sellainen, että sen tavallinen ihminen pystyy hoitamaan, niin kuin asianajaja Tähtinen selvitysmiehenä totesi. Mutta jos näin ei tehdä, saneerausprosessi maksaa valtiolle enemmän kuin nämä korot tulisivat maksamaan. Tämä on siis käytännön ja terveen järjen kysymys. Sen vuoksi en ole voinut ymmärtää, miksi valiokunta ei voinut kokonaisuudessaan yhtyä tähän näkökohtaan.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä ei tietenkään voida kiistää, että

Ekan johto on päävastuullinen tästä tilanteesta, mutta kyllä mielestäni ed. Dromberg puhui perättömiä, kun hän sanoi, että vastuu kuuluu vain ja ainoastaan Eka-yhtymälle. Kyllä minun mielestäni tässä on aivan selvästi taustalla myös Kansallis-Osake-Pankin taktinen peli. Siinä vaiheessa, kun KOP lopetti uusien lainojen myöntämisen Ekalle, sen on täytynyt tapahtua tietoisena siitä, että Ekan ainoa tapa yrittää selvitä hengissä on säästökassatalletusten lisääminen. KOPin johdon on täytynyt myös tietää, että Ekan mahdollisuudet hankkia tai lisätä säästökassojen vakuuksia samassa tahdissa ovat vähäiset. Eli käsittääkseni tässä on hyvin paljon kysymyksessä takitkapeli siitä, kuka omistaa KOPin.

Tämä liittyy siihen, että kun eduskunta päätti asettaa pankkituen ehdoksi sen, että valtio saa sijoitustaan vastaavan omistussuuden, niin KOP säikähti tätä ja tällä taktisella tempulla syösi sitä pankkituen tarvetta, joka olisi muutoin syntynyt sitä kautta, että Ekan roskalainat olisivat kaatuneet KOPin syliin, toiseen suuntaan. Ei KOPin johdon vastuuta tässä asiassa voida kiistää. Mielestäni on aivan ensiarvoisen tärkeää selvittää, kuka on huijannut ja ketä, koska huijausta tässä on tapahtunut ainakin KOPin ja Ekan johdon taholta, mahdollisesti myös valtiovarainministeriön taholta. Kaikki ne, jotka tässä koko mylläkössä ovat huijanneet tavallisia kansalaisia, täytyy saattaa vastuuseen.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että ihminen uskoo johonkin, mutta usko joulupukkiin ja pankkeihin on suunnilleen samanlainen asia. Jos puhutaan joululahjarahoina näistä rahoista, niin siinä ei kyllä ole perää vähääkään. Ed. Dromberg jätti kertomatta osan tähän rahaan liittyvästä tarinasta, rahaan, joka tämän vuoden puolella on Eka-säästökassaan tullut. Aivan oikein hän toteasi, että noin 480 miljoonaa sinne on tullut aikana 1.1.—30.9., mutta tästä rahasta lähti yhden radioutusen perusteella ns. avistatileiltä yhden päivän aikana 230 miljoonaa markkaa. Voisi päätellä, että tämä raha oli varmaan osa sitä sijoitusrahaa, joka sinne hakeutui suurien korkojen perään. Ilmeisesti näin on tapahtunutkin.

Mutta loppu onkin sitten se ongelma. Nyt puhutaan siitä lopusta. Spekulantit hyvin ilmeisesti ovat osanneet reagoida ja vetää rahansa pois. Loppurahat ovat normaali-ihmisten rahoja, ja silloin taas kysytään, miksi ministeriö ei reagoinut siihen, jos ei riittäviä vakuuksia ollut, että talletukset kasvoivat. Kyllähän suoranai-

nen johtopäätös siitä on, että vakuudet olivat kunnossa.

Sitten aivan samaan asiaan, mihin ed. Hassi kiinnitti huomiota: Pankit tiesivät ennen saneerauslakemuksen jättämistä, että talletuspako oli kääntymässä takaisin ja tilanne oli normalisoitumassa. Siitä huolimatta Eka haettiin ja ajettiin velkasaneeraukseen eikä se varmaan tapahtunut pankkien hyvästä tahdosta. Kyllä siellä on aivan selvät tarkoituksetperä takana. Siellä haetaan markkinaosuuksia tällä hetkellä, aivan kuten olen jo aikaisemmin todennut, malliin SSP:n pirstominen. Aivan sama taktiikka on tällä hetkellä kyseessä.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun näistä vastuista täällä on syntynyt jälleen uusi keskustelu totean, että kun meillä oli oikeusministeriön edustaja kuultavana, hän sanoi, että vakuuksista kuuluu sekä Ekalle että tietenkin valtiovarainministeriölle oma vastuunsa. Mutta Ekan olisi pitänyt ilmoittaa asiasta siinä vaiheessa, kun talletukset alkoivat nousta niin valtavasti, jotta yhteistyössä olisi tarkistettu vakuudet. Toisin sanoen ei tässä yksinomaan valtiovarainministeriölle voi asettaa velvoitetta. Kun sitten puhutaan, että nämä talletukset pitää täysin turvata, niin ei se, että valtiovarainministeriöstä kysytään, ovatko nämä turvattu, merkitse sitä, että ne ovat täyteen määrään asti turvattu. Niitä vastaanhan, mitkä ovat olleet vakuuden mittana siellä, ovat myös olemassa nämä takuut.

Ed. P a l o h e i m o : Rouva puhemies! Tähän asiaan liittyy joukko eettisiä ja joukko käytännön kysymyksiä. Tämän keskustelun tavaton intohimoisuus tähän asti olisi selitettävissä, jos olisi erittäin suuri ja voimakas eettinen ero niiden käsitysten välillä, mitkä on valiokunnan enemmistöllä ja valiokunnan vähemmistöllä. Nähdäkseni kuitenkin tällaista suurta eettistä eroa ei ole, vaan kysymys on ennen muuta ollut käytännön kysymyksistä ja siitä, miten on haluttu eräät asiat hoitaa.

Olen yhtynyt suurimmassa osaa kysymyksistä valiokunnan opposition I vastalauseeseen ja parissa kohdassa poikkean siitä. On ehkä ensinnä aihetta perustella, miksi olen yhtynyt muun opposition vastalauseisiin useimmissa kohdissa.

Mutta ennen sitä on syytä todeta kuitenkin se, että siitä periaatteesta, maksetaanko nämä talletukset vai ei, ei ole ollut mitään kovin rajua keskustelua. On oltu oikeastaan yksimielisiä siitä, että siitä huolimatta, että säästökassa ja pankki

määritellään laissa eri tavalla, nämä on maksettava, koska tavalliset tallettajat eivät ole voineet olla tietoisia siitä, että tässä on sellainen ero, että nämä voitaisiin jättää maksamatta. Minusta keskustelussa ei pidä käyttää sellaisia sävyjä ikään kuin tästä olisi kysymys, koska siitä ei kerta kaikkiaan ole ollut kysymys.

Sitten haluan puhua jonkun verran korkojen maksamisesta. Kuten valiokunnan puheenjohtaja, ed. Louekoski on useampaan kertaan sanonut, vähemmistö valiokunnassa päätyi siihen, minä vähemmistön mukana, että käyttelytilikorko eli 2,5 prosentin korko maksetaan kaikille tallettajille tämän vuoden ensimmäisiltä yhdeksältä kuukaudelta. Suurin piirtein silloin on kysymys 30 miljoonasta markasta. Jos koko korko olisi maksettu, kysymys olisi ollut noin 70 miljoonasta markasta Ekan ilmoituksen mukaan. Näin ollen valiokunnan vähemmistön, opposition, esityksessä on jo oikeastaan tästä vaatimuksesta tingitty noin puoliväliin saakka. Tämä oli ennen muuta käytännön kysymys: Maksetaan 2,5 prosentin korko, samalla kun tallettajat luopuvat lopuista vaatimuksistaan ja luovuttavat vaatimuksensa samanaikaisesti valtiolle.

Sitten on jonkin verran puhuttava korvauskatkokysymyksestä. Siitä käytiin keskustelua ja ajateltiin, pohdittiin jossain vaiheessa, että mahdollisesti asetettaisiin jonkinlainen katto korvauksille, koska katsottiin, että suurallettajat ovat ns. spekulantteja, tallettavat sijoitusmielessä, ja pientallettajat ovat pikemminkin oikeutettuja saamaan säästönsä takaisin.

Kuitenkin jotkut yhteydenotot, jotka esimerkiksi minulle ja monille muille valiokunnan jäsenille ovat tulleet tästä kysymyksestä, ovat osoittaneet, että myös suurallettajien joukossa on aivan ns. tavallisia ihmisiä, jotka ovat esimerkiksi myyneet asuntonsa ja sen jälkeen tallettaneet siitä saamansa rahat Ekan säästökassaan. Näin olen olisi ollut erittäin epäoikeudenmukaista pitää heitä spekulantteina tai suursijoittajina ja asettaa jonkinlainen katto korvauksille, joita maksetaan.

Toinen perusteltu syy tähän menettelyyn oli se, että jos tällainen katto asetettaisiin, syntyi yleinen pelko yhteiskunnassa, että sellaisia kattoja tullaan asettamaan mahdollisesti muuallekin ja tämä aiheuttaisi kaikista pankeista todennäköisesti melko massiivisen pääomapaon ulkomaille, mikä Suomen kansantalouden kannalta ei taas olisi ollut edullista.

Täällä ei ole kovin paljon puhuttu siitä asiasta, jota pidän aivan olennaisena ja johon puheenjohtaja Louekoski äskeisessä puheenvuorossaan

viittasi, ja se on se, että kun tallettajat nyt saavat talletuksensa tai luovuttavat vaatimuksensa valtiolle ja saavat 2,5 prosentin koron korvauksena talletuksistaan, niin he samalla luopuvat lopuista oikeuksistaan. Tämä on ehdottomasti sellainen käytännön kysymys, jota pidän erittäin merkityksellisenä. On tärkeää, että saneerausmenettelyssä ei ole 100 000:ta velkojaa, joiden kanssa joudutaan olemaan tekemisissä, vaan nämä korvataan yhdellä, valtiolla. On aivan ilmeistä, että näiden 100 000 velkojan kanssa toimiminen olisi tullut maksamaan, jollei nyt välttämättä juuri 30:tä miljoonaa markkaa, niin ainakin suuruusluokaltaan ehkä merkittävän summan, joten käytännön toimenpiteenä 2,5 prosentin koron maksaminen ja samalla asian huomattava yksinkertaistaminen on minusta paikallaan.

Nämä ovat siis kaikki sellaisia kohtia, joissa olen yhtynyt valiokunnan opposition, valiokunnan vähemmistön, kantaan.

Sitten on ne kaksi kohtaa, joissa en ole yhtynyt, vaan olen esittänyt toisenlaisen mielipiteen, joka on esitetty II vastalauseessa.

Ensimmäinen on ns. loppukorkokysymys. Kun valtio nyt asettuu näiden 100 000 velkojan asemaan, maksaa heille 2,5 prosentin koron, niin opposition edustajat ovat samalla katsoneet, että valtio luopuu Ekan hyväksi loppukorkovaatimuksista ja perii Ekalta samaa summaa, minkä on maksanut tallettajille tai ottanut vastuulleen. Mielestäni tähän ei tässä vaiheessa ole mitään perustelua, vaan valtio voi säilyttää toistaiseksi oikeutensa myös loppukorkoon Ekaan nähden eikä ole syytä lahjoittaa sitä Ekalle automaattisesti. Myöhemmin, jos katsotaan asialliseksi, valtio voi tietysti luopua tästä osasta saataviaan.

Toinen kysymys liittyy huoltokonttoreihin. En ole yhtynyt siihen näkemykseen, että huoltokonttoreiden saatavat asetettaisiin tähän samaan pakettiin. Tämä johtuu kahdesta syystä. Ensinnäkin huoltokonttoreita ei ole laissa määritelty, ne eivät ole oikeushenkilöitä ja eri firmoissa huoltokonttorit hoitelevat erilaisia asioita. Ekassa huoltokonttoreiden tilanne on sellainen, että paitsi että ne ovat lainanneet rahaa Ekan työntekijöille myös Ekan työntekijät ovat lainanneet rahaa sinne ja huoltokonttoreilla on saatavia työntekijöiltä. Näin ollen huoltokonttoreiden vetäminen tähän samaan aiheuttaa jo Ekan kohdalla mielestäni nimenomaan käytännön ongelmia, jotka ovat erittäin merkittäviä. Jos huoltokonttorit jätetään ulkopuolelle tästä, silloin käy niin, että ne ovat saneerausmenettelyssä samalla tavalla velkojien asemassa kuin ne ovat kaikissa muis-

sakin konkurssissa, joita maassa tapahtuu, ja sellaisten firmojen kohdalla, joissa huoltokontto-reita on. Saneerausmenettelyssä ne ovat joka tapauksessa velkojen alkupäässä.

Jos huoltokonttorien talletukset korvattaisiin tässä tapauksessa verraten huoltokontto-reita siten pankkeihin kuten nyt säästökassoja verrataan, niin on tietysti johdonmukaista, että näin tulisi menetellä kaikissa tulevilla tapauksissa, joissa jonkin firman kohdalla johdutaan saneerausmenettelyyn tai konkurssimenettelyyn ja siellä on myös huoltokonttori. Koska huoltokonttorit ovat erilaisia, tästä olisi aiheutunut nähdäkseni erittäin huomattavaa käytännön sotua.

Ed. Louekoski, valiokunnan puheenjohtaja, joka yleensä ajattelee mielestäni asioita erittäin rationaalisesti, tuskin olisi huoltokonttoria ottanut tähän mukaan, jos olisi ollut sellainen riski, että todellakin joudutaan korvaamaan ja vastaamaan kaikista niistä seurauksista ja sekavuuksista, mitä siihen menettelyyn liittyy, joten epäilen, että tässä on enemmän kysymys omien kannattajien, en sano mielistelystä, mutta miellyttämisestä sillä tavoin, että halutaan viestittää heille, että me toimmme teidän parhaaksenne kaikin mahdollisin tavoin.

Arvoisa puhemies! Kuten sanoin puheenvuoroni alussa, minusta ei ole syytä niin intohimoi-siin puheenvuoroihin kuin ne, mitä täällä on käytetty. Tässä menettelyssä ei mitään hirvittäviä vääryyksiä pääse tapahtumaan eikä ainakaan suurempia vääryyksiä kuin tapahtuu jatkuvasti kaikissa niissä konkurssissa, joita ympäri maata jatkuvasti tapahtuu. Minä epäilen, että ne intohimot, jotka liittyvät tähän nimenomaiseen kysymykseen, ovat enemmänkin selitettävissä siltä pohjalta, että Eka-ratkaisussa on erittäin paljon politiikkaa mukana ja kysymys ei liity eettisiin ja moraalisiin kiistoihin vaan nimenomaan ehkä enemmän poliittiseen näkemykseen tästä asiasta.

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Tors-taiyön pikkutunneilla lisäbudjettikäsittelyn yhteydessä tunteet tässä salissa, erikoisesti sen vasemmalla sivustalla, kuohahivat ensimmäisen kerran keskusteltaessa Ekan säästökassoista. Aivan turhaan muutamat edustajat menettivät malttinsa, sillä kuten jo silloin todettiin, hallitus ja eduskunta ovat tehneet nopeammin ja enemmän tässä asiassa kuin lääkäri määrää. Jopa aikataulu oli todella nopea, kuten ministeri Viinanen tässä salissa silloin sanoi. Nyt käsiteltävänä olevan lain, jota kutsuisin Lex Ekaksi, perusteella

Ekan säästökassojen tallettajat ovat saamassa talletuksensa takaisin valtiolta eli veronmaksajilta kuten pankkitallettajatkin aikoinaan.

Muutaman kerran on verrattu Ekan säästökassoja pankkeihin ja maksettuihin pankkitukimiljardeihin. Tällainen rinnastus on jälleen hyväuskoisten Eka-tallettajien jatkettua harhaanjoh-tamista, (Ed. Gustafsson: Sehän on hallituksen esityksen perusteluissa!) tai se, että syy koko katastrofista sysätään valtiovarainministeriön virkailijoiden niskaan sanomalla, mikseivät val-voneet tai varoittaneet. (Ed. Gustafsson: Miksi se on perusteluissa?) Eiköhän päävastuu kuulu Ekan toimivalle johdolle, Ekan hallitukselle, hal-lintoneuvostolle, tilintarkastajille ja sen jälkeen vasta valtiovarainministeriön virkailijoille?

Jotta nyt tulisi selvästi myös pöytäkirjaan kir-jatuksi, niin tässäkin salissa näitä hallintoneuvos-ton jäseniä ovat Matti Luttinen, Juhani Vähä-kangas, Jukka Gustafsson, Iris Hacklin, Antti Kalliomäki, Minna Karhunen, Johannes Koski-nen, Pekka Leppänen, Iivo Polvi, Marjatta Veh-kaola ja niin edelleen, ja kun sanotaan, että ... (Ed. Gustafsson: Kuka se Niin edelleen on? — Eduskunnasta: Ei täällä ole sen nimistä edusta-jaa!) — Ei hän tässä salissa ole enää, Sinikka Mönkäre, entinen kansanedustaja. (Ed. Gustafsson: No niin, miksi sanotte ”ja niin edelleen” ja annatte väärän kuvan?) Kun täällä on todettu, että esimerkiksi toimiva johto ei ole mitenkään vastuullinen tästä asiasta, niin mm. hallintoneu-voston puheenjohtaja Luttinen sanoi, että esi-merkiksi hallituksen puheenjohtaja, pääjohtaja Eero Rantala, nauttii täydellistä hallintoneuvos-ton luottamusta. (Ed. Apukka: Entäs Viinanen?) — Viinanen ei kuulu hallintoneuvostoon aina-kaan toistaiseksi. (Ed. Gustafsson: Tarkoitettiin ministeri Viinasta!)

Ekan ongelmien perussyy oli jo pitkään jatku-nut toiminnan tappiollisuus. Tilanne oli karan-nut ylimmän johdon käsistä jo aikojen sitten. Vi-meistään silloin, kun pankit lakkasivat luototta-masta Ekaa ja sen säästökassoja, olisi kellojen pitänyt soida myös täällä salissa istuville konser-nin johdossa oleville. Näin ei vain käynyt jostakin syystä. Pääinvastoin yhtiön ylin johto antoi mm. mainoksissa virheellistä tietoa Ekan säästökas-san tilasta ja kalasti yhä enemmän talletuksia jo silloin toivottomassa tilassa olleen kassan pohjat-tamaan laariin. Tappiot siis rahoitettiin säästö-kassavelan avulla. Ensijainen vastuu kehityk-sestä oli ja on edelleen Eka-yhtymän ylimmällä johdolla, mutta sitä ei ole vain selvästi sanottu. Ei, syy tuntuu olevan siis istuntosalin oikealla

reunalla. (Ed. Gustafsson: Niin tämän asian osalta, jota nyt käsitellään!)

Koska julkisuudessa ja tänään täällä salissakin on rinnastettu S-ryhmän säästökassatoiminta Ekan vastaavaan, niin todettakoon nyt muutamia perusasioita, jotka tekevät selvän eron S-ryhmän ja Ekan vastaavan toiminnan välillä. Pääajatus SOK:laisessa säästökassatoiminnassa on se, että S-ryhmän osuuskaupat eivät tarvitse eivätkä periaatesyistä halua säästökassaveloilleen valtion takausta. S-ryhmässä tällä hetkellä säästökassatoimintaa harjoittaa 23 alueosuuskauppaa ja 17 paikalliskauppaa. Miksi siis SOK:n säästökassa on turvallinen? Syitä on tietysti monia, mutta esitän vain muutamia.

Kukin osuuskauppa vastaa omista säästökassaveloistaan koko omaisuudellaan. Perusturva muodostuu osuuskaupan vakavaraisuudesta ja kannattavuudesta sekä tiukoista vakavaraisuus-, laajuus- ja maksuvalmiuskriteereistä ja niiden jatkuvasta valvonnasta.

Toiseksi, mahdollisesti maksukyvyttömäksi tulevan osuuskaupan säästökassavelat turvaa osuuskassojen takuurengas, jolle renkaan osapuolina olevat osuuskaupat ovat antaneet oma-velkaisen takauksen ja tarvittaessa erillisvakuudet.

Kolmanneksi, S-ryhmän likviditeetti on tällä hetkellä riittävä kaikkien säästökassatalletusten ja niiden korkojen maksamiseen tallettajille välittömästi. Jos S-perheeseen kuuluva säästökassa ei täyty asetettuja vakavaraisuuskriteereitä, siltä kielletään talletusten vastaanottaminen, siis juuri päinvastoin kuin Ekan tapauksessa kävi, ja ääritapauksissa koko kassatoiminta. Valvonnan toimivuudesta kertoo sekin, että tällä hetkellä on toiminta keskeytetty kuudessa paikallisosuuskaupassa.

Ekan virhe oli siis mitä ilmeisimmin se, että johdon kyvyttömyydestä johtuen kaikki munat laitettiin samaan koriin ja siinä kävi juuri niin kuin munille käy tällaisessa tilanteessa. SOK:n säästökassassa nämä munat ovat 40 korissa.

Arvoisa puhemies! Edellä todetulla tahdoin vain sanoa, että vasemmiston on tässä vaikeassa tilanteessa aivan turha enempää kertoa väärää tietoa hädässä oleville säästökassatallettajille, vaan todettakoon pelkät tosiasiat ja vain ne.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puheenvuoronsa alkuosassa ed. Lamminen pyrki edelleen kiistämään sen mielestäni oikean näkökulman, että me voimme ja meidän tulee tarkastella eduskunnassa

säästökassan asemaa hyvinkin rinnasteisena pankkiin. Suoritin siinä yhteydessä myös välihuudon, jossa muistutin siitä, mitä käsittelyssä olevan lakiesityksen perusteluissa todetaan. Ed. Laine sen on jo kertaalleen täällä lkenut, mutta koska näyttää, että erityisopettaja Lamminen ei ehkä silloin kuunnellut, niin saanen todeta sen täältä vielä kertaalleen: ”Koska säästökassatalletukset on sijoittavan yleisön keskuudessa mielletty pankkitalletuksiin rinnastettaviksi riskittömiksi sijoituksiksi, ei ole kohtuullista asettaa säästökassatallettajaa ja pankkitallettajaa eriarvoiseen asemaan. Näistä syistä on välttämätöntä, että valtio turvaa säästökassatallettajien saamiset kuten pankkitallettajienkin.”

Oppositio on sitä mieltä, että tämän kanssa on loogista, johdonmukaista ja oikeudenmukaista turvata myös korot.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olisin luennoinut hie-man ed. Lammiselle, kun hän puhui valtiovarainministeriön virkamiehistä: Valtiovarainministeriö on, niin kuin muutkin ministeriöt, päällikkövirasto, jossa ministeri vastaa kaikista alimpienkin virkamiesten päätöksistä viime kädessä. Näin ollen oli aivan oikein, että ed. Seppänen ilmoituksensa mukaan on tehnyt ministeri Viinasesta muistutuksen oikeuskanslerille, jotta selvitetäisiin, miksi mm. valvontavelvollisuutta ei ole hoidettu. Ja onpa ehkä ajateltavissa, että takana on ollut tarkoituskin ajaa Eka ahdinkoon.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässähän koko asian nurinkuruus tulee esiin, että on siis ollut ministeri Viinasen syy, koska ei ole valvottu, johto saa tehdä mitä tahansa.

Rehtori Gustafsson, minä vastaan teille, että kun minä puhuin, minä puhuin siitä tilanteesta, mihin tämä ajautui. Se oli siis tilanne ennen kuin hallitus oli antanut minkäänlaista esitystä. Tästä johtui sitten, että hallitus joutui tämän rinnastamaan pankkeihin. Jos nyt tukiopetus menee perille, olisin oikein tyytyväinen erityisopettajan taitoihini.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Säästökassalakiehdotus on saanut mielestäni keskustelussa hyvin oudot piirteet. Täällä syytellään eri tahoja siitä, että ovat laiminlyöneet omia tehtäviään. Minusta, kun nyt on selvästi todettavissa se, että niin yhtymän johto kuin valtiovarainministeriön virkamiehet sekä

eräät muut tahot ovat laiminlyöneet omia tehtäviään, pitäisi tässä tilanteessa, kun eduskunnan päätöksellä on pankkitalletukset sataprosenttisesti turvattu ja pankkiosakkaiden asema myös, katsoa tätä kysymystä asiakkaiden kannalta, nimenomaan asiakkaiden kannalta, ja jättää syytely sivummalle ja tehdä nyt eduskunnassa järkeviä päätöksiä. Minusta tällaisessa tilanteessa tulisi talletukset turvata sekä myös maksaa se korko, mitä valiokunnassa vähemmistöön jääneet ovat esittäneet. Se olisi vähintään, mitä eduskunta voisi tehdä.

On käsittämätöntä, että ed. Dromberg puhuu siitä, että Ekan säästökassatallettajille annetaan joku joululahja. Ed. Dromberg, kysymys on heidän omista rahoistaan. Eduskunnan päätöksellä vain turvattaisiin, että he saisivat omat talletuksensa pois. Tästä on kysymys eikä mistään joululahjasta.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Keskustelussa on ollut mukana paljon tunnetta. Siinä ei ole mitään hävettävää, emmehan me kansanedustajat mitään tunteettomia robotteja ole eikä meistä sellaisia saa tullakaan.

Oikeiston taholla asenne Ekan kassan jäseniä kohtaan on ollut tyly, kova. Vasemmalla olemme puolustaneet Ekan kassan jäseniä, tallettajia, ja tähän on tietysti vaikuttanut se, että me tiedämme, mitä nämä ihmiset ovat ja mikä heidän tuntemuksensa tällä hetkellä on ja mikä se viime kuukausina on ollut. Meihin jokaiseenhan on otettu yhteyttä näitten kassan tallettajien taholta. Me jokainen olemme olleet keskustelussa heidän kanssaan. Todellakin, kun täällä on tunnetta mukana, tämä kanssakäyminen on ollut vaikuttamassa siihen, että näin on. Ei sitä hätää ja turvattomuutta, joka sieltä on välittynyt, voi kukaan tunteva ihminen sivuuttaa.

Jotta eduskunnassa ymmärrettäisiin laajemminkin, minkälaisia nämä ihmisten tunnelmat ja näkemykset ovat, esitän yhteenvedonomaaisesti parista saamastani kirjelmästä ydinkohdat.

Kemin — Tornion alueelta olen saanut kirjelmän esitettäväksi kansanedustajille. Sen olen jo toimittanut esimerkiksi talousvaliokunnan jäsenille ja muillekin kansanedustajille. Siinä todetaan:

”On tapahtumassa todellinen oikeusmurha säästäjiä kohtaan. Kassa-asiakkaat ovat paljolti eläkeläisiä, vanhuksia, työläisiä ja heidän lapsiaan. Asiakkuus on kulkenut usein suvun perintönä. Myös uusia asiakkaita on säästöpankin romahtamisen pelossa siirtynyt myös kanta-asiak-

kaiksi, kuten osa tämän kirjeen kirjoittajista, myös eri puolueista keskustaa ja kokoomusta myöten.”

Kirjelmä jatkuu: ”Säästökassan asiakkaat eivät ole tilanteeseen syyllisiä, koska

1) He ovat tallettajia, eivät omista osakekirjoja.

2) Tallettajille on vakuutettu johdon, Heikki Venhon ja kassavirkailijoiden taholta, että säästökassat nauttivat samaa talletusturvaa kuin liikepankit. Asiakas ei pysty tällaista tietoa tarkistamaan, on luotettava sanaan.

3) Valtion pankkitarkastusvirasto on tarkastanut talletusten vakuudet tänäkin vuonna, ja ne ovat vastanneet talletuksia. Näin on talletusten yhteydessä meillekin ilmoitettu. Kuka valehtelee virkailijat, Heikki Venho vai kuka?

4) Uutislähteiden mukaan vakuudet eivät olekaan kunnossa. Syy ei ole tallettajien. Kuka on laiminlyönyt velvollisuutensa, kassan johto vai ministeriö?

5) Kassan johdon toimet tulee tutkia samoin kuin säästöpankin johdon toimet. Onko tallettajien varoja käytetty lain vastaisesti?

6) Tallettajille on vakuutettu, että Ekan ja säästökassan toiminta pidetään erillään, vaikka Eka saneerattaisiin. Tässäkin tapauksessa säästökassa jatkaisi toimintaa. Onko säästökassatoiminta nyt tiensä päässä? Voi olla.

7) Talletuskorot ovat olleet vähän korkeammat kuin liikepankeissa, mutta kassa ei ole antanut lainoja lainkaan tallettajilleen. Liikepankkien obligaatitalletusten korot ylittävät kuitenkin selvästi kassan korkeimmat talletuskorot. Korot on valtiovarainministeriö hyväksynyt puolivuositain.

8) Kassatoiminnan pysähtyminen oli jonkun tahon ajoittama, koska talletusten merkintäaika oli lähestymässä ja nyt kaikki korot jäivät merkittämättä kirjoille, ehkä noin 100 miljoonaa markkaa korkoja kaikista talletuksista.

9) Kaikki tallettajien säästöt on vapautettava heti. Talletuksille on maksettava korko.”

Sitten kirjelmän allekirjoittajat toteavat: ”Mikä syyt eivät siis tue tallettajien syyllisyyttä eivätkä anna aihetta takavarikoida heidän talletuksiinsa.”

Loppuvetoomus kuuluu näin: ”Joulu on tulos. Kymmenettuhannet tallettajat ovat puilla paljailla. Lisäverot lankeavat. Asuntolaina on lyhennettävä kuun lopulla. Nekin rahat ovat takavarikossa. Omia rahoja ei saa käyttää. Hirvittävä tilanne perheille!”

Tämän kirjelmän on allekirjoittanut Kemin —

Tornion alueelta Esa Hämäläinen ja iso joukko muita Ekan kassassa asioineita.

Toinen kirjelmä, jonka olen saanut välitettäväksi eduskuntaan — olen sen tehnyt, mutta haluan myös tästä paikalta sen lyhyesti esitellä — kuuluu seuraavasti:

”Kunnianarvoiset kansanedustajat! Me allekirjoittaneet kansalaiset ja järjestöt vetoamme teihin, että otatte asiamme omaksenne äänestyksessä, joka koskee Eka-konsernin säästökassojen tallettajia, joista useimmilla on ainoat säästöt jääneet kassoihin. Toivomme, että laki tulee meille myönteisenä ja saamme säästörahamme takaisin laillisen koron kanssa mahdollisimman pian. Toivottavasti voimme vielä luottaa kansanedustajiin.”

Tämän Kemin Eka-säästökassan tallettajien kirjelmän on allekirjoittanut Tyyne Vartiainen ja yli 200 muuta tallettajaa, joita tämä asia siis omaakohtaisesti koskee.

Kun tällaiset kirjelmät on saanut, ei täällä voi vain katsella, kun tehdään vääryyttä. Se vääryys on siinä, että tehdään ero pankin ja säästökassan välille tietoisesti ja tahallaan. Tehdään ero, jotta korkoja ei tarvitsisi maksaa, ja samalla aiheutetaan se tilanne, että koko tästä prosessista tulee äärettömän byrokraattinen ja vieläpä kallis, loppujen lopuksi kalliimpi kuin korkojen maksu, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Louekoski äskен osoitti. Tässä on ihan tahallista tämä peli ollut, jota erityisesti kokoomuksen ed. Kimmo Sasi ja hänen ympärillään oleva ryhmittymä on pelannut. Emmehan me ole vaatimassa tässä mitään kummallista, vaan oikeutta tallettajille eli rahojen saamista koron kanssa, niin kuin pankkienkin vastaavassa tilanteessa kävisi, ja toisaalta sitten ilman muuta selvitykset sekä Ekan johdon osalta, kassan johdon osalta että myös ministeriön osalta, miksi valvonta ei ole ollut sellaista kuin piti olla.

Mutta ei saa syyllistää väärää porukkaa eli esimerkiksi näitä kirjelmien allekirjoittajia, joilla ei ole mitään syytä siihen, miksi kävi näin, ei minkäänlaista syytä, joilla ei ollut minkäänlaista aihetta epäillä, että näin voisi käydä, ja joiden pelottelulla sitten myös pelattiin niin, että koko Ekalle pystyttiin aiheuttamaan vahinkoa. Kyllähän tässä oli kriisihetken huipentumana myös sitä, että pelattiin tällä tilanteella. Ihmiset on heitetty turvattuuteen ja vaikeaan tilanteeseen, ja siellä takana on nyt jotakin ideologista. Kuka lieneekään sanonut, mutta kuulemma tuolta porvaripuolelta, että aatteesta täytyy maksaa. Näin se maksatetaan.

Ed. U k k o l a : Arvoisa rouva puhemies! Ennen nyt esitettyä lakia ei ole ollut olemassa mitään lakia, jonka perusteella Ekan säästökassan talletajat saisivat säästönsä takaisin. Siksi tämä laki säädetään. Kun talousvaliokunta on ottanut sen kannan, että säästökassan talletuksia on kohdeltava kuten pankkitalletuksia, silloin se mielestäni koskee myös korkoja. On oikeudenmukaista ja johdonmukaista, että valtio korvaa paitsi pääoman, talletukset, myös niille minimikoron eli 2,5 prosenttia. Sen sijaan oikeudenmukaisuus ei koske mielestäni huoltokonttoreita. Jos niin tehtäisiin nyt, vastaisuudessa nimenomaan oikeudenmukaisuus edellyttäisi, että valtio vastaa kaikkien yritysten ja yhteisöjen huoltokonttoreista, jos nämä yritykset ja yhteisöt joskus menisivät konkurssiin. Tämä johtaa sellaiseen suohon, jota en voi hyväksyä. Siksi kannatan ed. Paloheimon talousvaliokunnan mietintöön jättämää vastauslausetta.

On myös itsestään selvää, että Ekassa on nyt suoritettava erityistilintarkastus, samoin kuin se, että vastuukysymykset selvitetään perusteellisesti pohjamutia myöten. Ekan toimiva johto ja hallitus on pantava vastuuseen, jos siihen on aihetta, jos on syyllistytty laiminlyönteihin tai peräti rikoksiin. Myös hallintoneuvoston jäsenten vastuu on selvitettävä. Turha olla hallintoneuvostossa pelkkänä höpönassuna, jos ei kerran mitään tiedä, jos mitään ei kerrota eikä mistään kanneta vastuuta.

Sitten muutamia inhottavia kysymyksiä ja nimenomaan hallintoneuvoston kansanedustajajäsenille: Miksi Ekan johto ei lisännyt säästökassojen vakuuksia talletusten voimakkaan kasvun yhteydessä? Toki hallintoneuvoston jäsenten pitäisi tämä tietää. Miksi Ekan tilintarkastajat eivät tarkastaneet riittävästi Ekaa ja sen kassaa eivätkä reagoineet vastuuvajauksiin? Miksi valtiovarainministeriön virkamiehet eivät seuranneet riittäväällä huolella vakuustilannetta? Kuka harhautti ja missä vaiheessa? Harhauttivatko pankit? Harhauttiko Eka ministeriötä? Antoiko se tietoja siitä, että talletuskanta on nopeasti kasvanut ja vastuut sitä myöten käyneet riittämättömiksi? Miksi Eka ei antanut oikeaa tietoa tallettajille eli sitä, että kysymys on riskistä, ei lain turvaamista säästöistä? Miksi säästökassoista ei kerrottu tavalliselle ihmiselle, että talletukset eivät ole yhtä turvallisia kuin pankkitalletukset? Miksi ei kerrottu sitä totuutta, että kysymys on riskisijoituksista? Miksi valtiovarainministeriön virkamiehet antoivat omista vastauksissaan tavallisille ihmisille väärää tietoa?

Koska Ekan tukemisesta on nyt tullut samanlaista kuin pankkien tukemisesta, on mielestäni ilman muuta selvää, että Ekankin yhteydessä on toteutettava pankkitukeen liittyvä vastikkeellisuus, sama vastikkeellisuus, jota eduskunta on edellyttänyt koko ajan. Jos on tyrmenty valtion vaikutusvallan saaminen Ekan kauppaketjua hallitsevaan Tradekaan, miten vastikkeellisuus aiotaan jatkossa toteuttaa? Tämän minä haluaisin tietää. Miksi Tradeka ylipäättään halutaan säilyttää? Onhan tässä maassa vähittäiskauppoja ja niiden ketjuja aivan riittävästi. Jos Ekassa ei ole muita terveitä ja säilyttämisen arvoisia osia, kun Haka ja Kansa ja muut siirretään ulkopuolelle, onko koko Ekaa enää tarvis pitää pystyssä? Haudataan se siististi niin kuin muutkin roskat.

SKOPissa ja Siltapankissa on suoritettu erityistilintarkastukset. Tarkastukset paljastivat molemmissa pankeissa holtittomuuksia ja johdon laiminlyöntejä. STS:n pankinjohtajilta on eväty vastuuvapaus erityistilintarkastuksen seurauksena. Sama on tehtävä, kuten alussa korostin, myös Ekan yhteydessä, ja samoihin toimenpiteisiin on siellä ryhdyttävä, jos laiminlyöntejä esiintyy.

Palaisin vielä puheessani Ekan hallintoneuvoston osuuteen tässä katastrofissa. Mikä osuus vastuusta ja tilanteesta on hallintoneuvoston jäsenillä? Eka on jo hyvin pitkään ollut kriisiyhtiö. Miksi hallintoneuvosto ei ole tehnyt mitään? Ekan saneeraus aloitettiin aivan liian myöhään. Kuka sen esti, liikkeen toimiva johto vai hallintoneuvoston poliittiset jäsenet?

Jos hallintoneuvosto esti ajallaan tapahtuvan saneerauksen, mikä vastuu sille lankeaa tämänhetkisestä tilanteesta? Eikö hallintoneuvoston tehtävänä ole nimenomaan valvoa, että johto toimii järkevästi? Oliko Ekan toiminta järkevää? Onko kansanedustaja hallintoneuvoston jäsenenä jäävi käsittelemään asiaa tässä salissa ja päättämään siitä tänään? Miksi hallintoneuvosto sallii edelleenkin Eero Rantalan jatkaa Ekan johdossa yli miljoonan markan vuosipalkalla? Edes tähän hallintoneuvosto olisi voinut halutessaan puuttua mutta eipä ole puuttunut. Mitä te siellä hallintoneuvostossa oikein teette, ed. Gustafsson?

Mielestäni on itsestäänselvää, että ne kansanedustajat, jotka ovat hallintoneuvoston jäseniä, eivät osallistu asian käsittelyyn. Moraalisesti he ovat kiistatta jäävejä, jos kohta eivät juridisesti. Ed. Minna Karhuselle, kokoomuksen kansanedustajalle, noston hattua, kun hän ilmoitti, ettei hän osallistu asian käsittelyyn vaan nimenomaan

moraalisin perustein katsoo olevansa esteellinen. Näin pitää tehdä muidenkin hallintoneuvoston kansanedustajajäsenten.

Yhdestä asiasta olen todella nyt kiitollinen eli siitä, että tämä tapaus kouriintuntuvasti osoittaa, minkälaisiin mielettömiin tilanteisiin johtaa se, kun kansanedustajat häärivät yritysten ja pankkien hallintoneuvostoissa. Olen myös sitä mieltä, että ne kansanedustajat, jotka kuuluvat tai kuuluvat ns. pankkipuolueeseen, ovat olleet moraalisesti jäävejä tekemään päätöksiä pankkituesta.

Toivon, että tämä tapaus lopultakin johtaa siihen, että kansanedustajat sanoutuvat irti yritysten hallintoneuvostoista. Koko järjestelmä on mätä, eikä sillä ole mitään todellista virkaa. Se estää vain kansanedustajaa tekemästä sitä työtä, johon äänestäjät ovat hänet valinneet. Ilmainen olen myös siitä, että hyvä veli -järjestelmään on taas isketty yksi kuolinnaula lisää.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ukkola kyseli, mitä hallintoneuvostojen, hallitusten ja johtokuntien jäsenet tekevät? Eivät he mitään tee. Käydään syömässä hyvät ateriat ja käydään sen verran paikalla, että pohjapalkan lisäksi saadaan myös palkka, joka kokouksesta nyt saadaan. Samanlaisia ovat myös Suomen Pankin pankkivaltuusmiehet. Syömässä hekin käyvät eivätkä ole koskaan mitään muuta tehneet kuin siunanneet sen, mitä on Suomen Pankissa päätetty, ja sen jälkeen he innolla televisiossa esittelevät näkemyksiänsä. Hallintoneuvostohomma on varmaan kansanedustajien osalta erityisesti näin, mutta muidenkin osalta, joita hallintoneuvostoihin valitaan. Eivät he muuta kuin istuvat tietämättä hölkkästä asiasta, jota käsitellään, koko kokouksen aikana, jonka he siellä istuvat. Jos he alkavat kovin paljon puuttua asioihin, ei mennä seuraaviin.

Minä nyt kerron, kun ei ole mitään lehdistöä paikalla eikä mitään muitakaan: Minäkin olin erään valtionyhtiön hallinnossa kerran mukana vuoden. Minä rupesin selvittämään, missä ovat talletukset ja minkälaisilla vakuuksilla, vaadin vastineet, ja tuli kaikille hallituksen jäsenille. Tehtiin muutamia muutoksiakin, kun siellä oli korkealla korolla mutta epävarmoilla vakuuksilla annettu rahoja. Ei minua enää valittu sen valtionyhtiön johtokuntaan, koska minä olin käynyt liian hankalaksi. Minun olisi pitänyt olla vain, syödä vain nästisti niin kuin muutkin ja pyyhkiä suuni ja huolehtia siitä, että saan joka kerta kokouspalkkion ja varsinaisen kuukausipalkkion. Tällaista se on.

Oikeastaan, ed. Ukkola, teidän puheenvuoronne on vähän pinnallinen sikäli, että te tiedätte varsin hyvin, että eduskunnasta tulevat hallitusten ja hallintoneuvostojen jäsenet ovat sellaisia, että ei muuta kuin käydään syömässä ja nosta-massa palkkio. Mitään ei tehdä, ja jos teet, seuraavassa hallintoneuvostossa et olekaan vaan joku rinnalle pyrkivä on ohittanut sinut. Tällais-tahan se on, eikö totta, ed. Seppänen?

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeriö val-voo säästökassojen vakuuksia. Vakuuksia lisät-tiin vielä tämän vuoden aikana, muistaakseni vie-lä useaan kertaan. Valtiovarainministeriö hyväk-syi myös kaikki säästökassojen käyttämät korot. Niin on tapahtunut Ekan säästökassankin kans-sa. Valtiovarainministeriö on vakuuttanut koko ajan kysyjille, että tallettajilla ei ole Ekan säästö-kassassa riskiä. Valtiovarainministeriö on valvo-nut samoin kuin tilintarkastajat myös sitä, että kassavaranto on ollut sääntöjen mukainen ja riit-tävä. Erityistilintarkastus puolestaan on aloitettu välittömästi velkasaneerauksen yhteydessä ja on koko ajan meneillään.

Eka toimii kotimaanmarkkinoilla niillä aloil-la, joilla muutenkin yritykset ovat vaikeuksissa, mutta aivan niin kuin ed. Ukkola edellä minäkin kysyisin, kuka todella kariutti päivittäistavara-kaupan fuusioneuvottelut, joita Eka tavattoman pontevasti ja suurella harrastuksella oli käymäs-sä. On sanottu, että ne kariutti KOPin ja Pohjo-lan akseli ideologisista syistä. Kuka lopulta tor-pedoi Renlundin ja Starckjohannin valmiiksi neuvotellun fuusiosopimuksen juuri saneerauk-sen alla? Näihin kysymyksiin minäkin haluaisin saada vastauksen.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ukkola on tavat-toman taitava poliitikko. (Välihuutoja) — Kyllä hän on! Hän voi olla populistikin, mutta on hän myös taitava. Ehkä palaamme tähän asiaan jos-kus myöhemmin. — Mutta lukuisiin kysymyk-siin en lähde vastaamaan. Minä hyväksyn pit-kälti sen peruskritiikin, joka kohdennetaan kansanedustajiin ja heidän hallintoneuvostojäse-nyksiinsä. Se on minusta asia, josta voi ja pitää keskustella.

Jo keskustelun aiemmissa yhteyksissä totesin oman historiallisen taustani suhteessa Ekan hal-lintoneuvostoon ja voin todeta sen, että olen teh-nyt elämäni aikana neljää viittä työtä. Verokirja on ollut kapitalistinkin puolella. En häpeä sitä

yhteiskunnallista tai muuta ammatillista työtä, jota olen tehnyt.

Mitä tulee Ekan hallintoneuvoston jäsenyy-teen, voin yleisellä tasolla todeta sen, että viime vuoden tai kahden kolmen vuoden aikana on joka hallintoneuvoston kokouksessa pohdittu pitkään yhtymän liittoutumisstrategioita ja sen pohjalta on käyty pitkälle menneitä neuvotteluja mm. Tradekan ja Tukon osalta. Minusta oli kansallinen skandaali, että tietyt tahot loppu-metreillä kaatoivat fuusiohankkeen. Siinä olisi säästynyt ilmeisesti veronmaksajien ja yhteis-kunnan rahoja satoja miljoonia markkoja, mut-ta todella, niin kuin ed. Hämäläinen sanoi, KOP ja Pohjola kaatoivat sen vuoden 18 kevä-tangille.

Samaten Hakan ja Puolimatkan osalta oli pit-källe menneet neuvottelut, mutta tältäkin osin tietyt ideologiset syyt estivät asian etenemisen. Mitä tulee ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle toteaisin, kun hän sanoi, että talousvaliokunta otti kannan, että säästökassatalletuksia kohdellaan kuin pankki-talletuksia, että eihän se näin ollut, vaan talous-valiokunta päätti korvata pääomat eikä korkoja. Ei tältä osin voi muuta todeta.

Toinen kohta, se että kansanedustajat ovat hallintoneuvostoissa ja se on kaiken pahan alku ja juuri, on aika populistinen ja ylimitoitettu väite. Ei esimerkiksi ed. Gustafsson kaikesta huolimatta ole syyllinen siihen, että Eka on ku-ralla. Tuskinpa hän kovin paljon on voinut vai-kuttaa siihenkään suuntaan, jos ei nyt toiseen-kaan suuntaan. Pikkuisen täytyy puolustella myös ed. Gustafssonia siinä mielessä, eikä hän ole edes jäävi käsittelemään asiaa. Päinvastoin häneen suhtaudutaan nyt huomattavasti kriitti-semmin. Hänelle on tästä haittaa itse asiassa. Hyötyä hänelle on siitä, että hän on ollut siellä mukana. Hän tietää, mistä puhuu, tietyllä taval-la. Se, että hän saattaa sokeaa vellit ja puurot, on sitten hänen häpeänsä. Mutta ei ole mitenkään kansanedustajan työlle välttämättä pahak-si, että on mukana talouselämässä. Päinvastoin minä toivoisin, että ed. Ukkolakin olisi pikkui-sen enemmän ollut talouselämässä mukana. Monien puheenvuorojen perusteella olen tullut siihen tulokseen, että hänellä ei ole riittävästi tietoa talouselämästä.

Ed. Viljanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola otti erittäin monta tärkeätä kysymystä esiin puheenvuorossaan. Jos nyt jätetään hallintoneuvoston jäsenet rauhaan, niin tulee kysyneeksi, onko Ekan tilintarkastus ollut samaa tasoa, jos siellä ei ole mitään todettu. Vastaisuudessa kun erityistilintarkastusta tehdään, varmasti tulee selvitys siihen tai ainakin oletetaan, että selviää, miten asioita on hoidettu, ovatko mahdollisesti vasemmistopuolueet olleet myös pesän jaolla.

Kun pankkitukiasiaa käsiteltiin, vasemmistopositio teki erittäin rankasti politiikkaa tällä vakavalla kysymyksellä. Kun Eka ja Ekan säästölkassa on vaikeuksissa, niin he jatkavat tätä linjaa ja syyttävät tästäkin asiasta hallitusta ja valtiovarainministeriä. Se on erittäin reipasta mutta vastuutonta politiikkaa.

Täällä on erittäin paljon keskusteltu ja todettu puutteet tässä laissa. Tuleekin mieleen, esittääkö vasemmisto kolmannessa käsittelyssä tämän lakiesityksen hylkäämistä. Tätä ilmeisesti sietää harkita.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en puolustaisi kyllä Ekan hallintoneuvoston menettelyä tässä kysymyksessä. Päinvastoin se on laiminlyönyt harmillisella tavalla toimivan johdon valvonnan. Mutta mitä tulee tämän salin populistien, edustajien Ukkolan ja Aittoniemen, täällä käyttämiin puheenvuoroihin, niin kyllä minä sanoisin, että onhan nyt aivan kohtuutonta niputtaa kaikki hallintoneuvoston jäsenet ja kansanedustajat samaan nipuun. Jos ajattelisin asiaa objektiivisesti, niin en minäkään ed. Ukkolaa tai ed. Aittoniemeä mihinkään hallintoneuvostoon valitsisi. Sen verran tuntuu kyllä asianomaisilla henkilöillä olevan itsekritiikkiä, että eivät he ole sinne pyrkimässä. Mutta se, että ed. Ukkola haluaa heittää hallintoneuvostoista kaikki jäsenet pois sen takia, että hän on kelvoton toimimaan niissä tietämättömyytensä ja taitamattomuutensa takia, on mielestäni kohtuutonta. Puhuu vain itsestään silloin, kun kokee suurta tuskaa siitä, ettei osaa. Mutta ei pidä kaikista muista ruveta puhumaan samassa yhteydessä eikä niputtelemaan ihmisiä.

Mikä on nimittäin vaihtoehtoinen hallintojärjestelmä, jos eduskunnan sellaiset kansanedustajat ovat kelvottomia valvomaan, joilla on siihen paremmat edellytykset kuin edustajilla Aittoniemi tai Ukkola? Elinkeinoelämä ei kyllä ole tarjonut viime vuosina parempia valvojia varsinaisille toiminnoille. Minä väitän niin, että kansanedus-

tajat ovat vastuullisemmin ja paremmin hoitaneet valtionyhtiöiden hallintoa kuin omat hallintoelimet yksityisen elinkeinoelämän yhtiöitä, valvoneet tiukemmin ja ankarammin ja paremmalla menestyksellä Ekaa kuin on valvottu Tukoa esimerkiksi. Eli kyllä tämä on valvontaelinten ongelma, ja valvontaelinten ongelmaan on syyllistynyt Ekan tapauksessa hyvin suuressa määrin valtiovarainministeriö valtiovarainministeri Iiro Viinaseen johdolla. Tässä mielessä tässä on sellainen varmistusketju, ettei siitä kaikkia kansanedustajia voi syyttää.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Huomautan ed. Seppäselä, että edustajatovereista on käytettävä kunnioittavaa puhetapaa. (Ed. Seppänen: Jos ne eivät osaa tai tiedä!)

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siitä, kuka on populistia ja kuka ei, me voimme ed. Seppäsen kanssa keskustella. Mutta valvontaongelmaan kyllä löytyy nimenomaan valtionyhtiöiden osalta erinomainen ratkaisu. Perustetaan uusi valiokunta tähän eduskuntaan, valtionyhtiöiden valiokunta, joka kuuluu silloin meidän työhömmä. Se on ainut ratkaisu tähän. (Ed. Seppänen: Sama porukkahän siellä olisi valvojina!) — Siitä huolimatta, he valvoivat monta muutakin yhtiötä eivätkä ole pelkkinä höpönassuina, ja silloin heidän pitäisi tehdä todella töitä eikä juosta lounailla.

Ed. Aittoniemelle kiitoksia vain tuesta, mutta huomauttaisin, että tämä ei ole mitenkään pinnallinen heitto. Tämä on hyvin harkittu. Ennen kuin tulin eduskuntaan, olin sitä mieltä, että tämä järjestelmä on mätä, ja edelleenkin olen sitä mieltä. Lähestulkoon jokaisessa korokkeelta päämässäni puheessa olen tästä asiasta puhunut ja aion puhua ed. Seppäsen herjauksista huolimatta. Ne eivät minua hetkauta.

Kyllä voisin olla hallintoneuvostossa, jos haluaisin, ja olisin ehkä jopa pätevämpi kuin ed. Seppänen tiettyihin hallintoneuvostoihin, mutta minä en sellaiseen alistu, vaikka ed. Seppänen miten provosoisi, jotta saisi minutkin mukaan samaan joukkoon, mihin itse kuuluu.

Sen sijaan olen ihan tyytyväinen ed. Gustafssonin kriittisestä asennoitumisesta, kun hän lopultakin alkaa pohtia sitä, mikä tehtävä hallintoneuvostoilla on ja onko kansanedustajan tarpeen olla tällaisissa mukana. Hän kertoi täällä aikaisemmin oman historiansa, ja se olisi ollut ihan ok, jos hän sen jälkeen, kun tuli kansanedustajak-

si, olisi tehnyt tietyt johtopäätökset, että hän on tekemässä täällä yhteisiä päätöksiä eikä ajamassa esimerkiksi Ekan etuja tässä yhteydessä. Toki täytyy myöntää, että ei kukaan tiennyt, että tämä Eka-asia tulla tupsahtaa eduskuntaan.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kunnioitettu ed. Ukkola on käyttänyt harvinaisen huonosti Ekan hallintoneuvostoon sopivia luonnehdintoja hallintoneuvoston jäsenten tehtävistä. Nimittäin Ekan edustajiston valitsevat sen 380 000 jäsentä. Edustajisto taas valitsee näitä 380 000:ta jäsentä edustamaan ja yhtiön ylintä valtaa käyttämään hallintoneuvoston. Ne kansanedustajat, esimerkiksi itse viime vuodesta alkaen, jotka ovat tulleet valituiksi hallintoneuvostoon, edustavat siellä osuuspääomaa sijoittaneiden jäsenten asiaa ja pyrkivät pitämään tietysti yhtiötä pystyssä ja valvomaan, että toimiva johto hoitaisi yhtiötä hyvin.

Tästä poikkeaa aika lailla se valtionyhtiöiden hallintoneuvostojärjestelmä, johon ed. Ukkola ilmeisesti on halunnut kritiikkinsä suunnata, ja tulee siinä yhteydessä väittäneeksi, että Ekan hallintoneuvosto olisi poliittisin perustein suoraan nimitetty. Valinta tapahtuu kyllä poliittisten vaaliittojen välillä, mutta jäsenistö suoraan osuuspääomansa perusteella valinnan suorittaa.

Ekan hallintoneuvosto on pyrkinyt vauhdittamaan ainakin kriisivaiheen aikana, jolloin itse olen ollut mukana, kaikkia näitä toimialajärjestelyjä, joita koskevia neuvotteluja on julkisuudessaakin selvitetty. On pyritty toimialajärjestelyihin rakennusosalalla, vähittäiskaupassa, hotelli- ja ravintola-alalla, vakuutusosalalla. Aina se on kaatunut siihen, että porvarillinen neuvotteluosapuoli on katsonut, että heidän taloudelliset etunsa olisivat vaarassa sen vuoksi, että Ekaa edustava osapuoli ehkä menestyisikin paremmin yhteistyökonsortiossa.

Tämän kokemuksen perusteella Tannerin periaate, että köyhien firmalla ei ole varaa velkaantua, on osoittautunut harvinaisen oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Laine: Rouva puhemies! Meillä on ainakin pari yhtäläisyyttä ed. Ukkolan kanssa, mutta on joitain eroavuuksiakin. Ed. Ukkola, te kerroitte, että te ette ole ollut koskaan hallintoneuvostossa, mutta te puhuitte kuitenkin erittäin suurella asiantuntemuksella, mikä on hallintoneuvoston tehtävä ja velvollisuus. Minä olen ol-

lut eduskunnassa melkein 26 vuotta. En minäkään ole ollut koskaan minikään hallintoneuvoston jäsen, eikä minulla ole niin paljon asiantuntemusta hallintoneuvoston toiminnan suhteen kuin ed. Ukkolalla. (Ed. Gustafsson: Hyvä, ed. Laine! — Ed. Ukkola: Aina voi oppia hankkia!) — Niin, oppia pitäisi ottaa.

Haluan seuraavaksi todeta, missä olen myös ollut samaa mieltä ed. Ukkolan kanssa. Olen monta kertaa kertonut olevani samaa mieltä siitä, että kansanedustajien ei pitäisi olla pankkien ja vastaavien laitosten hallintoelimityksiä, ei myöskään ministerien, ei myöskään yksityisten firmojen johtajien. Olen tehnyt myös tätä koskevan ehdotuksen pankkitukilain käsittelyssä, mutta sen eduskunta aikanaan hylkäsi.

Olen myös aikaisemmin kertonut olevani samaa mieltä siitä, ettei kansanedustajien pitäisi olla valtionyhtiöiden hallintoelimityksiä. Mutta minun on myönnettävä muun muassa ed. Seppäsen äsken käyttämän puheenvuoron johdosta, että tätä kantaani olen valmis tarkistamaan, sillä on todella kysyttävä, kuten ed. Seppänen äsken, kuka sitten valtioyhtiöissä paremmin voisi yhteiskunnan etua valvoa kuin kansanedustajat.

Ed. Ukkolan ajatus, että vielä erillinen valio-kunta tätä tehtävää varten perustettaisiin, on luonnollisesti harkinnan alainen. Mutta jotenkin nykyisen työnjaon mukaan ymmärrän, että on talousvaliokunnan tehtävä ainakin valvoa myös valtionyhtiöitä. Jos talousvaliokunta ei sitä tehtävää ole suorittanut, niin sillä on kaikki mahdollisuudet mm. valtiopäiväjärjestyksen asianomaisten pykälien perusteella saada selvitys ministeriltä, miten kauppa- ja teollisuusministeriö on valtionyhtiöiden hommia hoitanut. Tiedän kyllä, että valtionyhtiöissä on pyrkimyksiä päästää niin suureen itsenäisyyteen, että ne voisivat itse kaikki asiat ratkaista kuulematta hallitusta tai ministeriötä ja eduskuntaa. Viittaatan mm. eräisiin suurten johtajien palkankorotusesityksiin.

Kun ed. Ukkola ihmetteli sitä, että Ekalta ei ole vaadittu lisävakuuksia, en ole oikea vastaaja, koska en Ekan hallintoelimityksiä ole, mutta perustuslakivaliokunnassa valtiovarainministeriön edustaja kertoi Ekan tarjonneen vakuuksia lisää jopa enemmän kuin on säästökassatalletusten arvo. Ainakin perustuslakivaliokunnassa kerrottiin näin.

Sitten muutama yksityiskohta. Täällä on varsin monessa puheenvuorossa tänään ja myös aikaisemmin todettu, ettei valtiolla ole mitään velvollisuutta varmistaa ja tukea säästökassatalletuksia, ei ole lakia. Nämä väittäjät ovat tietenkin

oikeassa siinä suhteessa, että ei meillä ole todella ollut tällaista lakia. Mutta eihän meillä ennen Vakuusrahaston perustamista koskevaa lainsäädäntöä ollut myöskään pankkeja koskien sellaista lakia, jolla olisi lähdetty siitä, että pankkien ja pankkijärjestelmän toimivuus turvataan. Nehän tulivat vasta tämän uuden lainsäädännön myötä. (Ed. Laivoranta: On laki pankeista ja talletuksista!) Näin ollen mielestäni ... — Niin, edustaja saattaa olla oikeassa, että varsinaisen pankkilainsäädännön yhteydessä oli vakavaraisuuskysymyksiä esillä, mutta enpä nyt todella ole varma siitä, oliko silloisten lainsäädäntöratkaisujen yhteydessä kysymys sellaisesta tuesta, joka vakuusrahaston perustamisen myötä on nyttemmin toteutettu. Mutta tästä asiasta voidaan keskustella. Jos erehdyin, niin tietenkin myönnän erehtymiseni.

Joka tapauksessa täällä on hallituksen esityksen perusteluihin viitaten koetettu rinnastaa säästökassojen toimintaa pankkien toimintaan, ja kun täällä on jo pariin kertaan luettu hallituksen esityksen perustelujen sivulta 6 eräs kappale, en enää sitä toista. Mutta luen sivulta 5 hallituksen esityksen perusteluista mm. kohdan, jossa hallitus viittaa tähän ” - - säästöpankkiryhmän viimeaikaiset uudelleenjärjestelyt ovat väliaikaisesti voineet heikentää pankkipalvelujen tarjontaa ja talletuspankkien keskinäistä kilpailua - - . Tämän vuoksi osuuskunnan säästökassatalletukset voivat olla näillä alueilla vaihtoehtoinen talletusmuoto.” Tämä oli siis lainaus hallituksen esityksen perusteluista sivulta 5. Myös samalla sivulla hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan näin: ”Monet osuuskunnan jäsenet ovat ohjanneet säästökassatalletuksiin palkkansa, eläkkeensä, lapsilisänsä ja muut toistuvaissuorituksensa. Säästökassatalletuksia on siten käytetty paljolti pankkitilinomaisesti. Useimmat tallettajat ovat myös mieltäneet säästökassatalletukset yhtä turvallisiksi kuin pankkitalletukset.” Siis näin hallituksen esityksen perusteluissa yritetään rinnastaa ja saada säästökassatallettajat samaan asemaan kuin pankkitallettajat, mutta lakitekstihän ei ole tässä mielessä tyydyttävä.

Kun täällä on niin voimakkaasti korostettu sitä, että vastuu on Ekan johdon ja Ekan hallinnon, niin kyllä tästä olen samaa mieltä, mutta mielenkiintoista on, että silloin, kun kysymys on ollut yksityisten yritysten taikka pankkien tukemisesta, niin samalta taholta on sanottu, että syy on sosialismin romahduksessa, siitä johtuvassa idän-kaupan vaikeutumisessa ja valtion menojen kasvattamisessa jne., että siellä on syy. Nyt näh-

dään pelkästään Ekan johto ja hallintoelimet. Minusta sen ohella, että tunnustaa Ekan hallintoelinten ja Ekan toimivan johdon vastuun, on myös tunnustettava valtiovarainministeriölle valvonnan kautta kuuluva vastuu. Tämä on keskustelussa nyt voimakkaasti tullut esiin.

Sitten keskustelujen aikaisemmassa vaiheessa on väitetty, että Ekan säästökassatalletuksissa on jotakin hämääryyttä, on jopa puhuttu julkisesti rahan pesusta, jopa ulkomaisen rahan pesusta. Kun näitä säästökassatalletuksia on 100 000, suurtalletuksia muutama kymmenen, ja kun valtiovarainministeriö on niitä tarkistanut, eihän siellä mitään tällaista ole ilmennyt. Senpä takia tulen kysyneeksi, mistä syystä tällaisia perättömiä tietoja on julkisuuteen saatettu ja kerrottu niitä jopa valiokuntien kokouksissa.

Ed. Tennilä luki eräitä osia saamistaan kirjeistä. Ehkä minäkin saan parista kirjeestä kertoa. Luen aivan sanatarkasti, mitä eräs kirjoittaja on kertonut. ”Enoni, joka oli sataprosenttinen sotainvalidi 10.2.1940 lähtien, kuoli hiljakkoin. Hän oli koko elämänsä ajan säästänyt säästökassaan saaden säästettyä noin x markkaa. Muuta merkittävää omaisuutta hänellä ei ollut. Säästökassaan säästäminen johtui nähdäkseni siitä, että Korpilahden kassan perustajana oli ollut hänen isänsä. Enoni testamenttasi omaisuutensa tyttärelle. Tyttäreni kannalta asia on ongelmallinen, koska verot ovat satojatuhansia markkoja, joita hän ei juuri itsenäistä elämäänsä aloittelevana kykene maksamaan ennen perinnön saantia. Jos veroihin joutuu hakemaan lykkäystä, korko on 12 prosenttia ja lykkäyksen myöntämiselle vaaditaan takaus, joka aiheuttaa kustannuksia. Tyttäreni tilanne on tosi vaikea etenkin, kun vielä korkojen saanti venynee kauas tulevaisuuteen. Edellä olevan johdosta esitän, että te talousvaliokunnan jäsenenä yrittäisitte ratkaista kyseisen ongelman esimerkiksi siten, että mikäli säästökassatalletuksista maksetaan veroja, varat myönnettäisiin kassasta mahdollisimman nopeasti.”

Tässä oli yksittäinen tapaus. Mutta kun tämä sattuu nyt olemaan yli 500 000 markan säästötallettaja, halusin tällä esimerkillä todistaa, että selaisilta epäluuloilta, joita on heitetty esiin, että kaikki nämä suuremmat tallettajat olisivat joitakin keinottelijoita, suursijoittajia, esimerkiksi tässä tapauksessa ainakin putoaa pohja pois. Samaa voi sanoa Ekan eläkeläisten mielipiteistä, jotka kirjelmien muodossa on kansanedustajien tietoon saatettu. Linaan vielä erään toisen yksityisen kirjeen erään osan. Kirjoittaja sanoo näin: ”Valtiovarainministeriöön soittaessamme pari

päivää ennen kassojen sulkemista saimme vakuutuksen, että talletuksilla on sadan prosentin vakuudet, mikäli Eka menisi konkurssiin, ja näin muodoin rahat ovat turvassa. Vakuuksia oli hiltain vaadittu lisää, ja ne olivat tällöin riittävät. Valtio tuli sitten kuitenkin väliin ja lupasi taata rahat, kuten pankkitalletukset ovat taattu, kun nostivat rahojaan merkittävässä määrin. Mutta kuinkas sitten kävikään? Tässäkin asianomainen kirjoittaja siis todistaa, että hän itse oli soittanut valtiovarainministeriöön ja saanut tällaisen vakuutuksen. Tämä oli samanlainen kuin se, mistä talousvaliokunnan puheenjohtaja ed. Louekoski puheenvuorossaan mainitsi.

Kun arvelen, että ed. Olavi Ala-Nissilä hetken kuluttua puheenvuorossaan ei unohda punapäätä omaa, niin minä ajattelin näin ennakkoon varautuen todeta, että kun ed. Ala-Nissilä mahdollisesti kertoo punapäätöman taloudellisista vaikeuksista, epäonnistumisista, hän lisäisi siihen luetteloon esimerkiksi SVULin taloussotkut, Suomen Pyöräilyliiton konkurssin, eräiden muiden porvarillisten erikoisliittojen konkurssit, sen urheiluvallmennuskeskuksen nimen, jolle juuri olimme myöntämässä muistaakseni 20 miljoonan markan lisäavustuksen, koska asioita oli huonosti hoidettu. Tarkoitan tällä vain sitä, ettei kannata näitä asioita katsella niin yksisilmäisesti kuin ed. Ala-Nissilä erittäin aktiivisesti tässä salissa useaan otteeseen on tehnyt. Kun ed. Ala-Nissilä eräässä vastauspuheenvuorossaan rinnasti Hankkijan ja Ekan säästökassat, niin on kai näillä kuitenkin se ero, että Hankkija ei ole ollut valtiovarainministeriön valvonnassa ja kontrollissa, mutta Ekan säästökassa on ollut. Näin ollen tietenkin Ekan säästökassan jäsenillä on ollut oikeus olettaa, että valtion taholta suoritettu kontrolli on myös turva heille.

Ed. Liikkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvin tyytyväinen siitä, että niinkin arvostettu ja kunnioitettu kansanedustaja kuin Ensio Laine on ollut ja on edelleenkin yhtä mieltä niistä ainakin minulle hyvin tärkeistä periaatteista, jotka liittyvät kansanedustajien sidonnaisuuksiin ja hallintoneuvostojen jäsenyyksiin. Ed. Laineelle olisin vain sanonut, että kyllä minulle sopii esimerkiksi, ettei perusteta erityistä valiokuntaa eduskuntaan, vaan että talousvaliokunta saisi valtioneuvostojen strategian johtami-

sen ja valvonnan haltuunsa. Samalla täytyy muistuttaa, että KTM:ssä on valtioneuvostojen toimisto, jolle kuuluu ns. viranomaisvalvonta yhteiskunnan puolesta. Toinen asia tietenkin on, ovatko nämä valvojat itse valvottavina siellä hallintoneuvostoissa, ja sehän on tietenkin väärin.

Samalla haluan tuoda esille, että olen hyvin tyytyväinen siihen, jos tämä sali saa aikaan lainmuutoksen kasanedustajarekisteristä ensi vaalien jälkeen, jolloin jokainen kansalainen pystyy saamaan selville, mitkä ovat kansanedustajien sidonnaisuudet ja velvoitteet, suuret lainat ja muut, jolloin pystytään tarkistamaan, että kansanedustaja on kaikista sidonnaisuuksista vapaa tekemään tässä salissa päätöksiä, ja jos ei ole, niin ainakin tiedetään, että hän on sidonnainen johonkin suuntaan. Toivottavasti ed. Seppänen on myös valmis hyväksymään tällaisen lainmuutoksen, kun se aikanaan tulee. Tästä lähtien minä tästä asiasta aion nimenomaan ed. Seppästä hyvin tiukasti hiillistaa, koska hän katsoo, että hän on niin erinomaisen pätevä toimimaan esimerkiksi Kemiran hallintoneuvostossa.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laineelle ja vähän ed. Ukkolallekin kansanedustajan yrityksissä ja pankkien hallinnassa mukana olemisesta: Jos tätä ajatusleikkiä oikein leikitään, niin voidaan lähteä siitä, että maanviljelijät esimerkiksi eduskunnassa ovat jotenkin jäävejä maatalousasioista päätettäessä, palkansaaja-asioista päätettäessä ed. Ukkola ja ylipäänsä suomalaiset ovat jäävejä päätettäessä asioista, koska me saatamme olla omalla asiallamme. Tämä tästä kirkasotsaisuudesta. Tämä tästä synnittömyydestä, ed. Ukkola, ja ed. Laine ei ihan niin synnitön ollutkaan.

Vielä kirjoituksista ja esimerkeistä, joita ed. Laine esitti, toivomuksista, että tallettajien varat turvattaisiin ja ne olisivat mahdollisimman nopeasti käytettävissä. Näin talousvaliokunta ainakin omalta osaltaan on pyrkinyt toimimaan. Jos nyt ei mitään hulluja päätöksiä tehdä täällä, niin kuin vähän pelottaa, kun tämä porvarien ojennus niin huonolta tuntuu, jos siis tätä lakia ei kumota, niin tämä toive tulee toteutumaan niin pian kuin se ylipäätään tässä hierarkiassa on mahdollista.

Sitten vielä pikkuisen yksisilmäiseen puhumiseen punapäätöman. Siinä olen ed. Laineen kanssa aivan samaa mieltä, että se on asiatonta ja turhaa kiihottamista. Ei ainakaan minulla ole varaa osoitella mihinkään suuntaan. Kyllä näitä turmiollisia päätöksiä on tehty niin sinivihreällä, punavihreällä kuin sinipunalinjallakin, päätök-

siä joiden takia kansantalous nyt kuralla on. Siltä osin todella yhdyin edellä sanottuun lämpimästi ja toivon, ettei tätä keskustelua enää jatketa eikä turhaan kiihötettäisi.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine kaipasi täällä puheenvuoroani. Minä kävin sen peruuttamassa lähinnä sen jälkeen, kun ed. Gustafsson syyllisti minut moneen asiaan milteipä kansalaissotaan saakka.

Sen verran olisin ed. Laineelle todennut, että minä olen yrittänyt puhua isännättömän rahan ongelmasta. Tarkoittaa sitä ongelmaa, että yrityksen tai minkä tahansa yhteisen johdon oma vastuu hämärtyy, kun ollaan tavallaan kaikki vastuussa, silloin kukaan ei vastaa. Tästä meillä esimerkkejä löytyy hyvin laajasti. Ehkä säästöpankkiryhmä on kaikkein selvin. Silloin, kun rahamarkkinat vapautettiin, vapautettiin myös valvontaa. Vaikka siellä oli isännistö, niin siellä ei todellakaan ollut omistajan vastuuta. Tätä ongelmaa esiintyy varmasti urheiluseuroissa, sitä esiintyy monissa yhteisöissä Suomessa. Silti olen sitä mieltä, mitä tulee vasemmistolaiseen yritystoimintaan, että vasemmiston oman edun takia olisi tärkeää keskustella myös isännättömän rahan ongelmasta. Sitä ongelmaa ei kannata sivuun siinänsä siirtää. Mutta, ed. Laine, minä olen yrittänyt puhua laajemmin isännättömän rahan ongelmasta. Se meidän täytyy saada kuntoon tässä yhteiskunnassa. Se on aivan välttämätöntä.

Ed. Luhtanen: Arvoisa puhemies! Ekan kriisin syynä ei ole pelkästään oman strategian epäonnistuminen, ei johdon kyvyttömyys eikä kotimarkkinoiden romahtaminen. Olisikohan niin, että laman ja pankkikriisin varjolla on meidän maassamme jo pitkään itänyt sellainen ideologinen ja taloudellinen asenteellisuus, jonka tavoitteena on nujertaa palkansaajia ja kuluttajia lähellä olevat, ihmisten omaehtoiseen toimintaan perustuvat yhteisöt? Tämä asenteellisuus ei mielestäni ole jäänyt millään tavalla epäselväksi myöskään täällä tänä päivänä käydyssä keskustelussa.

Käsiteltävänä olevalla lailla pyritään turvaamaan siis säästökassatallettajien saamiset. Haluan vielä alussa korostaa sitä, että säästökassatallettajat ovat ylipäänsä tavallisia palkan- ja eläkkeensaajia, joilla on koko elämän aikana pienistä tuloista säästetty vanhuuden vara tai kaikki perheen talousvarat näillä tileillä. Varsinaisia suurtallettajia joukossa on vähän. Näiden perhei-

den elämä on joutunut kohtuuttomiin, jopa traagisiin vaikeuksiin, kun kaikki varat ovat säästökassassa.

Onnellista olisi, jos ongelma olisi voitu ratkaista pikaisesti jo ennen joulua. Kun näin ei ole käynyt, voi vain todeta sen, että lähes 80 000 ihmisen kotiin ei tule joulua, lainat jäävät hoitamatta ja jokapäiväisten asioiden hoito käy mahdollottomaksi niin, että ei tämä mikään joululahja ole, niin kuin täällä on esiintuotu.

Kyseisessä lakiehdotuksessa hallitus turvaa säästökassatallettajille pääoman. Täällä on käytetty hyvin kuvaavia puheenvuoroja tästä turvaamistoimenpiteestä. On tuotu esiin hallituksen auttava käsi, hallitus on ojentanut auttavan käntensä säästökassatallettajille jne. On ajateltu, että tämä on jo enemmän kuin tarpeeksi, ja valiokunnan enemmistössä tämä näkökohta tuli myös esiin.

Valiokunnan vähemmistö piti kuitenkin — ja toi sen esiin vastalauseessaan — erittäin tärkeänä sitä, että säästökassatallettajille tulisi talletuspääomien ohella turvata lailla myös kohtuullinen korko säästökassaan talletetuille varoille. Niin kuin täällä on jo mainittu, kohtuullisena korkona pidämme siis osuuskassan alinta käyttelytilikorkoa eli 2,5:tä prosenttia. Tämä tulisi turvata kaikille tallettajille tilimuodosta riippumatta. Perusteena esityksellemme on se, että pankkituella on turvattu pankkien asiakkaiden talletukset rajoituksetta yhtä hyvin pääoman kuin tiliehtojen mukaisten korkojenkin osalta.

Täällä on tietysti ihan oikein tuotu esiin se, että pankeilla ja kassoilla on juridinen ero. Pankit toimivat Suomessa valtion takuulla. Sen sijaan säästökassatoimintaa harjoittavien osuuskuntien säästökassatalletusten vakuutena on osuuskunnan osoittama, valtiovarainministeriön riittävaksi katsoma vakuus. Näin on, mutta pankin tai säästökassan tavallinen asiakas ei osaa tehdä eroa pankkitalletuksen ja säästökassatalletuksen luotettavuudessa.

Valiokunnan vähemmistön esitys korkojen maksamisesta perustuu paitsi inhimillisiin ennen kaikkea sangen käytännöllisiin näkökohtiin. Eka-yhtymän jouduttua velkasaneeraukseen sen joustava hoitaminen edellyttää mm. velallisten määrän oleellista karsimista, ja nimenomaan eräs konkreettinen ja käyttökelpoinen tapa karsia näitä velallisia olisi maksaa tallettajille kohtuullinen korko ja poistaa heidät näin velkojien joukosta.

Hallituksen esityksen mukaan nimittäin ja nimenomaan tallettajat ovat velkasaneerauspesän

velkojia maksamattomien korkosaatavien osalta. Ajatelkaapa sitä, että 100 000 tallettajaa jouuu saneerauspesän asiakkaaksi, velkojiksi siitä syystä, että heillä on oikeus vaatia maksamattomia korkojaan. On helppo todeta se, että tämä tehtävä on ylivoimainen. Tämän totesi mm. Eka-pesän pääsaneeraaja.

Kun valiokunta sai lisäksi asiantuntijoilta tietää, että pelkkä saneerausmenettelyasiakirjojen hoito tulisi jo maksamaan hallituksen esittämässä muodossa noin 50 miljoonaa markkaa ja valiokunnassa tehtyjen menettelyllisten muutosten, siis näitten korjaustenkin jälkeen, kulut jäävät varmasti melkoisiksi, olisi mielestämme ollut oikeudenmukaista ja ennen kaikkea taloudellisen kokonaisedunkin kannalta järkevää turvata korkosaatavat maksukyvyttömyysajankohdan mukaisella alimmalla käytetytilikorolla näille talletajille.

Sekin on vielä huomattava, mitä vastalauseesamme toimme esiin, että yli 100 000 velkojan pitäminen korkosaamisten takia saneerauspesässä mutkistaa ja vaikeuttaa saneerausmenettelyä, mutta ennen kaikkea tietysti viivyttää ja vaikeuttaa erittäin suuresti sitä varsinaista saneerausmenettelyä ja koko sitä oikeudenkäyntimenettelyä, johonka heillä on sitten oikeus osallistua. Näin ollen tässä ei voi todeta kuin sen, että kaikille osapuolille, velkojille, yhteiskunnalle, tästä hallituksen esityksestä, valiokunnan enemmistön kannasta, aiheutuu huomattavasti suuremmat menetykset, kuin mitä olisivat olleet korkojen turvaamiskustannukset. Tässä ei voi tietysti kuin kysyä, mikä on sitten se syy, jos ei kokonaisuutta oteta huomioon eikä näitä korkoja ei makseta. Mikä se on? Sitä pitäisi jokaisen itse tykönsä miettiä.

Täällä on hyvin innokkaasti tuotu esiin näkökohta, jonka mukaan tallettaja saatuaan pääomansa lunastettua voi luopua kaikista muista vaateistaan, siis esimerkiksi juuri korkosaatavistaan, saneerauspesään nähden. Tässä on ilmiselvästi ajateltu siten, että useimmat tallettajat saadessaan pääomansa luopuvat oikeuksistaan korkosaatavien osalta ja näin ollen saneerauspesän velkojen määrä kutistuisi olemattomiin. Tässä on tietysti vaaranasa, ja tähän me omissa vastalauseessamme kiinnitimmekin huomiota. Me pidimme tärkeänä, että valiokunnan enemmistön olisi tullut mietinnössään ohjeistaa valtiovarainministeriötä lunastustoimenpiteiden käytännön toteutuksessa siten, että pääomien lunastusmenettelyn tulee kaikilta osiltaan olla niin selkeän luotettavaa, ettei pienasiakkaiden oikeuksia lu-

nastusmenettelyyn missään vaiheessa vaaranne-ta. Tämä siis tarkoittaa käytännössä sitä, että valtiovarainministeriö huolehtii siitä, että lunastushakemuksiin tehtävät merkinnät korkosaatavasta luopumisesta joko siis osuuskunnan tai valtion hyväksi tehdään niin selviksi, ettei minkäänlaista mahdollisuutta ole erehdykseen yhdenkään asiakkaan kohdalla. Tätä valiokuntamme kyllä pyrkii käytännössä valvomaan.

Vielä muutama sana huoltokonttoreista. Kun hallituksen esitys ei siis millään tavalla käsittele huoltokonttoreista aiheutuvaa ongelmaa eikä valiokunnan enemmistö halunnut ottaa näihin kantaa tai ainakaan myönteistä kantaa, me vähemmistössä pidimme tärkeänä sitä, että osuuskunnan säästökassavaroihin voidaan rinnastaa osuuskunnan huoltokonttoriin tehty talletukset. Näin ollen tietysti pidimme siis oikeana sitä, että huoltokonttoritalletukset olisi turvattava säästökassaan tehtyjen talletusten tavoin.

On myös huomattava se, että huoltokonttoreiden ulkopuolelle jättäminen on myös käytännöllinen kysymys siitä syystä, että se myös vaikeuttaa monin tavoin yrityssaneerauksen toteutumista. Myös se, että huoltokonttorisaatavat on joka tapauksessa maksettava edunsaajien vaatimuksesta ennen yrityskiinnityksiä ja tavallisia velkojia velkasaneerauksessa, olisi puolustanut sitä näkökohtaa, että huoltokonttoritalletukset olisi rinnastettu säästökassatalletuksiin. Siis tämä olisi ollut jälleen kerran yksinkertaisempi ja näin ollen kokonaisedun kannalta edullisempi menettely ja järjestely.

Tästä voimaannpanosta, voimaantulosta, vielä. Tätä hallituksen esitystä ja myös siis enemmistön kantaa valiokunnassa lain voimaannpanopykäläksi voi hämmästellä. Nythän voimaannutlapykälässä on sellainen säännös, jonka mukaan valtio ei turvaisi talletustoimintaa harjoittavien osuuskuntien säästökassoihin vastaisuudessa tehtäviä talletuksia. Vaikka nyt säädettävä laki koskee siis vain Eka-yhtymää eivätkä SOK ja Elanto talletustoimintaa harjoittavina osuuskuntina tarvitsekaan hyvän maksuvalmiutensa takia tämän lain suojaa, olisi mielestämme, vastalauseen mukaisesti, voimaannpanosäännöksen kyseessä oleva määräys jätettävä ehdottomasti pois. Me katsoimme, että lakiin kirjoitettuna se saattaa tarpeettomasti herättää epävarmuutta hyvässä taloudellisessa asemassa olevien osuuskuntien säästökassatallettajien keskuudessa. Tämän seurauksia ja sen kalleutta voi vain arvioida. Mutta tässä on mitä ilmeisimpänä tarkoituksena osuuskuntien harjoittaman säästökassatoiminnan

alasajo. Näin kävi ilmi muutamien asiantuntijoiden taholta. He totesivat ihan suoraan, että säästökassatoiminta tulee ajaa alas muutaman vuoden kuluessa.

Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunneltuani voin todeta sen, että täällä on hyvin useaan otteeseen vedottu voimassa olevaan lakiin ja tässä tapauksessa vedottu siihen, että nyt laki kerta kaikkiaan kohtelee eri tavalla pankkitalletuksia ja säästökassatalletuksia ja tästä syystä ei oikeastaan asialle voi mitään ja nimenomaan nyt tämä laki, kun säästökassatalletukset turvataan, olisi se laki, joka on kädenojennus, ikään kuin almu näille ihmisille, kun hallitus haluaa nämä pääomat turvata. Tähän kyllä voi todeta sen, että mehän täällä lait teemme. Me laadimme uusia lakeja, me korjaamme vanhoja kaiken aikaa. Näin on ollut pankkituen kanssa, on tehty uusia lakeja, on tehty uusia pykäläiä, ja näin on, hyvät ystävät, myös maatalouden laita. Silloin kun ei ole ollut lakia tukien jakamiseen, onpa tehty uusia. On tehty joka kerta uusia eikä kukaan ole kysynyt niiden oikeutuksen perään. Ei ole sanottu, että ei ole vanhaa lakia, johon pohjata. On tehty reilusti uusi ja tehty sillä tavalla nämä tukiaiset oikeutetuiksi.

Ed. A s t a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ekassa on tietenkin tehty virheitä, on tehty suuriakin virheitä. Mikä yritys ei olisi virheitä tehnyt mm. kaupan alalla? Porvaripääoma puolestaan on vahvasti vaikuttanut siihen, että uusia kehittämisohjelmia ja suunnitelmia ei ole voitu toteuttaa Ekassa. Lama ja erityisesti hallituksen väärä talouspolitiikka on romahduttanut kotimaista kulutusta. Kun porvarihallitus on myös leikannut toimeentuloturva ja sosiaaliturva, on sekin erityisesti vaikuttanut Ekan asiakaskunnan kulusmahdollisuuksiin. Ekalla on mennyt huonosti.

Tässä käsikirjoituksessa on kyllä pankeillakin oma erittäin merkittävä roolinsa, niillä samoilla pankeilla, joille eduskunta on antanut tämän 40 miljardia markkaa. Erittäin oleellista on se, että valtiovarainministeriön valvonta ei ole toiminut.

On tietenkin hyvä ja oikein, että säästökassatallettajille maksetaan nyt pääomat takaisin. Ihmettelen omalta osaltani kuitenkin sitä sydämetömyyttä, jota eduskunnan porvariryhmät osoittavat, kun ne ovat nyt tarkoituksellisesti jättämässä korot korvaamatta. Se on nimittäin kohtuutonta pieniä ja yleensä vähävaraisia säästökassatallettajia kohtaan, jotka ovat aina kuvitelleet, että heitä kohdellaan yhdenvertaisesti pankkitallettajien kanssa. Eräs oleellisimpia asioita

koko tässä kokonaisuudessa on juuri se, että säästökassatallettajat ovat aina näin luulleet olevan.

Yhtä sydämetöntä minun mielestäni on jättää huoltokonttorin asiakkaat ulkopuolelle, vaikka he tietyllä tavalla tässä asiassa ovat rinnasteisia säästökassatallettajien kanssa. Sieltähän ovat monet Ekan palkolliset ja Ekan eläkeläiset nostaat pienet palkkansa ja eläkkeensä. Nämä varat, jotka ovat palkasta ja eläkkeestä talteen jääneet, porvarihallitus nyt siis haluaa jättää turvatta. Kun tunnen itse hyvin tämän systeemin ja tunnen nämä ihmiset, en voi mitenkään olla samaa mieltä ja arvelen, että jos kaikki muutkin tuntisitte, te ette tekisi tätä.

Säästökassa-asiakkaat ovat siis rinnastaneet säästökassatalletukset pankkitalletuksiin. Muistan hyvin, kun valtiovarainministeriön virkamies Laajanen mm. televisiossa julkisuudessa esitti, että säästökassatalletukset ovat turvassa, tallettajat voivat olla rauhallisia. Muistan erittäin hyvin sen televisio-ohjelman. Nyt porvariryhmät eduskunnassa rankaisevat säästökassatallettajia korkojen osalta ja huoltokonttorin osalta minun mielestäni. Kun 30 miljoonan markan korkojen korvauksetta jättäminen tulee ilmeisesti maksamaan runsaasti enemmän, mitä järkeä on jättää niitä tässä laissa turvaamatta? Se on suomeksi ihan silkkaa järjettömyyttä.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan lopuksi viestittää Turun Ekan eläkeläisten viestin kansanedustajille, koska se kuvastaa hyvin niitä ajatuksia, mitä nämä kohteet ovat ajatelleet tästä asiasta. Ensinnä he kuvaavat niitä vaikeuksia, joita säästökassavarojen jäädyttäminen heille tuotti. Sen jälkeen he toteavat seuraavasti: "Vielä kiusallisempaan tilanteeseen ovat meistä joutuneet ne, jotka ovat ottaneet eläkkeensä edellä mainitun säästökassan kautta huoltokonttoritilille, jolta emme saa nostaa penniäkään, koska ko. tili katsotaan ns. sijoitustiliksi, jollainen se ei meille kuitenkaan ole, vaan kätevä käyttötili." He eivät siis tienneet tätä kirjoittaessaan sitä karmeaa totuutta, että porvaripuolueet eivät tule maksamaan heille penniäkään korkoa, mutta eivät myöskään penniäkään pääomasta. He jatkavat näin:

"Erityistä tyrmistystä meissä on herättänyt julkisuudessaakin näkynyt tieto, jonka mukaan edellä mainituille talletuksille ei maksettaisi lainkaan korkoja, jos talletusten pääoma joskus saataisiinkin nostaa. Kysymmekin nyt päättäjiltä: Mihin perustuu Ekan säästökassatallettajiin kohdistuva tällainen raippaveri, koska säästöpankkien tallettajiin ei tällaista korkojen riistoa

ole kohdistettu, vaikka pankkitukiin on jo tähän mennessä käytetty veronmaksajien varoja kymmeniä miljardeja markkoja ja yhä vaan tarvitaan lisää? Olemme vähävaraisia eläkeläisiä, jotka tarvitsemme jokapäiväiseen elantoomme sekä pakollisten maksujen, kuten vuokran, jälkiverojen, televisiolupamaksun ym., suorittamiseen pienet talletuksemme korkojen kera ensi tilassa. Koska talletustemme kohtalo on viime kädessä eduskunnan päätöksen varassa, käännyimme kansanedustajien puoleen myönteisen ratkaisun aikaansaamiseksi tässä meille hyvin tärkeässä asiassa.”

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. S a s i : Arvoisa herra puhemies! Vähitellen täällä on kaikkien toimesta hyväksytty se tosiasia, että pankkitalletukset ja säästökassatalletukset ovat eri asemassa sikäli, että pankkitalletukset ovat lain puolesta suojattuja, mutta säästökassatalletuksilla tätä suojaa ei lain mukaan meillä tällä hetkellä ole. Siitä syystä hallituksen esitystä täällä käsitellään.

Mielenkiintoista on tosin se, että minulla on tässä hallituksen esitys n:o 53 vuoden 69 valtiopäiviltä. Silloin meillä oli eduskunnassa vasemmostoenemmistö. Silloin annettiin esitys liikepankki- ym. laiksi, jossa oikeastaan talletussuoja luotiin. Silloin luotiin pankkien vakuusrahastojärjestelmä. Tietysti suojaa ei ollut täydellinen, kattava, mutta oikeastaan olemme tänä päivänä tällä tiellä, joka vuonna 69 alkoi.

Nyt kun tarkoituksena on, että turvataan säästökassatallettajille koko heidän pääomansa, täällä eduskunta syyllistetään ja sanotaan, että on se väärin, että myös korkoja ei turvata. Haluaisin muistuttaa siitä, että tämä on veronmaksajilta erittäin merkittävä vastaantulo säästökassatallettajille, karkeasti arvioituna ed. Louekosken laskuopin mukaan 97,5 prosentin vastaantulo eli varsin täydellinen vastaantulo ilman mitään velvollisuutta.

Sitten kysytään tietysti, miksi korkoja ei turvata. Siihen yksinkertainen syy on se, että Ekan säästökassat ovat maksaneet korkeampia korkoja kuin talletuspankit. Korkeimmillaan tuo ero on ollut kesäkuussa johtuen Ekan talletuskorkojen asettamisesta, jolloin se oli lähes 2 prosenttiyksikköä. Tässä suhteessa täytyy sanoa, että tämä on tietysti houkutellut lisää talletuksia ja olisi kohtuutonta, että tällainen riskipreemio,

joka korkoon on sisältynyt, myös valtion toimesta turvattaisiin. Minulle ovat kymmenet tallettajat tai ehkä toistasataakin tallettajaa soittaneet ja useimmat heistä ovat sanoneet ihan rehellisesti, että Ekan säästökassat maksoivat parhaimpia korkoja ja siitä syystä esimerkiksi asuntokaupparansaa tai muita varojaan he sijoittivat Ekan säästökassatileille, joten mielestäni on oikea ja looginen peruste sille, että korkoja ei turvata.

Tähän koko kysymykseen sisältyy kuitenkin erittäin keskeinen periaatteellinen kysymys, joka on kysymys siitä, missä menee veronmaksajan ja koko yhteiskunnan vastuu luottotappioiden osalta. Kun säästökassan osalta kyse on osakuudesta osuuskunnassa ja tätä kautta tietyllä tavalla sijoituksesta tai lainaamisesta omalle yhtiölle, tietysti voitaisiin ajatella, että tuon riskin pitäisi olla tavanomaista suurempi. On toki täysin selvää, että osakepääomaan sitä ei voida rinnastaa, mutta kovin kaukana kuitenkin osakepääomasta tuo tallettaminen loppujen lopuksi ei ole.

Voidaan myös kysyä, miten tulisi suhtautua niihin joukkovelkakirjalainoihin, jotka ovat yritysten konkurssien yhteydessä käyneet arvottomiksi ja joiden osalta voidaan sanoa, että kansalaiset ovat perustellusti esimerkiksi Noveran tapauksessa voineet olettaa, että suomalainen pörs-siyhtiö ei voi mennä konkurssiin, mikä oli pari vuotta sitten yleinen käsitys, ja tässä yhteydessä menettäneet rahansa. Heille valtio ei ole ollut valmis antamaan minkäänlaista turvaa.

Ehkä vielä Ekaan liittyen voidaan todeta, että eräät Ekan tytäryhtiöt ovat menneet konkurssiin. Siellä on valtava joukko pienyrittäjiä, jotka ovat kuvitelleet, että näin suuren konsernin tytäryhtiö ei voi mennä konkurssiin ja heillä ei ole minkäänlaista luottotappioriskiä. Myöskään näitä luottotappioita valtio ei ole ollut valmis korvaamaan. Tässä suhteessa täytyy sanoa, että valtion tarjous säästökassatallettajille on hyvin generöösi.

Haluan vielä sanoa sen, mikä tuodaan myös esille valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, että voimme joutua tämän tyyppisten ongelmien eteen, kun näemme, mitä vakuutusmarkkinoilla tapahtuu. Ed. Zyskowitz täällä jo kysyi tänään, kuinka on, jos esimerkiksi vakuutussäästäjät eivät Apollo-yhtiön tapauksessa saa kaikkia säästöjään takaisin, tulisiko heillekin korvata kaikki tappiot. Kansa-vakuutusyhtiö saattaa olla vielä yksi tapaus, jota joudutaan käsittelemään. Miten menetellään siinä tapauksessa esimerkiksi säästohenkivakuutusten osalta, jotka ovat varsin ri-nasteisia säästämislle?

Jos sanomme kaikelle tälle kyllä, voin sanoa, että valtion varat eivät tule riittämään tai sitten lainanotto on niin merkittävää, että siirrämme kohtuuttoman kuorman tuleville sukupolville kaikkien luottotappioiden takaamisessa. Siinä suhteessa olen voimakkaasti sitä mieltä, että sijoittajan ja tallettajan tulee kantaa omalta osaltaan ainakin kohtuullinen osuus siitä riskistä, joka talletukseen sisältyy. Riski ei voi olla täydellisesti sosialisoitu veronmaksajille.

Herra puhemies! Täällä on useassa yhteydessä kiinnitetty huomiota siihen, että syntyy teknisiä ongelmia siitä, että tallettajat vielä jäävät korkoineen saamamiehiksi Ekan selvityspesään. Tältä osin täytyy todeta, että mielestäni hyvin elegantti malli olisi ollut se, mitä valtiovarainvaliokunta esitti, eli valtio olisi todennut, että jotta se takaa talletuksen pääoman, tallettajan tulee luovuttaa korkosaatava valtiolle, ja se olisi tullut valtion hyväksi.

Tällä tavalla kaikki toistasataatuhatta tallettajaa eivät olisi enää olleet saamamiehinä konkursipesässä ja suurimmalta osalta menetys olisi ollut sadan markan luokkaa, muutaman sadan markan luokkaa enimmillään. Kun ja jos käy niin, että saneerausmenettelyssä saamamiehet joutuvat merkittävältä osalta luopumaan saamisestaan, saamisen arvo olisi jäänyt varsin pieneksi. Tältä osin tietyllä tavalla talousvaliokunta on tullut valtiovarainvaliokuntaa vastaan, kun se on todennut, että tallettajille annetaan mahdollisuus luopua korkosaatavastaan, mutta en usko, että kovin moni sitä tulee valitettavasti käyttämään.

Tämän lain hyväksymisen yhteydessä, kun keskusteltiin siitä, miten pitkälle valtion vastuu voi ulottua, mm. eräät kokoomuslaiset toivat, minä näiden joukossa, esille sen, että voitaisiin ajatella symbolisena eleenä sitä, että osoitettaisiin, että valtion vastuu ei ole sataprosenttinen. Sellainen ratkaisu, jossa yli 500 000:n tai yli 1 000 000:n markan talletuksia ei taattaisi tämän rajan ylittävältä osalta sataprosenttisesti, vaan takuu olisi esimerkiksi vain kahdeksankymmentäprosenttinen, olisi ollut periaatteellisesti mielestäni siitä syystä hyvä, että olisi osoitettu, että vakuutusosalalla ja muilla aloilla ei voida yleistä suojaa odottaa. Nyt annetaan varsin suuret odotukset mahdollisille tuleville luottotappioille, kun vastuu on pääoman osalta sataprosenttinen. Se joukko, jota se olisi koskenut, olisi ollut kymmeniä tai noin sadan paikkeilla, ja siinä suhteessa joukko olisi ollut varsin pieni. Uskon, että tämä olisi ollut ryhmä, joka olisi koostunut sijoittajista.

500 000:n raja oli merkittävä siitä syystä, että varsin merkittävä joukko asunnon vaihtajia oli 100 000:n ja 500 000:n pääomamääraisten tallettajien joukossa, ja näille tietysti leikkaus olisi muodostanut varsin merkittävän henkilökohtaisen ongelman. Mutta mielenkiintoista on tietää, että vasemmiston taholta todettiin, että 1 000 000 markkaa on vielä pientalletus. Toivottavasti voimme käyttää tätä jonkinlaisena mittatikkuna myös jatkossa.

Herra puhemies! Haluan todeta sen, että tänään valtiovarainvaliokunnan verojaosto budjettimietintöä valmistellessaan on ottanut kantaa vastuukysymykseen, mihin myös talousvaliokunnan puheenjohtaja Louekoski vastuullisella tavalla kiinnitti huomiota puheenvuorossaan. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäisessä käsittelyssä hyväksyttiin seuraava teksti budjettimietintöön: ”Hallituksen esitystä n:o 267 koskeneessa lausunnossaan n:o 5 esitettyyn viitaten valtiovarainvaliokunta on pitänyt välttämättömänä selvittää puheena olevassa asiassa kaikki kysymykseen tulevat vastuukysymykset, myös riippumatonta erityistarkastusta käyttäen. Valiokunta toistaa lausunnossa esittämänsä. Valiokunta edellyttää, että on selvittettävä ensisijaisesti säästökassan ja koko konsernin johdon vastuu, toiseksi konsernin ja säästökassan tilintarkastajien vastuu sekä myös säästökassatoimintaa valvovan valtiovarainministeriön vastuu.” Kaikkien näiden kolmen: Ekan johdon, tilintarkastajien ja valtiovarainministeriön vastuu on tässä asiassa huolellisesti selvittettävä.

Missä nuo vastuuongelmat lähinnä ovat? Mitä tulee ensinnäkin Ekaan, voidaan todeta, että talletuskasvu tämän vuoden puolella on ollut hyvin voimakas. Vuoden alusta syyskuun loppuun talletukset kasvoivat Ekan säästökassoissa 480 miljoonaa markkaa eli 50 prosenttia, kun samanaikaisesti pankeissa talletukset vähenivät. Siis talletukset kasvoivat 50 prosenttia Ekan säästökassoissa. Kasvu on varsin huomattava.

Tosiasiassa on myös se, että Ekan osalta vakuuksien riittävyys tarkistettiin keväällä, jolloin todettiin, että asiaan palataan loka — marraskuussa ja silloin katsotaan, ovatko vakuudet edelleen riittävät.

Haluaisin todeta sen, mitä osuuskuntalain 17 c § toteaa: ”Säästökassatoimintaa harjoittavan osuuskunnan on järjestettävä tilinomistajan saamisen turvaamiseksi valtiovarainministeriön hyväksymä takaus tai muu vastaava vakuus.” Eli siis osuuskunnan on järjestettävä, osuuskunnan on oltava aktiivinen. Valtiovarainministeriö suo-

rittaa vain tarkastuksen vakuuden hyväksyttävyydestä. Sanonkin, että Ekan tilintarkastajien olisi toki pitänyt huomauttaa Ekan toimivalle johdolle, että kun talletusmäärä on kasvanut näin voimakkaasti, on tehtävä jotakin vakuuksien lisäämisen suhteen. Kyllä minusta täytyy kysyä myös Ekan johdolta sitä, miksi vakuuksia ei Ekan toimesta lisätty sinä aikana, kun talletuksia hyvin määrätietoisesti korkeilla koroilla kerättiin tallettajilta.

Tässä yhteydessä on myös selvinnyt, että tämä oli ainoa tapa rahoittaa Ekan toimintaa ja siitä syystä nimenomaan pyrittiin haalimaan talletuksia. Tietysti tähän kaikkeen liittyy sitten se ongelma, että Ekan toimesta pyrittiin käsitykseni mukaan antamaan tietoisesti virheellinen kuva siitä, mikä on talletusten oikeudellinen asema. (Ed. Louekoski: Ei pidä paikkaansa!) Muun muassa Heikki Venho, Säästökassan johtaja, on 10.9.1993 tiedotteessaan todennut seuraavasti: "Vakuuksia on lisätty vuoden 1993 aikana talletuskannan kasvua vastaavasti. Vakuudet koostuvat sekä kiinteistöistä että liiketoimintaa harjoittavien yhtiöiden osakkeista." Tiedotteessa on pyritty antamaan se kuva, että minkäänlaista riskiä ja minkäänlaista ongelmaa ei ole. Tältä osin on mielestäni arvioitava, onko Eka johtanut omia säästökassatallettajiaan, omistajiaan, harhaan.

Mitä tulee valtiovarainministeriön toimintaan, on totta, että eräät valtiovarainministeriön virkamiehet ovat antaneet lausuntoja, jotka voidaan tulkita tavalla, että talletukset olisivat turvassa. Tältä osin täytyy todeta, että näihin tietoihin ja niiden antamiseen liittyviin olosuhteisiin on varmasti pyrittävä hankkimaan lisäselvitystä ja myös tältä kannalta arvioimaan valtiovarainministeriön vastuu. Mielestäni valtiovarainministeriö ei voi tässä tapauksessa kiertää omaa vastuutaan.

Toinen asia, josta mielestäni myös täytyy keskustella, on se, että kun luvattiin antaa tämä hallituksen esitys aamupäivällä, niin saman päivän iltapäivällä kuitenkin kyseessä olevaa yhtymää haettiin velkasaneeraukseen. Tietysti sitoumuksella antaa tällainen esitys kai tarkoitus oli se, että yhtiö ei joutuisi konkurssiin eikä velkasaneeraukseen. Sanon, että ei osoita kovin suurta ammattitaitoa valtiovarainministeriöltä, jos toimitaan niin, että annetaan tietty sitoumus aamupäivällä, jonka merkitys häviää muutaman tunnin kuluessa.

Ongelma tässä tapauksessa on se, että tässä asiassa on varsin paljon oman asiansa ajajia. Täs-

sä salissa on monta Ekan hallintoneuvoston jäsentä, jotka tietysti pelkäävät omaa vastuutaan, keskustelua siitä, ja pyrkivät tietysti antamaan mahdollisimman kattavan suojan tallettajille, jotta kritiikki ei kohdistuisi heihin, varsinaisiin syyllisiin.

Valtiovarainministeriön virkamiesten osalta on täysin selvää, että jos veronmaksajat pannaan maksamaan tämä lasku, siitä toki seuraa se, että kritiikki valtiovarainministeriön toimintaa kohtaan olennaisesti heikkenee. Enkä yhtään ihmettele sitä, että virkamiehet ovat valmiita kyllä hyvin nopeasti viemään tämän tyyppisiä esityksiä eduskunnassa lävitse.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä on myös keskusteltu siitä, miltä momentilta nämä varat tulee maksaa. Tältä osin valtiovarainministeriön ja verojaoston kesken on saavutettu yhteisymmärrys. Valtiovarainministeri Viinanen on lähettänyt verojaostolle kirjeen, jossa lähdetään siitä, että rahat maksetaan pankkitukimomentilta. Mutta tähän sisältyy se keskeinen kysymys, että jatkossa, kuten valtiovarainvaliokunnan mietinnössä tullaan toteamaan, lähdetään siitä, että soveltuvin osin pankkituen ehdot soveltuvat myös Ekan talletusten turvaamiseen ja Ekan saneerausmenettelyyn.

Tältä osin haluan todeta, että vastikkeellisuus on myös yksi keskeisistä ehdoista. Mielestäni lopputarkaisu ei voi olla se, että valtio antaa 1,3 miljardia markkaa, rahat menevät, ja sen jälkeen mitään ei tapahdu. On täysin selvää, että valtion tulee 1,3 miljardille markalle saada tietysti vakuuksista oma vastikkeensa, mutta myös sen jälkeen, mitä pesään jää, saada kohtuullinen vastike siitä varallisuudesta, mitä sinne jää, ja myös riittävästi vaikutusvaltaa. On tärkeätä, että valtion etua hyvin huolellisesti tässä yhteydessä valvotaan.

Herra puhemies! Lyhyesti vielä haluan todeta, että mielestäni eräiden edustajien käyttäytymisen on ollut hieman ristiriitaista tämän asian käsittelyn yhteydessä. Silloin kun on puhuttu pankkituesta, on oltu valmiita olemaan hyvin tyyliä pankinjohtajia ja pankkeja kohtaan. Olen ollut valmis siihen. Olen ollut valmis hyvin, hyvin tiukkoihin ehtoihin. Mutta nyt, kun puhutaan Ekasta, ei ollakaan yhtäkkiä valmiita näihin tiukkoihin ehtoihin. Toivoisin, että kaikki käyttäytyvät kaikissa tilanteissa johdonmukaisesti, kun on saman tyyppisen tuen antamisesta kysymys.

Haluan korostaa myös sitä, että ei ole poliittisesti kovin helppoa. Täällä keskustellaan nyt Ekasta, vähän aikaisemmin keskusteltiin

STS:stä, ja ed. Seppänen on puhunut SKP:stä. Nämä kaikki konkurssit tai taloudelliset ongelmat ovat hyvin kalliita valtiolle, veronmaksajille. Kun osittain sen seurauksena joudutaan tekemään leikkauksia mm. kansalaisten sosiaaliturvaan, niin meitä arvostellaan, hallituspuolueiden edustajia, siinä yhteydessä. Kun vielä sosialidemokraattien puoluevaltuuskunnassa 17.11. mahdipontisesti ilmoitetaan, että sosialidemokraatit vaativat, että pankkituelle on asetettava katto, niin minun täytyy sanoa, että kun täällä vaaditaan, että pankkitukeen täytyy antaa enemmän rahaa, mutta annetaan julkilausumia, joissa sanotaan, että ei pidä antaa enempää rahaa, vaan pitää asettaa katto, niin minkäänlaista johdonmukaisuutta joidenkin tahojen käyttäytymisessä valitettavasti ei ole.

Herra puhemies! Toivon, että tämän ratkaisun jälkeen tallettajat saavat mahdollisimman pian tiedon, missä ajassa, millä menettelyllä talletukset tullaan lunastamaan, jotta epävarmuus tässä asiassa päättyy, koska tallettajat eivät ole syyllisiä tähän sotkuun.

Lopuksi haluan vielä muistuttaa, että nopean laskelman mukaan jokainen valtionveroa maksava veronmaksaja maksaa tästä rulljanssista 700 markkaa eli kahden palkansaajan perhe maksaa 1 400 markkaa siitä, että nämä talletukset turvataan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin rinnastukset ja väitteet ovat todella kohtuuttomia. Hän mielellään pitää jatkuvasti esillä STS-Pankin kysymystä, ja nyt Ekasta hän saa varmaankin uuden aiheen, mutta niistä veronmaksajille aiheutuvat vastuut ovat murusia, muutaman prosentin siitä, mitä todella suuret vastuut ovat silloin, kun puhutaan pankkitukien kasvamisesta, kun puhutaan tähän mennessä maksetuista yli 40 miljardista markasta. Ja huomiotta on kokonaan jäänyt, että se sama budjetti, jonka perusteluja ed. Sasi lainaa, nostaa pankkitukeen käytettävät valtuudet 60 miljardiin markkaan. Sen rinnalla tämä surullinen Eka-tapaus on vain pieni murto-osa kaikista niistä varoista, jotka jo on ehditty peruuttamattomasti hävittää veronmaksajien vastuulla.

Me olemme vain vaatineet yhdenveroista kohtelua Ekan tallettajille ja muille pankkitalletuksille. (Ed. Zyskowitz: Ei Eka ole pankki!) — Eka ei ole pankki, mutta ed. Sasi juuri äsken kävi vertaamalla ja vaatimassa pankkituen ehtoja sovellettavaksi myös Ekan talletuksiin ja niiden maksuihin. Täytyy, ed. Zyskowitz, päättää, kohdellaan-

ko niitä pankkitalletuksina ja pankkituen ehtojen alaisina vai ei. Jos näin tehdään, ollaan sitten johdonmukaisia molemmin puolin.

Tämän keskustelun kuumentunut sävy, arvoisa puhemies, on osaltaan johtunut siitä, että ed. Sasi on viikkokausia, niin kuin nytkin puheenvuorossaan, symbolisesti muistuttanut alati läsnä olevasta vaatimuksestaan leikata tallettajien pääomia. (Ed. Sasi: Suuria pääomia!) — Suuria pääomia, sanovat ed. Sasi ja Zyskowitz nyt. Tähän mennessä emme ole tienneet, minkälaisia leikkauksia halutaan tehdä, emmekä vielääkään tiedä täällä oppositiossa, kuinka suurista leikkauksista te olette hallituspuolueiden keskinäisissä neuvotteluissa puhuneet.

To i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuorot ovat kyllä aivan uskomattomia, omaa luokkaansa. Vertauksia haetaan ja tuodaan laskelmia, joissa osoitetaan Ekan kustannuksiksi 1,3 miljardia markkaa. Kyllähän niillä vakuuksilla jokin arvo on, ei ihan noin yksioikoista matemaattista laskukaavaa voi noudattaa, mitä ed. Sasi käyttää omissa laskelmissaan. Ne ovat aivan omasta hatusta otettuja laskelmia, aivan samanlaisia puheita, mitä olivat pääomien leikkaukseen kohdistuneet puheet, joilla hermostutettiin ihmisiä tämän asian käsittelyn aikana. Se on täysin vastuutonta menettelyä, ed. Sasi.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi ja muutkin oikealta laidalta puhuvat käyttäytyvät hyvin ristiriitaisesti verratessaan pankkitalletusta ja säästökassatalletusta ja rinnastaessaan ne toisiinsa silloin, kun se heille sopii. Toisessa kohdassa taas nämä eivät ole rinnasteisia. Kun valtiovarainministeri Iiro Viinanen yhdessä ylitarkastaja Kari Ihon kanssa allekirjoituksillaan vahvisti Ekan säästökassatalletuksien vakuuksien riittävyyden ajaksi 1.1.1993—31.12.1993, tuon allekirjoituksen he tekivät 26.3., niin totta kai kaikki Ekan tallettajat luottivat siihen, että kun on valtiovarainministeriö ja valtio takana, näillä talletuksilla on turva.

Minusta on kohtuutonta jatkuvasti väittää, että säästökassatallettajien varat ovat samassa asemassa kuin pankkituki. Nämä ovat niiden ihmisten omia rahoja. Ne eivät, ed. Sasi, ole yritysten konkurssista johtuneita, ne eivät ole kasinopelistä johtuneita, vaan nämä ovat ihmisten omia

rahoja, joita he nyt vaativat takaisin aivan oikeutusti. Minusta on kohtuutonta, että se 2,5 prosentin korko, jota on vastalauseessa esitetty, evätään heiltä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä sanottiin kolme nimeä, sanottiin Eka, STS ja SKP, antaen kuvaa siitä, että nämä olisivat saman mittaluokan virheitä, joita yhteiskunnassa on aiheutettu tai että olisi aiheutettu veronmaksajille tappioita. Minun käsitykseni on se, että SKP ei ole aiheuttanut vielä veronmaksajille lainkaan tappioita. Olen ymmärtänyt asian niin, että olemme polttaneet omaa rahaa, tosin kaiken sen, mitä on ollut, mutta emme ole joutuneet tulemaan valtion kukkarolle. Tämän väärinkäsityksen, joka ed. Sasilla oli, haluaisin oikaista.

Mutta kun tässä ruvettiin puhumaan puolueiden rahoituksesta, minä muistutan edelleen siitä, että kokoomus on velkaa pankeille 30 miljoonaa markkaa. Minä kysyn, aikooko kokoomus joskus maksaa tämän 30 miljoonaa markkaa takaisin ja onko kokoomus vain sen takia pankkien puolella ja esimerkiksi osuuskauppojen säästökassoja vastaan, että se on pankkipuolueen edustaja ja tällä tavalla tekemässä vuosittain kenties 100 miljoonan markan tulonsiirron osuuskaupoilta pankeille muuttuvina rahoituskustannuksina.

Minä ihmettelen, kuinka on mahdollista, että sellaiset ihmiset osallistuvat täällä asioiden käsittelyyn, jotka ovat velkaa pankeille puolueensa piikkiin 30 miljoonaa markkaa, ja esitän vetoomuksen, että te ette osallistuisi tällaisten asioiden käsittelyyn, koska olette jäävejä puhumaan näin velkaantuneina ihmisinä.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntui todella pahalta kuunnella ed. Sasin äärettömän kylmää puhetta. (Ed. Nikula: Se oli sisäänlämpiävä!) — Ehkäpä näin. — On aivan sellainen tuntu, niin kuin haluttaisiin kostaa näille tallettajille siitä, että he todella ovat kehdanneet olla Ekan asiakkaita.

Ed. Sasi, eiväthän Ekan säästökassoja ja huoltokonttoreita käyttäneet suomalaiset ole voineet tietää sitä, etteivät heidän varansa olekaan niin kovin hyvin turvattuja ja tallessa viimeisenä aikana, mitä siellä on tapahtunut. Säästökassoja ja huoltokonttoreita on käytetty ihan samalla tavalla kuin pankkeja. Pankkituella on turvattu pankkien asiakkaiden talletukset rajoituksetta yhtä hyvin pääoman kuin tiliehtojen mukaisten kor-

kojenkin osalta. Kyllä nämä pankkitukiehdot riittäisivät tässäkin tilanteessa minusta varsin hyvin, kun sitä äskeisessä puheessa peräsitte.

Tämä onneton tilanne, mikä on nyt säästökassatallettajien kohdalle tullut, on todellakin se, minkä ed. Törnqvist totesi, että he ovat ilman omaa syytään joutuneet käsittämättömän vaikeaan tilanteeseen. En mitenkään jaksa ymmärtää sitä, että oikeisto ei kykene näkemään oman ideologiansa yli ja asettumaan tavallisten ihmisten, pieneläjien, asemaan.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasilta ei ole hävinnyt väri poskista, kun hän on jakanut yli 40 miljardia markkaa ja sosialisoinut pankkien suuret talletukset ja niiden harrastamat monopolipelit. Mutta nyt, kun kyseessä on teoreettisesti enintään 2 prosenttiin siitä summasta nouseva rahamäärä, on paikka iskeä huoltokonttoreista rahojaan odottaviin todella pienituloisiin eläkeläisiin, joilla on todella suuri inhimillinen hätä — he eivät ymmärrä, miksi tämä talo ei näitä asioita saa kuntoon — ja säästötallettajien pieniin korkoihin ja talletuksiin.

Tämä on tietysti linjassa sen mustan ideologisen ristiretken kanssa, mitä tässä talossa on hallituksen johdolla harrastettu yleensäkin kansalaisten toimeentuloa heikentäen. Vuosina 92 ja 94 tehdyt ja suunnitellut toimeentuloa heikentävät toimenpiteet ilman valtionosuusleikkauksia ja palkkasäästöjä nousevat jo 22 miljardiin markkaan.

Hallituksen ja porvaripuolueiden lähestymistapa tähän kysymykseen ei oikeuta sisältönsä osalta puhumaan joululahjasta ja suuresta laupeudesta, mutta ei myöskään ajankohdan osalta, koska tätä on vitkuteltu ja tämä jää ensi vuoden puolelle. Paremminkin tässä puhalttaa pakkasukko.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tästä keskustelusta sanoisin sen, että jos olisin itse ollut kaatamassa jotakin yritystä, niin ainakin minä vähän häpeäisin sitä, mitä on tullut tehtyä, enkä tekisi sillä tavalla, että messuaisin täällä salissa ja sanoisin, että valtio maksaa, kaikki pannaan valtion piikkiin.

Tältä osin täytyy sanoa, että on myös hieman kohtuutonta se, että eräät edustajat täällä pyrkivät luomaan säästökassatallettajien keskuudessa hätää, kun kerran valtio takaa sataprosenttisesti talletukset. Korko ei luo kenellekään hädänalasta asemaa.

Haluan korostaa myös sitä, mitä tulee pankkitukeen, että meillä on tässä maassa kaksi pankkia, jotka koskaan eivät olisi kyenneet maksamaan pankkitukea takaisin: Säästöpankki Suomi ja SKOP. Minä olen ollut valmis siihen, että kun Säästöpankki Suomi ei kykene maksamaan koskaan tukea valtiolle takaisin, sillä ei ole elämisen oikeutta tässä yhteiskunnassa. Minä olen ollut tukemassa sitä ratkaisua, että sen toiminta on myyty muille pankeille. Mielestäni on kohtuullista, että tällä tavalla on toimittu, koska markkinatalouden täytyy toki jollakin tavalla toimia.

Mitä tulee keskusteltuihin mahdollisista leikkauksista, haluan todeta, että tiedotusvälineissäkin on eri yhteyksissä mainittu, että raja olisi ollut 500 000 markkaa tai miljoona markkaa, joten voidaan sanoa, että se on ollut varsin laajalti yleisesti tiedossa.

Lopuksi, herra puhemies, haluan todeta, että kokoomuksen velkaisuudesta en vastaa, koska en toimi missään kokoomuksen luottamustehtävissä. Sen sijaan kokoomuksen eduskuntaryhmän talous on hyvässä kunnossa.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Olisin puuttunut keskusteluun korkojen korvaamisesta säästökassatallettajille. Keskustelussa on jäänyt käsittelemättä lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentti, joka valiokunnan käsittelyn jälkeen näyttäisi olevan 4 momentti. Sehän sisältää sen ajatuksen, että talletuspankki, joka on ottanut pantiksi säästökassatalletuksen, saa koron pääomalle. Jotta tämä pykälä avautuisi, on ehkä syytä käydä läpi, miten talletuksia menee pantiksi.

Kun Eka joutui velkasaneeraukseen, säästökassatalletukset menivät lukkoon, niin kuin tiedetään. Ihmiset joutuivat hätään. Heillä ei ollut rahaa, ja silloin he saivat talletuspankeista lainaa antamalla tämän säästökirjan tai talletustodistuksen pantiksi. Lainalla on normaalit ehdot, esimerkiksi korko kymmenisen prosenttia. Silloin tietysti pankki varmistaa koron saamisen sillä tavoin, että lainan pääoma on pienempi kuin talletuksen pääoma. Esimerkiksi 50 000 markan säästökassatalletusta vastaan on saanut 40 000, ehkä 45 000 markkaa lainaa, ja korko on siinä. Nyt sitten, kun tämä lainsäädäntö tulee voimaan, talletuspankki vaatii panttina olevan talletuksen lunastamista, ja siitä päivästä alkaen sille talletukselle, pankille, maksetaan 4 prosentin korko. Sen sijaan yksikään tavallisista ihmisistä ei valiokunnan enemmistön mukaan saa korkoa, ei edes 2,5 prosentin korkoa.

Pankeille, joiden käyttäytymisestä Ekan vel-

kasaneeraus olennaiselta osalta johtuu, säästökassatallettajien velkojina, heidän talletustensa pantinhaltijoina, maksetaan korkoa. Minusta tässä ei ole mitään logiikkaa. Tämä on jollakin tavoin niin luotaantyöntävää menettelyä valtion taholta, että minusta jo tämä, että tähän on menty, olisi perustellut sitä, että myös tallettajat saavat korkoa vastalauseen ehdotuksen mukaisesti. Vihreät ovat sen takana, ja tulemme äänestämään sen puolesta. Toivon, että tämä logiikka ja tämä tosiasia, että myös talletuspankit saavat säästökassatallettajien velkojina koron saatavilleen, kääntää riittävästi päitä oikealla tämän esityksen tukemiseksi.

Yleisesti ottaen voisi sanoa, että kun on kysymys 30 miljoonasta markasta, ei-sosialistisella puolella tehdään suunnatonta vaalityötä vasemmistopuolueiden hyväksi. Siellä on myös näiden puolueiden kannattajia, jotka menettävät korot. Niin kuin on todettu, ei ole talletusta kohti kovin suurista summista kysymys. Ihmiset tajuaavat, että se on pelkkää kiusantekoa, pelkkää vallankäyttöä ja vieläpä sillä tavoin, että pankit, jotka kuitenkin ovat olleet yhteiskunnan tuen suurimpia saajia, saavat koron säästötalletuksilleen. Pankithan velkojina saavat tavallaan velasta kahteen kertaan koron. Ensin ne karhuavat velalliselta, säästökassatallettajalta, koron, aika hyvän koron todennäköisesti, ja sitten vielä valtion varoista maksetaan korkoa tuolle talletukselle.

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Valiokunnan mietinnön esittelypuheenvuorossa aika selvin sanoin yritin vedota edustajiin, että katseltaisiin asiaa oikeudenmukaisuuskysymyksenä mutta myös kylmällä järjellä tarkoituksenmukaisuuskysymyksenä veronmaksajan näkökulmasta, siitä näkökulmasta, josta meidät on pantu asiaa ratkaisemaan.

Hallituksen esityksen mukaan Ekan säästökassatallettajille ei maksettaisi korkoa. Saman kannan on ottanut valiokunnan enemmistö. Jos me katselemme asiaa hyvin käytännönläheisesti, niin kuin itse esimerkiksi valiokunnan kokouksissa jatkuvasti pyysin asiaa tarkastelemaan ja yritin itsekin juuri tästä näkökulmasta ratkaisua hakea, asia on niin, että 2,5 prosentin korko noin 1 250 miljoonalle koko vuodelta on vähän yli 30 miljoonaa. Mutta kun on ollut tarkoitus maksaa alle kymmeneltä kuukaudelta, se on vieläkin vähemmän.

Yrityssaneerauslain mukaan selvitysmies, jona nyt Ekan pesässä toimii asianajaja Tähtinen avustajineen, joutuu tehtävän puolesta ottamaan

huomioon kaikki pesässä tiedossa olevat velkojat, siis ne noin 100 000 tallettajaa, joilla on useimmilla varsin vaatimaton korkosaatava, niin pieni korkosaatava useimmilla, että sitä saatavaa ei oikeastaan kannattaisi kirjata. Sitä ei kannattaisi ottaa velkojaluetteloon, kuljettaa koko prosessin läpi, viedä raastuvanoikeuden, nykyisen kärjääoikeuden, tuomarin ratkaistavaksi, kuunnella velkojien lausuntoja, käydä koko prosessi läpi muutamien satasten takia. Selvitysmies, asianajaja Tähtinen kertoi, että tämä prosessi tulee ehdottomasti kalliimmaksi kuin korkojen maksaminen valtiolle ja kaikille osapuolille pesässä, koska siellä on miljardien sitoumukset. Asia on kuukausikaupalla levällään sen takia, että velkojamassan tekninen käsittely on niin vaikeaa. (Eduskunnasta: Ed. Sasi on kallis mies!) Minulle tämä asia on täysin selvä. Se on valjennut jo siinä yhteydessä, kun olen asiaa katsonut yrityssaneerauslain näkökulmasta.

Mietinnön I vastalauseeseen sisältyy ehdotus 4 §:n 4 momentiksi, jossa minä muitten mukana ehdotan: "Esittäessään tähän lakiin perustuvan lunastusvaatimuksen valtiovarainministeriölle tallettaja luopuu lunastuksen kohteena olevan talletuksensa talletusehtojen mukaisesta korosta muulta osin kuin mitä 2 §:n 3 momentissa on säädetty." Siinä 2 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että maksettaisiin maksukyvyttömyysajankohdan alin käyttelytilikorko kaikille tallettajille. Tämä on käytännöllinen ehdotus ongelman ratkaisemiseksi. Asianajaja Tähtinen kertoi meille valiokunnassa, että se poistaisi näitten velkojien osalta saneerauspesän kaikki ongelmat, olisi yksinkertainen, selvä, halpa, myös oikeudenmukainen, ja sillä hyvä.

Se, mitä ed. Nikula äskeisessä puheenvuorossaan totesi pankkien korko-oikeudesta lain nojalla samassa pesässä, asettaa esityksen kummalliseen valoon. Kun velkojana on vahva taho, koronmaksu käy. Mutta kun on pieniä tallettajia — valtaosa tallettajista on sellaisia käyttelytilitallettajia, joitten talletusten keskisaldo on jossakin 11 000 markan tietämillä — näille ei sitten maksettaisi korkoa. Heidät vain otetaan sinne kaikkien kustannusten uhallakin pyörimään velkasaneerausasetelissa. Tätä minä en voi ymmärtää. Vielä kerran vetoan teihin, hyvät enemmistöläiset, että ajattelisitte asiaa kylmällä järjellä, ja sillä hyvä.

Ed. Sasi kertoi ajatuksiaan siitä, että sijoittajille ja tallettajille suurten talletusten kysymyksessä ollen pitäisi asettaa yläraja siihen nähden, kuinka korkealle yhteiskunnan turva ulottuu. Olen tei-

dän kanssanne, ed. Sasi, samaa mieltä. Nyt vain ei ole oikea aika asettaa sitä rajaa. Tällainen lakiluonnos on valtiovarainministeriössä. Se lienee jo kellastunut. Se on niin vanha. Se oli tehty odottamaan esittelyä ennen akuuttia pankkikriisiä, mutta nyt todellakin on väärä aika sen esille ottamiseen. Tästä talousvaliokunta keskusteli tämänkin lakiehdotuksen yhteydessä, on keskustellut siitä ennenkin ja yksituumaisesti todennut, että hyvä, näin täytyy tehdä, mutta ei nyt. Se nimittäin merkitsisi, että pankkikriisin kourissa olevat rahalaitokset todennäköisesti menettäisivät suuret talletukset välittömästi.

Sama vaara on olemassa nyt käsiteltävän lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin kohdalla, jossa myös vetoan vielä kerran teihin, enemmistöläiset. Eikö ole niin, että SOK:laisten hyvässä kunnossa olevien osuuskuntien säästökassojen asiakkaat tulevat epäluuloisiksi siihen nähden, ovatko heidän talletuksensa turvassa, jos lain nimenomaisessa kohdassa sanotaan, että vastaisuudessa, siis lain säätämisen jälkeen, tehdyt talletukset eivät enää nauti sitä suojaa, joka lailla annetaan nyt kriisissä olevan säästökassan asiakkaille. Se rahoitus täytyy hyvässä kunnossa olevien säästökassojen omistajien eli osuuskauppojen hankkia muualta, pankeista todennäköisesti. Se rahamäärä on noin 2 miljardia. Se ei ole mikään pikkuraha ottaa tänä päivänä pankkimarkkinoilta, jotka vierastavat riskirahoitusta. Siinä myös olisi kylmän järjen käytön paikka.

Se, että tämän vuoden kuluessa Ekan talletukset ovat nopeasti kasvaneet, ei johdu ainoastaan heidän maksamastaan hyvästä korosta. Tässä suhteessa aatteella on jonkin verran tekemistä. Nimittäin esimerkiksi paljon puhuttu STS:n kaatuminen on aiheuttanut sen, että siellä asiakkaina olleet tallettajat ovat siirtäneet rahansa Ekan säästökassoihin eri puolilla maata. Se on eräs syy tähän. Monet näistä asiakkaista, jotka ovat siirtäneet talletuksensa Ekan säästökassoihin, ovat yhteydenotoissaan mm. minulle kertoneet, että he panivat sinne, kun oli ministeri Viinaseen vakuutus viime keväänä, että rahat ovat turvassa. He eivät halunneet panna rahojansa Suomen Säästöpankkiin siitä syystä, että se elää valtion tuen varassa, näin siitä huolimatta, että olisivat saaneet prosentin, jopa kaksikin korkeampaa korkoa tallettamalla samat varat Säästöpankkiin. Se on eräs hyvin mielenkiintoinen ja rehellinen näkökulma.

Puheena oleva hallituksen esitys sovittiin eräänä aamupäivänä valtioneuvoston piirissä. Niin kuin ed. Sasi sanoi, saman päivän iltana Eka

asetettiin yrityssaneerauksen kohteeksi. Se oli ilmeisestikin valtiovarainministerille ja hänen virkamieskunnalleen suuri yllätys. Tästä on lehdistä voinut lukea valtiosihteeri Keinäsen kommentteja. Yhtäkkiä pankit päättivät tai uskoakseni jokin pankki päätti vain olla osallistumatta Ekan rahoitukseen enää ja olla osallistumatta niihin sopimuksiin, jotka aamupäivällä oli tehty ja joita pidettiin selvinä. Se tapahtui muutamana iltapäivän hetkenä.

Olen ihmetellyt sitä, että kun ikävistä asioista täällä jatkuvasti puhutaan, Ekasta, STS:stä, ei jää mainitsematta, miltä poliittiselta suunnalta näiden yritysten johtavat toimihenkilöt tulevat. Mutta mieleeni ei ole tullut yhtään keskustelua, vaikka olen sitä paikallani salissa mietiskellyt, kuinka monta kertaa vasemmalta sivulta olisi poliittisia näkökohtia ja leimoja vedelty esiin silloin, kun suurimmat pankkiskandaalit ovat maassa tapahtuneet. Muistaako ed. Sasi? Muistatteko, ed. Sasi, että olisimme leimanneet Riikosen ja Wegeliuksen jollakin poliittisella leimalla? Minulla on sellainen käsitys, että he eivät kuulu sosialistiseen puolueeseen. Tämä on mielenkiintoinen näkökulma mutta osoittaa sen, että asiaan liittyy paljon muuta sellaista tunnelatausta ja asiattomuutta, joka saisi olla poissa silloin, kun näitä asioita pitäisi järjestellä ja rauhallisesti käsitellä.

SDP:n taannoin pidetyssä puoluevaltuuston kokouksessa tosiaankin tehtiin päätös siitä, että on aika asettaa pankkituelle katto. Minulla on sellainen käsitys, että se katto voidaan aika tarkalleen asettaa ensi keväänä. Keskustelin tästä asiasta pankkeja valvovien viranomaisten edustajien kanssa. Ilmeisesti se ajankohta, jolloin tuo katto voidaan laskea ja alkaa laskea myös tämän operaation aiheuttamia tappioita veronmaksajille, on ensi keväänä siinä vaiheessa, kun Arsenal Oy:n tase alkaa olla suuruusluokaltaan selvä. Valitettavasti se tase vain on kaksinkertainen siihen nähden, mitä hallitus säästöpankin pilkkomisratkaisua tehdessään tässä talossa esitteli. Mutta silloin se on selvä. Uskon, että siitä eteenpäin ei enää tarvitse lisää pankkitukimäärärahoja pankkien suuntaan sen enempää kuin muihinkaan suuntiin tässä salissa myöntää. Sen jälkeen on aika ryhtyä perimään niitä takaisin.

Siinä suhteessa minulla ei ole ed. Sasin puheenvuoroon eikä muihinkaan kannanottoihin huomauttamista, että myös Ekan säästökassa-asiassa vastuut pitää selvittää. On selvää, että jos valtio asettaa toista miljardia takuita tallettajille Ekan säästökassan osalta, ne rahat on

saatava mitä suurimmassa määrin takaisin. Ei se säästökassa sitä paitsi kokonaan ilman takuita ole. Sieltä puuttuu jokin summa, jota tänä päivänä emme ilmeisesti kukaan tiedä. Kyllä siellä takuita ilmeisestikin suurimmalle osalle talletuksista on. Saneerausmenettelyssä tulee näkymään, paljonko tähän välittömästi valtion varoja tarvitaan. On huolehdittava siitä, että ne myös mahdollisimman suuressa määrin saadaan sieltä takaisin.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Lyhyesti haluan vain todeta, että ed. Nikulan malli siitä, että pankeille ei maksettaisi korkoja, olisi merkinnyt sitä, että säästökassatallettajat eivät olisi saaneet edes tuota 3 000:ta markkaa välittömästi säästökassasta, jolla kuitenkin on nopeasti kaikkein tehokkaimmin helpotettu vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa. Mielestäni siinä suhteessa ehdotus oli suorastaan jopa vastuuton.

Mitä tulee ed. Louekosken asialliseen puheenvuoroon, epäilen kuitenkin, että 30 miljoonaa markkaa selvityskustannusten nousuna on ylimitoitettu. Niin paljon näistä 100 000 tallettajasta ei aiheudu lisäkustannuksia. Mutta olen tästä teknisestä ongelmasta täsmälleen samaa mieltä. Olisi kuitenkin voitu aivan yhtä hyvin ratkaista se sillä tavalla, että ei olisi maksettu lainkaan korkoja, vaan tallettajat olisivat luopuneet koroista valtion hyväksi samalla mallilla kuin ed. Louekoski esitti. Loppujen lopuksi erohan ei ole tässä asiassa kovin suuri. Ed. Louekoskenkaan malli ei takaa kaikkia korkoja tallettajille, takaa vain 2,5 prosentin korot, mutta ei koko korkoa, eli ero loppujen lopuksi on hyvin pieni. Kukaan ei halua kokonaisuudessaan korkoja taata, on vain 2,5 prosentin ero, ja tässä suhteessa riskipremio olosuhteisiin nähden mielestäni on varsin kohtuullinen.

Vielä haluan todeta sen, että jos olisi keskusteltu SOK:n kassoista täällä, luulen, että eräiden henkilöiden suhtautuminen olisi ollut hieman toisenlainen. Minun suhtautumiseni ei olisi ollut.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Kai kiltä osin olisi tietysti toivottavaa, että tämä keskustelu kävisikin tiedon valossa ja sen valossa, mitä yleensä faktoina on osoitettavissa, eikä niinkään paljon luulojen ja tuntemusten varassa. Olen kuitenkin hyvin iloinen siitä, että vielä keskustelun loppuvaiheessa uudelleen palattiin korkokysymyksiin siinä muodossa, että valtio on taannut pankeille korot tässä säästökassajupakassa.

Ed. Nikula ja ed. Louekoski aivan oikein huomauttivat tästä epäsuhdasta. Pankeille valtio on taannut 40 miljoonan edestä korkoja. Valtio nöyrytyi pankkien edessä. Suurin piirtein samalla hetkellä, kun oli päätetty SSP:n pilkkomisesta ja pankit saivat SSP:n pilkkomisesta lähes ilmaisen lottopotin veronmaksajain piikkiin, nämä samat ahneet pankit kehtasivat kiristää valtiolta 40 miljoonan korot. Sen sijaan valtio ei tuntenut min-käänlaista nöyryyttä niiden tavallisten ihmisten edessä, joiden talletusten takaisinmaksusta tässä on ollut kyse. Tässä on tavattoman suuri epäsuhta, ja sen vuoksi yhä uudelleen kannattaa toistaa sitä asiaa, että oikeudenmukaista ja kansalaisten tasa-arvoisen kohtelun mukaista olisi ollut mak-saa myös näille talletuksille korot.

Minusta on kovin kummallista, että hallituspuolueiden edustajat keskustelun kuluessa antavat ymmärtää, että Ekan säästökassan tallettajien pitäisi jollakin tavalla tuntea erityistä nöyryyttä valtion edessä saadessaan pääomansa takaisin. Minusta se on kohtuullista ja järkevää ja hallituspuolueita pitää onnitella siitä, että ne loppujen lopuksi ovat päättäneet siinä suhteessa asettua hallituksen esityksen taakse. Hallitushan alun perinkin esitti pääomia maksettavaksi, mutta Ekan säästökassan tallettajat olisivat saaneet huomattavasti aikaisemmin talletuksensa takaisin, jos tässä talossa ei hallituspuolueiden kesken olisi käyty tätä ed. Sasin ja muutamien keskustan edustajien johtamaa kädenvääntöä näiden talletusten pääomien leikkaamisesta. Tämä on syy, minkä vuoksi tämän esityksen käsittely on viivästynyt.

Kaiken kaikkiaan koko prosessi tulee edelleenkin olemaan byrokraattinen ja monimutkainen ja talletusten takaisinmaksu tulee kestämään kauan.

Osaltaan tätä byrokratiaa tulee lisäämään myös tallettajien jääminen velkasaneerauksessa velkojien joukkoon. Täällä on useaan kertaan tuotu esille velkasaneerauksen ongelmat, ja saneerausta johtava lakimies kuultuna kertoi, että hänellä ei ole kykyä edes kuvitella, miten hän voisi lain mukaan tämän velkasaneerauksen loppuun saakka hoitaa, jos nämä 120 000 tallettajaa jäävät velkasaneeraukseen osallisiksi. Hallituspuolueet ottavat tässäkin kovan vastuun siitä, että velkasaneerauksesta tulee monimutkainen, pitkälinen ja tavattoman paljon rahaa vievä prosessi pelkästään sen takia, että heidän ylpeytensä estää kohtelemasta Ekan tallettajia tasavertaisesti muiden pankkitallettajien kanssa.

Kokoomuksen edustajat ovat johtaneet sitä

rintamaa, joka tässä yhteydessä on tavan takaa penännyt vastuita siihen, miten tähän tilanteeseen on tultu. Minusta on hyvä, että selvitetään Ekassa, minkälainen on ollut johdon vastuu. On hyvä, että selvitetään tilintarkastajien vastuu, ja erityisesti toivon, että myös viranomaisten vastuut otetaan pohdintaan. Olen eri yhteyksissä mm. pankkikriisistä keskusteltaessa toistuvasti tuonut esille sen näkemyksen, että viranomaisvalvonnalla näiden asioiden hoitaminen ei näy onnistuvan. Tämä on tullut selväksi pankkikriisissä, ja tämä tuli nyt uudelleen tässä säästökassajupakassa esille. Viranomaisvalvontaa ei pystytty saamaan niin tehokkaaksi, että näiltä onnettomuuksilta pystytään välttymään.

Eräs asia, mikä tässä ei ole tullut esille, on hallituksen ja hallituspuolueiden oma vastuu, hallituksen ja hallituspuolueiden oma vastuu siitä, että kaikkien kotimarkkinoilla toimivien yritysten toimintaympäristö on niin merkittävästi heikentynyt ja yrityskuolemat niin paljon lisääntyneet, että suurikin yritys pystyy aiheuttamaan tällaisen lähes kestäättömän tilanteen. (Ed. Zyskowicz: Entä Holkerin hallituksen jäsenten vastuu?) — Holkerin hallituksen jäsenten vastuu liittyy tietysti siihen, että emme kiristäneet veroja kansalaisilta, niin kuin olisi pitänyt, emmekä riittävän ajoissa saaneet velkahanoja myöskään kiinni kansalaisten mielen vastaisesti ja ed. Zyskowiczin mielen vastaisesti. (Ed. Zyskowicz: Liikaa menoja!) — Ed. Zyskowicz muistaakseni ajoi vielä suurempia veronalennuksia kuin Holkerin hallitus kykeni toteuttamaan. (Ed. Zyskowicz: Ministerinä ed. Hämäläinen ajoi vielä suurempia menojen lisäyksiä! — Ed. Zyskowicz, en malta olla vastaamatta tässä välillä vielä menonlisäyksistä sitä, että siihen viimeiseen budjettiin, johon minulla oli mahdollisuus vaikuttaa hallituksesta käsin, silloinen kokoomuksen ryhmänjohtaja, nykyinen ministeri Viinanen pisti vielä puolet paremmaksi. Nimenomaan hänen neuvotteluissaan eduskunta päätyi näihin ratkaisuihin. Minä olin paljon vaatimattomampi menonlisäyksissä.

Hallitus ei voi väistää vastuutaan näiden suuryritystenkään konkurssien edessä, suuryritystenkään saneerauksien edessä, suuryritystenkään lomautusten ja työttömyyden edessä. Kaikkien päivittäistavarakauppojen toimintaympäristö on ratkaisevalla tavalla heikentynyt, ja tämä minusta hallituksen tulisi panna merkille ja tehdä tarvittavat johtopäätökset. Hallitushan ei ole aloittanut veroelvytystä, niin kuin kokoomuslaiset eilen sanoivat. Hallitushan edelleen jatkaa veronkiristyslinjaa.

Yhtä asiaa vastuukysymyksissä tässä tilanteessa ja tässä keskustelussa ei ole pohdittu, ja mielelläni jättäisin ainakin mielen pohjalle itämään, sen kuinka paljon näistä toiminnoista, jotka saattavat dramaattisimmillaan johtaa suurten yritysten kaatumiseen saneeraustilaan, tapahtuu kulisissa, sillä tavoin suljetuissa piireissä, että niihin koskaan julkisuus ei yllä, koskaan ei minkäänlainen tarkastus yllä, ei viranomaisvalvontaa, ei julkinen sana, saati sitten kansanvaltaisesti valitun parlamentin kyky johtaa asioita.

Välttömästi sen jälkeen, kun Ekan velkasaneeraus oli aloitettu, puhuttiin tavattomasti siitä radiouutisesta, joka aloitti säästökassatalletusten paon, joka oli osana prosessissa, joka päättyi velkasaneeraukseen. Kun olen itse kauemmin kuin edustajana ollut toimittajana, minun on syytä uskoa, että toimittajat eivät keksi huhuja yritysten vaikeuksista eivätkä niiden kriiseistä. Niitä kerrotaan heille, ja sen vuoksi minusta pitäisi löytää vastuullinen siihen, kuka on pannut tällaisen tiedon liikkeelle. Oletan, että koskaan emme saa tietää sitä henkilöä emmekä saa varmuutta siitä tahosta, joka tällaisen tiedon toimittajalle on antanut.

Mutta kun tiedän, että huolellinen toimittaja tarkistaa tietonsa ja erityisesti harrastaa lähdekritiikkiä, voisin kuvitella, että tässä tapauksessa vihjeen antaja on ollut se tavallisesti niin luotettava pidetty ja riittävän arvovaltainen lähde, että tietoon on ollut syytä silloin uskoa. Silloin voikin kysyä, kuka halusi juoksuttaa Ekan velkasaneeraukseen, kenen etu oli päästää liikkeelle tällainen tieto ja katkaista vielä alullaan olevat rahoitusneuvottelut viime hetkellä. Minusta kaikki ne prosessit, jotka edelsivät velkasaneerausta, osoittivat, että kysymys ei ollut sattumista, ei huolimattomuudesta, vaan johdatuksesta. Voi olla, että koskaan emme tiedä, ketkä kaikki johdatteli joita olivat.

Mutta kaiken tämän johdatuksen jälkeen, herra puhemies, minusta on kohtuutonta edelleenkin, että ne syyttömät ihmiset, joiden talletuksista ja koroista tällä hetkellä on kysymys, joutuvat kärsimään suurten herrojen, isokenkäisten, juonittelusta, kilpailusta, jossa häikäilemättömästi ja kovakouraisesti raivataan tilaa markkinoille. Nämä pienet ihmiset ovat niissä tilanteissa täysin puolustuskyvyttömiä, ja heillä ei muita asianajajia ole kuin täällä parlamentissa me, jotka lakia säädettäessä voimme heidän puolestaan puhua.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Minun ei ollut tarkoitus puuttua tähän

keskusteluun. Haluan kuitenkin puolustaa toimittajia tässä tapauksessa. Ei virheellinenkään ohjelma kaada suurta konsernia. Kyllä vika on muualla kuin ohjelmassa, jos konsernissa syntyy ongelmia radio-ohjelman jälkeen. Toimittajatkin tekevät virheitä, niin kuin poliitikot ja näköjään suurten firmojen johtajatkin, mutta kyllä vapaa keskustelu sisältää myös sen tyyppisiä riskejä, että joku tekee jopa erehdyksiä puolin ja toisin.

Ed. Vehkajoki: Herra puhemies! Tämä iltapäivä on keskusteltu kauhistelemaan sävyyn siitä, että valtio eli veronmaksajat joutuvat nyt turvaamaan Ekan säästökassan talletukset. Sain äsken juuri puhelinsoiton, jossa eräs kansalainen kertoi, että eräs yksittäinen kunta on tehnyt porvarillisella enemmistöllään päätöksen, jossa kunnan veronmaksajat ottavat riskin takaamalla porvarillisen osuuskunnan säästökassatalletuksia jopa 70 prosenttiin saakka. Tällaisilla toimenpiteillä saadaan aikaan se, että nämä keskustelut eivät pääse tähän saliin. Minä halusin tämän keskustelun loppuvaiheessa, kun sain asian tietoon, toimittaa tietoonne, koska se antaa meille kaikille käsityksen siitä, että tämä on aika valikoivaa. Talousongelmia on kaikilla, ja se, mitä teemme täällä eduskunnassa, näyttää olevan hyvin valikoivaa ja tarkoitushakuista.

Ed. Härmäläinen: Herra puhemies! Vielä lyhyesti ministeri Norrbackille: Kielimuri taitaa meitä erottaa. Olin juuri aivan samaa todistamassa kuin ministeri Norrback. Totta kai on niin, että terve yritys ei huojahda mistään huhusta, korkeintaan hiukan värisee. Mutta terveitä yrityksiä tähän tässä maassa ei tällä hetkellä ole. Minun kysymykseni ja ihmettelyni ei kohdistunutkaan toimittajan rooliin vaan siihen, kuka käytti häntä välikätenä, kuka oli riittävän arvovaltainen, jotta toimittajalla oli syytä uskoa hänen antamiinsa tietoihin.

Liikenneministeri Norrback: Herra puhemies! Kyllä taitaa olla muun tyyppisiä eroja kuin kieliero käsityksissä tästäkin asiasta. En minä oikein usko siihen, että toimittajia Suomessa voidaan niin kovin helposti johtaa harhaan. Minä en tunne tätä toimittajaa ylipäättään enkä ole muistaakseni koskaan tavannut, mutta keskustelutyyli menee jotenkin niin vieraalle kentälle, kun tällä tavalla syytetään ulkopuolisia siitä, että jokin iso firma on vaikeuksissa. Eikö ole syytä katsoa, mitkä ne varsinaiset syyt ovat, ja kyllä ne ovat muualla kuin yhdessä radio-ohjelmassa.

Ed. Zyskowitz: Herra puhemies! Tässä keskustelussa vasemmisto on vaatinut, että erilaisia säästämismuotoja ei saa asettaa erilaiseen asemaan. Veronmaksajien varoilla pitäisi maksaa tarvittaessa sekä sellaiset talletukset ja sijoitukset, jotka valtio lain mukaan turvaa, eli pankkitalletukset että sellaiset talletukset, kuten Ekan säästökassatalletukset, joita valtio lain mukaan ei turvaa, ellei erillistä lakia säädetä, kuten nyt tehdään.

Keskustelun kuluessa on useamman kerran kysytty teiltä, mihin te vedätte rajan. Ihan esimerkinomaisesti on mainittu, että tällä hetkellä kahden vakuutusyhtiön eli Apollon ja Kansan kohdalla on ilmeisiä taloudellisia vaikeuksia, jotka saattavat uhata vakuutussäästäjien asemaa. Olen ilmoittanut oman kantani, että mielestäni veronmaksajien puoleen ei tulisi tässä yhteydessä kääntyä. Veronmaksajien ei pidä korvata ja turvata mahdollisia uhkia, jotka tähän yhteyteen liittyvät. Teiltä on kysytty, mitä mieltä te olette. Haluatteko, että veronmaksajan piikkiin pannaan myös vakuutussäästämiset? Tähän kysymykseen ei ole tullut vastausta koko keskustelun kuluessa.

Herra puhemies! Sen vuoksi pyysin vielä keskustelun viimeisen puheenvuoron tai toivon sen olevan toiseksi viimeinen saadakseni vastauksen tähän kysymykseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Uusi hallituksen esitys

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva joulukuun 3 päivä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 298, joka nyt on edustajille jaettu.

2) Ehdotus laiksi Yleisradio Oy:stä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 124
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 14

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

Ed. Saapunen: Arvoisa herra puhemies! Nyt meidän pitäisi virittäytyä toiseen hyvin mielenkiintoiseen mutta toivottavasti vähemmän ikävään asiaan kuin äskeinen.

Hallituksen lakiesitys eduskunnalle laiksi Oy Yleisradio-Rundradion Ab:stä on nyt valiokuntatyössä valmistuneen mietinnön pohjalta eduskunnan käsittelyssä. Heti alkuun voin todeta, että lähes kaikki lakia käsitelleet tahot ovat olleet lain tarpeellisuudesta ja sen viivyttämättömästä käsittelystä yksimielisiä. Samalla on myös todettava, että poikkeuksetta eri asiantuntijatahot ovat esittäneet lakiin myös omia muutosehdotuksiaan.

Melkein kaikki lain asiasisältöön valiokunnassa tehnyt muutokset on käsitelty hyvän yhteishengen vallitessa. Tämän johdosta haluan kiittää valiokunnan jäseniä ja sihteerii joustavan asiallisesta sekä tehokkaasta työstä lain valiokuntakäsittelyn yhteydessä. Näin voin sanoa siitakin huolimatta, että ilman vastalauseita emme voineet asiaa saliin tuoda.

Vaikka vaikein vaihe lain käsittelyn kannalta valiokunnassa syntyi mielestäni silloin, kun saimme perustuslakivaliokunnan lakiin liittyvän lausunnon, joka sisälsi yli kymmenen huomautusta, nuo huomautukset olivat kuitenkin lähinnä lain tekniseen valmisteluun liittyviä. Vaikka huomautusten johdosta kuului jopa vaatimuksia lain palauttamisesta uuteen valmisteluun, sitä valiokunta ei kuitenkaan tehnyt. Sen sijaan paneuduimme kyllä perusteellisesti niin perustuslaki- kuin sivistysvaliokunnankin lausunnoissaan esittämiin kannanottoihin. Samoin lähetekeskustelun ilmapääpiiri on mielestäni tullut valiokunnan mietinnössä hyvin pitkälle huomioiduksi.

Lakiesitykseen tehdyistä muutoksista valiokunta on kuullut sekä liikenne- että oikeusministeriötä ja hyvässä yhteistyössä näiden kanssa myös muutokset on tehty. Otan muutamia esimerkkejä lakiin tehdyistä muutosehdotuksista.

Hallituksen esityksessä Yleisradion nimi on Oy Yleisradio-Rundradion Ab. Valiokunta esittää nimeksi Yleisradio Oy:tä.

4 §:ssä "Yhtiön hallintoelimet" ehdotetaan, että hallintoneuvoston ja hallituksen lisäksi toimitusjohtaja otetaan luetteloon mukaan, kuten osakeyhtiölainsäädännössä on omaksuttu käytäntö.

5 §:ssä "Hallintoneuvosto" jäseniä esitetään valittavaksi 21, kuten hallituksen esityksessäkin. Sen sijaan jäsenten toimikauden perusteita on

muutettu hallituksen esityksen neljästä vuodesta siten, että jäsenet valitaan aina eduskuntavaalien jälkeen alkavilla ensimmäisillä varsinaisilla valtiopäivillä. Toimikausi on siis aina kunkin eduskunnan kauden mittainen, joka ei aina ole välttämättä neljä vuotta. Tähän pykälään esitetään uutta 4 momenttia, jossa liikenneministeriön edustajalla on oikeus olla läsnä hallintoneuvoston kokouksissa sekä käyttää niissä puhevaltaa. Tämä siirrettiin 3 §:n 2 momentista, josta tämä asia otettiin tähän kohtaan. Uutena asiana on maininta, että liikenneministeriön edustajalla ei ole puhevaltaa ohjelmapoliittisissa asioissa.

6 §:ssä "Hallintoneuvoston tehtävät" tehtäväluettelon 4) kohta on terävöitetty kuulumaan näin: "Hallintoneuvoston tehtävänä on pitää huolta, että erityisesti julkisen palvelun ohjelmatoinnin mukaiset tehtävät tulevat suoritetuiksi." 5) kohta on poistettu; on katsottu, että se on työmarkkina-asioita.

Lakiesityksen lähetekeskustelussa esitettiin salissa hallintoneuvoston tehtäväluetteloon ainakin paria hyvin merkittävää asiaa, ja niitä hieman kommentoin. Esitettiin, että valtioneuvoston sijaan erityisistä syistä hallintoneuvosto voisi myöntää mainonnan luvan myös Ylelle. Valiokunta ei tätä asiaa voinut hyväksyä, sillä kyseisellä ratkaisulla olisi hämärretty MTV:n ja Ylen rajaa. Myös voi olettaa, että hallintoneuvosto voisi alkaa käyttää joissakin tapauksissa mainontaa Ylen rahoitusmuotona. Toinen asia, jota myös salissa tavoiteltiin hallintoneuvoston tehtäväkenttään ja jota lähetekeskustelussa esitettiin, oli se, että hallintoneuvosto voisi määrätä lupamaksujen suuruuden ja Yle keräisi itse lupamaksut. Tätäkään emme voineet huomioida mietinnössä, sillä lupamaksu on veroluonteinen maksu ulosottokelpoisuukseensa. Omassa asiassa veroluonteisen maksun kerääminen ei liene kovinakaan tarkoituksenmukaista. Voin sanoa esimerkkinä, että hyvin useissa paikoissa ulkomailla, missä yhtiöt keräävät maksut itse, on huomattavasti korkeammat lupamaksut kuin Ylellä.

Sitten 7 §, joka on mietinnössä. Sieltä on muutamia pykäläi otettu pois, ja käsittelen ne sen mukaan, miten mietinnössä on pykälänumerointi. Tämä 7 § on entinen 8 §.

Uusi 7 § "Julkinen palvelu" aiheutti valiokunnassa paljon pohdintaa. Pääasiassa pykälä jäi alkuperäiseen hallituksen esittämään muotoon paitsi 6) kohta, joka kuuluu: "Yleisradio valmistaa, tuottaa ja lähettää suomalaisia ohjelmia ja välittää uutisia ja ohjelmia Suomen ja ulkomaiden välillä." Uskoakseni tässä tuli sivistysvalio-

kunnan näkökulma aika hyvin toteutetuksi tämän muutoksen yhteydessä.

8 §:ssä "Muut tehtävät" oli vain stilistisiä muutoksia.

Lakiesityksen 10 § poistettiin. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti asia tulee esille mietinnön 12 §:ssä.

10 §:ssä lupamaksu muutettiin käyttömaksunimiseksi.

11 §:ssä on myös stilistisiä muutoksia.

12 §:ssä "Mainonnan kieltö" mietinnössä sanotaan nyt, että valtioneuvostolle annetaan ohjelmakohtainen mainosluvan antomahdollisuus. Tässä on tiukennus alkuperäiseen lakiesitykseen.

14 § poistettiin. Asetuksen antoon ei katsottu olevan tarvetta.

Voimaantulo 15 §:ssä on kuten hallituksen esityksessä 13 §.

14 §:ssä on teknisiä muutoksia.

15 §, hallituksen lakiesityksen 17 §, eli siirtymäsäännös on kuten hallituksen esityksessä.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Tänä päivänä on käsitelty jo pitkään hyvin vaikeita ja raskaita asioita, ja ajattelin, hyvät edustajatoverit, palauttaa mieleenne erään radioäänen. Markus-setä pruukasi aloittaa lastentunnit: "Päivää, pienet ystäväiseni, päivää jälleen." Minun kiinnostukseni sähköisiä viestimiä kohtaan juontaa juurensa jo noilta ajoilta.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva yleisradiolaki on kokenut pitkään kestäneen ja monipolvisen valmistelun. Valiokunnan käsittelyssä se sai pääosin muuttuneen sisällön johtuen perustuslaki- ja sivistysvaliokunnan lausunnoista. Osittain muutokset johtuivat myös lain valmistelusta. Asiantuntijakierroksella etenkin oikeusministeriötä edustaneet kritisivat sitä, ettei lopullinen hallituksen esitys käynyt laintarkastustoi- mistossa. Näin ollen oikeusministeriöllä oli huomautuksia, joista suurin osa oli teknisiksi katsottavia ja osa lain sisältöön vaikuttavia.

Käsitykseni mukaan nyt eduskunnan käsittelyssä oleva yleisradiolaki on sisältönsä osalta pääosin kunnossa. Käsitykseni mukaan yleisradiolaki antaa myös hallintoneuvostolle ja Yleisradion johtajistolle puitteet Yleisradion johtamiseen. Tässä laissahan säädetään yhtiön tehtävistä, hallinnosta ja rahoituksesta. Lain tullessa voimaan Yleisradio toimii suoraan lain nojalla ilman toimilupaa. Yhtiö on eduskunnan alainen, ja sitä korostaa se, että hallintoneuvoston jäsenet valitaan eduskunnan toimesta.

Yleisradiolain ollessa valiokunnassa oli luon-

nollista, että tähän lakiin suuntautui runsaasti yleisempääkin mielenkiintoa, onhan Yleisradio koettava koko kansan radioksi, ja sillä on myös julkinen palvelutehtävä, ja se on kulttuurilaitos. Oma mieltäni jäi askarruttamaan se, että lain valiokuntakäsittelyn aikana oli jonkin verran havaittavissa ulkoparlamentaarista ohjausta. Korostan vielä kerran, että Yleisradio on eduskunnan alainen. Tästä johtuen katson, että kaikilla kansanedustajilla, jotka tämän lain käsittelyyn osallistuivat, olisi tullut olla vapaa harkintavalta lain sisältöä koskeissa kysymyksissä. Myönteinen signaali olisi ollut, että laki olisi voitu säätää yksimielisesti. Valiokunnan loppuvaiheessa vähän kiireellisestä käsittelystä johtuen tuohon tavoitteeseen ei päästy.

Valiokunta palautti lain nykyisen 8 §:n hallituksen esittämään muotoon. Se koskee Yleisradioa harjoittamaa muuta toimintaa. Pidän tärkeänä, että tämä pykälä säilyy valiokunnan esittämässä muodossa.

Valiokunnan esittämässä lain 12 §:ssä käsitellään mainonnan kieltoa. Oppositiopuolueissa pidimme hallituksen esittämää pykälämuotoa parempana ja joustavampana kuin sitä kantaa, minkä valiokunnan enemmistö otti. Jotta eduskunta voisi suorittaa uudelleenharkintaa, perustelen vähän laajemmin pykälän muutostarvetta.

Tämän säännöksen taustallahan on ennen kaikkea viimeaikainen kehitys, jossa koko kansan rakastama urheilu näyttelee melkoista pääosaa. Kaikilla meillä on tiedossa, että urheilutapahtumien ohjelmakustannukset ovat nousseet moninkertaisiksi. Yhtiön tulee kuitenkin tehtävänsä mukaisesti saattaa kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävät tapahtumat katselijoiden saataville. Nyt pykälään esitetty muotoilu ohjelmakohtaisesta lupamenettelystä on käytännössä tulkinnallinen ja hankala. Voidaanko esimerkiksi jääkiekon maailmanmestaruuskisat tai kesäolympialaiset tulkita yhdeksi ohjelmakokonaisuudeksi? Jos tämä byrokratia viedään äärimmilleen, katson myös, että esitetty ohjelmakohtainen menettely vie myös tarpeettomasti valtioneuvoston työskentelyaikaa, katson, että sillä elimellä on muutakin, tärkeämpää tekemistä.

Esitämme vastalauseessamme myös muutosta siirtymäsäännökseen, joka kuuluu seuraavasti. Ensimmäinen momentti: kuten valiokunnan mietinnössä. Toinen momentti: "Lain tultua voimaan valitaan tämän lain mukaisesti uusi hallintoneuvosto. Seuraavien eduskuntavaalien jälkeen alkaviin ensimmäisiin varsinaisiin valtiopäiviin toimivan hallintoneuvoston tehtävänä on

valita yhtiön toimitusjohtaja ja hänen esityksensä hallituksen muut jäsenet." Ehdotus johtaisi aivan samaan käytäntöön, jota käytettiin silloin, kun valtiontilintarkastajien toimikausi sidottiin eduskuntakauteen.

Eduskunnan valitseman hallintoneuvoston rooli on hyvin keskeinen Yleisradiota johdettaessa. Sen vuoksi minusta valiokunnan edellyttämiä laajennuksia ja muutoksia nimenomaan yhteiskunnalliseen kattavuuteen hallintoneuvoston jäsenten osalta on tervehdittävä tyydytyksellä. Valiokuntahan muutti tätä kohtaa, eli siellä tulee olla tiedettä, taidetta, sivistystyötä, elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia edustajia. Hallintoneuvoston tehtävä pitää huolta erityisesti julkisen palvelun ohjelmatoiminnan mukaisista tehtävistä on myös hyvin keskeinen ja tietysti se rooli, mikä sillä on ihan ohjelmiston seuraamisessa.

Tässä vaiheessa totean erään näkemyksen, joka ei tullut kovin vahvasti ainakaan valiokunnan mietintöön. Se on se, että Yleisradion tulee omalla ohjelmatoiminnallaan vaikuttaa osaltaan naisten ja miesten tasa-arvon lisääntymiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Näinä aikoina tätä arvokeskustelua on käyty hyvin paljon ja erilaisista lähtökohdistakin johtuen. Mutta koska Yleisradio on koko kansan radio, enemmistöjen ja vähemmistöjen radio, myös tämän näkökohdan tulisi hyvin vahvasti olla esillä.

Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunta on tehnyt osuutensa. Nyt on koko eduskunnan vuoro arvioida työmme lopputulosta. Haluan vielä korostaa sitä, että valiokunnan mietintöön sisältyy yksimielinen ponsi, jossa edellytetään, että hallitus käynnistää puitelain valmistelun, jossa voitaisiin paremmin huomioida nopeat muutokset sähköisessä viestinnässä. Katson, että tämä ponsi olisi voinut olla vieläkin velvoittavampi, mutta siinä lopputuloksessa siihen ei ehkä tullut riittävästi paneuduttua.

Uskon, että käsiteltävästä asiasta käytetään useita puheenvuoroja, ja ajankohta huomioon ottaen rajaan oman puheenvuoroni lähinnä teknisenä pidettävän valiokunnan vastalauseen esittelyyn. (Ed. Lahti-Nuuttila: Vielä se Markus-sevän kaurapuuro!) — Niin, ja muistakaa syödä kaurapuuroa!

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja alussa totesi, lakia on aika lailla muutettu valiokunnassa. Muutamia lukuja siitä: 17 pykälästä ainoastaan kaksi on jäänyt entiseen muo-

toonsa. Tämä osoittaa sen, että valiokunta on paneutunut asiaan hyvin huolellisesti ja saavutti jopa melko suuren yksimielisyyden lain käsittelyssä. (Eduskunnasta: Vähän muutakin se osoittaa!) — Tietysti se osoittaa, ed. Laine, myös sitä, että laki saattaa olla aavistuksen verran huonosti valmisteltu alun alkaen, mutta nyt nähdäkseni se on varsin hyvässä kunnossa. — Valiokunta löysi sinne paljon eri vivahteita oikeastaan kaikkien puolueiden kannanotoista, ja käsittely sujui jotta-kuinkin rauhallisesti muutamaa pientä kauneusvirhettä lukuun ottamatta.

Jos otetaan ed. Kasurisen ja muiden vastalauseissa olevat kaksi asiaa, niin mainonnan kielto-pykälä on sinällään valiokunnan mietinnössä hyvin selkeästi selostettu, mitä se käsittää, enkä usko, että siinä tulee mitään käytännön ongelmia. Toista pykäläkohtaista muutosta, sitä, missä puhutaan hallintoneuvostosta, en oikein ymmärrä, koska kyllä nykyisellään hallintoneuvostolla on mahdollisuus vaihtaa Yleisradion johtoa halutessaan. Minä en kyllä nähnyt näitä kumpakaan muutosta kovin tarpeellisenä.

Kaiken kaikkiaan näkisin, että tämä tärkeähkö laki on nyt melko hyvässä mallissa.

Liikenneministeri Norrbäck: Arvoisa puhemies! On ymmärrettävää, että tällainen laki, jota on valmisteltu näin kauan, herättää keskustelua ja jopa intohimoja. Se on toki sallittua ja jopa hyödyllistä keskustelun kannalta.

Lakia on kritisoitu siitä, että se olisi teknisesti huono. Ehkäpä osittain näin onkin. Mutta kun olen käynyt varsinkin perustuslakivaliokunnan lausunnon lävitse, niin ne muutosehdotukset, jotka ovat siinä, eivät viittaa kovin suuresti tekniseen tasoon, vaan siellä esitetään mielipiteitä teknisenä moitteena ja myös eräitä muutenkin omituisia ajatuksia. Tässä lukee muun muassa, että ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota lakiin ulkomaalaisten yritystalojen seurannasta, ettei tätä olisi pohdittu. Kun laissa lukee, että valtion omistus on vähintään 70 prosenttia, on vähän ihmeellistä, mistä syystä pitää juuri tätä lakia pohtia, kun yleisradiolakia säädetään. Eli minusta tuntuu, että joku on etsimällä etsinyt virheitä, ja niitä aina löytyy. Jos joku on tyytyväinen tämän jälkeen, niin se riittää minullekin. Minä voin yhtyä myös siihen, että laki on hyvä.

Vielä perustuslakivaliokunnasta ja sen lausunnon sanoisin, kun olen käynyt sen lävitse, että perustuslakivaliokunta on näköjään tämän jälkeen ylin suomen kielen valvoja tässä maassa, ja on hyvä tietää sekin. Silloin tiedetään, keneltä

pyydetään lausuntoja kielen täsmällisyydestä. Minä tarvitsen silloin tällöin tällaista, joten aion tämän jälkeen hyvin tiiviisti kääntyä perustuslakivaliokunnan puoleen niissäkin asioissa.

Sitten tarvitaan ehkä varsinainen perustuslakivaliokunta, joka pohtii perusturvaa ja muita sen tyyppisiä tärkeitä asioita, mihin perustuslakivaliokunta kuluneina kuukausina ei ole paneutunut sillä tavalla kuin minusta pitäisi, nimittäin kokonaistalouden kannalta katsoen muutoksia. Minusta pitäisi jossakin vaiheessa hyvin kriittisesti katsoa perustuslakivaliokunnan toimintaa eduskunnassa ja sitä, mikä pitäisi olla sen rooli, jota se ei nyt täytä ollenkaan.

Ylen asema lain kautta vahvistuu huomattavasti, ja näin pitää minusta olla. Sen riippumattomuus korostuu, kun toimiluvasta luovutaan. Hallitushan on tähän saakka voinut vaikuttaa ohjelmapolitiikkaan toimiluvan kautta. Se mahdollisuus jää pois. Kun lupamaksut ovat lakisääteiset, Yleisradio on tämän jälkeen selvästi riippumattomampi kaikista tahoista, rahaa myöntävistä tahoista, mutta myös muista, ja näin pitää olla. Näin tärkeä tiedotusväline on yhteiskunnallisesti hyvin tärkeä, ja sen riippumattomuus kaikista valtapiiireistä korostuu tämän lain kautta.

Olisin myös toivonut, että eduskunta olisi ollut valmis luopumaan myös vähän enemmän omasta vallastaan suhteessa radioon. Nyt kun hallintoneuvoston toimikausi on sama kuin eduskunnan vaalikausi, seuraus siitä on todennäköisesti se, että on yhä enemmän tai vähintään paljon kansanedustajia hallintoneuvostossa. Se on ongelmallinen tilanne, koska Ylen tehtävä on valvoa politiikkoja eikä päinvastoin. Minä ymmärrän, että tarvitaan valtiovallan edustajia omistajaroissa, mutta ohjelmapolitiittinen vastuu on johtokunnalla ja toimittajalla. Hallintoneuvoston ainoa ohjelmapolitiittinen tehtävä minusta on siinä, että hallintoneuvosto nimittää ja erottaa pääjohtajan ja johtokunnan jäsenet. Muuta ohjelmapolitiittista valtaa ei pitäisi olla hallintoneuvostolla, jos halutaan, että Yle on riippumaton tiedotusväline tulevaisuudessa.

Muutokset ovat osittain olleet hyviä, osittain tarpeettomia. Se oli jopa huononnut, kun vaalikausi on hallintoneuvoston toimikausi myös tämän jälkeen. Mutta suurin osa muutoksista on ns. makukysymyksiä eli teknisluontoisia, aika pieniä. Ymmärrän, että kaikki ovat halunneet antaa oman leimansa näin tärkeään lakiin. Se on minusta täysin ymmärrettävää.

Mahdollisuus puuttua Ylen toimintaan aseuksen kautta muilta osin kuin teknisten kysy-

mysten osalta poistui, ja se on hyvä muutos. Oli oikeastaan lipsahdus, että se oli mukana hallituksen esityksessä, ja minä kannan sen tyypisistä lipsahduksista tietenkin päävastuun. Tämä on seivä parannus. Muut parannukset ovat, kuten sanoin, teknisiä ja osittain makukysymyksiä lukuunottamatta sitä minusta selvää huononnusta, joka on tullut.

Sen lisäksi kiinnitän huomiota siihen, että erään hallituspuolueen kansanedustajaryhmä valiokunnassa on kokonaisuudessaan jättänyt vastalauseen mietintöön. Se on hyvin poikkeuksellista, ja kehotan kyllä hallituspuolueiden ryhmien puheenjohtajia pohtimaan, mihin tällainen käyttäytyminen johtaa, koska seurauksena tästä on tietenkin se, että kaikilla hallituspuolueilla on sen jälkeen samat mahdollisuudet. Yleensä on ollut niin, että tämän tyypisistä asioista sovi-taan toisella tavalla. Pidän valitettavana, että näin on käynyt, vaikka asia sinänsä on mitätön, mutta yhteistyön ja periaatteen kannalta tämä käytäntö kokoomuksen ryhmän osalta on hyvin omituinen. Toivon, että se on niitä harvoja poikkeuksia. Se osoittaa huonoa arvostelukykä pikemminkin kuin jotakin muuta tässä tapauksessa.

Ed. K i v e l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun tätä asiaa käsiteltiin hallituksessa, niin silloin kokoomuksen ryhmän taholta todettiin, että lain sisältöön voidaan vielä palata eduskunnassa, ja näin myös ryhmämme osalta on tapahtunut. Eli tässä ei ole kysymys mistään pelisääntörikkomuksesta.

Kun ministeri Norrback totesi, että laki on erinomaisen hyvä, niin on syytä kyllä todeta, että siinä on sivuutettu uusi kehittyvä viestintätek-nologia. Täytyy muistuttaa ministeriä siitä, että kanavat eivät ole enää rajallinen luonnonvara, vaan kun siirrytään digitaalitekniikkaan, tilanne on kokonaan toinen. Jos katsotaan edelleen tilan-etta, jossa nyt on pyritty sementoimaan Yleisra-dion osalta nykytilanne, niin nykyisen muotoise-na Yleisradio ei taloudellisesti tule kovin hyvin selviämään, ja tässäkin kohtaa on ongelmia. Mutta en halua sinällään tehdä valiokunnan esit-tämään muotoiluun mitään muutosesitystä.

Haluaisin kuitenkin todeta sen, kun tässä kes-kustelussa aiemmin ovat vilahaneet myös Yleis-radion johtajavalinnat siirtymäsäädöksen osalta, että tuhoisinta Yleisradion kannalta olisi ehkä se, jos lähdetäisiin puhtaasti liikkeelle siitä, mitä julkisuudessa on kaavailtu, että kaikki vanhat johtajat, jotka ovat palvelleet Yleisradiota 15—

20 vuotta, komennettaisiin vain uuteen asentoon sanoen ”paikka vaihda ja tehtävä ilmoita”. Tämä varmastikaan ei toisi sitä kauan kaivattua dyna-miikkaa Yleisradioon.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Minä en ole ottanut kantaa johtokun-nan kokoonpanoon enkä myöskään siihen, miten johtokunta muuten nimitetään. Se on hallinto-neuvoston tehtävä. Toivon myöskin, että kan-sanedustajat ja eduskunta samalla tavoin kuin hallitus eivät ota siihen kantaa, koska korostan vielä, että Yle on itsenäinen tiedotusväline.

Totta kai on niin, että tässä laissa ei ole kiinni-tetty uuteen tekniikkaan huomiota eikä ole tar-vettakaan. On syytä muistaa, että Yleisradio on tiedotusväline, joka käyttää erilaisia kanavia, ja kanavien käytöstä säädetään lakeja muualla. Tämä on laki, joka koskee itsenäisen tiedotusvä-lineen toimintaa, ja tällä lailla luodaan mitä par-haimmat edellytykset riippumattomalle Ylelle toimia. Se on tämän lain tavoite. Muilta osin sitten päätetään sen mukaan kuin tekniikka ke-hittyy. Uudesta tekniikasta säädetään muissa laeissa ja myöskin kaupallisten yritysten toimin-nasta päätetään toimilupien hyväksymisen yh-teydessä.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback sanoi, että valio-kunta on etsimällä etsinyt virheitä laista. Minä mieluummin kysyisin, minkä vuoksi laissa oli niin paljon virheitä. Minkä vuoksi lailla nyt yhtäkkiä oli niin kiire, kun sitä on 70-luvulta saakka val-misteltu? Minkä vuoksi sillä loppuvaiheessa va-liokunnan käsittelyssä oli niin kiire, että myös-kään tähän asiaan, jonka ed. Kivelä otti täällä esille, eli sen teknisen ja viestinnällisen kehityksen seuraamiseen, joka epäilemättä kovaa vauhtia etenee, ei riittävän ponnekkaasti valiokunnassa otettu kantaa? Sen vuoksi myös tuo ponsilause-ma jäi mitäänsanomattomaksi?

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! I vastalauseen ensimmäisenä al-lekirjoittajana voisin ministeri Norrbackille ker-toa, miten 8 § muotoiltiin, josta vastalause on ja joka koskee Yleisradion harjoittamaa muuta toi-mintaa. — Ed. Renlund, pois ministeri Norr-backia häiritsemästä! — Oli kyse hallituspuoluei-den kesken tehdystä muotoilusta. Täysin ennak-koon ilmoittamatta sekä RKP:n että keskustan edustajat äänestivät yhdessä sovitua muotoilua vastaan. Mutta ehkä ministeri Norrbackin poliit-

tiseen kulttuuriin ei kuulu pelisääntöjen noudattaminen, johon hän itse täällä vetosi.

Toinen sopimusrikkomus, jos nyt sopimuksellisesti voi kritisoida, oli hallintoneuvoston koossa. Esimerkiksi olen itse nähnyt paperin, jossa on ministeri Norrbackin nimi alla ja jossa sovitaan, että hallintoneuvoston koko muutetaan eduskunnassa 16—21:ksi mutta niinpä vain sekä RKP:n että keskustan edustajat äänestivät tätä vastaan ja kokoomus jäi yksin näitä pelisääntöjä noudattamaan, joten ministeri Norrback voisi olla hieman täsmällisempi siinä, mitä täällä väittää.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Me hallituksessa sovimme siitä, että hallintoneuvoston jäsenten lukumäärää voidaan tarkistaa eduskunnassa. Mutta me emme sopineet mistään muusta, eli näin ollen eriävä mielipide liittyy aivan muihin asioihin.

Haluan vielä korostaa sitä, että me säädämme nyt lain tiedotustoiminnasta ja tiedotusyrityksestä, ja tekniikka on sitten toinen asia. Voi käyttää mitä tekniikkaa tahansa. Yle voi ruveta käyttämään digitaali tekniikkaa radiopuolella ilman, että lakia tarvitsee muuttaa. Yle voi käyttää satelliittitoimintaa ilman, että lakia muutetaan. Tällä lailla halutaan kiinnittää kahteen tärkeään periaatteeseen huomiota: a) että Yle on mahdollisimman riippumaton ja b) että rahoitus on hoidettu muulla tavalla kuin kaupallisen toiminnan kautta. Nämä ovat tärkeimmät periaatteet. Tätä varten tarvitaan minusta laki, jotta tämä korostuu. Kulttuuripoliittisesti tämä on myöskin tärkeä edellytys.

Ed. Teniä: Herra puhemies! Yleisradion tulee olla omaperäinen, erilainen. Se ei saa lähteä kilpailemaan humpuukimarkkinoille visailujen, kisailujen ja pintaliidon tiedotusmaailmaan.

Herra puhemies! Yleisradiolla on todellakin kaupallistuvassa, pinnallistuvassa ja ylikansallistuvassa sähköisen viestinnän kentässä äärettömän suuri vastuu. Juuri sen tulee olla toimija, joka vahvistaa suomalaista identiteettiä, luo ja kehittää ja levittää suomalaista kulttuuria jokaiseen kotiin, mihin se ainoana pystyy. Juuri sen tulee olla toimija, joka anglo-amerikkalaisen ylivallan vastapainona aidosti ja laajasti esittää kansainvälistä tuotantoa, hyvin laajasti, kaikilta maailman eri kolkilta sitä suomalaisiin koteihin tuottaa. Sen tulee olla toimija, joka ei seuraile valtaeliittä tai kumartele sitä vaan syväporautuu asioihin.

Yleisradion pääjohtaja Reino Paasilinna veti äskettäin erittäin mielenkiintoisesti eräässä iltapäivälehdessä linjaa siitä, minkälainen tehtävä Yleisradiolla on. Paasilinna sanoi, että Yleisradion tehtävänä ei ole vain kertoa sitä, mitä tapahtuu, vaan antaa kansalaisille aineksia ymmärtää myös, niin kuin hän sanoi, miksi jotakin tapahtuu. Tämä on äärettömän tärkeä tehtävä, sillä vain näin, kun ymmärretään, miksi jotakin tapahtuu, kansalaisille syntyy kansalaiskontrollin ja vaikuttamisen mahdollisuus. Koko ajan tapahtuu, mutta jos ei synny käsitystä, miksi jotakin tapahtuu, hyvin pian on hämminki olemassa, ja siitä voi seurata vain se, että jättäytytään valan sivuun seurailijaksi.

Herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva yleisradiolaki turvaa ja vahvistaa kansallisesti tärkeintä tiedotus- ja kulttuurilaitosta ja sen asemaa. Sen takia minä pidän tätä lakia erittäin tärkeänä. Se paitsi vahvistaa Yleisradion asemaa myös velvoittaa sitä.

Ylelleen annetaan laissa hyvin tärkeitä tehtäviä. Mietinnön 7 §:ssä lähdetään siitä, että Yleisradion tehtävänä on tukea toimivaa kansanvaltaa tarjoamalla yhteiskunnallisista kysymyksistä monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja myös vähemmistöryhmille ja erityisryhmille, mitä pidän hyvin tärkeänä. Tärkeänä pidän sitä, että ruotsinkielisten lisäksi myös saamelaiset ovat saaneet huomiota tältä osin.

Yleisradion tehtäväksi asetetaan mm. tukea, luoda ja kehittää kotimaista luovaa kulttuuria ja välittää sen tuloksia jokaisen saataville, mitä pidän hyvin suurena tehtävänä. Ei esimerkiksi oopperaan voi Utsjoelta lähteä, mutta Yleisradio voi viedä oopperan Utsjoelle, mitä pidän hyvänä asiana. Tässä julkisen palvelun pykälässä, täyden palvelun pykälässä, lähdetään edelleen siitä, että Yleisradion tehtävänä on edistää ohjelmiston sivistävää luonnetta ja tukea kansalaisten opiskelua. Ihan hyviä lähtökohtia, ja ne pitää ottaa todella vakavasti.

Julkisen palvelun pykälää täydennettiin minusta erittäin tärkeällä tavalla siten, että valio-kuntakäsittelyssä pykälään lisättiin kaksi sanaa, jotka eivät ole merkityksettömiä. Ne sanat ovat "valmistaa" ja "tuottaa" ohjelmia. Hallituksen esityksessä Yleisradion tehtäväksi annettiin vain "lähettää" ja "välittää" suomalaisia ohjelmia. Nyt Yleisradion tehtäväksi asetetaan mietinnön mukaisesti "valmistaa, tuottaa ja lähettää suomalaisia ohjelmia". Se on erittäin tärkeä muutos, (Ed. Skinnari: On se isompi kuin makuasia!) sillä vaihtoehtohan olisi ollut se, että Ylestä olisi pi-

temmän päälle tullut reppufirmoilta ohjelmia ostava tukkuliike, joka olisi kerännyt erilaisilta tuottajilta ohjelmia. Se ei olisi minusta ollut onnistunut ratkaisu, kaikkea muuta. Nyt on päästy minusta valiokuntakäsittelyssä hyvään yhteisymmärrykseen siitä, miten tämä homma määritellään tältä osin.

Eli jatkossakin Yleisradion toimittajat valmistavat ohjelmia koko täyden palvelun kentän puitteissa uutisista musiikkiin, urheilusta teatteriin, lastenohjelmista metsäradioon jne. Siis koko repertoari tulee sitä kautta myös Yleisradion toimittajien tehtäväkenttään. Kyllähän se toisin päin ajateltuna olisi aivan omalaatuinen tilanne ollut, että Yleisradiolla on tuhansia toimittajia ja heillä ei olisi ollut muuta tehtävää kuin seurailia, mitä ostetaan taloon, niin kuin se ajatus olisi sitten kulkenut, en tiedä.

Herra puhemies! Valiokunnassa keskusteltiin parista asiasta aika paljon. Kysymys mainonnasta oli aika paljon esillä ja siitä, kuka päättää, minkä verran Yleisradion ohjelmistossa on mainontaa.

Minä pidän onnistuneena sitä, että mainonnasta päättää valtioneuvosto. Vaihtoehtona oli hallintoneuvosto, joka tuotiin esille. Minusta valtioneuvosto on oikea paikka siksi, että minä en ainakaan halua sitä, että Yleisradiosta syntyy ikään kuin vahingossa tai rahapulan pakottamana toinen MTV tähän maahan, sillä varmasti on niin, että kun rahapula vaivaa, on suuri houkutus mennä yli siitä, mistä aita on matalin (Min. Norrback: Puhuja on aivan oikeassa!) eli alkaa sijoitella mainoksia yhä useamman ohjelman yhteyteen. (Ed. Skinnari: Puhuja on oppinut luottamaan hallitukseen!) — Tältä osin olen ajatellut näin aina. Minä en halua, että Yleisradiosta tulee Mainostelevisio. Ed. Skinnari ilmeisesti haluaa ja se on hänen oikeutensa. (Min. Norrback: Hän on väärässä, jos hän niin toivoo!) — Ilmeisesti olette, ed. Skinnari, innostunut Mainostelevisiion ideologiasta. — Mainonnan myötähan tulee se puoli, että jokaiselle ohjelmalle pitää pyrkiä saamaan maksimaalinen katsojakunta, ja näin putoavat sitten esimerkiksi erityisryhmät yhä huonompaan asemaan. Kun ei niihin ohjelmiin saa mainoksia, ei niitä sitten tuotakaan, eli Yleisradion täyden palvelun ideologia menisi sitä myöten, jos siitä tehtäisiin mainosten varassa elävä laitos.

Tämä on hyvin looginen kehitys, jos te mietitte loppuun saakka. Mainonta johtaa väistämättä aina siihen, että tavoitellaan maksimaalisia katsojamääriä. (Välihuuto) — Minä lähdän tästä, koska minä uskon, että kun hallintoneuvosto on

tilanteessa, jossa se varmasti on koko ajan, että rahaa puuttuu, niin se menisi jossain vaiheessa yli siitä, mistä aita on matalin, eli alkaisi ottaa mainoksia yhä useamman ja useamman ohjelman yhteyteen. (Ed. Lahti-Nuuttila: Edustaja luottaa valtioneuvostoon enemmän kuin eduskunnan valitsemaan hallintoneuvostoon!) — Kyllä, koska tältä osin näen, että kynnyksen mainonnan tuomiselle Yleisradioon pitää olla korkea.

Minusta on hyvä, että meillä on syntynyt tämä kaksoisjako, jota joskus en varmasti olisi kovin innokkaasti kannattanut, mutta kun se on nyt olemassa, niin pysytään siinä eikä enää sitä sotketa, muuten tulee sillisalaatti. Nythän pitää muistaa, että MTV tulouttaa Yleisradiolle Radiorahaston kautta rahaa, ja tästä on sopimus, joka on voimassa toistaiseksi. Eivät nämä sopimuksetkaan pidä, jos homma sotketaan.

Minä näen niin, että kun Yleisradio saa lupamaksutuloja, se toimii niiden pohjalta ja sillä lailla on selkeästi julkisen palvelun laitos ja täyden palvelun tuottaja. Se saa MTV:ltä siis rahaa näiden yhtiöiden keskinäisen sopimuksen pohjalta. Sen lisäksi minä kyllä näen, että myös näiltä ylikansallista viihdettä levittäviltä muilta kaupallisilta toiminimiltä pitäisi ruveta keräämään Radiorahastoon rahaa kansallista kulttuuria vaalivaa yleisradiotoimintaa varten. Näin minä sen näen. Siinä on sitten haastetta jatkon osalta. (Ed. Tiuri: Viralliselle lehdelle myös rahaa!) — Minä ymmärrän, että ed. Tiuri ei kannata varmasti koko yleisradiohommaa. Ei muuta kuin pelkkää mainosta ja ehkä joku insinööriutinen sinne sekaan. Luulisin, että riittää, en ole ihan varma. (Ed. Antvuori: Ydinvoimaa!) — Ydinvoimasta aina silloin tällöin iloisia uutisia, että ei ole räjähtänyt mitään tällä viikolla.

Yleisradion rahoituksen osalta varmasti josain vaiheessa pitää harkita budjettirahoitusta esimerkiksi koulu-tv:n osalta. Luulen, että sellainenkin aika tulee, jolloin joudutaan tällaisia miettimään, sillä se on tärkeä sektori.

Yleisradion suuri haaste on muuten myös työtömyys, ei vain niin, että sitä pitäisi ilmiönä tuoda enemmän esille ja pohtia sen syitä, seurauksia, vaan pohtia, miten työttömät saisivat foorumin tuoda esille omia tuntojaan ja miten Yleisradio pystyisi aktivoimaan työttömien joukkoa, joka maassamme on suuri ja näyttää muodostuvan valitettavasti pysyvästi hyvin laajaksi.

Minä olen siis varsin tyytyväinen valiokunnan työn lopputulokseen. Mietinnössä on kaksi vastalauseita. Vasemmistoliiton edustajana olen yhtynyt mietintöön enkä vastalauseisiin.

Sosialidemokraattien vastalause mainonnan osalta on mielestäni pikkuisen saivarteltua, jos saan luvan käyttää tällaista sanaa, koska valtioneuvosto päättäisi kummassakin tapauksessa asiasta. Periaatteellinen kiista käytiin siitä, onko se hallintoneuvosto vai valtioneuvosto. Siinä on jo aineksia vastalauseeseen, jos lähtee hallintoneuvoston kannalle, mutta se, sanotaanko ohjelmakokonaisuus vai ohjelman yhteydessä, se on jo sanasaivartelua, näin väittäisin suoraan.

Kokoomuksen vastalauseen osalta totean, että tässä tulee nyt potku yleisradiolaille siltä taholta. Heillä ei ollut oikein kanttia koko hommaa ryhtyä vastustamaan, mutta kun pieni rako löytyi, sitten tuotiin vastenmielisyys esille hela hommaa kohtaan. Näin väitän ihan suoraan, että piti löytää joku kohta, missä saa esittää vastenmielisyyttä yleisradiolakia kohtaan. Näin minä ymmärsin kokoomuksen menettelyn. Teidän vastalauseenne on hyvin keksitty.

Yleisradion pitää voida harjoittaa erilaisia toimintoja. Sillä voi tulla tarpeita sellaisiin yhtiöihin ja yrityksiin, jotka eivät aivan suoraan liity päivittäiseen ohjelmavälitykseen, mutta sitä kokoomus ei olisi sallinut, vaan vastalauseensa kautta tuo esille vastenmielisyytensä koko Yleisradion aseman vahvistamiseen, josta ed. Tiuri varmaan kohta pitääkin kovan puheen.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä totesi meikäläisen nimen, niin hänen sinänsä hyvässä puheenvuorossaan oli yksityiskohta valtioneuvosto — Yleisradion hallintoneuvosto. Itse hallinnollisesti lähdin siitä, että koska Yleisradion hallintoneuvoston toimeenpanoelin on sen hallitus ja taas valtioneuvosto on eduskunnan toimeenpanoelin, näitä tehtäviä ei pidä sotkea keskenään. Eduskunta on valinnut Yleisradion hallintoneuvoston, ja sen tehtävänä olkoon eduskunnan valvonassa hoitaa Yleisradion asiat.

Se, että yleensäkin valtioneuvosto tähän soteetaan, tuo helposti sen mahdollisuuden, joka vilahtaa aina nytkin välillä, ei tosin viime vuosina, kun Yleisradion talous on hoidettu suhteellisen hyvin, se on suhteellisen hyvässä kunnossa kaikilta osin, eikä valtioneuvoston taholta ole voitu kiristää sitä, että nyt lupamaksuja ei nosteta. Mutta nyt jos mainonnan osalta valtioneuvosto saa yhden tavan lähestyä Yleisradiota, että jos ei nyt sitä ja sitä tapahdu, mainoksiakaan tähän ohjelmaan, mihin olette anoneet, ei tule. En halua, että tämän tyyppisiä tilanteita syntyy. Sen pitää olla eduskunnan alainen laitos ja siihen ei

pidä liikenneministerin, ei pääministerin eikä muidenkaan puuttua, koska houkutus on suuri. Lupamaksujen korotusesitykset ovat sen käytännössä osoittaneet.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Kiinnitän yhteen seikkaan huomiotanne. Lupamaksu on lähinnä veroluonteinen maksu, joka on pakollinen kaikille, joilla on televisiovastaanotin kotonaan. Näin ollen katson tärkeäksi, että valtioneuvosto tekee ratkaisun lupamaksun suuruudesta.

Sen lisäksi on syytä muistaa, että Yle on valtion omistama ja eduskunta ei voi olla operatiivinen elin tältä osin, vaan valtioneuvoston tehtävä on toimia omistajana. Omistaja taas kantaa vastuun koko firman taloudesta. Näin ollen on mielestäni johdonmukaista, että valtioneuvosto päättää myös mainonnasta sen jälkeen, kun hallintoneuvosto mahdollisesti yksimielisesti tai erimielisesti on tehnyt esityksen.

Sen lisäksi olisi tietenkin hyvä käydä joskus keskustelua, kun väitetään, että Yle on eduskunnan alainen. Ei niin voi olla, että se on ohjelmapoliittisesti eduskunnan alainen. Ei eduskunta voi päättää ohjelmien sisällöstä eikä edes hallintoneuvosto, vaan hallintoneuvoston pitäisi tältä osin myös miettiä omaa rooliaan, kuten nykyinen hallintoneuvosto on tehnyt mielestäni erittäin hyvin. Siellä on vedetty tältä osin nyt ihan johdonmukaisia johtopäätöksiä siitä, mikä on hallintoneuvoston tehtävä ja mikä ei ole. Se on nähty myös jonkin verran julkisessa keskustelussa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan tässä tuli huolestuneeksi, kun kuunteli ed. Tennilän puheenvuoroa. Ed. Tennilä kehui niin kovasti valiokunnan mietintöä, että alan epäillä, onko tässä jokin pukinsorkka, joka on jäänyt havaitsematta, tuntien ed. Tennilän maailmankatsomuksen ja hänen kannanottonsa viestinnästä ja sen sääntelystä. Ed. Tennilä sanoi, että voi olla, että joskus tulevaisuudessa joudutaan esimerkiksi Yleisradiota rahoittamaan lupamaksujen lisäksi myös budjettivaroista. Ei onnistu. Jos ei Yleisradio tule toimeen lupamaksuilla, jotka sillä on oikeus verottaa katselijoilta ja kuuntelijoilta, sitten se saa luvan olla tulematta toimeen. Tai sitten pannaan kokonaan mainosvaltaiseksi tai otetaan kokonaan hallituksen radioksi. Tällaisia vaihtoehtoja, mitä ed. Tennilä esittää, ei ole olemassa.

Yhdyn kyllä niihin kriittisiin arvioihin, jotka sanovat, että tämä laki kirjaa vain nykyajan eli se

ei katso tulevaisuuteen. On aivan toinen asia, olisiko sen pitänytkaan katsoa. Onko, kuten ministeri Norrback sanoi, joissakin muissa laeissa tulevaisuutta mietittävä?

Mielestäni kyllä ministeri Norrbackin olisi hyödyllistä lukea perustuslakivaliokunnan mietintö ja sen edellytys eli ryhtyä pikaisesti käynnistämään lainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu, jonka tavoitteena on laatia hallitusmuodon sanavapaussäännökset asianmukaisesti huomioon ottava ehdotus yleisradiolainsäädännöksi tai koko sähköistä joukkoviestintää koskevaksi lainsäädännöksi. Minusta tämä on aika vakava muistutus ja vakava huomautus, ja toivon, että liikenneministeriö ottaa tämän huomioon vastaisuudessa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarille totean, ettei myöskään sosialidemokraattien valiokuntaryhmä esitä sitä, että mainonnasta päättää hallintoneuvosto. Luulisin, että kun luette vastalauseet, niin huomaatte tämän. Myös sosialidemokraatit tulivat valiokunnassa siihen tulokseen, että mainonnasta päättää valtioneuvosto.

Ed. Ukkolalle totean, että minä hyväksyn tämän käytännön ilman muuta nyt, että lupamaksuista rahat kootaan ja Mainostelevisiolta saatavista rahoista. Sieltähän tulee nyt rahaa aika reilustikin. Mutta joskus jatkossa voi tulla tilanne, jossa esimerkiksi Ylälle täyden palvelun laitoksena tulee sellaisia tehtäviä, että voidaan eduskunnassa harkita, miten muutoin niitä rahoitetaan, esimerkiksi budjetin kautta. Jos esimerkiksi Yleisradio todella kehittyä sanotaan vaikka yliopistoksi, tietyillä lainausmerkeillä tai ehkä ilman niitäkin, onhan silloin perusteltua miettiä, miten se rahoitetaan, kun Yleisradio ottaa sellaisia tehtäviä, jotka ovat hyvin ... (Ed. Lahti-Nuutila: Pikkuinen tulee jo budjetista ja juuri tämän tapaisiin tehtäviin!) — Niin tulee, mutta minä tarkoitan, että tällaista rahoitusta pitää olla valmiutta antaa, kun Yleisradion luonnetta laajennetaan. On ihan oikein, että meillä on yksi väline, joka voi täyttää kysyntää. Sanotaan, että esimerkiksi joku Lapin syrjäseudun ihminen voi Yleisradion kautta esimerkiksi opiskella yliopistossa. Se on niitä tulevaisuuden visioita, joihin tiedotusteknologian nopea kehitys antaa mahdollisuuksia. Mutta ed. Ukkolahan on sanomalehden toimittaja, joka vielä kai painaa käsipelillä sitä leh-

teä eikä ymmärrä sähköistä tiedotusvälinettä olleena.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolan puheenvuoron johdosta haluan vain todeta sen, että sananvapaus on myös vapaus turhista ja toimintaa rajoittavista toimenpiteistä. Eli ei turhia pykälä, ei turhia lakeja.

Ed. Renlund: Herr talman! Lagen om Rundradion Ab måste anses som viktig med tanke på den snabba tekniska utvecklingen men i synnerhet för att Rundradion Ab behöver en egen lag, som reglerar dess verksamhet.

Rundradion Ab åläggs genom denna lag att ansvara för ett mångsidigt programutbud, där man själv skall både producera, förmedla och sända program. Rundradion skall i sin programverksamhet särskilt slå vakt om den inhemska kulturen, vilket är ytterst nödvändigt med tanke på det ökade utbudet av internationell kultur och i synnerhet den anglosaxiska.

Då Rundradion i huvudsak får sin finansiering genom licensavgifter och inte är beroende av reklam, måste det också åligga den en skyldighet att stå för ett brett programutbud, där både de kulturella synpunkterna och minoritetsaspekterna beaktas. Det är erkänt dyrt att själv producera program, men Rundradion har genom sina licensavgifter både en möjlighet och en skyldighet att producera egna program, där olika intressegruppers åsikter beaktas. Den allmännyttiga principen måste vara vägledande för Rundradions verksamhet och målsättningen bör vara att nå så många som möjligt.

Ur minoritetens synvinkel sett beaktar lagförslaget rätt väl de intressen som minoriteten företräder. Detta gäller såväl programutbudet som själva förvaltningen. Därför är det också orsak att ge ett erkännande både åt regeringen och riksdagen för deras positiva inställning till minoritetens intressen.

Den nya Rundradiolagen ger också förvaltningsrådet och den operativa ledningen betydligt större möjligheter att betydligt mera självständigt styra verksamheten jämfört med tidigare lagstiftning. Detta är ett steg i rätt riktning samtidigt som ansvaret för programverksamheten i samma takt också ökar. Det mest idealiska skulle vara att avpolitisera hela förvaltningen, men det är väl i praktiken en omöjlighet.

Valet av förvaltningsråd genast efter ett riksdagsval och vars mandatperiod sammanfaller

med riksdagens är därför knappast den mest idealiska lösningen, om målsättningen är att öka avståndet till riksdagen och politiken. Men då kutymen i andra sammanhang till stor del följer denna regel, fanns det inga realistiska förutsättningar att i detta sammanhang göra avsteg från denna norm, utan den får vi leva med.

För att förstärka Rundradions självständiga roll, föreslår utskottet också ett slopande av propositionens 14 §, vilket utesluter möjligheten att genom förordning ingripa i Rundradions verksamhet. Att denna paragraf fanns med i regeringens proposition måste nog ses som ett olycksfall i arbetet, då avsikten har varit att förstärka Rundradions självständiga roll.

Arvoisa puhemies! Koska Yleisradio saa pääasiallisesti rahoituksensa lupamaksujen kautta eikä ole riippuvainen mainonnasta, sillä tulee olla myös velvollisuus huolehtia laajasta ohjelmatarjonnasta, jossa sekä kulttuurinäkökohdat että vähemmistöseikat otetaan huomioon. Oma ohjelmatuotanto on tunnetusti kallista, mutta Yleisradiolla on lupamaksujensa kautta sekä mahdollisuus että velvollisuus tuottaa omia ohjelmia, joissa eri intressiryhmien mielipiteet otetaan huomioon. Ohjaavana Yleisradion toiminnalle tulee olla yleishyödyllisen periaatteen, ja siinä tavoitteena tulee olla mahdollisimman monen saavuttaminen.

Vähemmistön näkökulmasta lakiehdotus ottaa pitkälti huomioon vähemmistön edustamat intressit. Tämä koskee sekä ohjelmatarjontaa että itse hallintoa. Tämän vuoksi on myös syytä antaa tunnustus sekä hallitukselle että eduskunnalle myönteisestä suhtautumisesta vähemmistön intresseihin. Uusi yleisradiolaki antaa myös hallintoneuvostolle ja operatiiviselle johdolle huomattavasti suuremmat mahdollisuudet itsenäisempään toiminnan johtamiseen aikaisempaan lainsäädäntöön verrattuna. Tämä on askel oikeaan suuntaan samalla, kun vastuu ohjelmatuotinnasta kasvaa samaa vauhtia. Ihanteellisin ratkaisu olisi koko hallinnon epäpolitisoituminen, mutta se on kai käytännössä mahdotonta.

Hallintoneuvoston valitseminen heti eduskuntavaalien jälkeen siten, että sen toimikausi olisi yhtenevä eduskunnan toimikauden kanssa, olisi tuskin ihanteellisin ratkaisu, jos tavoitteena on etäisyyden ottaminen eduskuntaan ja politiikkaan. Mutta tapa muissa yhteyksissä noudattaa tätä sääntöä on sellainen, että ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia poiketa tästä normista tässä yhteydessä, vaan joudumme elämään sen kanssa.

Yleisradion itsenäistä roolia korostaakseen valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen 14 §:n poistamista, mikä sulkee pois mahdollisuuden puuttua asetuksella Yleisradion toimintaan. Tätä pykälää hallituksen esityksessä on pidettävä työtapaturmana, koska tarkoituksena on ollut Yleisradion itsenäisen roolin vahvistaminen.

Herr talman! När det gäller Rundradions möjligheter till reklaminkomster, bör dessa vara strängt begränsade. Motiveringen till detta är, att då Rundradion har ensamrätt på licensinkomsterna, skall de ha endast begränsade möjligheter att gå ut på reklammarknaden. Reklamfinansierat programutbud kan komma ifråga endast i undantagsfall. Närmast blir det fråga om televisering av t.ex. olympiska spel eller motsvarande idrottsevenemang, då kostnaderna stiger till så stora belopp att en förmedling av dylika programutbud endast kan komma ifråga, ifall de delfinansieras genom reklamintäkter. Det är då statsrådet som på anhållan av Rundradion beviljar dessa s.k. reklamtillstånd, vilka av principella skäl bör vara ytterst begränsade.

Herr talman! Den nya rundradiolagen ger alltså förbättrade möjligheter för Rundradion att mera självständigt sköta sin egen verksamhet, som också förhoppningsvis skall leda till bättre resultat.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. A n t v u o r i : Herra puhemies! Yleisradiolakia on pidetty merkittävänä, ja lähinnä Yleisradion vaikuttajapiirit ovat markkinoineet lakia merkittävänä muutoksena. Paljon on puhuttu poliittisuuden vähenemisestä yhtiöissä ja tilan antamisesta ammattiosaamiselle. Yleisradiolaki sinänsä ei vastaa näihin pyrkimyksiin. Tosin laki ei aseta esteitäkään esitetyille tavoitteille. Tässä mielessä Yleisradion itsensä asettamat tavoitteet ovat hyvin kannatettavia. Onhan vuosien saatossa kerta toisensa jälkeen jouduttu näkemään kaikenlaisia poliittisia sekoiluja yhtiöissä. Viimeisenä muistissa Yleisradion toiminnasta ovat hysteeriset katsojalukuseurannat ja niistä seuranneet toimenpiteet. Aika näyttää, muuttuuko mikään.

Yleisradiolain tarpeellisuutta on perusteltu yhdeltä osin viestimien nopealla kehityksellä. Tässä mielessä yleisradiolaki on aika vaatimaton

ja vanhakantainen. Laki sinetöi hyvin pitkälle nykyisen hallinnollisen käytännön. Koko nykyinen ja etenkin tulevaisuuden viestintäkenttä on valtaviin muutospaineiden alla. Muutostarpeita on vaikea, jopa mahdoton hahmottaa. Ilmeisesti muutokset ovat kuitenkin niin valtaiset, että nyt olisi erityisesti tarvittu kaiken kattavaa viestintälakia. Yleisradiolaki ei nimittäin millään tavoin vastaa viestintäteknologian, kilpailun eikä edes viestintätaloudellisten realiteettien haasteisiin. Tässä mielessä nyt tehty laki on auttamattomasti jo syntyessään aikansa elänyt. Lain kuitenkin pitäisi olla edelläkävijä, osoittaa, minne ollaan menossa.

Näinkin vähään tyytyvä laki tyydyttää ilmeisesti hyvin pitkälle määrätty tahot. Laki turvaa vanhan, turvallisen kulttuurin. Kansalaiset saavat suhteellisen monipuoliset julkiset palvelut, Mainos-TV on saanut oman toimiluvan, ja suuret puolueet saavat omat johtajansa. Tässä vaiheessa lienee tyytyminen yleisradiolakiin.

Liikennevaliokunta teki yleisradiolakiin lisäksi useita muutoksia, joilla selvästi saatiin parempi tulos aikaan, kuin jos olisi tyydytty liikenneministeriön valmistelemaan lakiin sellaisenaan. Optimisti voi odottaa positiivisia muutoksia. Muutokset lähtevät tietysti aina johdosta, ja remmiin astuvat mitä ilmeisimmin yleisradiolain saattelmina taitavat ammattilaiset, joiden ei tarvitse kaiken aikaa selitellä ohjelmapolitiikkaansa.

Mitä tulee Yleisradion johtoon, toivoa sopii, että johtoon valitaan myös naisia. Naisia ei tarvitse valita vain naisnäkemysmerkityksessä vaan siksi, että Yleisradiossa on lukuisia naisia, jotka millä hyvänsä mittareilla mitaten ohittavat ainakin nykyisten ja esillä olleiden johtohenkilöiden kyvyt ja taidot. (Ed. Tiuri: Ulkopuolella vielä enemmän!) Naisilla on keskeinen asema kansallisen kulttuuriperinteen siirtämisessä sukupolvelta toiselle. Naisten luova panos vaikuttaa dynaamisesti myös kulttuurin kehittymiseen. Suomalaisen naisten koulutus on maailman huippuluokkaa. Naiset toimivat yhteiskunnan kaikilla aloilla. Asiantuntijanaaisia on helposti löydettävissä. Yleisradion on aktiivisesti kehitettävä ohjelmia siten, että naisten osuutta niissä selvästi lisätään. Nyt on korkea aika tehdä ne toimenpiteet, joilla naisten aliedustuksen vinouma korjataan. Johtajistossa ei ole ainoatakaan naista. Samoin päällikötasoisilla paikoilla on melkein poikkeuksetta miehiä. On selvää, että tämä yksipuolisuus heijastuu myös ohjelmapolitiikkaan. Onhan naisen ja miehen tapa hahmottaa ja kokea asioita ja maailmaa aivan erilainen.

Herra puhemies! Kolmannessa käsittelyssä tulen esittämään ponnin, jossa vaaditaan Yleisradion johtajistoon valittavaksi myös naisia. Ponnella voisimme edes jotenkin korjata tasa-arvoa loukkaavaa vääristymää Yleisradion kulttuuris-
sa.

Hyvät kansanedustajat! Toivon, että salissa saan laajan tuen ponnelle. Ei voi olla kohtuuton-
ta muuttaa tässä kohdassa suuntaa. Eihän Yleisradion koko toiminnan aikana ole johdossa ollut kuin yksi nainen, Hella Wuolijoki 40-luvun lopulla.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin lämpimästi jo tässä vaiheessa ilmoittaa kannattavani ed. Antvuoren pontta. Mutta samassa yhteydessä täytyy muistuttaa, että tällainen tilaisuus oli joitakin kuukausi sitten ja Yleisradion porvarilliset johtajat estivät sen, että nainen olisi ei valittu johtajistoon.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka periaatteessa kannatan lämpimästi ed. Antvuoren ajatusta, että Yleisradion johtajistoon tulisi valita enemmän naisia, katson, että eduskunnan täysistunto ei ole oikea paikka ottaa kantaa siihen, tuleeko Yleisradion uuteen johtoon naisia vai ei. Minusta se kuuluu hallintoneuvostolle ja hallintoneuvosto aikanaan asian harkitsee. Minusta kaiken kaikkiaan pitäisi tässä asiassa välttää eduskuntaryhmien tai puolueiden tai muiden Yleisradion ulkopuolisten tahojen lausuntoja ja kommentteja.

Mutta ed. Antvuori antoi ehkä hieman liian synkän kuvan asiasta. Onhan Yleisradiossa yksikköjä, joissa on naisia johdossa. Esimerkiksi ruotsinkielinen yksikkö on siitä hyvä esimerkki.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. Aulan kannanottoa, että eduskunta ei voi tällaisista asioista lausua mielipidettään, koska Yleisradio on lähes tulkoon ainut niistä elimistä tai yhtiöistä, jotka ovat suoraan eduskunnan alaisia. Silloin eduskunnalla kokonaisuutena on tietyllä tavalla valvontavelvollisuus myös hallintoneuvostoa kohtaan. Jos hallintoneuvosto ei osaa käyttää oikein valtaansa, silloin siihen eduskunta mielestäni voi puuttua. Mielestäni eduskunta aivan hyvin voi antaa tietyllä tavalla ohjeet, miten hallintoneuvoston tulisi tietyissä tapauksissa käyttäytyä, eli kannatan ed. Antvuoren ajatusta ja ed. Antvuoren vastaisuudessa esittämää pontta.

Voi kyllä kysyä, minkä vuoksi edelleenkin Yleisradiossa kinastellaan ja kiistellään johtajapaikoista. Johtuuko se kulttuurista vai lainsäädännöstä eli siitä, että vielääkään ei päästä normaaliin yritystoimintaan edes uudistuvan yleisradiolain avulla? En osaa siihen vastata, koska periaatteessahan Yleisradiolla pitäisi olla ihan samanlainen vapaus ja oikeus järjestää hallintonsa kuin muillakin yhtiöillä. Hallintoneuvoston tulee sitten valvoa sitä. Nyt hallintoneuvosto vain jatkuvasti riitelee siitä, mikä puolue saa minkin paikan johtajistossa ja sillä tavalla määräysvallan Yleisradion johdossa. Tätä en voi hyväksyä.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Eduskunnassa on nyt käsittelyssä merkittävää kulttuurilaitosta koskeva lakiesitys. Laki Yleisradio Oy:stä antaa mahdollisuuden kehittää täyden palvelun yleisradioyhtiötä eduskunnan alaisena. On perusteltua syytä pitää liikennevaliokunnan täydentämää ja korjaamaa lakiesitystä merkittävänä. Onhan tämän yhtiön tärkeänä tehtävänä tuoda täyden palvelun yleisradio-ohjelmisto jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin sekä kansallisen kulttuurin turvaaminen aktiivisena, itsenäisenä ja kulttuuria luovana välineenä. On syytä korostaa myös sitä, että Yleisradion tulee tukea tietoyhteiskunnan perustarpeita, tietoa ja demokratiaa, joita mm. pääjohtaja Paasilinna vastikään on painottanut. Viihteellä on tietenkin myös oltava sijansa.

Eurooppalaisessa vertailussa Suomi on väestömäärältään ja markkina-alueena pieni, pinta-alaltaan laaja, harvaan asuttu ja kaksikielinen maa. Muun muassa nämä syyt tekevät julkisen palvelun tavoitteita tukevan viestintäpolitiikan, siis yleisradioviestinnän Suomessa erittäin tärkeäksi. Yleisradio on kansallinen voimavaramme. Toivottavasti se kykenee täyttämään sille asetetut haasteet myös niin, että viestinnän etiikka korostuu.

Viestimet ottavat tänä päivänä yhä enemmän yksilön aikaa ja voimavaroja. Kulttuuriset muutoksetkin tulevat olemaan entistä enemmän viestinnän suuntaamia. Erään tutkimuksen mukaan esimerkiksi television katseluun käytettävä kokonaistuntiaika kasvaa kahdesta tunnista kolmeen tuntiin päivässä vuoteen 2000 mennessä.

Lakiesityksen lähetekeskustelussa arvioni siitä oli myönteinen, hieman liian myönteinen, sillä valiokuntakäsittelyissä on paljastunut tiettyjä merkittäviäkin puutteita ja virheitä. Voin nyt uudelleen toistaa myönteisen näkemykseni laista ja sen merkityksestä korjausten jälkeen.

Liikennevaliokunta on siis täydentänyt ja korjannut hallituksen antamaa lakiesitystä, ja siihen on ollut syytä ja perusteita. Tästä annettakoon valiokunnalle lämmin tunnustus. Valiokunta on tehnyt lakitekniikan ja -systematiikan kannalta monia välttämättömiä korjauksia. Näin lain laatuso on teknisesti nostettu.

Erittäin ansiokkaana pidän liikennevaliokunnan sisällöllistä korjausta ja täydennystä lakiesityksen 8 §:ään, joka mietinnössä on muotoutunut 7 §:ksi. Se on nimittäin mielestäni koko tämän lain tärkein pykälä. Siinähan määritellään Yleisradio Oy:n tehtävät, julkinen palvelu. Säännöksen 2 momentin 6) kohtaan valiokunta ehdottaa nyt yhtiön julkisen palvelun tehtäväksi myös ohjelmien valmistamista ja tuottamista koskevaa lisäystä. Valiokunta korostaa, että tällä muutoksella korostetaan yhtiön tehtävää kansallisen kulttuurin ja ohjelmatuotannon turvaajana. Mielestäni näin on yhtiön päätuote, ohjelmien valmistaminen ja tuottaminen, saamassa sille kuuluvan arvonsa lakitekstissä. Yleisradion toiminta-ajatus on siis nyt kirjattu lakiin. Lakiesityksen valmistelutahojen käsikirjoituksessa taisi olla kokonaan muita päämääriä.

Sivistysvaliokunta esitti omassa lausunnossaan liikennevaliokunnalle, että 8 §:n 2 momentin 2) kohtaan lisättäisiin ohjelmien tuottamista ja luomista tarkoittava kohta. Olen iloinen siitä, että liikennevaliokunta on ottanut huomioon tämän sivistysvaliokunnan yksimielisen esityksen. Kohta kuuluu nyt: "Toiminnan tulee - - tukea, luoda ja kehittää kotimaista kulttuuria ja välittää sen tuloksia jokaisen saataville - -". On todella syytä korostaa niitä Yleisradion elementtejä, jotka edustavat mediaa aktiivisena ja itsenäisenä, luovana ja kulttuuria synnyttävänä ilmaisuvälineenä. Sen lisäksi että Yleisradio välittää tiedonantoja ja edistää sivistystä, se on myös subjekti, joka luo kulttuuria ja synnyttää taidetta.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan puolestaan korostanut sitä, että saamenkielisellä radio- ja televisiotoiminnalla on suuri merkitys saamelaiselle kulttuurille ja erityisesti saamen kielelle. Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa yleisradioyhtiöt vastaavat saamenkielisestä ohjelmatuotannasta. Radiotoiminnan lisäksi Norjan ja Ruotsin yleisradioyhtiöt tuottavat saamenkielistä televisio-ohjelmaa valtakunnallisille kanaville. Näin pitäisi, ministeri Norrback, Suomessakin olla. (Min. Norrback: Kyllä!) — Tuletteko edesauttamaan asiaa? Toivon mukaan. — Sivistysvaliokunta onkin lausunnossaan edellyttänyt, siis jopa edellyt-

tänyt, että myös Suomessa tulee saada aikaan saamenkielinen televisiotuotanto, minkä saamelaisen kulttuurin ja myös taloudellisten näkökohtien kannalta tulisi, mikäli mahdollista, tapahtua yhteistyössä Norjan ja Ruotsin saamelaisradioiden kanssa. Tällainen yhteistyöhän on tietyllä tavalla alkanut, ja se voisi jatkua hyvin hyödyllisellä tavalla, jos vain tällainen päätös voitaisiin tehdä, eikä tulisi kalliiksi. Tämä on ollut myös saamelaisvaltuuskunnan harras toive. Olen itse voimakkaasti myös tämän toiveen takana. Liikennevaliokunta pitää mietinnössään puolestaan tärkeänä, että myös Suomessa taloudellisten mahdollisuuksien mukaan saadaan aikaan saamenkielistä televisiotuotantoa. Toivottavasti näin tapahtuu nopeasti.

Minua hieman ihmetytti ed. Renlundin puheenvuoro, kun hän puhui kauniisti vähemmistöistä. Hänelle riitti se, että ruotsinkielinen vähemmistö on hoidettu ja hyvin. Minunkin mielestäni se on aivan oikein. Mutta ette puhunut sanaakaan esimerkiksi saamelaisista, joiden tarpeita ja toiveita ei ole vielä tyydytetty televisiotoinnin osalta. (Ed. Tiuri: Entä romanit?) Jos kuuntelin oikein, niin näin se kävi.

Omalta osaltani olisin halunnut vahvistaa kulttuurin asemaa eduskunnan alaisessa Yleisradiossa mm. niin, että eduskunnalle annettaisiin kerran vaalikauden aikana yleisradioviestinnän kulttuuripoliittinen selonteko. Näin olisimme eduskunnassa voineet ainakin kerran vaalikaudella virallisesti täällä istuntosalissa keskustella siitä, miten Yleisradio on täyttänyt täyden palvelun tehtävänsä ja kulttuurihaasteensa, joihin se muuten tämän lain 7 §:ssä nyt tulee sitoutumaan. Minä olen edelleenkin hyvin vakuuttunut siitä, että menettely olisi ollut hyödyllinen sekä Yleisradiolle, eduskunnalle että kulttuurille. Valitan, että toiveeni ei ole toteutunut. On siis jätävä odottamaan parempia aikoja, kulttuurisempia aikoja.

Arvoisa puhemies! Toivotan lopuksi Yleisradio Oy:lle raikkaita ja myönteisiä tuulia.

Ed. Renlund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani sanoin täsmälleen näin: ”Vähemmistön näkökulmasta lakiehdotus ottaa pitkälti huomioon vähemmistöjen edustamat intressit.” Minä en puhunut kertaakaan ruotsinkielisestä vähemmistöstä. Minä puhuin vähemmistöistä, ja sillä minä nimenomaan tarkoitin myös saamelaisia, jotka on myös mainittu valiokunnan mietinnön perusteissa.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys mietintöineen ei ota vähemmistön intressejä huomioon, mitä tulee saamenkielisten ohjelmien toteutumiseen. Saamenkielisethän voivat saada vain radio-ohjelmia kuunneltavakseen, mutta eivät lainkaan televisio-ohjelmia.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yritin saada ed. Aulan puheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoron, mutta käytän sen nyt, vaikka hän on näköjään poistunut salista. (Ed. Aula: Täällä minä olen!) — Ai, on paikalla, hyvä, että on paikalla.

Yleisradio on eduskunnan alainen, se täytyy muistaa, ja eduskunnassa on tällä hetkellä 78 naista, ja Suomessa naisilla on ollut ensimmäisinä äänioikeus maailmassa, joten tämänkin pitäisi jotakin merkitä. Ellei eduskunta pidä ja erityisesti eduskunnan naiset uskalla pitää huolta tasa-arvokysymyksistä, on turha odottaa, että tässä miehisessä maailmassa jossakin muualla puututtaisiin näihin kysymyksiin.

Toisaalta tietysti ymmärrän, että on hankalaa, kun täällä puututaan johtajanimityksiin, kun johtajapaketit on tietenkin jo tehty jossakin, mutta katson kuitenkin, että kansaa edustavana edustajana minulla on oikeus puuttua naisjohtajuuteen, koska sitä kautta mitä suurimmassa määrin vaikutetaan ohjelmapolitiikkaan. Vai eikö nainen Yleisradion kuluttajana ansaitse muuta roolia kuin luvanmaksajan roolin?

Ed. Renlund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astalan puheenvuoron johdosta haluan vielä korostaa sitä, että valiokunnan mietinnössä on suoraan sanottu näin: ”Liikennevaliokunta pitää tärkeänä, että myös Suomessa taloudellisten mahdollisuuksien mukaan saadaan aikaan saamenkielistä televisiotuotantoa.” Sekin on mainittu, ei pelkkiä radio-ohjelmia.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Tässä varmaan ed. Astalalle voisi todeta, että kun hallitukseen valitaan molempien kieliryhmien edustajia, niin toinen noista kieliryhmistä voisi olla saame. Kun tässä eduskunnassa on myös niin paljon naisia kuin on ja hallintoneuvostossa ilmeisesti voi olla vielä suhteellisesti enemmän, niin ovatko nämä hallintoneuvoston nais- ja miesedustajat sitten niin epäluotettavia, että heille täytyy ylhäältä antaa ohjeita? En oikein usko sitä. Siitä syystä ed. Antvuoren ponsi ei minusta ole kovin hyvä.

Mutta haluaisin varsinaisesti siirtyä asiaan ja taustaksi toteaisin, että olen aikoinani ollut aloittamassa tv-toimintaa Suomessa. Ensi vuonna siitä tulee 40 vuotta, kun ryhdyimme sitä puuhaamaan. Sen tarkoituksena oli laajentaa sananvapautta. Saatiin yksityinen yleisradioyhtiö Suomeen vähitellen. Sitten olin ajamassa sitä, että kaapeli-tv-toimintaa toteutettaisiin sananvapauden periaatteilla. Silloinhan mm. vasemmistosta esitettiin, että kaapeli ei voi välittää satelliittiohjelmiä, jotka eivät ole Yleisradion lähettämiä. Sekin ajatus hylättiin aika nopeasti, että kaapeli-tv ei saisi ulkomaisia ohjelmia Suomeen lainkaan levittää. Kolmas tällainen sananvapauden laajennus, jota olen ollut mukana ajamassa, on paikallisradiotoiminnan aloittaminen, jossa siinäkin aikoinaan vastustajat totesivat, ettei paikallisradioita tarvita, kun meillä Yleisradio on.

Tämä laki on vähän samanlainen, että siinä on taas sananvapaus unoitettu. Koko yleisradio-toimintahan on perustunut sille, että on olemassa vapaita radioaaltoja, joita voidaan käyttää ohjelmien välitykseen koteihin, ja kun ne aikoinaan kehitettiin, niitä oli liian vähän ja siitä syystä jouduttiin sanelemaan erilaisia ehtoja niiden käytölle.

Kun edustan kokoomusta, joka katsotaan tavallisesti konservatiiviseksi ryhmäksi, ihmettelen, että tässä niin kuin aikaisemmissakin todelliset konservatiivit ovat toisella laidalla. He haluavat kaiken säilyvän entisellään. Mikään ei muuttua saa. Nyt kuitenkin elämme melkoista murrosvaihetta viestinnän kehityksessä, ja se johtuu ennen kaikkea viestintätekniikan uusista mahdollisuuksista.

Tässä ohimennen voisi todeta, että kun Yleisradio on hyvin tekninen väline ja tekniikka tulee tulevaisuudessa siellä hyvin paljon vaikuttamaan, toivon, että tuo hallitus, joka on kokoonpanoltaan monipuolinen, edustaa myös pieneltä osalta tekniikan asiantuntemusta, joka kuitenkin on se, mitä siellä hyvin paljon tarvitaan. Olen tutkinut näitä nykyisen hallituksen esityslistoja, ja siellä Yleisradion teknillinen johtaja on eniten esillä. Tämäkin laki olisi saatu paremmaksi, jos tekniikan edustajia olisi enemmän kuultu.

Tilanne on nimittäin se, että tekniikan kehityksen ansiosta lähivuosien tilanne Yleisradion alueella on kokonaan toinen kuin vielä tällä hetkellä. Digitaalitekniikka on tulossa ja se sallii valtavan määrän ääniohjelmia tai televisio-ohjelmia lähetettäväksi siellä, mihin nyt mahtuu vain muutama. Tyypiesimerkkinä on Yhdysvalloissa lähiaikoina taivaalle tuleva satelliitti, joka välit-

tää suoraan koteihin 150 tv-kanavaa. Euroopassa puuhataan samanlaisia asioita. Myös maan pinnalla olevilla lähettimillä voidaan lähettää hyvin paljon enemmän ohjelmia, esimerkiksi yhdellä ulataajuudella kuusi ääniohjelmaa ja yhdellä tv-kanavalla ilmeisesti, riippuen nyt siitä, mikälaista laatua halutaan, kymmenkunta. Meillä siis on radioaaltopuolella tällaiset mahdollisuudet, kanavien määrän valtava kasvu. Mutta sitten on vielä lisäksi valokaapeliyhteydet, jotka vähitellen tulevat koteihin asti, ja niidenkin kautta voidaan välittää kymmeniä, satoja tai tuhansia, riippuen nyt siitä, kuinka monta vuotta eteenpäin katsotaan, tv-kanavia ja kaikkea muuta ohjelmaa.

Toimilupa- tai erikoisjärjestelyjen, jotka ovat olleet tähän asti normaaleja yleisradiotoiminnassa, on pakko vähitellen ottaa huomioon tämä tekniikan kehitys. Tämä viestintäväline tulee yhä enemmän muistuttamaan mahdollisuuksiltaan lehdistöä. Täällä varmaan ihmeteltäisiin, jos meillä olisi laki julkisen palvelun lehdestä, esimerkiksi virallinen lehti. Se määrättäisiin jokaisen tilattavaksi, joka osaa lukea, ja 1 000 markkaa vuodessa pitäisi maksaa siitä. (Ed. Kekkonen: Edustaja yksinkertaistaa tavattomasti!) — En, vaan yritän selvittää teille asioita niin, että huomaatte, mistä on kysymys. Jonkun vuoden kuluttua kuitenkin kaikki ymmärtävät sen. — Virallinen lehti siis tulisi jokaiselle kotiin, 1 000 markkaa tilausmaksu ja sitten kaikilta muilta lehdistä vielä tukimaksut sille, että se varmasti pärjää. Eli Mainos-TV:ltä vaaditaan nyt vastaavasti maksu Yleisradiolle, jotta Yleisradio pärjäisi. (Ed. Lahti-Nuuttila: Mitä ed. Tiuri edellyttää virallisen lehden sisällöltä?) — Sisältö, julkisen palvelun sisältö, ei voi olla semmoinen kuin nyt, vaan siellä olisi normaaleja uutisia, monipuolista kulttuuritoimintaa ja kaikkea muuta mahdollista. Saamelaisetkin saisivat oman sivun. Kyllä varmasti voitaisiin määritellä, miten se tehtäisiin. — Jos sitten joitakin muita lehtiä on, niin niille ainakin määrätään, ettei missään nimessä saa olla sivuja kuin viisi tai kuusi kappaletta, niin kuin määrätään nyt paikallisradiolle, ettei saa olla lähetystehoa eikä antennikorkeutta, etteivät ne vain häiritäsi jne. Onhan aivan hullua, että tämmöistä lakia ruvetaan säätämään silloin, kun tekniikka luo kokonaan uudet mahdollisuudet. Halutaan tällainen vanha järjestelmä sementoida, joka kerta kaikkiaan muutaman vuoden kuluttua on naurettava.

Kaiken lisäksi tähän liittyy vielä teollisuuspolitiikkaa. Vastaanottimia rakennetaan uuteen te-

levisiojärjestelmään, tähän tarkkatelevisioon, ja silloinkin pitäisi sitten katsoa, miten teollisuuspolitiikka ja viestintäpolitiikka sopivasti auttavat toisiaan. Eli kaiken kaikkiaan, jos eduskunta ei vähitellen rupea toimimaan niin kuin nykyaika edellyttää, Suomi on todella vähitellen hätää kärsimässä. Ainoa toivo meillä on, että muiden maiden eduskunnat ovat lähes yhtä toivottomia niin, että sielläkään ei oikein olla ajan tasalla. (Ed. Kekkonen: Viestintäkö auttaisi tähän?) — Ei tässä ole pelkästään viestinnästä kysymys, vaan tässä on kysymys kokonaan uudesta toimintatavasta tai, sanotaan, toimintatavan mukauttamisesta nykyaikaan. — Se merkitsee sitä, että esimerkiksi tämän tyyppisestä asiasta kuin yleisradiotoiminta suoritetaan teknologian arviointi, jossa käytetään parhaita asiantuntijoita sekä tekniikan että viestinnän puolella hyväksi ja katsotaan, mitkä ovat mahdollisuudet, mitkä ovat historiallisen kehityksen tulokset, joka tietenkin vaikuttaa ainakin toistaiseksi vielä siihen, että jotain tämän tapaista lakia, kuin meillä nyt tässä edessä on, vielä kuvitellaan järkeväksi.

Tämän teknologian arviointi siis ottaa huomioon tekniikan kehityksen tietenkin nimenkin perusteella, mutta se ottaa myös huomioon yhteiskunnalliset vaikutukset, kun tätä uutta tekniikkaa sovelletaan, ja sosiaaliset ja muut vaikutukset ja mahdollisuudet. (Ed. Tennilä: Mikä on Tiurin tv-ohjelma sitten?) — No, samanlainen kuin lehdistönkin suhteen, että meillä on vapaita lehtiä ja jokainen voi valita sen, minkä haluaa, eikä määrätä, että jokaisen pitää tilata julkisen palvelun virallinen lehti, jota sitten muu lehdistö tukee. Kyllä tähän vähitellen kuitenkin on pakko mennä, koska muissakin maissa siihen mennään sitten, kun eduskunnatkin heräävät ja nämä eurooppalaisetkin järjestelmät alkavat kehittyä.

Tietenkin meillä on mahdollisuus nytkin, kun tätä lakia ei liian tiukasti sovelleta, myös jonkin verran asiaa parantaa. Sanotaan nyt esimerkiksi, että Yleisradion lähetinverkko ei ole mikään Yleisradion omaisuus, koska sehän on kansallisuus. Siihen kuuluu suuri määrä radiotajuuksia, joita käytetään. Se pitäisi ainakin sitten saada erilliseksi yhtiöksi, joka palvelee kaikkia radioyhtiöitä tasapuolisesti silloin, kun tämä digitaalitekniikka otetaan käyttöön, koska se vaatii, että eri lähettimet ovat synkronoituja eri puolilla Suomea.

Sitä voisi sitten, kun sinne tulee kuitenkin ennen pitkää kymmeniä tai satoja kanavia, käyttää hyväksi esimerkiksi avoimen yliopiston tai yleensä opetusasioiden levittämiseksi eri puolille Suo-

mea. (Ed. Renko: Miksei se nyt käy?) — Kun Yleisradio sitä hoitaa, niin se on rajoitettua ja maksaa valtavasti, koska siellä ei edes osata yksinkertaisia ohjelmia tehdä.

Silloin, kun on kysymys opetusohjelmista, niin kuin Stanfordin yliopiston esimerkki osoittaa, voidaan suoraan luento televisioida kaapeliverkoon tai yleisradiolähettimiin. Opiskelijat voivat eri puolilla pienissä ryhmissä ottaa ohjelman vastaan, ja myös on puheyhteys vastakkaiseen suuntaan niin, että se ei ole yksipuolista tiedonvälitystä; sitähan Yleisradio harrastaa nykyään. (Min. Norrback: Tämä on mahdollista ilman yleisradiolakia!) — Tämä ei ole mahdollista niin kauan kuin me katsomme, että esimerkiksi Yleisradion lähetinverkko on Yleisradion hallinnassa eivätkä muut pääse sinne mukaan. (Min. Norrback: Saa anoa toimilupaa!) — Toimilupaa saa anoa, mutta miksi ihmeessä enää mitään toimilupia periaatteessa tarvitaan sen jälkeen, kun meillä on mahdollisuuksia, kanavia, niin paljon kuin halutaan? (Min. Norrback: Kaapeliverkossa kyllä, mutta ei eetterissä!) — Ei digitaalitekniikka enää ole mikään tulevaisuudenkuva, vaan ensi vuonna jo on amerikkalainen satelliitti taivaalla. (Min. Norrback: Ei Suomessa vielä!) — Suomi on tällä alueella, kiitos joittenkin henkilöiden, jotka ovat näitä asioita ajaneet, ollut kuitenkin aika lailla edelläkävijämaa Euroopassa. Emmeköhän me tällä alalla pysty jotain aikaansaamaan.

Kyllä mielestäni eduskunta nyt vähitellen saisi uskoa, että maailma on aika lailla tekniikkaan perustuva. Meidän pitäisi hyväksyä se, että kun uusia asioita mietitään, joissa tekniikka on aika paljon mukana, tuollainen teknologian arviointisysteemi tulee myös eduskuntaan. Se toimii jo Yhdysvaltain kongressissa niin, että kongressin palveluksessa on muistaakseni siellä toimistossa 10—20 henkilöä, jotka ovat riittävän päteviä tilaamaan kongressin antamista aiheista asiantuntijoilta selvityksiä ja arvioita siitä, mitä joku asia merkitsee. Kolme vuotta sitten Yhdysvalloissa OTA, Office of Technology Assessment, sai mm. tehtäväkseen selvittää, mitä merkitsee tarkkatelevisio eli High Definition TV. Siitä tuli aika hyvä raportti, jota minäkin innolla luin.

Mutta eduskunnassa me vain päätämme ensin asian jostakin yksityiskohdasta ja sitten vasta huomataan, että sehän liittyykin paljon suurempaan kokonaisuuteen, joka menee pieleen, kun yksi kohta ensin lailla määritellään. Tässä yleisradioasiassa menetellään aivan samalla tavalla kuin on tehty esimerkiksi ydinvoiman suhteen. Ensimmäiset päätetään, että ydinvoimaa ei rakenneta, ja

sitten huomataan, että ei energiapolitiikka onnistukaan eikä Rion sopimuksen hyväksyminen. Kaikki nämä asiat ovat esimerkkejä siitä, miten meidän on vähitellen täälläkin päästävä uuteen aikaan.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Paitsi, että ed. Tiuri on konservatiivinen, niin häntä ei voida syyttää siitä, että hän olisi liian johdonmukainen myöskään.

Ensimmäinen hän on hyvin ansiokkaasti myötävaikuttanut siihen, että meillä on paikallisradiotoimintaa ja satelliittitoimintaa voidaan nähdä. Mutta nyt hän yhtäkkiä vaatii sähköisen viestinnän alaa varten lainsäädännön, joka ei voi muuta kuin rajoittaa toimintaa. Emme me tarvitse mitään lakia. Yle voi käyttää digitaalitekniikkaa huomispäivästä lähtien riippumatta siitä, hyväksytäänkö laki vai ei, tai käyttää satelliittia huomispäivästä lähtien riippumatta tästä laista.

Haluan vielä kerran muistuttaa, että me säädamme lain Ylestä, jotta Ylen itsenäisyys, riippumattomuus ja rahoitus voidaan hoitaa. Se on kulttuuripoliittisesti hyvin merkittävää. Kaupalliset yritykset eivät alalla ole tuoneet lisää monipuolisuutta tiedotukseen. Ne tuovat paljon samankaltaisuutta ja kevyttä ohjelmistoa. Näin ollen tarvitaan public service -yritys tällä alalla.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietenkin täytyy kunnioittavasti suhtautua uuteraan ed. Tiuriin, joka jaksaa vuodesta toiseen meitä valistaa tekniikan alalla, ettei aina kademielellä ajatella, että ei ole varteenotettavaa. Sillä minä olen uskomassa kyllä Yleisradion sisältäkin nähtynä, että kyllä digitaalitekniikka tulee joka tapauksessa sitä mukaa, kun meillä on rahaa. Nyt kun on säästetty, lähivuosina saamme varautua siihen, että tekniikka vanhenee Ylessä ja tokihan se silloin uusitaan niin moderniksi kuin meillä rahkeet riittää.

Mutta en minä aivan näin pessimisti kuitenkaan olisi, kuten ed. Tiuri on, että tämä laki jotenkin sementoi Yleisradion toiminnan. Tämä on tärkeä puitelaki, kuten ministeri äsken totesi, ja uskon, että liikennevaliokunnan ponsi, kun tätä oikein moneen kertaan lukee, tähtää nimenomaan siihen, että sähköisen viestinnän kokonaisuudistusta koskeva lainsäädäntö pitäisi tehdä. Lähivuosina se todennäköisesti on ajankohmainen.

Arvoisa puhemies! Haluan myös kommentoida samassa yhteydessä ed. Antvuoren naispionta. Yleisradion hallintoneuvostossa on moneen

kertaan puhuttu miehisestä imagosta. Täytyy antaa tunnustus ruotsinkieliselle puolelle. Näkyy kyllä ohjelmissa, että siellä on naisten panos vahvempi.

Toivon, että tästä ei tule nyt ryhmien naisten keskinäinen kilpailu, kenen ponsi saadaan läpi. Sehän on selvää, että saamme jonkun läpi, jos päätämme, olen sen verran jo oppinut eduskunnassa. Toivon, että ryhmien puheenjohtajat oppositiota myöten katsoisitte ponnin niin taitavasti, että se ei sido liikaa tulevia henkilövalintoja, mutta antaa kuitenkin selvän velvoitteen, että naisia on saatava henkilöstöpuolelle lisää ihan johtoelimiä myöten.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Paavo Haavikko siteeraten voisi sanoa, että ed. Tiuria ei voi parodioida, hän tekee sen itse. Hänellä kaikki pelkistyy tekniikaksi ja piste. Ei mitään sisältöä missään. Tekniikkaa, digitaalia, mikroaaltoa. Mutta mikä on pihvi, siitä ei puhuta mitään.

Yleisradiollahan on nyt mahdollisuus, kun on tekniikkaa, monenlaiseen puuhailuun. Tässähän varmistetaan se, että on olemassa Yleisradio-niminen suomalainen tiedonvälityssysteemi, jolla on omat määritellyt tehtävät, jotka Suomen eduskunta sille asettaa ja joita se pitää tärkeinä ja arvostaa. Eihän kaikki voi pelkistyä tekniikaksi. Tekniikka on apuväline eikä suinkaan joku itseisarvo ja päämäärä sinänsä, kuten ed. Tiurilla on.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Norrback ilmeisesti epäilee, että suomalainen lehdistö ei palvele suomalaisia kunnolla, ja varmaan siinä parantamisen varaa olisikin. Mutta kyllä minä uskon kuitenkin lehdistön sananvapauteen ja näen tulevan tekniikan sallivan lähes samanlaisen sananvapauden myös sähköisen viestinnän puolella.

Kun ed. Tennilä väittää, että minä puhun vain tekniikasta, niin minä puhun tekniikasta apuvälineenä. Nyt näen, että tekniikka tarjoaa suuren sananvapauden sähköisen viestinnän alueella. Miksi sitä sitten jarrutetaan? Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla meillä on neljä paikallisradioasemaa. Tällä hetkellä niiden kuuluvuusalue on hyvin tarkkaan rajoitettu säädöksin, jotka eivät välttämättä tulevaisuudessa mitenkään ole perusteltavissa. Mikseivät saman lähettimen kautta lähetä sekä Yleisradio että paikallisasemat ohjelmansa, koska se on mahdollista tulevaisuudessa, samalla teholla, samalla kuuluvuusalueella. Kyllä mielestäni olisi korkea aika ryhtyä miettimään,

mikä on minkin sähköisen viestinnän yrityksen tehtävä. Ainakin siihen pitää valmistautua, eikä ensimmäinen tehtävä ole silloin laatia kiireesti laki, joka nykyisen yleisradiotoiminnan määrittelee, kun se ei kuitenkaan enää tulevaisuudessa sillä lailla voi toimia.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Puheeni aluksi haluan, niin kuin monet muutkin puhujakorokkeella ovat tehneet, kiinnittää huomiota lainvalmistelun tasoon. Liikennevaliokunnan mietinnässä todetaan, että hallituksen esitys on lainsäädäntöteknisesti ja osittain myös asiallisesti poikkeuksellisen heikkoa tasoa. Mielestäni tämä on kyllä aika lievästi sanottu ottaen huomioon sekä perustuslakivaliokunnan lausunnon että myös valiokunnassa kuultavina olleiden muiden asiantuntijoiden lausunnot. Itse olisin jopa eräässä tapauksessa ollut valmis hylkäämään esityksen ja palauttamaan sen uudelleen valmisteltavaksi. Nimittäin on täysin ennenkuulumatonta, että valiokunnan sihteeristä ja valmistelijoista kootaan vielä kesken valiokuntakäsittelyn työryhmä kirjoittamaan lakia uudelleen. (Min. Norrback: Huono sihtööri!) — Kaikki kiitos kuitenkin valiokuntasihtööri Vesa Makkoselle, jonka asiantuntemus kyllä pelasti tämän yleisradiolain. (Ed. Tennilä: Älkää nyt liioitelko! — Min. Norrback: Mihin puolueeseen hän kuuluu?) Kokonaan toinen kysymys on se, olisiko kannattanut pelastaa ylipäättänsäkään, mutta palaan siihen asiaan myöhemmin.

Huolestuttavinta, ministeri Norrback, on se, että liikennevaliokunta ei ole ensimmäistä kertaa joutunut kirjoittamaan lakeja uudelleen eduskunnassa. Liikenneministeriössä valmisteltuja hallituksen esityksiä on hyvin usein täällä jouduttu täsmentämään ja kirjoittamaan uudelleen. Olsinkin itse ollut valiokunnassa valmis hyväksymään ponnen, jossa edellytetään, että myös liikenneministeriö käyttää lakiesityksensä laintarkastuksessa, kuten tapana on, mutta kuten huomaa, tällaista pontta ei mietintöön sisälly, mutta haluan toistaa kantani tässä, jotta se tulee eduskunnan pöytäkirjaan kirjatuksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on määritelty lakiehdotuksen kunnianhimoinen tavoite seuraavasti: "Suomalaisen viestinnän perustehtävä on ylläpitää maassa sellainen sähköisen viestinnän järjestelmä, että jokainen suomalainen voi vastaanottaa yhteiskunnallisesti merkittävät radio-ohjelmat." Pelkästään tämä lause osoittaa lakiehdotuksen perimmäisen tarkoituk-

sen. Eli lailla halutaan turvata veroluonteisilla maksuilla toimiva instituutio, joka toimii monopoliasemassa aina taloudellisesti turvattuna ja aina ilman tarvetta välittää tuloksellisuudesta tai ainakaan maksajien toiveista. Ministeri Norrback täällä aikaisemmin totesi tämän lain tekemän Yleisradion riippumattomaksi kaikista valtakäyttötahoista, mutta niinpä laki tekee Yleisradion riippumattomaksi myös katsojista ja katsojaluvuista. (Min. Norrback: Onko se väärin?)

Hallituksen tavoitteet ovat kuitenkin mitä suurimmassa määrin ristiriitaisia. Niistä näkee päivänselvästi, kenen ja mistä lähtökohdista lakiehdotus on valmisteltu. Liikenneministeriö on kauniisti kirjoittanut, että julkisen palvelun yleisradio-ohjelmistolla on muitakin laatukriteereitä kuin katsojaluvut. Hyvä näin. Mutta kuitenkin liikenneministeriö on ollut sitä mieltä, että samaan lain 8 §:ään sisällytetty määritelmä täysi palvelu on täysin eri asia. Paitsi vähemmistöryhmille suunnattuja ohjelmia tällä määritelmällä tarkoitetaan myös viihteellisempää ohjelmistoa, joka pitäisi katsojat Yleisradion kanavilla. Tämä on täysin ristiriidassa hallituksen esityksen kauniin tavoitteen kanssa. (Ed. Myller: Millä tavalla?)

Lakiehdotuksessa todetaan, että Yleisradio rahoittaisi edelleen toimintaansa pääosin lupamaksuvaroin, lisänä tietysti MTV Oy:ltä saadut tulot. Esityksen mukaan valtioneuvostolla olisi kuitenkin ollut mahdollisuus antaa Yleisradiolle avoin valtakirja mainostaa. Koska lain pääsääntö on mainonnan kieltö, tulisi silloin tietenkin asettaa mainonnalle ehtoja ja rajoituksia, kuten perustuslakivaliokunta huomautti. Kummallinen epäjohtonmukaisuus valitettavasti kuitenkin säilyi valiokuntakäsittelyssä, vaikka joitakin rajauksia onnistuttiin asettamaan. Lisäksi liikenneministeriölle asetetaan erityinen velvollisuus ottaa huomioon julkisen palvelun yleisradiotoiminnan toimintaedellytykset sen valmistellessa muita toimilupa- ja muita ratkaisuja. Tässä asetetaan liikenneministerille velvoite estää kilpailu yleisradioyhtiön kanssa. Pidän täysin käsittämättömänä, että mainitunlainen velvoite diskriminoida alalle tuloa säädetään. Sehän vaarantaa koko sähköisen viestinnän kehittämisen, mikä tuskin on ollut hallituksen tarkoitus.

Lakia perustellaan kilpailun nopealla kehitymisellä. Valtioneuvosto siis pitää Yleisradion asemaa uhattuna. Tosiasiat puhuvat kuitenkin toista. Joukkoviestinnän kokonaisliikevaihto oli viime vuonna pudonnut alle 1989 vuoden tason, kun vastaavana aikana Yleisradion tulot ovat

kasvaneet noin 350 miljoonaa markkaa. Kun siis joukkoviestinnän kokonaisliikevaihdon kasvu on ollut negatiivista, Ylen kasvu on ollut plus 24 prosenttia. Kuka siis uhkaa Yleisradiota? Sitä ei vielä kukaan ole pystynyt pitävästi osoittamaan. Mihin tätä lakia siis tarvitaan? Mihin tarvitaan julkisen palvelun yhtiön asemaa turvaavaa lakia? Valtiolla ei pitäisi olla enää ylipäättänsä tarvetta harjoittaa radio- ja televisiotoimintaa. Sitä harjoitetaan jo muutenkin, vieläpä ns. täyden palvelun periaatteella. Tekniset edellytykset alalle tulolle ovat valmiina, esteenä on enää vain valtio.

Katsoisin asiaa myös siitä näkökulmasta, miten Yleisradio on tähän asti hoitanut tehtäviään. Jos katsojista on puutetta, niin että tätä lakia tarvitaan, tarkoittaa se sitä, että Yleisradion palveluilla ei ole kysyntää. Suurin puute hallituksen ajattelumallissa onkin se, ettei peruslähtökohtana ole Yleisradion kysynnän lisääminen, eikä lailla kysyntää totta viekään luodakaan. Turvatussa ympäristössä toimiminen tuskin luo kysynnän edellyttämää tehokkuutta, mitä Yleisradio ennen muuta tarvitsee. Yleisradiosta ei saada tehokasta yhtiötä pelkästään asiasta puhumalla, vaan tehokkuuden voi luoda vain uskottava kilpailu, ja kilpailun edellytykset aina vain heikkenevät tämän lakiehdotuksen myötä.

Liikennevaliokunnassa lakiin tehtiin merkittäviä korjauksia lähtien lain nimikkeestä ja päätyen yhtiölainsäädännön edellyttämiin täsmennyksiin.

Palaan vielä mainonnan kieltoon. Täällä ed. Kasurinen on kritisoinut mainonnan kieltoa ja lähinnä sitä, että valtioneuvostolla on oikeus antaa ohjelmakohtaisia poikkeuksia mainontaan. Olen itse sitä mieltä, että mainostaminen Yleisradion kanavilla tuleekin tehdä mahdollisimman tiukaksi ja vaikeaksi, koska Yleisradiota on tarkoitus rahoittaa verolouheuksien maksuilla. Mieluummin olisin katsonut tilanteen sellaiseksi, ettei mainostamista Yleisradion kanavilla lainkaan sallittaisi, koska esimerkiksi paljon puhutut kalliit urheiluohjelmat leviävät myös nykyisen kolmoskanavan kautta jokaiseen suomalaiseen talouteen ja siellä on mahdollisuus hankkia mainostuloilla rahaa urheiluohjelmien rahoittamiseksi. (Ed. Kekkonen: Mitkä urheiluohjelmat leviävät?)

Mietintöön on tehty myös hyvin selkeä tulkinta ohjelmakohtaisuudesta, eli ed. Kasurisen mainitsemia ongelmia tuskin tulee. Mietinnössähän todetaan, että säännöksen tulkinnan tulee olla tarkoituksenmukainen. Esimerkiksi kansainvälisten arvokisojen lähettäminen tai välittäminen voidaan käsitellä erilliseksi tapauskohtaiseksi oh-

jelmaksi, eli ei tarvitse joka ikistä olympiakilpailujen yksittäistä lähetystä tuoda erikseen valtioneuvoston päätettäväksi.

Ed. Tennilä viittasi myös muihin mahdollisiin rahoitusmuotoihin yleisradiotoiminnan rahoittamiseksi. Esimerkkinä hän mainitsi mahdollisesti kaupallisilta televisioasemilta perittävät maksut. Juuri tämän käytännön ehkäisemiseksi on valiokunta uudelleen muotoillut 11 §:ää muista tuloista. Siinä alun perin luki "muut maksut", ja nyt pykälässä lukee "yleisradiotoimintaan liittyvien tulojen kerääminen", eli ei ole mahdollisuutta muiden uusien maksujen perustamiseen. Hyvin paljon muitakin korjauksia ja täsmennyksiä on lakiin tehty, mutta ne selviävät mietinnöstä, joten niitä ei ole tarpeen toistaa. (Ed. Kekkonen: Oikein!)

Lakiehdotus on nyt kuitenkin piirun verran parempi kuin hallituksen esitys. Mutta korostan sitä, että vain piirun verran. Pääosin teknisillä korjauksilla ei voi puuttua niihin olennaisiin perusajattelussa oleviin virheisiin, joita lakiehdotus edustaa.

Lisäksi tulen toisessa käsittelyssä tekemään I vastalauseen mukaisen muutosehdotuksen 8 §:ään, joka koskee yhtiön oikeutta harjoittaa muuta toimintaa kuin julkisen palvelun yleisradiotoimintaa. Lakiesityksen sanamuoto, joka on myös valiokunnan enemmistön kanta, antaa joustavuutta yhtiön toimintaan, mutta toisaalta ei rajaa mitenkään valtuutta laajentaa toimintaa. Mielestäni liikennevaliokunnan olisi pitänyt rajata yhtiön toiminta yleisradiotoimintaan liittyväksi. Se olisi pitänyt sisältää yhtiön nykyisen laajuisen toiminnan, koulu-tv:hen liittyvine kirjatutantoineen, pukuvuokrauksineen ja muineen. Tiukennuksen keskeinen tarkoitus olisikin ollut taata, ettei lupamaksutuloja käytetä muuhun kuin julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoitukseen. Olen paljon miettinyt sitä, mitä tällainen toiminta voisi olla, johon Yleisradio mahdollisesti voisi ryhtyä. Pidän todella rohkeana, uhkarohkeana, ed. Tennilän puheenvuorossaan esittämää viittausta siihen, että Yleisradio voisi ryhtyä pitämään yllä vaikka yliopistoa. (Ed. Lah-ti-Nuuttila: Siellä on jo!) Mielestäni tämän tyyppiset heitot tekevät entistä selvemmäksi tämän täsmennyksen tarpeen.

Arvoisa puhemies! Vaikka lakiehdotus itsessään käsiteltiin valiokunnassa kohtalaisessa yhteisymmärryksessä, kuumenivat tunteet viimeistään siirtymäsäännöstä käsiteltäessä. Itse asiassa siirtymäsäännöksen käsittely sai todella omituisia piirteitä. Eräillä valiokunnan jäsenillä oli vah-

va halu ryhtyä johtamaan Yleisradiota eduskunnasta käsin. Eduskunnalla ei ole mitään roolia Yleisradion sisäisissä henkilökiistoissa tai johtajavalinnoissa, se on hyvä muistaa. Yleisradiota johtaa sen hallintoneuvosto, jonka eduskunta valitsee neljäksi vuodeksi kerrallaan. Eduskunta käyttää tässä asiassa lainsäädäntövaltaa.

Lisäksi haluan puuttua ponteen, joka valio-kunnan mietinnössä on. Ponsihan edellyttää, että seurataan yleisradiotoimintaa ja sähköistä viestintää koskevan lain ajanmukaisuutta siten, että se vastaa alalla tapahtuvaa teknistä ja muuta kehitystä, ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin alaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Jos joku tulkitsee, että tämä velvoittaa ryhtymään välittömästi valmistelemaan kyseessä olevaa lainsäädäntöä, tulkitsee tämän väärin.

Ministeri Norrback täällä keskustelun aikana sanoi, että lainsäädäntöä tarvitaan vain rajoittamaan toimintaa ja kilpailu- ja muut toimintamahdollisuudet ovat vapaat, kunnes ne lainsäädännöllä rajoitetaan. Nimenomaan siitä syystä ei mielestäni tarvita koko sähköistä viestintää koskevaa lainsäädäntöä. Mielestäni on oltava mahdollisuus toimia vapaasti, rajoittamattomasti.

Ed. Tiuri aivan osuvasti vertasi lupamaksukäytäntöä Viralliseen lehteen, joka kaikkien olisi pakko tilata. Onpahan keskustelussa jossakin vaiheessa esitetty myös, että paitsi että ihmiset velvoitetaan maksamaan yleisradio-ohjelmista, joita eivät katso, toiset haluavat määrätä myös, mitä saa katsoa. Joku on vaatinut jossakin vaiheessa keskustelua — onneksi ei kuitenkaan enää eduskunnassa — Yleisradion siirtämisestä opetusministeriön alaisuuteen liikenneministeriöltä. Se olisi ollut jo selkeä kannanotto siihen, että halutaan valtiovallan toimesta puuttua siihen, mitä ja minkälaista ohjelmaa ihmiset voivat katsoa. (Välihuutoja vasemmalta)

Kun mikroaaltolainsäädäntöä tässä talossa käsiteltiin, eräät vastustivat kaupallisia televisioasemia ja pelkäsivät niiden ketjuuntumista sen takia, että silloin ei voida kontrolloida, mitä ihmiset televisiosta katsovat. Mielestäni ei pidäkään kontrolloida, mitä ihmiset televisiosta katsovat. Nimittäin ihmisten on kyllä todella vaikea ymmärtää lupamaksuja ja sitä, että on pakko maksaa, vaikka ei katso. Mielestäni Yleisradion rahoittaminen olisi sidottava joko kanavan käyttöön tai tuettava sitä suoraan budjetista. Mutta tällaista esitystä en kuitenkaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä tule tekemään, koska uskon, että jo tällä puheenvuorolla pystyin provosoimaan riittävästi.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Karhusen puheenvuoron aikana esitetyistä välihuudoista päätellen minun avoimen yliopiston ideani ymmärrettiin väärin. Minä esitin, että Suomen käytettävissä olevat taajuudet ja lähetinverkko, jossa on tulevaisuudessa mahdollisuuksia valtavaan määrään kanavia, varattaisiin myös avoimen yliopiston opetustoiminnan käyttöön. Opetusasiat tietenkin tulisivat yliopistoilta ja oppilaitoksilta. Yleisradio ei ole sellaisia tuottava laitos.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Karhunen ei valitettavasti näyttänyt tuntevan Yleisradion toimintaa missään määrässä. Mutta oli hyvä, että ed. Karhunen käytti puheenvuoronsa, että ed. Tiuri käytti varsinaisen puheenvuoronsa, sillä he paljastivat hyvin selkeästi korttinsa ja näkökulmansa. He paljastivat sen, miksi he ovat suhtautuneet niin nihkeästi tähän lakiesitykseen, miksi he ovat jarrutelleet monissa eri vaiheissa sen eteenpäinmenoa. (Ed. Tiuri: Sananvapauden vuoksi!) He eivät haluaisi olla turvaamassa Yleisradion mahdollisuuksia toimia yleisradioyhtiönä. Molemmat paljastivat selkeästi tämän asian, ja se on ihan hyvä paljastaakin eduskunnalle.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhunen puheessaan puhui siihen suuntaan, että yleisradiolaki jollakin tavalla rajoittaisi kilpailua ja televisioalalla. Minusta asia ei ole näin. Päinvastoin tämän lain säätämisen seurauksena MTV:lle voitiin myöntää oma toimilupa eli tämä vahvisti myös Yleisradion kilpailevan toimiluvan haltijan asemaa eli kilpailu oikeastaan tästä lisääntyi. Kaiken kaikkiaan koskaan ei televisiotoiminnassa kilpailua ole ollut niin paljon kuin juuri nyt, ja sehän on vain lisääntymään päin. Siinä menestymisen ratkaistaan päivittäin siinä, miten televisioyhtiöt saavuttavat yleisön luottamuksen ja kiinnostuksen. Ei sitä näiden lakipykälien perusteella muuteta mihinkään.

Ed. M y l l e r : Arvoisa puhemies! Eduskunta edellytti vuonna 88 säätäessään radiolakia, että hallitus pikaisesti valmistelisi yleisradiolakiesityksen. Ponnen mukaan Yleisradiolle tuli antaa sellaiset lainsäädännölliset puitteet, jotka edistävät kansallista radio- ja televisio-ohjelmatuotantoa, laajentavat sananvapautta ja estävät viestinnän keskittymisen. Laissa tuli myös ottaa huo-

mioon Yleisradion viestintä- ja kulttuuripoliittiset tehtävät.

Laki on siis ollut valmistelussa aina 70-luvulta saakka. Tämän kestäessä on eduskunta hyväksynyt kolme sähköiseen viestintään ja yleisradiotoimintaan liittyvää lakia: kaapelilähetytlaki vuodelta 87, radiolaki 88 ja mikro-tv-laki viime vuodelta.

Valitettavasti vain tässä, nyt kun yleisradiolaki on meillä, ei valmistelun yhteydessä valmisteltu laajempaa koko sähköistä viestintää koskevaa lainsäädäntöä. Täällä on jo todettu moneen otteeseen, että viestinnän alueella tapahtuu valtavaa teknistä kehitystä, ja tästä syystä mielestäni julkisen palvelun yleisradioyhtiön on kyettävä kaikissa ja muuttuvissa tilanteissa lunastamaan paikkansa eri kansalaisryhmiä palvelevana täyden palvelun yhtiönä.

Valiokunta hyväksyi mietintöönsä ponnen, josta täällä on ollut puhetta, jossa edellytetään seurattavaksi kehitystä ja tarvittaessa ryhdyttäväksi toimenpiteisiin viestintää koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Ponsi on hyvin ympäröity. Valitettavasti liikennevaliokunta vei lain ensimmäisen ja toisen käsittelyn läpi tavalla, joka ei antanut mahdollisuutta tutustua kovinkaan syvällisesti mietinnön tekstiin, joten ponnen sisällöstäkään ei päästy keskustelemaan. Tästä syystä tulemme kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan huomattavasti mietinnössä olevaa pontta velvoittavamman ponnen, ja toivotaan, että myös kokoomuksen edustajat ovat silloin tämän ponnen takana. He ovat omissa puheenvuoroissaan hyvin tämän suuntaisesti esiintyneet.

Olisi mielenkiintoista tietää, miksi tällä lailla ei ole ollut kiirettä ennen viime kesää. Valiokunnassa kiire tuli viime metreillä niin, että valiokunnan enemmistö ei joutanut noudattamaan edes normaalia lain käsittelyä. Kiire loppui taas heti sen jälkeen, kun laki oli valiokunnasta tullut ulos. Kiireessä laki oli tehty myös liikenneministeriössä. Valiokunnassa korjattiin lähes jokaista pykälää. Tämä johtui siitä, että lakia ei ollut käytetty kuin pikanäytöllä oikeusministeriön laintarkistuksessa.

Pidän yleisradiolain säätämistä tarpeellisenä. Yhtä tarpeellinen olisi ollut koko sähköistä viestintää koskeva laki, mutta en ole ymmärtänyt tapaa, jolla lakia on nyt ajettu, kun se vihdoinkin löysi tiensä hallituksen esityslistoille.

Arvoisa puhemies! Julkisen palvelun yleisradiotoimintaa tarvitaan Suomessa. Julkisen palvelun toiminta on nyt määritelty laissa. Sen perusteena on pyrkimys monipuoliseen ja tasapai-

noiseen ohjelmatarjontaan, joka kattaa niin tiedonvälityksen, viihteen kuin erilaisten vähemmistöjenkin palvelun eli ohjelmiston ns. täyden palvelun periaatteella.

Julkiseen palveluun kuuluu myös koko maan kattavuus, julkinen omistus ja ohjelmatoiminnan riippumattomuus viranomaisista. Ensisijaisena rahoitustapana ovat lupamaksut ja mainonta toissijaisena. Toinen tapa organisoida yleisradio-toiminta on kaupallinen. Siinä ohjelmiston valinnan määrää mainoksille saatava yleisö.

Eduskunnan on pidettävä huoli siitä, että julkisella palvelulla on riittävät kilpailuedellytykset kovenevassa viestinnällisessä kilpailussa. Tästä syystä lupamaksujen on seurattava yleistä kustannuskehitystä. Suomesta riippumattomista syistä kuitenkin mm. suurten kansainvälisten urheilutapahtumien välityshinnat ovat nousseet moninkertaisiksi. Ei ole millään tavalla perusteltua, että urheilu veisi nykyistä suuremman osan lupamarkoista. Tästä syystä Yleisradiolle on annettava sen harkinnan mukainen oikeus lähettää mainoksia mm. näiden ohjelmien yhteydessä.

Valiokunnan enemmistö muutti hallituksen esitystä niin, että lupa mainoksiin on saatava jokaisen ohjelman kohdalla erikseen. Tämä on byrokraattista ja vie kohtuuttomasti valtioneuvoston muutoinkin kiireistä aikaa. Laki tulisikin palauttaa täällä salissa tältä osin hallituksen esittämään alkuperäiseen muotoon. Sitä paitsi tässä yhteydessä kannattaa myös miettiä sitä näkökohtaa, jonka ed. Skinnari toi täällä esille, että tässä on mahdollisuus kulloisellakin hallituksella oman viestintäpolitiikkansa näkökulmasta pitää rahanyörejä kireällä.

Yleisradiolaissa määritellään myös hallituneuvoston kokoonpano ja tehtävät sekä johtajiston eli hallituksen valintatapa. Olisi ollut kohtuullista, että myös siirtymäsäännös olisi saanut muodon, jossa hallituneuvosto olisi valittu uudelleen lain voimaantulon jälkeen. Hallituneuvoston kokoonpano määritellään laissa nykyistä tarkemmin, niin että siinä on muitakin kuin puolueiden valitsemia edustajia. Hallituneuvostossa tulee olla tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä. Ellei hallituneuvosto saa nyt lain hyväksymisen jälkeen lain edellyttämää kokoonpanoa, on vaikea uskoa niitä perusteluja, joiden mukaan lain avulla pyritään siirtymään kohti yritysmäisempää johtajuutta, johon oleellisena asiana liittyy irrottautuminen tiukasta poliittisesta ohjauksesta. Erityisesti pitäisi pohtia sitä, minkälaisista pu-

heenjohtajaa uudistuva hallintoneuvosto tarvitsisi, jotta lain kirjain ja henki mahdollisimman hyvin toteutuisivat.

Kun Yleisradio on eduskunnan radio, pitäisi ohjauksen mielestäni poliittiselta osalta olla parlamentaarista eli ainakin puheenjohtajan olla eduskunnan jäsen, jotta eduskunnan ja hallintoneuvoston välinen luottamus pysyisi parhaana mahdollisena. Jos tämä siirtymäsäännös toteutettaisiin, voitaisiin myös ottaa se näkökohta huomioon, jonka ed. Antvuori täällä esitti, eli silloin voitaisiin purkaa ne johtajapaketit, joita on jo syntynyt tai mahdollisesti syntynyt.

Arvoisa puhemies! Viimeiset vuodet ovat olleet Yleisradiolle voimakasta kehittymisen ja kehittämisen aikaa. Mielestäni yhteiskunnan haasteisiin, niin kotimaisiin kuin kansainvälisiinkin, on kyetty vastaamaan pääsääntöisesti kohtuullisen hyvin. Kompurointi tv:n kanavaudistuksen alkumetreillä osoittaa kuitenkin sitä, että itseriitoisuuteen ei Yleisradiolla ole varaa. Kilpailu on kovaa, ja kilpailuun on vastattava sekä laadulla että määrällä. On pidettävä huoli siitä, että kilpailu eri kanavien välillä ei johda ohjelmistojen yhdenmukaistumiseen. Luotan siihen, että ammattitaitoinen työntekijäjoukko pitää tästä huolen. Tähän antaa mahdollisuuden myös se lisäys, joka valiokunnassa tehtiin julkisen palvelun tehtäviin, eli Yleisradion työntekijät tulevaisuudessakin myös valmistavat ohjelmia eivätkä vain tuota ja välitä niitä, kuten hallituksen alkuperäisessä esityksessä oli.

Erityisesti ed. Karhuselle, joka ei tällä hetkellä täällä salissa näytä olevan, mutta jos jossakin kuuntelee, kerron sen, että Ylellä on jo nyt näyttöjä siitä, että se on viime vuosien aikana kehittynyt voimakkaasti. Tätä kehitystä selventävät muutamat vertailuesimerkit Ylen ja muiden Ebu:n eli Euroopan radioliiton jäsenmaiden välillä. Vertailu on tehty vuosien 88 ja 93 välillä. Radiolähetysten määrä on Ylellä lisääntynyt 107 prosenttia ja vertailumaissa 65 prosenttia. Tv-lähetysten osalta luvut ovat Ylessä plussaa 48 prosenttia ja vertailumaissa 36 prosenttia. Henkilökunnan määrä on Ylessä vähentynyt 6 prosentilla, muualla vajaalla 2:lla. Ylen tulot ovat tässä ajassa nousseet 0,4 prosenttia, kun muualla tulojen nousu on ollut keskimäärin 38. Kulut ovat muilla Ebu-mailla nousseet 40 prosenttia, Ylellä 2,2. Yleisradiolla on myös alhaisin lupamaksu verrattuna muihin saman tyyppisiin julkisen palvelun yhtiöihin. Yleisradio on siten tehokkuudessa noussut Euroopan yleisradioyhtiöiden kärki-ryhmään.

Arvoisa puhemies! Kun viestinnän lainsäädäntöä tästä edelleen kehitetään, on erityisen huomion kohteeksi otettava viestinnän omistuksen ja ketjuuntumisen sääntely. Suomi on niin pieni kulttuurimaa, että meidän on pidettävä suuria maita tiukempi huoli siitä, että viestinnän moniarvoisuus säilyy ja vahvistuu. On pidettävä huoli mm. siitä, että maahan ei rakenneta graafisen viestinnän ja kaupallisen yleisradioyhtiön yhteisomistukseen perustuvaa jättiä, joka syö lopulta alueelliset sanomalehdet ja paikalliset radiot.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa tulivat Yleisradion hallituspaikat melkein täytettyä, vaikka hallintoneuvoston jäsen ed. Aula varoittelikin ulkopuolisia vaikuttamasta Ylen asioiden käsittelyyn eduskunnassa, jonka alainen Yleisradio on. Minusta eduskunta ei ole tälläkään lainsäädännöllä ulkopuolinen.

Ministeri Norrback taas olisi saanut enemmän pohtia Ylen riippumattomuutta valtioneuvostosta kuin eduskunnasta. Merkitsikö muuten ministerin puheenvuoro sitä, että hallintoneuvosto ei saisi käsitellä Ylen ainoaan keskeiseen tuotteen, ohjelmiin, liittyviä asioita, vaikka tämä laki velvoittaa hallintoneuvostoa suorittamaan myös ohjelmatoimintaan liittyviä tehtäviä?

Arvoisa puhemies! Tämän lain lähetekeskustelussa esitin, että valiokuntakäsittelyssä hallituksen esitystä muutettaisiin aina nimeä Oy Yleisradio - Rundradio Ab myöten. Näin on tapahtunut. 17 pykälästä kai vain 2 on jäänyt kopeloimatta. Kiitoksia siitä.

Sähköisen viestinnän puitelakia odoteltaessa menemme nyt tässä järjestyksessä. Olemme säättämässä Yleisradio Oy:tä koskevaa lakia. Nimeä myöten järkeville linjoille yleisradiolakia vienyt liikennevaliokunta on onnistunut tehtävässään kohtuullisen hyvin. Nimi on nyt Yleisradio Oy.

Onnistuneita korjauksia lakiesitykseen on tehty useita. Merkittävimpiin minun mielestäni kuuluu julkisen palvelun tärkeän kulttuurilaitoksen tehtävien ja niiden kehittämisen ymmärtäminen. Yleisradion tehtäviksi hyväksytään ohjelmien valmistaminen ja tuottaminen eikä vain niiden lähettäminen ja välittäminen. Yhtiö ei vain tue, kehitä ja välitä kotimaista kulttuuria, vaan myös luo sitä.

Yleisradion toiminnan joustavoittaminen on myös paikallaan. Se lisää yhtiön aktiivisuutta sähköisenä viestimenä esimerkiksi rajat ylittävissä toiminnassa.

Vaikka lain tarkoituksena on turvata ja vahvistaa Yleisradion asema kansallisiin ja kansainvälisiin haasteisiin vastaavana kehittyvänä sähköisenä viestimenä, yhtiön tulonmuodostuksesta päättämistä ei ole annettu yhtiön omaksi tehtäväksi eurooppalaiseen tapaan, puhumattakaan siitä, että siirryttäisiin tältäkin osin yritysmäisempään kulttuuriin. Yhtiön taloudellisen pohjan varmistaminen on jätetty byrokraattisten käytäntöjen varaan tässä nopeiden kilpailumuutosten maailmassa. Tämä laki taloudellisiin ja hallinnollisiin sitein sekä eräät muut yleisradiotoimintaa säätelevät keskeiset säännökset vaikuttavat sen, että yhtiö säilyy edelleen hyvin pitkälle hallituksen yleisradiona, vaikkakin on eduskunnan alainen.

Laki säätelee varsin pitkälle myös yhtiön sisäistä organisaatorakennetta, kun aika edellyttäisi suurta joustavuutta organisaatorakenteissa sekä ennen kaikkea päätöksentekoa niistä yhtiön sisällä.

Eduskunnan alaisen Yleisradion lainsäädännöllisiä sidoksia valtioneuvostoon olisi pitänyt pohtia, ruotia ja selvittää nyt tapahtunutta perusteellisemmin. Vaikka puhtaiden liikeyritysten, mm. valtionyhtiöiden, hallintoneuvostoihin verrattuna Ylen hallintoneuvostolla on laaja toimintavaltuus tämänkin lain jälkeen, ei voi välttyä ajatukselta, että liikennevaliokunta luottaa valtioneuvostoon enemmän kuin eduskuntaan. Liikennevaliokunnan puheenjohtaja perusteli jo varovaisilla epäilyillään tätä näkökulmaa, jonka sitten ed. Tennilä täällä keskustelussa vielä voimakkaammin vahvisti.

Varsin ihmeelliseltä tuntuu, että mainontapöydässä eduskunta ei ole antamassa päätösvaltaa valitsemalleen hallintoneuvostolle. Tähän asti hallintoneuvosto on voinut päättää Ylen tv-kanavilla esiintyvistä mainonnasta, ja se on tehnyt sen vastuullisesti sekä pidättyvästi. Ainakaan eduskunnassa ei ole kuulunut moitteen sanaa tästä asiasta.

Valiokuntakäsittelyssä on nyt sitten käynyt niin, että mainospöydä on kiristetty, päätösvalta on siirretty valtioneuvostolle, vieläpä ohjelma-kohtaisena. Kenties vastapainona on sitten se, että valtioneuvosto ei voi täydentää lakia asetuksin.

Askel yritysmäisempään, mikä oli hallituksen tavoitteena, ja miksei eurooppalaisempaankin kulttuuriin olisi merkinnyt hallintoneuvostolle päätösvaltaa lain antamaa enemmän. Monessa Euroopan maassa niin mainonnasta kuin lupamaksuista päättäminen on yleisradioyhtiöiden itsensä tehtävissä.

Liikenneministeriössä kiireellä laadittu yleisradiolakiesitys on saanut ansaitsemaansa arvostelua eduskuntakäsittelyssä. Tosin tietävä liikenneministeri jonkin verran kohdisti myös vastavasti arvostelua erityisesti perustuslakivaliokunnan työskentelyn tuloksiin. Mutta tämä arvostelu, joka eduskunnassa on suoritettu, aika väijäämättömästi käy selville mietinnöstä, ja lausutulla on varmasti merkitystä liikenneministeriön vastaiseen lainvalmisteluun.

Liikennevaliokunta ja sille lausuntonsa antaneet valiokunnat ovat paneutuneet lakiesityksen käsittelyyn, vaikka niidenkin työtä on kiirehditetty. Itse en alun perin ymmärtänyt tätä kiirehtimistä, kunnes oivalsin sen takana olevan jotain jännittävää, ehkä salaistakin.

Arvoisa puhemies! Varsinkin runsaasta julkisuudesta mutta muutoinkin tiedämme, että yleisradiolain valmistuminen eduskunnassa käynnistää yhtiössä ainakin valmistelujen alla olevan organisaatiouudistuksen. Tehtäköön se kaikkineen huolella. Tehtäköön se kiihkotta. Tässä yhteydessä korostan ainoastaan nk. maakuntien television eli TV 2:n täysien toimintaedellytysten varmistamista ja huolehtimista, kun Yleisradion organisaatiota uudistetaan.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lahti-Nuuttila peräänkuulutti tässä laissa yritysmäisempää kulttuuria. Tähän liittyy mielestäni juuri keskustelu valta- ja vastuusuhteista, jotka ovat erityisesti yritysmäisessä organisaatorakenteessa samassa paikassa. Tässä mielessä keskustelu siitä, kuuluuko mainonnasta ja lupamaksuista päättäminen Ylen hallintoneuvostolle vai ko valtioneuvostolle, on mielestäni kovin aiheellinen. Itse olisin kyllä nähnyt tuon toimivan siten, että nämä asiat olisi voitu ratkaista hallintoneuvostossa eikä valtioneuvostossa, kuten nyt laissa on.

Toinen asia, mikä tähän valta- ja vastuusuhteeseen liittyy, on se, että Yleisradioon sovelletaan osin yleisen osakeyhtiölain säädöksiä. Yleisradiolaki pitää kuitenkin sisällään myös suuren joukon nk. yhteiskunnallisia julkisen palvelun tehtäviä, mikä johtaa puolestaan siihen, että puhdoppista osakeyhtiömallia ei voida tähän soveltaa. Siinä mielessä olen samaa mieltä ed. Lahti-Nuuttilan kanssa, että varmasti jatkossa joudumme kyllä pohtimaan tämän hallintomallin ja sen rakenteen toimivuutta.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Kun ed. Tiuri tovi sitten käsitteli tätä kysymystä puhtaasti

teknisestä näkökulmasta, niin minun näköalani asiaan on täysin päinvastainen. Yleisradio on tietysti ennen muuta väline kielen, väline kulttuurin ja väline identiteetin, myös kansallisen identiteetin, vahvistamiseen. Juuri nythän on tähän ja näihin aivan erityisen korostettu tarve.

Ed. Tennilä siteerasi pääjohtaja Paasilinnaa omassa puheenvuorossaan. Minäkin olen sitä mieltä, että todellakaan ei riitä se, että kuvataan vain sitä, mitä tapahtuu. Yleisradion tehtävä on tietysti verrattomasti enemmän. Se on vaikkapa tukea ja uudistaa toimivaa demokratiaa. Asioiden monimutkaistuminen, päättäjien ja kansalaisten välisen etäisyyden kasvu sekä tämän edustuksellisen demokratian kriisi edellyttävät aivan uusia tapoja kommunikoida, ja näitä uusia tapoja kommunikoida tietysti Yleisradion tulee kehittää.

Sitä paitsi Yleisradio on yksi keskeinen yhteiskunnallisen arvokeskustelun areena. Se saattaisi olla myös arvojen yhteensovittamisen areena. Suomalaisen yhteiskunnan tila juuri nyt edellyttää käymistä kiinni yhteiskunnan suuriin kysymyksiin. Ja ne eivät todellakaan ole pelkästään teknisiä kysymyksiä. Ne ovat hyvinvointivaltion aivan perustavaa laatua olevia kysymyksiä.

Pitäisipä Yleisradion pystyä näkemään myös ilmiöt. Ilmiöhän on ilmiö juuri sen takia, että siitä kukaan ei tiedä, mikä se täsmällisesti on. Tiedon lisäksi tarvitaan vaistoa ja sen kaltaista ilmiöihin liittyvää vaistoa, mikä minun mielestäni tällä hetkellä suomalaisesta journalismista, tiedonvälityksestä, puuttuu. Sitä pitää voida edellyttää suomalaiselta yleisradiolta. Sen täytyy olla se markkinatori, jossa erilaiset ajatukset, arvot näkyvät myös ilmiöinä, ja näitä ilmiöitä pitää osata nähdä oikein ja tulkita.

Herra puhemies! Yleisradio toimii entistä kansainvälisemmällä viestintämarkkinoilla. Televisiotoiminta on jo huomattavan kansainvälistä. Se tietysti edellyttää väistämättä kansalliselta yleisradiolta riittävää yrityskokoa ja resurssipohjaa. Olennaista onkin yhtiön resurssikehityksen turvaaminen. Asiaan muuten kiinnitti huomionsa jo liikenneministeriön selvitysmies. Hän katsoi Yleisradion olevan eurooppalaisittain tehokkaan mutta keskimääräistä heikommin resursoitun yhtiön. Tähänhän ed. Myller hetki sitten myös kiinnitti huomiota. Eurooppalaiset vertailutiedot ovat tämän selkeästi vahvistaneet. Yleisradio on teholtaan ja taloudellisuudeltaan paljon mainetansa parempi yhtiö.

Sähköisen viestinnän yhteiskunnallinen, kulttuurinen, taloudellinen merkitys kasvavat tulevaisuudessa. Ala on kiihtyvällä vauhdilla muut-

tumassa globaaliksi liiketoiminnaksi, joka hyödyntää tieto- ja teletekniikan uusimpia mahdollisuuksia. Molemmissa yhteyksissä on erittäin merkittävää suomalaista osaamista jo olemassa. Sitä pitää täysipainoisesti osata käyttää hyväksi. Toivottavasti tämä laki mahdollistaa sen. Suomi on todellakin kyettävä pysymään mukana alan kehityksessä. Siksi tarvitaan uusia kansainvälisiä ja kansallisia yhteistyöavauksia, ja kun niitä tarvitaan, epäilemättä tarvitaan myös valtiovallan tukea niille.

Herra puhemies! Pari sanaa tästä lakiesityksestä. En toki rupea toistamaan sitä, mitä täällä monasti teknisistä yksityiskohdista on jo sanottu. Toteanpahan vain, että lakiesitys selvästi parani valiokuntakäsittelyn eri vaiheissa. Se paaluttaa julkisen palvelun yleisradioyhtiön tehtävät lakisääteistäessään mm. kansallista kulttuuri-identiteettiä lujittavan ja tuottavan Yleisradion tehtävän. Laissahan pyritään yhtiön taloudellisen ja toiminnallisen aseman varmistamiseen kiristävissä kansainvälisessä kilpailussa. Onkin syytä esittää toivomus, että yhtiön taloudellisesta toimintakyvystä pidetään jatkossa huolta ei vain laista puhuen vaan myös käytännön toimenpitein. Laki korostaa yhtiön kulttuuripoliittista merkitystä ja asemaa kansallisena kulttuurilaitoksena, ja se on erinomaisen hyvä.

Ed. Tiuri, joka nyt ei valitettavasti ole paikalla, provosoi sen verran, että täytyy teknisestä puolesta sanoa sen verran, että kyllä lakia tulee voida tulkita siten, että se ei jähmettäisi Yleisradion toimintaa nykyiselleen vaan pystyisi turvaamaan uuden viestintätekniikan mahdollisuudet joustavasti, tehokkaasti ja myös kansalaisten tarpeista lähtien. Minusta sitä seikkaa, kansalaisten tarpeita, ei tässä yhteydessä voi liiaksi korostaa.

On myös tärkeää, että lain tarkoituksen toteutumista liikennevaliokunnan esityksen mukaisesti seurataan erittäin tarkasti ja lakia myös tarvittaessa uudistetaan, jotta sen perimmäinen tarkoitus, laadukkaan ja monipuolisen yleisradiopalvelun tarjoaminen kaikille suomalaisille, parhaalla mahdollisella tavalla toteutuisi.

Herra puhemies! Tulevaisuudessa Yleisradion hallintoneuvoston puheenjohtajan rooli tulee säilymään myös erittäin tärkeänä. Tässä suhteessa myös silloin Yleisradion hallintoneuvoston puheenjohtajan tulisi tajuta oma roolinsa oikein. Viime aikoinahan näin ei välttämättä ole aina ollut.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Yleisradiolakiin liittyä läheisesti myös or-

ganisaatiouudistus. Muun muassa ed. Lahti-Nuuttila puheenvuorossaan viittasi TV 2:n asemaan.

Televisiotoiminta on alkanut Yleisradion ulkopuolella Tampereella ja Helsingissä vuonna 1957 Tesvision toimesta koelähetyksinä. Myöhemmin Tampereelle perustettiin Tamvisio. Tesvisio ja Tamvisio yhdistettiin TV 2:ksi, koska niiden toiminta todettiin tehokkaaksi. Organisaatiomallista ja nimenomaan TV 2:n itsenäisyydestä on keskusteltu useassa yhteydessä vuosien varrella, viimeksi vuonna 1987 organisaatiouudistusta tehtäessä.

TV 2 on nimenomaan Kehä III:n ulkopuoliselle alueelle tärkeä kanava sen vuoksi, että se tuo maakuntien ja alueiden ääntä esille. Erityisesti esimerkiksi kulttuuriohjelmissa TV 1 käyttää paljon helsinkiläisiä, uusmaalaisia taiteilijoita ohjelmissaan. Muualta maasta tulevat ohjelmantekijät eivät pääse sitä kautta esille. Tämä on hyvin aluepoliittinen kysymys. Sen vuoksi on tärkeää, että jatkossakin TV 2:n itsenäinen asema säilytetäisiin. Nimenomaan organisaatiouudistukseen liittyy myös se, miten TV 2 on edustettuna Ylen tulevassa hallituksessa. TV 2:lla pitäisi olla oma edustaja Ylen hallituksessa. Tämä on pirkanmaalaisten kansanedustajien yhteinen kanta.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! On hyvä, että Yleisradion asema vihdoin viimein turvataan lailla. Sen sijaan lain valmistelu ei vastaa Yleisradion merkitystä suomalaiselle yhteiskunnalle ja kulttuurille. On ikävää, että ministeri Norrback vähän aikaa sitten häipyi pois salista. Olisin juuri erityisesti hänelle halunnut osoittaa muutaman huomautuksen lain valmistelusta. Tämä on toinen teknisesti ja kieliasultaan erittäin huonosti valmisteltu lakiesitys, joka liikenneministeriöstä tulee. Molemmat lait ovat koskeneet viestintäasioista. Ensimmäinen näistä oli postilaki. Yleisradiolaki hallituksen esittämässä muodossa on mielestäni kieliasultaan paikoin kuin urheiluselvityksestä eikä kerta kaikkiaan vastaa Yleisradion merkitystä suomalaiselle kulttuurille. Olen sitä mieltä, että ministerin olisi syytä suorittaa ministeriössään kurinpalautus lakien valmistelutason suhteen.

Sitten toiseen asiaan. Tänäkin päivänä käydyn keskustelun yhteydessä jo kiisteltiin jonkin verran siitä, pitääkö eduskunnan lausua jotakin sukupuolten tasa-arvon turvaamisesta Yleisradion johdossa, ja mielestäni pitää. Ylen korkein johto on jäämässä miesvallan lähes viimeiseksi linnakkeeksi Suomessa. (Ed. Jaakonsaari: Ei ole jäämässä!) En

ainakaan tiedä, että Yleisradion hallituksessa olisi ollut Hella Wuolijoen jälkeen naista. Jos joku tietää, että olisi ollut, korjatkoon tämän tiedon. Mutta mielestäni eduskunnan on syytä aivan selvästi sanoa, että myös Yleisradion hallituksessa pitää olla molempien sukupuolten edustus.

Ponsiesitys, josta ed. Antvuori aikaisemmin tänään puhui, on mielestäni kuitenkin muotoiltuaan hieman liian epämääräinen, hieman liian pyöreä. Siksi tulen itse lain kolmannessa käsittelyssä esittämään pontta, jossa selkeästi sanotaan, että Yleisradion hallituksessa pitää olla molempien sukupuolten edustus.

Lakiesityksessä oli jo hallituksen esittämässä muodossa todettu, kuten myös valiokunnan esittämässä versiossa, että Yleisradion hallitukseen pitää turvata molempien kieliryhmien edustus. On mielestäni oikein hyvä, että tällä tavoin turvataan ruotsinkielisen vähemmistön asema. Mutta mielestäni myös enemmistön asemasta on syytä huolehtia eli tässä tapauksessa naisten, jotka ovat yhteiskunnassa enemmistö ihmisistä, vaikkakin monissa vallankäyttöasemissa edelleen vähemmistöasemassa.

Siksi aion esittää tasa-arvopontta, ja arvoisille miehille haluan huomauttaa, että sukupuolten tasa-arvoa koskevat eduskunnan päätökset joskus saattavat olla vielä teidänkin turvananne. Jokainen mies, joka haluaa huolehtia siitä, että miesten edustus Yleisradion hallituksesta ei katoa, turvatkoon nahkansa ja äänestäköön kolmannessa käsittelyssä ponnen puolesta.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy todeta, että on suuri kulttuuriteko, kuten sivistysvaliokunnan asiantuntijat totesivat, että Ylen toiminta turvataan lailla. Se on erittäin hieno asia.

Voin todeta myös tässä yhteydessä sen, mikä eduskunnassa on jo tullut esille, että naisten aseman niin johdossa kuin valtaa pitävissä neuvostoissa tulee olla tasa-arvolain mukaisesti hyväksytty. Suomalaisessa yhteiskunnassa viimeisiä vaiheita on menossa siinä, että naisia sorretaan. Kannatan ehdottomasti naisten aseman vahvistamista.

Laki on tervetullut ja kansan piirissä kauan odotettu, sanoisin, kulttuuriteko, joka antaa uutta potkua Ylen toiminnalle. Sivistysvaliokunta oli lain sisällöstä varsin yksimielinen, mutta itse olisin 3 §:ään ottanut kantaa tai tehnyt muutosesityksen tai lisäesityksen, joka olisi edellyttänyt sitä, että kun liikenneministeriön edustajalla on oikeus olla läsnä, tähän olisin lisännyt, että

myös kulttuuriministeriön edustajilla olisi oikeus olla läsnä hallintoneuvoston kokouksissa. Tietysti kulttuurityöntekijänä kannan huolta kulttuurin läsnäolosta ohjelmissa, elokuvatuotannon tason ylläpitämisestä, teatteriohjelmien taltioimisesta, oopperaesitysten taltioimisesta ja sitä kautta koko kansallisen kulttuurin läsnäolosta, jolloin minusta siinä olisi ollut hyvä lisätä kulttuuriministeriön edustajalle paikka, mutta se ei saanut tarpeeksi kannatusta, joten se jäi pois.

Mainonnan osalta olen täysin samaa mieltä kuin on muutokseen saatu aikaan, koska mielestäni Yleisradion toiminnan pitää olla mainonnasta vapaa eikä sen pidä olla myöskään rahoittajien luomien ohjelmakokonaisuuksien tekijä niin, että se, joka maksaa, sanoo, minkä kaltaisia ohjelmia tuotetaan. Se on nähty hyvin vahvasti myös Mainostelevisiion ongelmana, että se, joka maksaa, päättää, minkä kaltaisia ohjelmia tuotetaan.

Kulttuuripoliittinen selonteko mielestäni on tarpeeton. Siitä varmasti vasemmistoliiton ja sosialidemokraattien piirissä oltiin hyvinkin yksimielisiä, mutta minusta kulttuuripoliittisen näkökulman tv-ohjelmia ja tv:tä katsolessaan näkee päivittäin, sen näkee viikoittain ja kuukausittain ja jokainen voi tehdä johtopäätökset, niin paljon kuin tv:tä jaksaa katsella, mikä on sen kulttuuripoliittinen sisältö ja asiantuntemus, jolloin sen spekulointi tai siitä riitelemineen salissa vuosittain on minusta tarpeetonta.

Tärkeintä on minusta kuitenkin se, että Ylen sisällä on kaikilla eri aloilla ammattitaitoisia ihmisiä tekemässä ohjelmia. Se on yksi keskeisimpiä kysymyksiä, mistä löytyä ammattitaitoisia ihmisiä tekemään hyviä ohjelmia. Tässä yhteydessä täytyy todeta, että niiden töiden perusteella, joita itse olen saanut tehdä Yleisradion palveluksessa näyttelijän ominaisuudessa, kannan todella huolta siitä, että onnistuisi elokuvatuotannon ja hyvien elokuvaohjaajien saaminen Yleisradion sisälle. Se on minusta yksi keskeinen huoli, koska hyvien kotimaisten tuotantojen, kotimaisen kirjallisuuden, tuominen elokuvatuotannon kautta niin suomalaiselle kulttuurille ja suomalaiselle identiteetille kuin myös ulkomaille vietyä on yksi keskeinen viesti suomalaisesta ajattelusta, suomalaisista elämäntavoista ja suomalaisesta kulttuurista.

Pidän hyvin tärkeänä ennen kaikkea vähemmistökulttuurien läsnäoloa saamen ja muiden vähemmistökulttuurien osalta, ja se on minusta lakiin erittäin hyvin sisällytetty. Toivottavasti vain saamme tarpeeksi resursseja niin, että myös

saamen kulttuuri loistaisi ja ennen kaikkea viittomakieli, joka on myös kielenä jo nyt nähty kansainvälisissäkin ohjelmissa. On minusta hyvin keskeistä, että on viittomakielen tekijöitä. Ennen kaikkea ohjelmissa, jotka ovat poliittisia keskusteluja, kirkonmenoja jne., tulisi viittomakielellä myös tulkita ne niille, joille ei ole Luoja antanut kuulemisen mahdollisuutta. Siis täytyy muistaa, että viittomakieli on yksi kieli samalla lailla kuin suomen kieli tai ruotsin kieli tai saamen kieli. Tätä ennen kaikkea asiantuntijat korostivat valtiokunnassa, minkä vuoksi halusin erityisesti painottaa nimenomaan tätä puolta. (Min. Norrback: Puhuja on oikeassa!)

Minusta ohjelmien sisältö ratkaisee, ja olen myös kantamassa huolta siitä ylikansallisesta, persoonattomasta viihdetuotannosta, joka tulee valtavalla ryminällä suomalaisen tv-tuotannon kautta, videoiden kautta ja myös elokuvatuotannon kautta suomalaiseen kulttuuriin. Siitä minusta Yleisradion täytyy kantaa todella hyvää huolta, että yleisessä euro-ohjelmakokonaisuudessa, joka on valloittamassa kaikkien EY-maiden sisällä olevia tv-ohjelmia, suomalaiset pystyisivät säilyttämään korkean kontrollin ja hyvän tason.

On tullut esille myös se, että Ylen yksi tärkeimpiä tehtäviä on pitää huolta suomen kielestä. Mutta myös meillä on hyvin monia arvokkaita murteita, ja näiden murteiden läsnäolo sekä suomalaisen kotimaisen kirjallisuuden läsnäolo Ylen ohjelmissa on toivottavaa. Varmasti siitä pidetäänkin huolta, mutta erityisesti haluan tämän mainita, ja tämä oli myös Ylen asiantuntijan huoli hänen ollessaan meillä valiokunnassa.

Kuvata, mitä tapahtuu, kuvata, miksi tapahtuu, mikä on keskusteluissa täällä käynyt esille, onkin paljon laajempi kysymys ja varmasti erittäin vaikea kysymys. Kenellä on taitoa nähdä yhteiskunnassa, mitä tapahtuu, miksi tapahtuu, ja miten sen kameroiden välityksellä vangitsee niin, että siitä tulee oikea visio maailman tulevaisuudesta? Se vaatii huikaa ammattitaitoa ja osaamista, jota olen peräänkuuluttanut, tietysti myös sitä ajatusta, millä ohjelmia tehdään. Tämä ratkaisee luonnollisesti sen, mitä tuutista ulos tulee. Minusta sama asia koskee radion puolta, miten luodaan kuvan tai äänikuvan kautta puolueetonta tai sitoutumatonta visiota siitä maailmasta, missä elämme ja mihin elämämme pohjautuu ja mihin elämämme on menossa.

Mutta, arvoisa puhemies, ennen kaikkea kannan huolta siitä, että kulttuuripoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä hyväksytyn lausuman

mukaan hallituksen tulee ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin, joilla pyritään kehittämään ja toteuttamaan yhteistoimintamalleja mm. teatteri- ja oopperaesitysten välittämiseksi koko kansalle myös sähköisten joukkoviestimien kautta. Arvoisa puhemies! Tässä on yksi hyvin keskeinen ongelma. Tiedän näyttelijänä, miten vaikeaa on visioida suoraan teatteriesityksistä ohjelmia. Mutta se tarvitsee rahaa niin, että siihen voidaan käyttää aikaa ja ammattitaitoa ja tehdä hyviä tv-toteutuksia teatteri- ja oopperaesityksistä kuin myös baletista ja konserteista, koska sitä kautta näistä palveluista varsinkin laman aikana pääsevät nauttimaan myös ne kansanpiirit köyhillä alueilla, joilla ei ole varaa tulla nauttimaan konkreettisesti näistä esityksistä.

Ed. R o s s i : Herra puhemies! Hyvät edustajat! On paikallaan, että maamme saadaan säädettyä laki Yleisradio Osakeyhtiöstä. Mielestäni tämä laki hallituksen pohjaesityksen ja siihen tehtyjen korjauksien jälkeen on hyvä. Yleisradio Oy:llä on suuri tehtävä kansallisen kulttuurin puolustajana, vaalijana, esilläpitäjänä. Sillä on luonnollisesti viestintätehtävä. Siinä mielessä Yleisradiolla on keskeinen asema suomalaisessa viestinnässä niin tänään kuin varmasti myös tulevaisuudessa. Sille tämä laki antaa omalta osaltaan niitä reunoja, joiden avulla kuljetaan.

Suomessa tarvitaan jatkossakin valtion omistama vahva yleisradioyhtiö. Toisin kuin täällä eräissä puheenvuoroissa on todettu, ei meillä ole varaa menettää Yleisradion asemaa. Toisaalta se ei tarkoita sitä, ettei luoda kilpailua, ettei viestinnällä ole myös muita kasvoja kuin Yleisradion kasvat.

Tämä laki lähtee liikkeelle siitä, että Yleisradiossa yhä enemmän toteutetaan yritysmäistä johtamista. On mielenkiintoista, mihin se tulee loppujen lopuksi johtamaan. Joka tapauksessa pääjohtajalla tulee olemaan vahva asema, jopa niin vahva, että eräin osin sen voidaan katsoa olevan osakeyhtiölain vastainen. Onhan 6 §:n mukaan hallintoneuvoston tehtävänä ottaa ja erottaa toimitusjohtajan esityksestä yhtiön hallituksen jäsenet. Yleensä on niin, että asia on juuri päinvastoin eikä niin, että toimitusjohtaja esittää hallituksen, jonka hallintoneuvosto sitten kylläkin nimittää. Näin ollen voi kysyä, onko hallitus toimitusjohtaja vai valvoo hallitus ikään kuin osakeyhtiölain mukaan toimitusjohtajan eli pääjohtajan asemaa. Laissa on kuitenkin haluttu lähteä siitä, että pääjohtajalla eli toimitusjohtajalla on vahva asema, ja ehkäpä tästä

toivon mukaan löytyy vastauksia myös niihin epäilyihin ja ongelmiin, mitä Yleisradion sisällä kuiskitaan tänä päivänä olevan.

Tässä yhteydessä haluan todeta, että ainakin osaltani olen keskittynyt pelkäämään yleisradio-lain tekemiseen enkä ole vaivannut päätäni sillä, miten hallintoneuvosto tulevaisuudessa tulee suhtautumaan Yleisradion henkilöstöasioiden hoitoon. Talo elää sielläkin tavallaan.

Julkinen palvelu sinänsä on mielenkiintoinen keskustelun aihe. Mielestäni ed. Kekkonen puheenvuoro oli varsin analyysoiva ja monellakin lailla laadukas. Julkinen palvelu on laaja käsite, jota mielestäni käsitellään kuitenkin hieman liian yksipuolisesti ainakin silloin, jos asiaa tarkastellaan viestinnän kohteen, kuuntelijan, katselijan, lukijan, näkökulmasta. Ei kuuntelijalle, katselijalle, lukijalle ole oikeastaan kovinkaan suurta merkitystä sillä, minkä yhtiön ja minkä viestinnän kautta tuote tulee perille.

Eräissä seminaarissa ihmeteltiin sitä, miksi joidenkin paikallisradioiden vahtimestarien säätiedotuksia ja muita pelastuspalvelutiedotuksia kuunnellaan ehkä jopa enemmän kuin Yleisradion lähetyksiä. Se on varsin hyvä kysymys. Ei siitä tule moittia paikallisia radioita eikä ainaakaan sitä vahtimestaria, joka kenties jossakin käy niitä lukemassa. Silloin täytyy kysyä, miksi näin on, ja katsoa myös peiliin.

Julkinen palvelu on haluttu mieltää hyvin pitkälle tämän lain perusvalmistelutyössä niin, että se on ainoastaan valtion ja Yleisradion johtamaa toimintaa. Mielestäni julkista palvelua on kaikki se viestintä, joka toteutetaan. Kuitenkin ymmärrän, mikä on ns. kaupallisen ero verrattuna yleisradiotoimintaan. Mutta loppujen lopuksi, kun taas viestinnän kohteen kannalta asiaa tarkastellaan, eikä siinä juuri eroa ole. Jos Yleisradion kehitys on tähän suuntaan kulkemassa, että mainonnan osuutta lisätään, niin loppujen lopuksi voi kysyä, missä se raja on, mikä on kaupallinen ja mikä ei ole kaupallinen. Sanomalehdistäkin voidaan puhua aivan samalla lailla. Ne ovat kaupallisia sanomalehtiä. Siinä mielessä tällainen julkisen palvelun määrittelyminen niin, että se on lähestulkoon samaa kuin Yleisradion toiminta, ei mielestäni ole aivan paikallaan.

Sen sijaan on aivan paikallaan, että valtioneuvosto päättää ohjelmakohtaisesti Yleisradion mainonnasta. Lupamaksuthan ovat Yleisradion päätulonlähde, ja siltä pohjalta Yleisradiota tulee myös kehittää. Keskustelussa on arveltu, onko valtioneuvostolla aikaa paneutua hallintoneuvoston ja Yleisradion tekemisiin mainoslupa-ano-

muksiin. Luulenpa vain, että ne kulkevat yhdellä paperilla, ja jos on kysymys vaikkapa olympialaisista, niin siinä ei monta paperia loppujen lopuksi tuhriinnu. Aika tulee näyttämään.

Tähän liittyi myös se journalistinen näkökulma, jota täällä salissa ja eduskunnassakin mielellään aina vaalitaan. On syytä pohtia, mihin johtaa tiedonvälityksen tie, jos se on sitä, mitä muun muassa ed. Myller aiemmin totesi, että kaupallinen toiminta vie siihen, että aina vain mietitään, mikä on kiinnostava ohjelma. Kysyn kyllä takaisin päin, eikö ole juuri niin, että ohjelmiston tulee olla kiinnostavaa. Miksi tehdä ohjelmia, jotka eivät ole kiinnostavia? En minä sitä tarkoita, etteivät ne voisi olla pienryhmille, vaikka sosialidemokraattiselle puolueellekin, suunnattuja, (Ed. Jaakonsaari: Ei muuten ole pieni ryhmä!) mutta joka tapauksessa ohjelman pitää olla aina kiinnostavaa. Ei siitä voi olla kysymys.

Emme me pysty lainsäädännöllä koskaan ohjaamaan ohjelmatoimintaa. Me luomme puitteita. Kun tämän illan keskustelua on kuunnellut osittain joulukorttioperaation rinnalla huoneesta, on tullut vähän sellainen ohjelmapoliittinen keskustelu mieleen, että täällä toivotaan balettiesityksiä, toivotaan laulua, leikkiä jne. Se on Yleisradion sisäistä asiaa hyvinkin pitkälle. Meidän voimme omalta osaltamme tietysti keskusteluun kantaa ottaa, mutta ei se tätä lakiasiaa kovin paljon vie eteenpäin.

Mutta kun täällä on pääjohtajakin lehterillä, niin heitän vain ajatuksen ilmoille ja hallintoneuvoston jäsenille pohdittavaksi, eikö Yleisradionkin olisi aika valita itselleen päätoimittaja. Se on kuitenkin viestintätalo, jossa ei ole varsinaista päätoimittajaa, siis sitä, joka sanoo viime kädessä ohjelman linjaukset. Tunnen kyllä sen organisaa-tion, mutta heitän tämän tässä ilmaan.

Suomessa Yleisradiolla, lehdistöllä, paikallisradioilla, kaapelitelevisiolla ja muullakin viestinnällä tulee olemaan jokaisella oma roolinsa. Mielestäni silloin, kun suomalaisesta sähköisestä viestinnästä ja viestinnästä muutoinkin puhutaan, ei eduskunnan tehtävä siitä huolimatta, että Yleisradio on eduskunnan laitos tai yhtiö, ole toimia niin, että lainsäädännöllä tapetaan muuta viestintätoimintaa. Tässä mielessä toivon kyllä, että hyvin usein näkyvä sellainen neuroottinen asetelma, jossa tulkitaan, että muu viestintä on jotenkin huonompaa, voisi ainakin eduskunnasta väistyä. Paikallisradioiden tuleminen viime vuosikymmenellä on varmasti piristänyt myös Yleisradion toimintaa varsinkin alueellisella tasolla. On siellä myös huonoja piirteitä ja huonoja

ilmiöitäkin, mutta niin on viestinnässä ylipäätän-säkin.

Kun sähköistä viestintää ja puitelakia jatkosakin kehitetään, tavoitteena tulee olla monipuolinen ja moniarvoinen viestintä. Toreilla on monenlaisia kulkijoita ja kuulijoita. Meidän tehtävämme on pitää huoli siitä, että olemme avoimin korvin ja luomme puitteet sille, että emme kaven-na, vaan laajennamme.

Ed. S k i n n a r i : Herra puhemies! Ihan muu-tama sana ensinnäkin siitä yrittämisestä ja bis-neksestä, mitä Yleisradionkin pitäisi tehdä. Se on asia, joka ei tämän lain valmistelussa eikä ehkä muutoinkaan meillä tässä työttömyystilanteessa ole riittävästi esillä. Me emme Suomessa pärjää sillä, että me teemme toisillemme ohjelmia suo-meksi ja ruotsiksi, vaan kysymys on siitä, millä tavoin me pystymme myymään Yleisradion pal-veluksia ja myös tekniikkaa ulkomaille, yhtenä esimerkkinä Venäjä.

Olisi mielenkiintoista se, että Suomessa yhdes-sä Venäjän kanssa pystyttäisiin tekemään sellai-sia ohjelmia, joita voitaisiin myydä muille, koska me ainakin omasta mielestämme, mikä valitetta-vasti ei pidä paikkaansa riittävässä määrin, olem-me Venäjän asiantuntijoita. Täällä Suomessakin joudumme seuraamaan muitten yhtiöitten teke-miä ohjelmia. Tässä mielessä lähialueet ja Venäjä ovat meille entistä tärkeämpiä. Tässäkin mielessä rahaa pitäisi tehdä.

Toinen asia liittyy tekijänoikeuksiin. Käytä-vissä Gatt-neuvotteluissa Yhdysvalloille eloku-van tekijänoikeudet ovat dollareissa merkittä-vämpi asia kuin maatalous. Euroopassa eloku-vien pääsylipuista saatavista tuloista 85 prosent-tia menee Yhdysvalloille. Suomessa tekijänoi-keuksien osuus bruttokansantuotteesta on va-jaat 3, kun se Ruotsissa on 7. Kevyt musiikki eli euroviisut esimerkiksi, joita saatetaan seurata hieman huvittuneina, ovat monelle maalle erit-täin hyvä bisnes. Miksi Suomi ei voisi menestyä yhtä hyvin kuin Irlanti? Miksi Yleisradio ei voi-si tukea kevyen musiikin bisnestä niin, että suo-malainen musiikki menisi kaupaksi, ja yleensä-kin panostaa siihen, että meillä olisi esimerkiksi muita tuotteita kuin pelkästään nämä perintei-set? Tässä mielessä Suomesta luovuus puuttuu, ja tämän takia Yleisradion rooli monessakin mielessä on erittäin tärkeä.

Sanoisin niin kuin ed. Karhunenkin, että toi-voisin, että ed. Renlund ei häiritsisi liikennemi-nisteriä, koska minulla on hänelle seuraavaksi asiaa.

Arvoisa liikenneministeri! Nimittäin bisneksistä sen verran, että kun Lahden radioasema perustettiin 1928, niin silloin tulivat pitkät aallot taajuudelle 252 eli samalle kuin Radio Jerevan ja Radio Luxemburg. Tämän vuoden lopussa tämä taajuus on loppumassa ja menossa ilman markkaakaan todennäköisesti Radio Luxemburgille. En ymmärrä tämän tyyppistä ajattelua. Kysymys on siitä, että nyt liikenneministeriöltäkään, vaikka kansliapäällikön kanssa tästä on keskusteltu, ei ole löydettävissä 5:tä miljoonaa markkaa niin, että tämä asia voitaisiin hoitaa. Jos Radio Luxemburg eli tämä Euroopan osa, joka tekee bisnestä, pitää tärkeänä taajuutta 252, niin miksi sitä ei tekisi Suomi? Minkä takia se antaa tämän mennä keskieurooppalaiselle hyvin menestyvälle yhtiölle eikä pidä sitä itse hallinnassaan? Tämä 252 liittyy myös omaan lähialueeseemme sekä turvallisuuspoliittisesti että ulkopoliittisesti, koska sen kautta on pystytty levittämään eri kielillä tietoa Suomesta siinä mielessä, mitä täällä todella tapahtuu, mikä täällä on todellinen tilanne, eikä pelkästään, millä tavalla Venäjän puolella kuvitellaan asioitten Suomessa olevan. Toivoisin, että tähän viimeksi mainittuun asiaan liikenneministerillä vielä loppuvuodesta olisi aikaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Muistuttaisin ed. Skinnarille, että Lahdella oli vielä parempi taajuus ennen sotia ja sodan aikana, mutta täälläkin esimerkkinä mainittu naispääjohtaja Hella Wuolijoki suurin piirtein Moskovasta tulleella ilmoituksella luovutti tämän taajuuden Moskovan käyttöön. Nykyisin Lahden aallonpituus ei ole ihan niin hyvä kuin se edellinen oli.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 21.15.

Täysistunto lopetetaan kello 21.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen